BIHANG

TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1880.

SJUNDE SAMLINGEN.

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 1—56.

N:o 1.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Jan. 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Första Kammarens remiss af en utaf Herr Andreas Andersson väckt motion.

Lag-Utskottet har medelst ett den 24 dennes till Utskottet ankommet protokollsutdrag från Första Kammaren fått till sig hänvisad en inom Kammaren af Herr *Andreas Andersson* väckt motion, N:o 3, hvari hemställes "att Riksdagen för sin del täcktes besluta ett lagstadgande, att fader till oäkta barn, som genom domstols utslag blifvit ålagd att detsamma försörja, men detta underlåter, skall, då kommunens fattigvård nödgas bidraga till barnets underhåll, såsom 35 § i Kongl. Fattigvårdsstadgan bestämmer, behandlas lika med fader till äkta barn, hvilkets underhåll af fattigvården bestrides";

men då denna motion, som icke kan anses innefatta förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civillag, synes afse att i förordningen om fattigvården införa ett stadgande, hvilket icke torde kunna betraktas såsom utgörande tillägg till de bestämmelser, som i samma förordning äro af kommunallags natur, samt den väckta frågan således icke faller inom omfånget för Lag-Utskottets i grundlagarne utstakade verksamhet, föranlåtes Utskottet att till Första Kammaren återlemna ifrågavarande motion; hvilket Utskottet härmed får

för Riksdagen anmäla.

Stockholm den 31 Januari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Jan. 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Första Kammarens remiss af en utaf Herr C. Ekström väckt motion.

Från Första Kammaren har Lag-Utskottet medelst ett den 30 dennes till Utskottet ankommet protokollsutdrag fått emottaga en inom nämnda Kammare af Herr *C. Ekström* väckt motion, N:o 29, hvari föreslås, »att Riksdagen må uti underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att åt § 48 mom. 1 i fattigvårdsförordningen må gifvas följande förändrade lydelse:

»Den som är missnöjd med Konungens Befallningshafvandes beslut i tvist mellan fattigvårdssamhällen, rotar eller enskilde i fråga om viss persons fattigvård eller hemortsrätt eller om ersättning för kostnad, som af hans fattigvård, hemsändande eller begrafning förorsakats, må deröfver hos Kammarrätten anföra besvär, hvilka innan klockan tolf å trettionde dagen efter den, då klaganden af beslutet erhållit del, den dagen likväl oräknad, skola aflemnas till Konungens Befallningshafvande, som öfver besvären infordrar vederbörandes förklaring och, sedan den inkommit, till Kammarrätten insänder samtliga till målet hörande handlingar jemte eget utlåtande; dock att fattigvårdsstyrelse, som vill söka ändring i af Konungens Befallningshafvande i annat län meddeladt beslut, må ega att besvären till Konungens

Befallningshafvande i hemorten aflemna, genom hvars försorg besvären, försedde med anteckning om dagen, då de inkommit, böra till Konungens vederbörande Befallningshafvande för handläggning öfverlemnas. Lag samma gäller för fullföljd af klagan öfver åtgärd, som, på sätt i § 46 mom. 4 sägs, Konungens Befallningshafvande funnit nödigt besluta; dock skall sådant beslut genast befordras till verkställighet, utan afvaktan af besvärstidens utgång eller anförda besvärs pröfning.»

Då emellertid motionen, som icke innefattar förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civillag, afser att i förordningen om fattigvården införa ett stadgande, hvilket icke kan anses utgöra ändring i någon af de bestämmelser, som i samma förordning äro af kommunallags natur, samt förevarande fråga följaktligen icke faller inom området för Lag-Utskottets i grundlagarne utstakade verksamhet, föranlåtes Utskottet att till Första Kammaren återlemna denna motion; hvilket Utskottet härmed får

för Riksdagen tillkännagifva.

Stockholm den 31 Januari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Jan. 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, med anledning af Andra Kammarens remiss af en utaf Herr Folke Andersson väckt motion.

Enligt ett till Lag-Utskottet den 28 dennes ankommet protokollsutdrag har Andra Kammaren till handläggning af Utskottet öfverlemnat en inom Kammaren af Herr *Folke Andersson* afgifven motion, N:o 55, hvari föreslås, »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda och till nästinstundande riksdag inkomma med förslag, huruvida och på hvad vilkor staten för dess egendom må deltaga i kostnaderna för jordförbättringar genom vattenafledning utan att derför afstå mark.»

Då emellertid den utredning och det förslag, som i den ifrågasatta underdåniga skrifvelsen skulle begäras, icke, i betraktande af hvad Lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 Juni 1879 i §§ 11, 12, 26 och 76 stadgar, kan antagas afse stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civillag, utan beredande af medel för Kongl. Maj:t att för kronans jord deltaga i vattenafledningsföretag, samt den väckta frågan sålunda icke faller inom omfånget för Lag-Utskottets i grundlagarne utstakade verksamhet, får Utskottet till Andra Kammaren återlemna ifrågavarande motion; hvilket härmed

för Riksdagen anmäles.

Stockholm den 31 Januari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Jan. 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af remiss från Andra Kammaren af en utaf Herr J. G. Granlund afgifven motion.

Lag-Utskottet, som medelst den 30 dennes ankommet protokollsutdrag fått från Andra Kammaren emottaga en inom Kammaren af Herr *J. G. Granlund* afgifven motion, N:o 114, med förslag, "att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om ändring i nu gällande expeditionstaxa rörande lösen af gravationsbevis för jord i stad i den uti motionen närmare angifna syftning", får, då motionen sålunda afser underdånig framställning i sådan fråga, hvarom 89 § Regeringsformen förmäler, samt följaktligen icke faller inom omfånget för Lag-Utskottets i grundlagarne utstakade verksamhet, härmed till Andra Kammaren återlemna ifrågavarande motion; hvilket Utskottet

för Riksdagen anmäler.

Stockholm den 31 Januari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Jan. 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af remiss från Andra Kammaren af en utaf Herr H. Johnsson afgifven motion.

Andra Kammaren har medelst den 30 dennes till Lag-Utskottet ankommet protokollsutdrag till Utskottet remitterat en inom Kammaren af Herr *H. Johnsson* afgifven motion, N:o 121, deri hemställes, »att Riksdagen ville aflåta till Kongl. Maj:t en underdånig skrifvelse med begäran, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och till nästa riksdag framlägga förslag till ny författning rörande presterliga embetens tillsättande, byggd hufvudsakligen på följande grunder, nemligen: *att* 30 § Regeringsformen samt andra nu derom gällande lagar upphäfvas; *att*, då någon presterlig befattning, af hvad slag som helst, i en församling blifvit ledig, domkapitlet skall uppsätta 3 kompetente sökande å förslag, hvarefter församlingen eger kalla en fjerde profpredikant och välja mellan dessa 4, hvarvid rösträtt per capita skall tillkomma en hvar, som inom församlingen eger att i kyrkostämmas öfverläggning och beslut deltaga; samt *att* åt den, som dervid erhåller de flesta rösterna, skall af domkapitlet utfärdas konstitutorial å befattningen.»

Enär emellertid detta förslag i den omfattning, motionären detsamma gifvit, innefattar och förutsätter ändring jemväl af 30 § Regeringsformen, men det icke tillkommer Utskottet att med sådan fråga taga befattning, föranlåtes Utskottet att till Andra Kammaren återlemna denna motion; hvilket Utskottet härmed får

för Riksdagen tillkännagifva.

Stockholm den 31 Januari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 2 Febr. 1880, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af verkstäld granskning af Riksdagens Justitieombudsmans embetsförvaltning.

För verkställande af den i Riksdagsordningens § 42 mom. 2 föreskrifna granskning hafva båda Kamrarne till Lag-Utskottet hänvisat Justitieombudsmannens vid innevarande riksmöte afgifna embetsberättelse; och hafva derjemte i samma ändamål blifvit till Utskottet aflemnade de diarier, som under tiden från början af sistlidne riksdag till början af den innevarande förts i Justitieombudsmansexpeditionen och under Justitieombudsmannens embetsresa, expeditionens registratur för nämnde tid samt, på särskild reqvisition, akterna beträffande åtskilliga af Justitieombudsmannen handlagda ärenden.

Den nu mera fullbordade granskningen af dessa handlingar får Utskottet härmed för Riksdagen anmäla.

Beträffande de hos Justitieombudsmannen anhängiggjorda klagomål voro vid 1879 års början af förut inkomna 7 fortfarande under handläggning och ingåfvos under året ytterligare 85, hvadan antalet klagomål under handläggning år 1879 utgjort 92. Af dessa hafva 45 lemnats utan åtgärd, 29 efter vederbörandes hörande fått förfalla, 15 hänvisats till åtal samt 3 såsom vid årets slut fortfarande under handläggning balanserats. Den personliga friheten och brottmålslagstiftningens rigtiga tillämpning har Justitieombudsmannen för öfrigt öfvervakat genom personliga besök i fängelser och medelst omsorgsfull granskning af de till honom ingående fånglistor.

I den afgifna embetsberättelsen förklarar Justitieombudsmannen sig angående lagskipningens tillstånd i riket denna gång intet nytt hafva att

lägga till hvad han härom i de sist förflutna årens berättelser yttrat, utom hvad kunde inhemtas af den uti berättelsen innefattade redogörelse för anstälda åtal, i hvilka, efter det senaste berättelsen afgafs, utslag blifvit gifna och kommit Justitieombudsmannen till handa. Justitieombudsmannen uttalar härvid den åsigt, att en dylik år efter år fortsatt redogörelse lemnar till lagskipningens historia ett icke oväsentligt bidrag, som, rätt fattadt och bedömdt, gifver af lagskipningens tillstånd under tidernas lopp en åskådligare och trognare bild, än deröfver uttalade allmänna omdömen.

Under förflutna året har Justitieombudsmannen å embetets vägnar berest delar af Södermanlands och Östergötlands län, Kalmar och Blekinge län samt delar af Kristianstads, Malmöhus, Kronobergs och Jönköpings län, derunder han besökt Kongl. Hofrätten öfver Skåne och Blekinge, landt- och stadsdomstolar, landskanslien och landskontoren, domkapitlen, äfvensom läns-, krono-, stads- och häradshäktena samt straffängelserna i Norrköping och Karlskrona. Vid domstolarne och embetsverken var i fråga om ärendenas gång föga att anmärka; i fängelserna syntes ordning och snygghet rådande, och från fångarnes sida förspordes icke några klagomål af vigt. Justitieombudsmannen fann den nya ordningen för lagfarts- och inteckningsärendenas bokförande omfattad med mycket intresse och de deraf föranledda ökade göromålen med ospard möda utförda af de allra fleste domare så på landet som i städerna samt de nya och förändrade anordningar, utsökningslagen af den 10 Augusti 1877 i tillämpningen från och med årets början påkallat, behörigen iakttagna; hvaremot på några ställen anledningar förekommit till erinringar beträffande ärendenas redovisning i konkursdiarierna samt beträffande tillsynen å de under rättens vårdnad stående förmynderskap.

Till fullgörande af sin skyldighet att anmärka brister uti lagar, författningar och den allmänna hushållningen samt uppgifva förslag till deras förbättring har Justitieombudsmannen under år 1879 hos Kongl. Maj:t gjort tvenne underdåniga framställningar, nemligen *dels*, såsom synes, med anledning af en hos senaste Riksdag förekommen fråga, under den 29 November, angående inrättande i hufvudstaden af en anstalt, dit domstolar, domare och fängelseföreståndare borde insända vissa uppgifter rörande dömde förbrytare och hvarifrån upplysningar om nämnde förbrytare skulle åklagare och domstolar på anfordran tillhandahållas, *dels ock* under den 16 December angående tillägg till och ändring i §§ 13 och 14 i förordningen angående expeditionslösen den 30 November 1855, i fråga om frihet från expeditionslösen för fattigdoms skull, m. m.

Hvad angår dylika af Justitieombudsmannen under föregående år aflåtna underdåniga framställningar, så har, beträffande den af honom under den 17 November 1877 gjorda, angående förändrade föreskrifter i fråga om fullgörande af hofrätts dom genom nedsättning af hvad dömdt blifvit samt

om sålunda nedsatta medels lyftning, Kongl. Maj:t den 6 Juni 1879, med anledning af hvad inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt emot ett inom Justitiedepartementet utarbetadt förslag till kungörelse i ämnet, och då en fullständig omarbetning af Rättegångsbalken vore nära förestående, dervid möjligen kunde uppstå fråga om att borttaga skyldigheten att nedsätta medel till fullgörande af hofrättens dom, funnit förslaget icke för närvarande till någon åtgärd föranleda. Deremot har det med underdåniga framställningen den 20 December 1878 om förtydligande af uttrycket *förmynderskapsbevis* i gällande expeditionstaxa åsyftade ändamål vunnits genom Kongl. kungörelsen den 20 Juni 1879, och underdåniga framställningen den 20 Mars 1873 angående utfärdande af arbetsordning för Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarrätt föranledt Kongl. Maj:ts beslut den 14 November 1879, hvarigenom Kongl. Maj:t, i sammanhang med faststäld förnyad instruktion för Kammarrätten, uppdragit åt detta embetsverks president att i samråd med ledamöterna upprätta den arbetsordning, han för ärendenas behöriga gång, enligt instruktionen, ansåge vara nyttig.

Efter den verkstälda granskningen af de till Utskottet öfverlemnade handlingar har Utskottet icke haft att framställa någon anmärkning emot förvaltningen af den Justitieombudsmannen anförtrodda vigtiga befattning, utan fasthellre funnit, att Justitieombudsmannen med sorgfällig noggrannhet iakttagit hvad gällande instruktion honom bjuder; hvadan Utskottet med skäl kan angående Justitieombudsmannens embetsförvaltning i dess helhet uttala det omdöme,

att Justitieombudsmannen genom nit, oveld och skicklighet fortfarande motsvarat Riksdagens förtroende.

Stockholm den 2 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 7.

Ank. till Riksd. Kansli den 17 Febr. 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i 22 kap. 3 § Ärfdabalken och 4 kap. 8 § Jordabalken.

22 kap. 3 § Ärfdabalken lyder för närvarande sålunda:

"Ej må förmyndare bortsälja omyndiga barns jord och fasta gods, utan i nöd och trångmål; ej heller dem skifta, utan till barnens nytta, och tage närmaste fränders råd, och Domarens samtycke, till det köp eller skifte, som i Jorda-Balken sägs."

samt 4 kap. 8 § Jordabalken:

"Tränger förmyndare, att sälja något af de omyndigas fasta arf, till deras föda och nödiga uppfostring; vise inför Domaren rätta nöd, och då Domaren der öfver hört nästa fränder, som i Riket äro, och han till det köp samtycke gifvit, samt laga stånd sedan derå kommit, vare det köp fritt för deras klander, då de myndige blifva."

Uti en af Andra Kammaren till Lag-Utskottet hänvisad motion af Herr *Ludv. Torpadie,* N:o 3, anföres nu, att det uti nämnda lagrum innefattade förbud för förmyndare att bortsälja omyndigs fastighet utan "i nöd och trångmål" eller, såsom det på senare stället heter, "rätt nöd" vore en qvarlefva från den tid, då fast egendoms bibehållande inom familjen var en herskande grundsats, hvilken fått sitt uttryck ej blott i nämnda lagrum, än äfven i dem, som innefattade föreskriften om bördsrätten, m. m. Vår lagstiftning hade numera frånträdt sagda princip; och då det icke torde kunna bestridas, att fall rätt ofta förekomme, då den omyndiges verkliga intresse kräfde försäljning af hans fastighet, äfven om

icke nöd och trångmål vore för handen, syntes omförmälda stadganden icke längre böra bibehållas samt myndlingens bästa utan tvifvel blifva tillräckligt tillgodosedt, om bestämmelserna angående fränders hörande före samt domarens tillstånd till försäljningen bibehölles. Motionären föreslår derföre, det Riksdagen ville för sin del besluta, att nedan nämnda lagrum skola erhålla följande förändrade lydelse:

22 kap. 3 § Ärfdabalken:

"Ej må förmyndare bortsälja eller skifta omyndiga barns jord och fasta gods, utan till barnens nytta, och tage närmaste fränders råd och domarens samtycke till det köp eller skifte, som i Jordabalken sägs."

4 kap. 8 § Jordabalken:

"Nu vill förmyndare sälja något af de omyndigas fasta arf; söke då domaren och vise sina skäl dertill. Då domaren deröfver hört nästa fränder, som i riket äro, och han till det köp samtycke gifvit samt lagfart sedan derå beviljats, vare det köp fritt för deras klander, då de myndiga blifva."

Visserligen torde de nu till ändring ifrågasatta lagrum, åtminstone på senare tider, i allmänhet så tillämpats, att, derest närmaste fränder tillstyrkt försäljningen samt rätten funnit den samma för myndlingen fördelaktig, rätten till försäljningen samtyckt, hvadan olägenhet af lagrummens nuvarande lydelse icke uppstått, men, när nu emellertid fråga om ändring i de samma väckts, finner Utskottet i denna deras tillämpning ett ytterligare skäl att förorda motionärens förslag.

Utskottet får derföre, på detta och de af motionären anförda skäl, samt under erinran, att Utskottet ur 4 kap. 8 § Jordabalken uteslutit såsom derstädes öfverflödig bestämmelsen, att lagfart skall å fånget vara beviljad, derest köpet skall vara fritt från de forne myndlingarnes klander, vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af

22 kap. 3 § Ärfdabalken:

Ej må förmyndare bortsälja eller skifta omyndige barns jord och fasta gods, utan till barnens nytta, och tage närmaste fränders råd och domarens samtycke till det köp eller skifte, som i Jordabalken sägs. och

4 kap. 8 § Jordabalken:

Nu vill förmyndare sälja något af de omyndiges fasta arf; söke då domaren och vise sina skäl dertill. Då domaren

deröfver hört nästa fränder, som i riket äro, och han till det köp samtycke gifvit, vare köpet fritt från deras klander, då de myndige blifva.

Stockholm den 17 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Reservationer:

af Herrar *Lagerstråle, Thomasson,* Friherre *Hamilton, Lothigius,* Grefve *Mörner, Samzelius* och *Magnus Jonsson.*

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Febr. 1880, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i 11 kap. 2 § Jordabalken.

Enligt 11 kap. 2 § Jordabalken, sådant nämnda lagrum lyder i förordningen den 16 Juni 1875, har säljare af jord, hus eller tomt för obetald köpeskilling säkerhet i det, som såldt är, framför andra köparens borgenärer, derest han söker inteckning för sin fordran, i stad inom tre månader och å landet sist vid *det ting*, som infaller näst efter sex månader, sedan lagfart för köparen beviljades.

Uti en af Andra Kammaren till Lag-Utskottet hänvisad motion, N:o 72, hemställer Herr *A. Rosenqvist*, "att Riksdagen ville för sin del besluta, att 2 § i 11 kap. Jordabalken må få den förändrade lydelse, att ordet *ting* utbytes emot orden *allmänna tingssammanträde.*"

Såsom skäl för sitt förslag anför motionären det i hans tanke stora missförhållandet mellan den i ofvan anförda lagrum nu stadgade tid beträffande stad och den beträffande landet, särdeles i domsaga med ett eller två tingslag, enär, under det i stad denna tid tilländaginge inom tre månader efter lagfartens beviljande, densamma på landet, der domsagan bestode af ett eller två tingslag, kunde utsträckas till och med till sexton månader. En så lång tid funne motionären för den köpare, som mot inteckning i sin nyförvärfvade fastighet ville upptaga lån, medföra icke ringa olägenhet, och säljarens rätt syntes honom fullt tillgodosedd genom den af honom föreslagna bestämmelse.

Med afseende å motionen vill Utskottet först erinra, att den äldre på 1734 års lag grundade tingsordningen i nu förevarande afseende endast känner begreppen *ting* och *rättegångsdag under tinget.* Sedermera har förordningen den 17 Maj 1872 för sådant tingslag, som ensamt utgör en domsaga, så ock der två tingslag äro till en domsaga förenade, äfvensom i domsaga med tre eller flera tingslag, der Konungen i ett eller flera af tingslagen föreskrifver en sådan anordning af tingen, infört årligen endast två lagtima ting, det ena, vårtinget, mellan tjugondedag jul och midsommar, samt det andra, höstetinget, mellan September månads början och Thomedag, med, der tingslag ensamt utgör en domsaga, sex *allmänna sammanträden* under vårtinget och fyra under höstetinget, men, der två tingslag tillsammans bilda en domsaga, hälften så många i hvartdera tingslaget. Så vidt Utskottet rätt uppfattar motionärens förslag, afser han, att det af honom begagnade uttryck *allmänt tingssammanträde* skulle betyda, då fråga vore om den äldre anordningen af tingen, det samma som *ting*, men, der fråga åter vore om den nyare, detsamma som *allmänt sammanträde,* och någon förändring, i hvad nu uti ämnet är stadgadt, skulle sålunda endast vara afsedd beträffande de tingslag, der på grund af 1872 års förordning allmänna sammanträden hållas.

Tiden för säljaren att med förmånsrätt söka inteckning för obetald köpeskilling bör emellertid i Utskottets tanke väl icke beräknas från, men åtminstone afvägas efter den tidpunkt, då den af köparen erhållna lagfart blir behörigen offentliggjord och såmedelst för säljaren kunnig. Enligt 17 § i förordningen den 16 Juni 1875, angående lagfart å fång till fast egendom, har nu domaren å landet, äfven der förordningen den 17 Maj 1872 är tillämplig, skyldighet att till vederbörande Konungens Befallningshafvande, för att ofördröjligen i länskungörelserna införas, insända förteckning å beviljade lagfarter endast *för hvart ting.* Uti det i motionen upptagna fall, att i ett tingsslag, der på grund af 1872 års förordning endast två ting årligen hållas, lagfart å en såld fastighet beviljats under vårtinget, t. ex. å tjugondedag jul, då han på måndag infaller, eller å nästa måndag derefter, blir den beviljade lagfarten icke kungjord förr än "ofördröjligen" efter åtta dagar efter vårtingets afslutande, hvilket afslutande, såsom motionären sjelf rigtigt angifver, kan ega rum så sent som i medlet af Juli månad. I följd deraf är ock antagligt, att säljaren erhåller kännedom om den beviljade lagfarten först sedan mera än sex månader ifrån beviljandet förflutit. Enligt motionärens förslag skulle då icke längre rådrum för inteckningssökandet förefinnas än till nästa allmänna sammanträde, hvilket begynnes första måndagen i påföljande September månad. Vid sådant förhållande synes Utskottet den tid till nästa vårting, säljaren nu har att få sin köpeskillingsfordran med förmånsrätt intecknad, icke vara tilltagen för lång, utan stå i temligen nära öfverens-

stämmelse med den tid, sist å det ting, som infaller näst efter sex månader, sedan lagfart för köparen beviljades, hvilken är stadgad för domsagor, der den äldre tingsordningen fortfarande tillämpas.

På denna grund och då den nu i förevarande afseende gällande tidsbestämmelse icke, Utskottet veterligen, föranledt några större olägenheter, finner Utskottet sig sakna skäl att föreslå införandet i vår gällande rättegångsordning af en och samma, ehuru ny, beteckning för två olika begrepp, hvilken beteckning dessutom enligt Utskottets tanke icke skulle blifva vid tillämpningen fullt otvetydig, hvadan Utskottet vördsamt hemställer,

att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservation:

af Herr *Grefve Mörner*, hvilken icke kunnat finna annat, än att det i motionen framstälda förslag bort af Utskottet tillstyrkas.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 9.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Febr. 1880, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i 24 kap. 1 § Byggningabalken.

24 kap. 1 § Byggningabalken har för närvarande följande lydelse:

"Alle eldstäder och skorstenar böra så vara stälde och förvarade, att eldskada förekommas må. Varder eld lös i by, den landbo brukar, och sker det af försummelse, eller vangömmo hans, som är: att han sjelf förut märkt faran, eller är derom varnad, och den ej förekommit; bär sjelf ut, eller tillstädjer annan att hafva och bära ljus utan lykta, och eld i uthus, eller der man hafver lin, hampa, hö, spån, eller annat slikt, deri eld snart taga kan; sätter ljus vid vägg; gör eld i ugn eller spisel, och den ej vårdar; hafver ljus vid säng, och somnar derifrån; röker tobak i lada, foderhus, eller annorstädes, der eld lätteligen kan tändas; eller skjuter ovarsamt åt hus eller tak; eller varder eld lös af annan sådan försummelse, der man kunde och borde bättre vakta för skada: brinner då hus och gård upp; bygge åter jemngod, och njute ej brandstod eller eftergift å afradet. Eger bonde hus och jord sjelf; hafve han ock sjelf skadan. Brinna tillika upp andras hus och gårdar, eller andre byggnader; gälde af sin egendom så långt den räcker, och böte två daler för hvart hus, jordegarens ensak; orkar han ej skadan och böter gälda, tjene det af med arbete, eller plikte med kroppen, hvilketdera han helst vill, som skadan lidit. Brinner folk inne; böte full mansbot för hvardera. Brinner kyrka upp, böte hundrade daler till kyrkobyggnad. Är han mindre vållande; gälde fjerdung af ty, som sagdt är. Den ovarsamt med eld umgår, å sätt som nu är sagdt, böte fem daler, ändå att ingen skada sker".

Med anledning af en vid sistlidne riksdag väckt motion tillstyrkte Lag-Utskottet följande förändrade lydelse af sista punkten i 24 kap. 1 § Byggningabalken: "— — — Den ovarsamt med eld umgår, å sätt som nu är sagdt, böte *högst ett hundrade daler*, ändå att ingen skada sker". Vid behandling af frågan i Kamrarne antog Första Kammaren, med bifall till en vid utlåtandet fogad reservation, utan votering den ändring i lagrummet, att bötesbeloppet sattes till "högst två hundrade daler", men i Andra Kammaren afslogs Utskottets utlåtande med 89 röster mot 61.

Uti en till Lag-Utskottet från Andra Kammaren öfverlemnad motion, N:o 136, föreslår nu Herr *Lars Börjesson,* då det ännu qvarstående bötesbeloppet vore för obetydligt att nu mer kunna motsvara det dermed afsedda syfte, "att uti 1 § af 24 kap. Byggningabalken i stället för orden *fem daler,* sättes *minst tjugo daler och högst tvåhundrade daler*".

Lika med motionären finner Utskottet det i 24 kap. 1 § Byggningabalken upptagna bötesbelopp för den i samma lagrum närmare omförmälda ovarsamhet med eld, hvaraf skada ej sker, vara aldeles för obetydligt i förhållande till den fara, som nämnda ovarsamhet innebär.

Den vid ärendets behandling under sistlidne riksdag framkastade frågan, huru vida ett stadgande om ansvar för ovarsamt umgående med eld, deraf ingen skada sker, enligt sin karakter hörer till den allmänna lagstiftningen eller ej, synes Utskottet vara en fråga för sig, som icke behöfver ställas i sammanhang med den, huru vida det nu redan i allmän lag stadgade bötesansvar å sådan förseelse bör höjas. Genom ett sådant höjande af en redan i allmän lag förefintlig ansvarsbestämmelse torde icke heller — mot hvad då anmärkts — någon större villrådighet, än nu möjligen redan är för handen, kunna uppstå, huru vida vissa slag af ovarsamt umgående med eld skola straffas enligt de särskilda ansvarsbestämmelser, hvilka särskilda författningar innehålla, eller efter allmän lag.

Då enligt Utskottets tanke tillräckliga skäl icke förefinnas, hvarför ifrågavarande böter skulle sättas till mindre belopp än det, som i 6 § 2 mom. af Ordningsstadgan för rikets städer den 24 Mars 1868 är upptaget för dylik ovarsamhet i stad, föreslår Utskottet att bestämma det samma till minst tio daler och högst tvåhundrade daler, hvarigenom ock undvikes den anmärkning, som gjordes mot det af Utskottet år 1879 afgifna förslag, att deri saknades minimibelopp för böterna.

Enär det icke torde tillkomma Utskottet att med anledning af förevarande motion ingå i pröfning, hvilka stadganden uti ifrågavarande paragraf må vara upphäfda genom Kongl. förordningen om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 16 Februari 1864, anser Utskottet sig endast böra föreslå en förändrad lydelse af paragrafens sista punkt, hvarför Utskottet med anledning af motionen hemställer,

att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förändrade lydelse af sista punkten i 24 kap. 1 § Byggningabalken: "— — — Den ovarsamt med eld umgår, å sätt som nu är sagdt, böte *minst tio daler och högst två hundrade daler,* ändå att ingen skada sker".

Stockholm den 16 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Herr *Johannes Jonsson* har begärt få här antecknadt, att han i följd af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen varit frånvarande under ärendets behandling inom Utskottet.

N:o 10.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Febr. 1880, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 25 kap. 3 § Byggningabalken.

Enligt 25 kap. 3 § Byggningabalken åligger det häradet att vid hvarje hel mil å landsväg upprätta stolpar, eller stora stenar, och mindre vid hvarje half och fjerdedels mil, derå miltalet utmärkt är.

Uti en af Andra Kammaren till Lag-Utskottet hänvisad motion af Herr *H. F. Bergström,* N:o 105, föreslås nu, »att Riksdagen måtte förnya sitt år 1876 fattade beslut, att 3 § i 25 kap. Byggningabalken skall upphöra att vara gällande».

I underdånig skrifvelse den 14 Maj 1876 anförde nemligen Riksdagen, att de så kallade milstolparne torde hafva medfört egentlig nytta företrädesvis under den tid, då endast vissa hufvudvägar, invid hvilka sådana skulle anbringas, funnos i landet, men att, i samma mån en mängd nya vägar af beskaffenhet att milstolpar invid dem icke enligt lag behöft upprättas, blifvit anlagda samt ökad befolkning och nya industrianläggningar upphäft förstnämnda vägars framstående vigt framför andra, denna nytta förminskats och dåmera, i följd af de stora förändringar, som i nämnda hänseende af jernvägsanläggningarne förorsakats, nästan upphört. I anledning häraf och då genom Kongl. kungörelsen den 5 December 1873, om beräk-

ning af de allmänna vägarnes längd i hela och tiondedels mil, den praktiska användbarheten af milstolparne än vidare förringats, hade Riksdagen ansett upprättande af milstolpar icke vidare erfordras och af sådan anledning för sin del beslutat en författning om upphäfvande af 3 § i 25 kap. Byggningabalken.

Emellertid förklarade Kongl. Maj:t i nådig skrifvelse till Riksdagen den 12 Januari 1877 sig icke funnit skäl att godkänna Riksdagens förslag, då, äfven om det med milstolpar afsedda ändamål endast ofullständigt vore genom de nu befintliga vunnet, dessa likväl icke vore utan all nytta, samt vid sådant förhållande och då ännu en följd af år komme att förflyta, innan det metriska systemet blefve tilllämpadt, tillräcklig anledning ej förefunnes att redan nu besluta upphäfvandet af all skyldighet att upprätta och underhålla milstolpar, helst deras vidmakthållande under ytterligare några år icke kunde blifva synnerligen betungande, hvartill komme att ifrågavarande skyldighet kunde böra framdeles tagas i anspråk för den händelse, att det efter vägarnes uppmätning enligt det metriska systemet skulle finnas behöfligt att förse dem med nya afståndsmätare.

Sedermera har förordningen om mått och vigt den 22 November 1878 utfärdats. Enligt denna skall såsom längdmått i den gamla milens ställe träda myriametern eller nymilen, utgörande 10 kilometer eller 10,000 meter och motsvarande 0,9356 mil eller 33,681 fot. Då de nya metriska längdmåtten skola tillämpas, för landtmäteriförrättningar med 1881 års ingång, samt i alla händelser med början af år 1889, synes det Utskottet, att under mellantiden någon tillämpning af häradets skyldighet enligt 25 kap. 3 § Byggningabalken skäligen icke borde ifrågakomma vare sig beträffande uppsättande af nya, eller omflyttning af eller reparationer å äldre milstolpar; och då sålunda det egentliga skälet för milstolparnes bibehållande skulle vara att söka deri, att uppsättnings- och underhållsskyldigheten borde kunna tagas i anspråk för den händelse, att det efter vägarnes uppmätande enligt det metriska systemet skulle finnas behöfligt att förse dem med nya afståndsmätare, men Utskottet funnit erfarenheten gifva vid handen, att några egentliga olägenheter icke uppstått vid redan nu inträffade fall, att man antingen varit i saknad af milstolpar, såsom å nya vägar af beskaffenhet att milstolpar invid dem icke enligt lag behöft uppsättas, eller ock haft sådane, som rent af varit vilseledande, såsom der genom vägs omläggning eller ommätning, eller genom mötande vägars olika utgångspunkter gamla läget för milstolparne icke fortfarande förblifvit det rätta, har Utskottet, der under frågans behandling äfven framhållits, att häradsboarne icke billigtvis borde kunna för åtgärder, föranledda uteslutande genom införandet af metriska systemet, påläggas kostnader för uppsättande af nya afståndsmätare utefter landsvägarne, antagit att för framtiden sådane afståndsmätare icke skulle finnas erforderliga och derföre ansett sig böra tillstyrka motionärens förslag.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta följande Förordning om upphäfvande af 3 § i 25 kap. Byggningabalken:

Härigenom förordnas, att 3 § i 25 kap. Byggningabalken skall upphöra att vara gällande.

Stockholm den 26 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Reservation:

af Herr *Samzelius,* med hvilken Herr Grefve *Mörner* instämt:

»Ehuru jag gerna medgifver, att det med milstolpar afsedda ändamål på flere ställen i landet för närvarande endast högst ofullständigt vinnes, kan jag dock för ingen del instämma i det af Utskottet gjorda uttalande att afståndsmätare vid de allmänna vägarne hädanefter skulle blifva öfverflödiga. Så vidt jag känner finnas sådana i nästan alla civiliserade land. Jag vet icke något skäl hvarföre Sverige skulle komma att derifrån bilda ett undantag. Redan för mer än 200 år sedan föreskrefs genom 1664 års gästgifveriordning att vid hvar mil å landsväg skulle uppsättas »visse stenar och kännemärken, den resande mannen till rättelse». Uti 1734 års lag utvidgades denna skyldighet till uppsättande af dylika kännemärken äfven vid hvarje half och fjerdedels mil. Då jag hört en och annan hålla före att upprättandet af dessa »stenkummel» vore något för vårt land egendomligt och att sådana icke funnos annorstädes vill jag, utan att inlåta mig i tvist om den lämpligaste och ändamålsenliga formen för anordningen af afståndsmätare, här framhålla, att sådana verkligen förekomma jemväl i andra land. För att undvika vidlyftighet vill jag i detta hänseende endast fästa mig vid grannlanden. För Norge stadgas uti Lov angående vägväsendet af den 15 September 1851 att »paa hovedveiene skal der for hver halv og hel mil opsættes milepæle, hvilke gives forskjellig Dannelse eftersom de vise enten hele eller halve mile». I Danska Förordningen

den 13 December 1793 föreskrifves att »Milepæle sættes saaledes på veiene, at de i Sjelland vise afstanden fra Kjöbenhavn, i Fyen fra Nyborg, i Jylland fra Haderslevs amts grændse og forövrigt paa hver heel, halv och hver fierde deel miil. De sættes af marmor eller granit». För Finland föreskrifves uti Kejserliga Brefvet den 20 Augusti 1816, Manifestet den 21 Oktober 1827 och Kejserliga Brefvet den 12 Juli 1831, att »allmän landsväg skall vid skeende mätning indelas i verster och vid hvarje verst af häradet förses med stolpar, hvarå väglängden till närmaste gästgifvaregårdar utmärkes. Å landsväg, som förut varit i miltal indelad, vare dessa stolpar på statsverkets bekostnad först upprättade och sedan af häradet underhållne».

I vårt land har man temligen litet tillgodosett den resandes beqvämlighet, då han ej färdas med jernväg. Det är icke min mening att derom uttala något klander, helst jag väl känner att kostnaden för ett bättre ordnande af kommunikationsväsendet i vårt glest befolkade land är afskräckande. Men då den resande stundom nödgas med skjuts befara ödsliga vägar och dervid kanske oftare än eljest uppkastar den frågan »huru långt hafva vi färdats, huru långt hafva vi qvar till nästa gästgifvaregård», månne han icke kunde ega en i viss mån berättigad pretention att derpå kunna erhålla ett något säkrare och bestämdare svar än skjutsgossens obestämda uppgift »åh, vi hafva färdats en god bit», eller, »åh, vi ha' bra nog långt fram?» Det är dock icke för att tillfredsställa denna lofliga nyfikenhet hos den resande som jag anser afståndsmätare vid de allmänna vägarne fortfarande vara erforderliga. Saken har en allvarsam juridisk sida. Enligt den nya skjutsstadgan får den resande icke färdas fortare än efter $1^1/_2$ timme på milen. Afståndet emellan olika skjutsstationer är ofta 2 mil, stundom något mera. Stadgandet bör naturligtvis så förstås, att den resande får färdas *hvarje mil* ungefär lika fort, men det blir honom utan afståndsmätare mellan skjutsstationerna omöjligt att afgöra, huru vida han gör sig skyldig till lagöfverträdelse eller ej. Äfven om man färdas med egna hästar kan det någon gång vara af synnerlig vigt att genom afståndsmätare hafva en ledning, huru vida färden behöfver påskyndas eller ej. I detta hänseende vill jag exempelvis anföra blott ett enda fall, nemligen en tjensteman, som vid ansvars- och ersättningsskyldighet måste å viss tid infinna sig vid förrättning. Man har visserligen vid frågans behandling uppgifvit, att hvilket afstånd som helst kunde lätt bestämmas med tillhjelp af ekonomiska kartor öfver orten; men ehuru jag icke är fackman och mitt omdöme i en så beskaffad fråga följaktligen måste tillmätas ringa betydelse, vågar jag dock högeligen betvifla att afstånd dymedelst kunna noggrant bestämmas, då vägarne, såsom ofta plägar vara fallet, äro backiga och krokiga. För öfrigt sakna flere landskap dylika kartor, och skulle den resande för ett lagenligt reglerande af sin färd (han eger sjelf köra, om han sådant önskar) nödgas under alla årstider och i hvilken väderlek som helst medföra och handtera karta jemte erforderliga in-

strument för väglängdens bestämmande, då skulle sådant i sanning icke bidraga till ökande af den resandes förut nog ringa beqvämlighet.

Civilisationen, nyttan, behofvet hafva infört bruket af afståndsmätare vid de allmänna vägarne. Samma orsaker, som föranledt deras införande, lära väl äfven, utan något bemödande från min sida, föranleda deras bibehållande och utsträckning. Svårligen kan jag föreställa mig, att Sverige, som för öfver 200 år sedan behöfde afståndsmätare »den resande mannen till rättelse», nu skulle afsäga sig fördelarne af noggrant uppmätta vägar och afståndens utmärkande. Mig vill det synas att efter det antagna nya metersystemets införande, det blir nödigt att låta ånyo uppmäta alla allmänna vägar i landet och förse dem med enkla ändamålsenliga afståndsmätare, möjligen vid hvarje kilometer ($^1/_{10}$ nymil), i nära öfverensstämmelse med hvad i Finland egt rum. Den betydliga kostnad, som härför uppkommer, lärer billigtvis icke kunna åläggas de vägbyggnadsskyldige, utan torde här, likasom i Finland, få bestridas af staten. Deremot kan, derest staten icke hos oss, likasom i många andra land, kommer att öfvertaga sjelfva väghållningsskyldigheten, hvilket sannolikt här blefve för kostsamt, det med mycket skäl kunna ifrågasättas, om icke häradet eller de kretsar, på hvilka vägbyggnadsskyldigheten kommer att fördelas, må böra i likhet med hvad för Finland stadgats, underhålla de af staten bekostade nya afståndsmätarne. Att derom nu afgifva något bestämdt yttrande är enligt min tanke icke lämpligt, då hela frågan om vägbyggnadsskyldigheten och dermed sammanhang egande ärenden, dit frågan om afståndsmätare vid vägarne otvifvelaktigt hörer, för närvarande utgör föremål för utredning af en utaf Kongl. Maj:t tillsatt komité. Vid sådant förhållande och då, så vidt jag känner, Riksdagen icke förr än utredningen hunnit fulländas, plägar fatta hufvudsakliga beslut i sådana frågor, hvilka på dess egen begäran blifvit till dylik utredning hänvisade; då de skäl, som af Kongl. Maj:t för vägran af bifall till Riksdagens i ämnet nyligen fattade beslut blifvit anförda, svårligen kunna vederläggas; då afskaffandet af ett onus, huru obilligt och orättvist det än må vara fördeladt, icke lärer böra ske annorledes än i sammanhang med bestämmande af nya, rättvisare och billigare grunder för bördans utgörande; och då förevarande, för de flesta landskap särdeles lindriga onus icke i allmänhet trycker jordbrukaren eller någon viss klass medborgare, utan bestrides medelst häradets andel i saköreu eller bötesersättningar af statsverket och således, derest icke betydligare utgifter förekomma, i sjelfva verket fullgöres af dem, som inom häradet bryta mot lagen, har jag nästan varit benägen att för min del lemna motionen utan afseende; men då under ärendets behandling blifvit upplyst, att länsstyrelserna i några län ännu i våra dagar, sedan metersystemet blifvit antaget, anse en nog långt drifven embetspligt fordra att betunga häradernas vägbyggnadsskyldige med betydliga kostnader både för upprättande af milstolpar efter det gamla systemet och för underhåll af sådana som tarfva reparation, och då alla dessa kostnader

synas mig vara ändamålslösa, helst de gamla milstolparne, för att icke missleda, efter det nya metersystemets införande väl måste nedrifvas, får jag, till undvikande af ytterligare dylika kostnader, vördsamt hemställa, att motionen i så måtto bifalles,

att, till iakttagande under tiden intill dess nya afståndsmätare efter metersystemet kunna vid landsvägarne varda inrättade, må i behörig ordning stadgas,

att, utan hinder af hvad 25 kap. 3 § Byggningabalken innehåller, härad icke vidare må betungas med kostnad för upprättande och underhåll af sådana afståndsmärken, hvarom i nämnda lagrum förmäles.»

Herr *Johannes Jonsson* har begärt få här antecknadt, att han i följd af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen varit frånvarande under ärendets behandling inom Utskottet.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.

N:o 11.

Ank. till Riksd. Kansli den 24 Febr. 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ersättning af allmänna medel till vittnen i vissa jagtmål.

Från Första Kammaren har Lag-Utskottet till handläggning fått emottaga en af Grefve *Claës M. Lewenhaupt* afgifven motion, N:o 1, hvari andrages, att, som Kongl. kungörelsen den 9 September 1873, angående ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till vittnen i brottmål, endast hade afseende å mål, instämda af allmän åklagare, så inträffade, att, då skogstjensteman, hvilken icke räknades såsom allmän åklagare, å tjenstens vägnar, sin pligt likmätigt, åtalade mot jagtförfattningarne begångna förbrytelser, af honom härvid åberopade vittnen icke tillerkändes ersättning af allmänna medel i de fall, 1873 års förordning upptoge, hvilket åter verkade i hög grad försvårande för bevisningen, enär en skogstjensteman vid sådant förhållande naturligtvis måste tveka att inkalla ett på längre afstånd boende vittne. Motionären hemställer derföre, "att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställa om den utsträckning i tillämpningen af Kongl. kungörelsen den 9 September 1873 angående ersättning till vittnen i brottmål, att samma kungörelse äfven må gälla i afseende på af skogstjensteman anhängiggjorda eller utförda jagtmål af den beskaffenhet, som kungörelsen angifver."

Genom åberopande Kongl. kungörelsen den 9 September 1873 är förordnadt, att hvad lagen stadgar i 17 kap. 5 § Rättegångsbalken, att den, som vittne påkallat, skall betala dess resekostnad och täring, bör äfven tillämpas i brottmål, som af allmän åklagare anhängiggöras eller utföras, der brottet är af den beskaffenhet, att det kan af honom åtalas utan angifvelse af målsegande, så att den, som allmän åklagare, å tjenstens vägnar, åberopat till vittne i dylikt mål och som sig instält vid domstol, belägen på minst en mils afstånd från vittnets hemvist, bör, derest vittnet det äskar och domaren pröfvar sådant skäligt, tilläggas ersättning af allmänna medel för dess resekostnad och uppehälle med högst femtio öre riksmynt för hvarje dag, som i och för resan samt vistandet vid domstolen erfordras, samt skjutspenningar för en häst fram och åter, i de händelser, då den tilltalade antingen icke kan till ansvar dömas, eller ock sakfälles, men saknar tillgång att ersättningen utgifva; dock att, om den tilltalade frikännes, och åtalet finnes vara utan skäl anstäldt, nämnda ersättningsskyldighet åklagaren åligger.

Då det enligt gällande Jagtstadga af den 21 Oktober 1864, § 24 mom. 2, "tillhör *tjenstemän och betjente vid skogs- och jägeristaten samt allmän åklagare* att beifra" de öfverträdelser, som i samma stadga äro belagda med ansvar, med undantag för dem, hvilka blott förnärma enskild persons rätt och ej angå till allmänt gagn gifna föreskrifter, och hvilka endast må åtalas af målseganden, samt den omständighet, att i stadgandet tjenstemän och betjente vid skogs- och jägeristaten äro upptagne i jemnbredd med allmänna åklagare, icke bör kunna tydas derhän, att de i detta fall icke skulle vara att som sådane anse, hvadan i förevarande afseende några bestämmelser, utöfver hvad redan gifna föreskrifter innehålla, icke synas erforderliga, hemställer Utskottet,

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservation:

af Herr *Sundell:* "Ehuru jag håller före, att Kongl. kungörelsen den 9 September 1873, angående ersättning till vittnen "i brottmål, som af allmän åklagare anhängiggöras eller utföras", borde kunna tillämpas jemväl i mål, der skogs- och jägeribetjente å tjenstens vägnar kära och hvilka mål eljest äro af beskaffenhet, hvarom den Kongl. kungörelsen handlar; likväl och då jagtstadgan den 21 Oktober 1864 i § 24 bestämdt skiljer mellan tjenstemän och betjente vid skogs- och jägeristaten samt allmänna åklagare, och häraf följt, att domstolar ansett sig icke kunna i sådana, af skogs- och jägeribetjente instämda jagtmål, der desse hafva åtalsrätt, tillägga vittnen ersättning af allmänna medel, i enlighet med ofvan omförmälda Kongl. kungörelse; vill jag antaga, att, i ungefärlig öfverensstämmelse med hvad motionären äskat, ett tillägg till den Kongl. kungörelsen kan vara nödigt och om hvars beslutande, för så vidt på Riksdagen beror, jag derföre nu gör vördsam hemställan."

Herr *Johannes Jonsson* har begärt få här antecknadt, att han i följd af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 12.

Ank. till Riksd. Kansli den 24 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar.

Kongl. Maj:t har till Riksdagen aflåtit en den 31 sistlidne December beslutad nådig proposition af följande lydelse:

"Den del af lagstiftningen angående de privaträttsliga förhållandena emellan jord- och strandegare eller andre i afseende å vattens afledande och begagnande, som afser undanrödjande af de skadliga verkningar eller hinder emot jords odling eller förbättring, hvilka vållas af vattensamlingar på eller nära invid jordytan, har blifvit ordnad genom lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 Juni innevarande år, och har nya Lagberedningen, som i enlighet med sin instruktion vidare haft att behandla öfrige delar af berörda lagstiftningsämne eller den grupp af lagbud, som har till föremål vattnets tillgodogörande för allmänt eller enskildt nyttiga syften, dervid Beredningen jemväl fått sig öfverlemnad Riksdagens skrifvelse den 10 Maj 1875 angående lagstiftningen om allmän flottled, under den 31 Maj innevarande år afgifvit underdåniga förslag till författningar i sistberörda ämnen. Derefter hafva de af dessa förslag, som varit af beskaffenhet att böra jemlikt 87 § Regeringsformen behandlas, blifvit för det ändamål, nämnda § innehåller, underkastade Högsta Domstolens granskning och se-

dermera öfversedda samt i några delar ändrade; och har Kongl. Maj:t funnit godt att de sålunda öfversedda förslagen till Riksdagens godkännande framlägga.

Med bifogande af Högsta Domstolens och Statsrådets i ämnet hållna protokoll vill Kongl. Maj:t fördenskull, jemlikt 87 § Regeringsformen, till Riksdagens antagande i ett sammanhang öfverlemna närlagda förslag till

Förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund;

Förordning om allmän flottled;

Förordning om allmän farled,

Förordning om tillägg till Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt

Förordning om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

I.

Förslag

till

Förordning

om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

Med upphäfvande af 17 kap. 4 § samt 20 kap. Byggningabalken; Förordningarna den 3 September 1755 angående rätt dag till damluckas öppnande och den 23 Augusti 1851 angående ändring för vissa orter af stadgandet om tiden, då damlucka skall vara öppnad; Kongl. kungörelsen den 6 Augusti 1815 angående tiden för vattendämning om hösten m. m.; hvad i Kongl. kungörelsen den 30 December 1863 angående ändring i föreskrifterna rörande vilkoren för mjöl- och sågqvarnars anläggande m. m. så ock i andra författningar stadgas derom att vid inrättande af vattenverk skall genom föregående undersökning utrönas, huruvida medelst uppdämning eller vattnets begagnande i öfrigt skada tillskyndas annan; samt Kongl. brefven den 17 April 1828 om mjöl- och sågqvarnars anläggning i Lappmarkerna, och den 1 Juni 1849 angående anläggning och utrifning af anstalter för ängsvattning; äfvensom med ändring af hvad andra lagens rum och författningar innehålla mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

1 §.

En hvar eger att det vatten, som å hans grund finnes, sig tillgodogöra, så vidt ej här nedan eller eljest i lag annorledes stadgas.

2 §.

Går vattendrag emellan byar, hemman eller andra jordlägenheter, må ej ene strandegaren qvarn eller annat vattenverk å sin grund så bygga att den andre i sin rätt öfver vattnet lider förfång.

3 §.

Är strömfall så beskaffadt att för dess tillgodogörande strandegarne å ömse sidor hafva af nöden dambyggnad hvar å den andres grund, bjude då den, som bygga vill, den andre att gemensamt dammen bygga och nyttja; vill ej denne i byggnaden deltaga, vare ändock pligtig nödigt damfäste lemna, der Rätten pröfvar sådant kunna ske utan synnerligt men och ersättning till fulla värdet gifves för mark, som af damfästet upptages, så ock för olägenhet, som eljest af byggnaden komma må.

Fästes dam sålunda å ömse sidor af vattendraget, njute hvardera strandegaren lika lott i det vatten, som vid dammen samlas; och bestämme, i brist af åsämjande, Rätten, efter ty skäligt pröfvas, huru dammen byggas och hvarderas lott i vattnet uttagas må.

Bygger endera ensam dammen, må honom ej förmenas att den andres lott i vattnet nyttja intill dess denne, såsom nedan sägs, sin rätt gällande gör.

4 §.

Nu varder, såsom i 3 § sägs, dam af ene strandegaren byggd jemväl å den andres grund: vill denne sedan sjelf vattenverk bygga och dertill dammen för sin lott i vattnet nyttja; stånde det honom öppet; säge dock derom till minst två år innan han vill dammen begagna och vare, efter ty å hans hälft belöper, skyldig ersätta dammens värde i det skick, hvari den befinnes, samt i framtida underhållet taga del. Pröfvas dammen större än för hans verk är nödigt eller nyttigt, må ersättnings- och underhållsskyldigheten i mån deraf jemkas; tarfvas åter för hans verk att dammen tillökas eller annorledes förändras, skall han ensam vidkännas kostnaden derför äfvensom den tillökning i underhållskostnad, hvartill ändringen må föranleda.

Har han något uppburit i godtgörelse för mark till damfäste eller för sådan olägenhet af dambyggnaden, som ännu ej inträdt, då han börjar dammen nyttja; det bör ock återgäldas.

5 §.

Delegare i oskift by eller annan samfäld mark hafve rätt till vattnet efter som han i samfälligheten eger del. Lag samma vare, der vid skifte af samfällighet vattendraget ej i skiftet ingått. Kan vattnet ej utan delegares förfång skiftas, och vill någon af dem qvarn eller annat vattenverk bygga, bjude de andre att deri taga del; vilja de ej, och pröfvar Rätten det kunna ske utan synnerlig skada för dem, förelägge då honom på hvad sätt, vilkor och tid han verket bygga och nyttja må.

6 §.

Ej må i vattendrag så byggas att genom uppdämning eller annorledes men tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom; och skall förty vattenverk, der hinder i vattnets lopp kan lända till men för annan, vara så inrättadt, att genom lucka å dammen eller annan dylik anstalt tillräckligt aflopp kan för vattnet beredas, när sådant är af nöden.

7 §.

Allmän farled må ej genom dambyggnad stängas; ej heller må eljest i eller vid allmän farled byggnad göras eller åtgärd vidtagas, hvarigenom samfärdseln hindras eller leden kan försämras.

I allmän flottled må ej så byggas att flottningen hindras.

Vattenled, som för fiskens gång finnas bör, efter ty derom är särskildt stadgadt, skall ock lemnas från byggnad och stängsel fri.

8 §.

Der kungsådra af ålder varit, skall den fortfarande lemnas öppen för allmän samfärdsel, för flottning och för fiskens gång eller annat allmänt ändamål så ock till bevarande af enskild rätt, som af ådran är beroende. Kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd efter de sista tio årens medelvattenstånd.

9 §.

Tvist, huruvida led eller ådra, hvarom i 7 och 8 §§ förmäles, finnes i vattendrag, så ock om ledens eller ådrans rätta läge och bredd ankomme på domstols pröfning.

10 §.

En hvar, som vill för vattenverk göra ny eller ombygga äldre dam, vare pligtig att byggnaden hos Konungens Befallningshafvande anmäla med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hörer; foge ock dervid beskrifning å den tillämnade byggnaden till läge, storlek och inrättning i afseende å flod- eller bottenluckor samt öfrige väsentlige delar.

Sedan låte Konungens Befallningshafvande nämnda anmälan och beskrifningen i dess helhet eller i nödige delar på bekostnad af den, som anmälan gjort, intagas i länskungörelserna, med erinran till en hvar, som anser sig kunna af byggnaden lida men, att, om han aktar nödigt, sin rätt vid domstol eller eljest i laga ordning bevaka. Konungens Befallningshafvande föranstalte ock att kungörelsen varder intagen i länskungörelserna för angränsande län, om anledning dertill finnes.

11 §.

Menar någon att för hans vattenverk tarfvas att led eller ådra, hvarom ofvan är sagdt, öfverbygges eller eljest genom byggnad förändras till djup eller läge; då skall tillstånd från det allmännas sida till byggnaden sökas hos Konungens Befallningshafvande. Finnes byggnaden kunna så göras att leden eller ådran fortfarande utan väsentlig olägenhet kan för det dermed afsedda allmänna ändamål användas, må det sökta tillståndet beviljas med de vilkor, som efter omständigheterna i hvarje fall anses erforderliga till betryggande af det allmännas rätt.

Af sådant tillstånd vare den, som anser sig genom byggnaden förnärmad i sin enskilda rätt, ej hindrad att sin talan derutinnan lagligen anhängiggöra.

12 §.

Vill den, som ämnar bygga vattenverk, bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt; stånde honom fritt sin talan på förhand instämma; och vare å den talan pröfvadt huru byggnaden må inrättas så att andre parten i sin rätt ej förnärmas.

Askar den, som vattenverk eger eller bygga vill, eller någon, som genom dämning eller eljest kan af sådant verk men lida, att lofliga vattenhöjden med vattenmärke betecknas eller viss tid bestämmes, då damlucka skall hållas öppen, eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande gifvas; ege dertill vitsord. Sämjas de ej, gånge tvisten till Rättens pröfning.

Vattenmärke skall på vattenverksegarens bekostnad i berg, jordfast sten eller annat fast föremål sättas.

13 §.

Har vattenmärke blifvit satt, åligge verkets egare att i allt hvad på hans åtgärd ankommer så förfara att vattnet ej må stiga öfver märket.

Finnes ej sådant märke, skall ändock damlucka hållas öppen när sådant till förekommande af skada tarfvas. Är för damluckas öppnande viss tid i laga ordning bestämd eller eljest särskild föreskrift om vattnets framsläppande gifven, lände det till efterrättelse.

14 §.

Der sågqvarn är, ligge å egarens vårdnad att affallet ej utsläppes i vattnet. Lag samma vare, der vid annat verk eller inrättning affall uppkommer, hvaraf uppgrundning eller annan olägenhet kan förorsakas.

Vidtager ej egaren nödig åtgärd eller anstalt till skadans förekommande, ege Konungens Befallningshafvande föreskrifva hvad i sådant hänseende iakttagas bör, så ock förelägga den tredskande vite, der ansvar å försummelsen ej finnes särskildt stadgadt.

Sker ändock skada, njute den, som skadan lider, ersättning efter Rättens bepröfvande.

15 §.

Hvad i denna förordning sägs om vattenverk gälle ock om annan med dylikt verk jemförlig inrättning till vattens nyttjande, hvarför byggnad i vattnet tarfvas.

16 §.

Ej må någon genom upptagande af ny rännil från sjö eller annat vattendrag eller annorledes vattnet till djup eller läge så förändra att derigenom led eller ådra, hvarom ofvan skils, försämras eller men annan tillskyndas. Kan utan sådan olägenhet vattnet afledas för att annorstädes nyttjas, skall det dock till vattendraget återledas, i den mån sådant erfordras till förekommande af olägenhet för den, som nedanför ligger.

17 §.

Rensning, som för vattendrags bibehållande är af nöden, hafve den, som af uppgrundningen kan lida men, lof att verkställa, ändå att gräfning inom annans område tarfvas; dock skall i ty fall denne förut derom tillsägas. Jord eller annat, som vid rensningen upptages, må på närmaste strand uppläggas eller ock föras till annat lämpligt ställe i närheten, dock emot ersättning till markens egare, om skada vållas.

18 §.

Har vattendrag vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, vare om vattendragets återställande i dess förra skick lag som om rensning i 17 § är sagdt. Varder genom vattnets återförande skada tillskyndad egare af jord, hvarifrån vattnet afvikit, eller annan, som genom byggnad eller annorledes gjort sig vattnet i dess nya lopp eller läge till godo; njute han ersättning derför. Har han i tio år varit i besittning af förmån, som skulle genom återförandet gå förlorad, må dylik åtgärd ej emot hans bestridande vidtagas.

19 §.

I fråga om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring till djup eller läge och om vattendrags återställande lände i tillämplige delar till efterrättelse hvad i 10, 11 och 12 §§ sägs om byggnad i vattendrag; och vare i afseende å anstalt för jords bevattning jemväl i öfrigt gällande hvad om vattenverk i denna förordning skils.

20 §.

Angående vattenafledning för jords odling eller förbättring så ock om strömrensning eller vattens bortledande för allmänt behof är särskildt stadgadt.

21 §.

När talan i mål, hvarom i denna förordning handlas, instämd varder, ege i stad Rätten och å landet domaren att i stämningen utsätta saken till syn å stället, der sådant af käranden äskas eller eljest för frågans pröfning finnes erforderligt; föranstalte ock i de fall, der 9 eller 12 § är tillämplig, att tiden och stället för målets företagande varder minst fjorton dagar före den utsatta tiden kungjord i kyrkan för den församling, der den del af vattendraget, hvarom fråga är, framgår, så ock i angränsande, intill vattendraget belägna församlingars kyrkor.

22 §.

Då afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tillopp, ofvan eller nedan, är nödig eller särskild utredning erfordras huru vattenbyggnad göras och nyttjas må eller i andra frågor, hvarom i denna förordning handlas, ege i stad Rätten och å landet domaren till biträde kalla sakkunnig man eller ock, om sådant finnes lämpligare, föreskrifva att undersökningen skall förrättas af dertill behörig tjensteman eller annan sakkunnig, som uppå ansökning af käranden förordnas af Konungens Befallningshafvande och derefter har att utlåtande i målet afgifva i de delar, som till honom blifvit hänskjutne.

23 §.

Der någon utan föregående anmälan, hvarom i 10 § sägs, eller eljest olagligen i vattendrag bygger eller dämning gör, ege öfverexekutor att, till rättelse i hvad olagligen skett, handräckning gifva, när skäl dertill äro; och vare derom gällande enahanda bestämmelser, som för det i 157 § Utsökningslagen afsedda fall äro stadgade.

Visar någon sannolika skäl att byggnad, hvarom anmälan skett, kan lända honom till men, ege ock öfverexekutor byggnaden förbjuda intill dess tvisten blifvit i laga ordning pröfvad.

Hvad här är sagdt om byggnad i vattendrag gälle ock om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring.

24 §.

Dämmes vatten upp öfver faststäldt märke eller varder, der viss tid för damluckas uppdragande föreskrifven är eller annan särskild bestämmelse angående damluckas skötande blifvit meddelad, hvad sålunda iakttagas bör ej fullgjordt, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då ege på ansökan af den, som men lider, utmätningsmannen i orten och å landet jemväl länsmannen, äfven om han ej är satt till utmätningsman, att, sedan han med ojäfvigt vittne syn å stället hållit, nödig handräckning på den försumliges bekostnad meddela.

Tillstänger någon led eller ådra, hvarom i denna förordning stadgas, må ock till borttagande af stängsel, som uppenbarligen finnes emot lag stridande, handräckning gifvas såsom nyss är sagdt.

25 §.

Angående allmän farled och flottled äfvensom vattenled för fiskens gång vare, utöfver hvad denna förordning derom innehåller, gällande hvad särskildt föreskrifves.

Om handläggning af frågor angående väg eller bro öfver vattendrag är särskildt förordnadt.

26 §.

Hvad i 11 § sägs om vattenverk samt i 6, 7, 8, 18, 23 och 24 §§ om vattenbyggnad i allmänhet, skall i tillämplige delar lända till efterrättelse jemväl i fråga om fiskebyggnad.

Om fiskerättighet och hushållning med fiskevatten är särskildt stadgadt.

27 §.

Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i

annan lagligen tillkommen rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Januari 1881; dock skola hittills gällande lagbud om damluckas öppenhållande framgent intill den 1 Januari 1886 ega tillämplighet i så måtto, att den deri föreskrifna tid, då damlucka bör vara öppen, skall iakttagas, så framt ej i laga ordning annan viss tid derför varder bestämd eller vattenmärke sättes eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande meddelas.

II.

Förslag
till
Förordning
om allmän flottled.

Med upphäfvande af Kongl. brefvet angående flottning den 8 April 1811 stadgas som följer:

1 §.

I allmän flottled stånde en hvar öppet att, efter ty här nedan närmare skils, låta flottgods löst framflyta.

2 §.

I vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer.

3 §.

Kan vattendrag, hvarest allmän flottled ej finnes, dertill användas; ege Konungens Befallningshafvande, der sådant pröfvas vara af nöden och kunna

medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta för det allmänna, förordna att i vattendraget allmän flottled vara skall.

4 §.

Är för allmän flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på strand-, bro-, fiske- eller vattenverksegares eller annans rätt inverka, och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på Konungens Befallningshafvande att, med den inskränkning, hvartill 7 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock dervid, äfvensom då fråga eljest uppstår om skydd för enskild rätt, huru vid flottleds ordnande och begagnande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga.

5 §.

Utan särskildt lof må de, som ombesörja flottningsarbetet, ega tillträde till stränderna vid flottleden, der sådant för skadas afvärjande eller flottgodsets framförande i vattendraget är af nöden.

Väg eller stig öfver annans tomt, åker, äng, plantering eller andra egor, hvilka kunna deraf skadas, må dock ej tagas, om tillträde till stranden annorledes kan utan väsentligt hinder eller uppehåll beredas.

6 §.

För skada, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest genom flottningen vållas, njute den, som skadan lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill den skattas må.

7 §.

Erfordras för ändamålet att jord eller lägenhet, som annan tillhör, för flottleden begagnas eller att vatten, annan till men, ur vattendrag bortledes; då skall i saknad af godvillig öfverenskommelse frågan om skyldigheten att upplåta hvad nödigt är på Konungens pröfning ankomma, efter ty angående sådan upplåtelse för allmänt behof stadgas; och lände i dessa fall jemväl om sättet för skadeersättningens bestämmande så ock i allt öfrigt de för dylika frågor särskildt gifna föreskrifter till efterrättelse.

8 §.

Fordrar någon i andra fall, än de i 7 § nämnda, ersättning för skada; varde frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege Konun-

gens Befallningshafvande eller underrätten eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att synekostnaden gälda; sättes ej ersättningen högre än han före synen bjudit, svare parterne å ömse sidor för halfva kostnaden.

Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, med mindre domaren eller Konungens Befallningshafvande annorlunda förordnar.

I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid Rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta.

9 §.

Är skada, som i 8 § afses, så stadigvarande att värdet derå kan genom uppskattning på förhand utrönas; då skall, om ersättningstagande det påstår, ersättningen på förhand bestämmas att utgå vare sig i årlig afgift under hela den tid skadan kommer att fortfara eller under vissa år eller ock på en gång, allt efter ty skäligt pröfvas.

10 §.

Låta två eller flere flottgods framflyta i allmän flottled och sker derigenom skada, som ej blifvit på förhand uppskattad och ersatt; då skola de, hvilka under året deltagit i flottningen å det ställe, der skadan timat, en för alla och alla för en ansvara för ersättningens gäldande till den, som skadan lidit; gitter någon visa att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid att det ej kunnat till skadan medverka, vare han dock från dylik ansvarighet fri. Har någon på grund af ansvarighet, hvarom nu är sagdt, guldit mer än hvad på honom efter hans andel i flottgodset belöper, och är han icke till skadan särskildt vållande, söke hos de andre flottande sitt åter efter befogenhet.

Hvad i denna § är stadgadt må ej tillämpas, der enligt särskild bestämmelse af vederbörande myndighet någon utöfvar uteslutande rätt att ombesörja flottningen mot afgift af flottgodsets egare.

11 §.

Hvad strandegare, som i allmän flottled bygga vill, har att iakttaga, derom är särskildt stadgadt. Är ej i laga ordning bestämdt i hvad mån vattendraget skall för flottningens behof lemnas från byggnad eller stängsel fritt; förordne derom Konungens Befallningshafvande, der någon, som bygga vill, det äskar. Bygger någon annorledes än med lag eller gifna föreskrifter öfverensstämmer, stånde sjelf den skada, som å byggnaden må genom flottningen vållas.

Nu vill någon göra byggnad hvaraf flottningen ej hindras: menar han att till skydd emot skada å byggnaden särskild anläggning eller åtgärd bör af de flottande bekostas; anmäle det hos Konungens Befallningshafvande, som eger att derom jemlikt de i 4 § stadgade grunder bestämma som skäligt pröfvas. Bygger han utan sådan anmälan eller utan att Konungens Befallningshafvandes bestämmelse afbida, stånde under tiden sjelf skadan.

12 §.

Kan uppehåll med verkställande af anläggning eller annan åtgärd, hvarom Konungens Befallningshafvande enligt 4 § bestämmelse meddelat, föranleda synnerlig olägenhet; ege Konungens Befallningshafvande förordna att utan hinder af klagan öfver beslutet verkställighet må ske, der pant eller borgen ställes för den skada, som kan genom åtgärden uppstå.

Konungens Befallningshafvande hafve ock i andra fall, då skada kan af flottleds inrättande eller begagnande vållas, makt förordna det pant eller borgen för skadeståndet ställas skall, om sådant till betryggande af ersättningstagares rätt finnes nödigt.

13 §.

De närmare föreskrifter, som, utöfver hvad ofvan är sagdt, erfordras i fråga om flottleds inrättande eller begagnande, meddelas af Konungen.

14 §.

I fråga om sjöfart med sammanlagde flottar ege stadgandena i denna förordning ej tillämpning.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

III.

Förslag

till

Förordning

om allmän farled.

1 §.

Der sjöfart med fartyg, båtar eller sammanlagde flottar allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid då denna förordning träder i kraft, skall allmän farled, hvartill ock räknas det utrymme i vattendraget, som till allmän hamn är i laga ordning upplåtet, fortfarande finnas i det läge och till den storlek, som med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer.

2 §.

Tarfvas allmän farled i vattendrag, der sådan förut ej finnes, förordne derom Konungens Befallningshafvande samt meddele tillika nödig föreskrift om hvilken del af vattendraget bör för samfärdselns behof lemnas fri från byggnad och stängsel.

3 §.

Är för allmän farleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på annans rätt inverka, och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på Konungens Befallningshafvande att, med den inskränkning, hvartill 4 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock huru såväl dervid som ock i öfrigt vid farleds ordnande och begagnande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga.

För skada, som af dylik anläggning eller åtgärd vållas, skall ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill skadan skattas må, efter Rättens bepröfvande gifvas vare sig i årlig afgift eller på en gång.

4 §.

Erfordras för ändamålet att jord eller lägenhet, som annan tillhör, för farleden begagnas eller att vatten, annan till men, ur vattendrag bortledes;

då skall i saknad af godvillig öfverenskommelse frågan om skyldigheten att upplåta hvad nödigt är på Konungens pröfning ankomma, efter ty angående sådan upplåtelse för allmänt behof stadgas; och lände i dessa fall jemväl om sättet för skadeersättningens bestämmande så ock i allt öfrigt de för dylika frågor särskildt gifna föreskrifter till efterrättelse.

5 §.

Hvad den, som vill bygga i vattendrag, der allmän farled är, har att iakttaga, derom är särskildt stadgadt.

6 §.

De närmare föreskrifter, som, utöfver hvad ofvan är sagdt, erfordras i fråga om farleds inrättande eller begagnande, meddelas af Konungen.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

IV.

Förslag

till

Förordning

om tillägg till förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

1 §.

Der Konungen för någon orts förseende med dess behof af vatten eller för farled eller flottled eller för annat allmänt behof pröfvar nödigt att vatten ur sjö, elf, å eller annat vattendrag ledes bort för att annorstädes nyttjas, vare enskild man, menighet eller inrättning, som öfver vattnet råder, pligtig att det tåla; njute dock den, som derigenom skada lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill skadan skattas må.

2 §.

Har någon vatten- eller fiskeverk eller bevattningsanstalt eller annan särskild lägenhet, och varder den lägenhet genom vattendragets ändring

obrukbar eller i väsentlig mån försämrad, skall lägenheten lösas, om egaren det påstår.

3 §.

Kan ej öfverenskommelse träffas om hvad, efter ty ofvan skils, i ersättning eller lösen utgå bör, skall såväl i fråga derom som ock i allt öfrigt i tillämplige delar gälla hvad uti förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgadt är. Väckes fråga, hvarom här ofvan i 2 § sägs, varde dermed förfaret på sätt i nämnda förordning finnes bestämdt för den händelse då till afsedt ändamål erfordras att allenast en del af lägenhet afstås, men egaren äskar att hela lägenheten lösas skall.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

V.

Förslag

till

Förordning

om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Med upphäfvande af Förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § Byggningabalken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka stadgas, som följer:

Håller någon olofligen damlucka, för hvars uppdragande viss tid iakttagas bör, stängd under tid då den skall öppen lemnas; böte minst tio, högst femhundra kronor. Lag samma vare, der någon olofligen håller damlucka stängd då vattnet stiger öfver faststäldt märke.

Öfverträdelse, hvarom nu är sagdt, må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande.

Böter, som ådömas efter denna förordning, skola tillfalla kronan och vid bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.“

Med anledning af remiss från båda Kamrarne åligger det Lag-Utskottet att öfver denna proposition afgifva utlåtande.

De bestämmelser i Byggningabalken af 1734 års lag jemte dit hörande författningar, som innefatta lagstadganden beträffande den så kallade vattenrätten, hafva länge befunnits särdeles ofullständiga samt, förutom i sammanhang med Lagkomiténs och Lagberedningens förslag till Byggningabalk, utgjort föremål för flere särskilda omarbetningar.

Uti underdånig skrifvelse den 14 Mars 1863 anförde Rikets Ständer, att gällande lagbestämmelser rörande vattens egande och användande i allmänhet äfvensom i dithörande frågor af mera speciel art, såsom beträffande vattens afdikning från åkerjorden, om kungsådra, m. m. vore sinsemellan stridande samt osammanhängande och ofullständiga, såsom följd hvaraf både domare och parter vid uppkomna vattentvister sväfvat i okunnighet och villrådighet om lagens mening och tillämpning; och anhöllo derföre Rikets Ständer, som på dessa och i öfrigt anförda skäl ansågo en ny lag uti ifrågavarande ämne vara af behofvet påkallad, hos Kongl. Maj:t i underdånighet, att Kongl. Maj:t täcktes åt sakkunnige män uppdraga att utarbeta förslag till en ny lag såväl för afledande som tilledande af vatten, och hvaruti borde bestämmas jord- och strandegares rättigheter och skyldigheter i förhållande såväl till hvarandra som till innehafvare af vattenverk eller annan egendom, hvars rätt af en eller annan anledning kunde häraf vara beroende. Med anledning af denna Rikets Ständers skrifvelse tillsatte Kongl. Maj:t den 5 Maj 1863 en komité för att utarbeta förslag till lag i ämnet. Denna komité afgaf den 15 Juni 1865 sitt betänkande med förslag till “Lag rörande Vattenrätten“, uti hvilket lagförslag, såsom äfven dess namn utmärker, i ett sammanhang behandlades alla de till vattenrätten hörande ämnen. Uti de utlåtanden, som öfver komiterades förslag infordrades från flere offentliga myndigheter jemte länens landsting och hushållningssällskap, framstäldes temligen allmänt anmärkningar emot förslaget deruti, att detsamma, mera i öfverensstämmelse med främmande länders lagar än med den inhemska rätten, i

flera hänseenden afvikit från grundsatsen om den enskildes eganderätt till och fria disposition öfver det inom hans egoområde befintliga vatten, samt att, möjligen såsom följd af nämnde afvikelse, ej mindre vid fördelning af vatten emellan den egentliga industriella verksamheten och jordbruket detta senares intresse blifvit obehörigen tillbakasatt, än äfven i fråga om rättighet till vattens användande stadgats förbehåll om offentlig myndighets tillstånd och kontroll i fall, der sådant förmenats vara antingen stridande mot rättsgrunden eller åtminstone mindre tjenligt såsom ledande till onödig tidsutdrägt och kostnad.

Kongl. Maj:t uppdrog härefter den 29 Januari 1869 åt en ytterligare komité att, med ledning af de inkomna anmärkningarne mot den föregående komiténs förslag, verkställa omarbetning af vissa delar deraf. Den sålunda tillsatta komitén afgaf den 5 November 1870 sitt betänkande med förslag till "Förordning angående Vattenrätten". Komiterade förklarade sig, ehuru deras uppdrag, på sätt ofvan nämnts, förnämligast afsett endast en omarbetning af föregående komités förslag, likväl vid närmare granskning af förslaget hafva, i följd af sin uppfattning af ämnet, ej kunnat undgå att från det äldre förslaget afvika i så väsentlig mån, att deras förslag till största delen vore att anse såsom nytt. Komiterade delade i hufvudsaken de mot föregående komités förslag framstälda anmärkningar, hvarföre de i främsta rummet låtit sig angeläget vara att ställa sitt förslag på nationel grund och, med bibehållande af den inhemska, äldre och nuvarande lagstiftningens allmänna rigtning, söka utveckla densamma derhän, att den kunde anses motsvara nutidens åsigter och behof. Vid förslagets granskning i Högsta Domstolen framstäldes af Högsta Domstolens fleste ledamöter anmärkning emot den vid förslagets uppgörande använda metod, enär, enligt desse ledamöters åsigt, de så kallade vattenrättigheterna icke stode till hvarandra i sådant förhållande, att deras sammanförande i lag till ett helt för sig vore nödigt eller lämpligt samt i förslaget blifvit sammanstälda alltför olikartade ämnen, af hvilka en del, som till sin natur hörde under den ekonomiska lagstiftningen, hvilken tillkom Konungen ensam, flyttats in på privaträttens område.

Frågan har derefter utgjort föremål för Nya Lagberedningens handläggning. För att härvid tagas i behörigt öfvervägande öfverlemnades till Beredningen Riksdagens skrifvelser den 13 Maj 1875 med förslag till författning angående ändring i gällande bestämmelser om dikning, till hvilket lagförslag Kongl. Maj:t vägrat sin sanktion, samt den 10 Maj 1875, angående lagstiftning om anläggande och begagnande af allmän flottled. Beredningen, hvilken vid fullgörandet af det gifna uppdraget ansåg sig icke böra, emot hvad inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt, vidhålla den metod, de

föregående komitéerna följt, att i lag sammanföra rättigheterna i fråga om vatten, betraktade såsom ett helt, sönderdelade derföre ämnet i dess båda hufvuddelar, den *defensiva* vattenrätten och den *lukrativa*, af hvilka den förra, afseende undanrödjande af de skadliga verkningar eller hinder emot jords odling, hvilka vållas af vattensamlingar på eller nära invid jordytan, genom Lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 Juni 1879, vunnit sin lösning. Den senare delen åter, eller den grupp af lagbud, som har till föremål vattnets tillgodogörande för allmänt eller enskildt nyttiga syften, blef derpå föremål för Beredningens bearbetning, och sedan sakkunnige män lemnats tillfälle att yttra sig öfver uppgjorda utkast, aflemnade Beredningen den 31 Maj 1879, förutom förslag till åtskilliga författningar, afsedda att utfärdas i administrativ väg, de lagförslag, hvilka hufvudsakligen ligga till grund för den Kongl. Maj:ts nådiga proposition, öfver hvilken Lag-Utskottet nu går att yttra sig.

Vid granskning af propositionen har Utskottet funnit de uti densamma innefattade förordningsförslag i allt väsentligt bygda på de principer, som redan uti den svenska rätten äro uti ämnet antagna.

Uti förslaget till *förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund* hafva olika strandegares rättigheter inbördes samt industriens och jordbrukets olika kraf synts Utskottet vara mot hvarandra tillbörligen afvägda. Den allmänna grundsatsen i förordningen, att hvar och en eger att det vatten, som å hans grund finnes, sig tillgodogöra, dock så, att, om å ömse sidor om vattendrag äro olika strandegare, ene strandegaren icke må qvarn eller annat vattenverk å sin grund så bygga, att den andre i sin rätt öfver vattnet lider förfång, öfverensstämmer med nu gällande lag. Någon rätt för ene strandegaren att lägga damfäste å den andres grund förefinnes endast i det fall, att strömfall är så beskaffadt, att för dess tillgodogörande strandegarne å ömse sidor hafva af nöden dambyggnad hvar å den andres grund, då ene strandegaren har fått sig tillerkänd dylik rätt, derest den kan göras gällande utan synnerligt men för den andre. Denna rätt är här grundad å den till följd af strömfallets natur för strandegarne uppstående tvungna gemensamhet vid dess nyttjande, hvadan utan densamma skulle i brist af godvillig öfverenskommelse den i strömfallet förefintliga vattenkraft komma att gå alldeles förlorad — ett förspillande af naturlig drifkraft, hvilket lagstiftningen icke bör mot det allmännas och de enskildes välförstådda intresse föranleda. Den modifikation, de allmänna stadgandena beträffande vattnets fördelning härvid erhållit, i det att för det fall, att båda strandegarne begagna dambyggnaden, hvardera strandegaren tillerkänts lika lott i den vid dammen uppsamlade vattenqvantitet, kan visserligen vid första påseendet synas mindre konseqvent, men då den sålunda stadgade lika fördelning efter vattenqvantiteten endast inträder i den händelse att, såsom ofvan redan an-

märkts, *ingendera* strandegaren kan tillgodogöra sig sin del i strömfallet utan att bygga jemväl å den andres grund, har Utskottet ansett bestämmelsen böra godkännas. För den händelse, att någondera, vare sig den, som vill bygga, eller den motsatta strandens egare, kan tillgodogöra sig sin del i strömfallet, det vill säga den del af vattnet, som öfver hans grund framlöper, eger för ingendera någon sådan rätt till damfäste rum, likasom hvarderas rätt till vattnet då bestämmes efter den allmänna regeln i § 1.

Redigeringen af § 4 mom. 2 har Utskottet funnit i det afseendet mindre tillfredsställande att derutaf skulle kunna framgå, det äfven för det fall, att för mark till damfäste å annan strandegares område *årlig* ersättning bestämts, sådan redan uppburen ersättning borde återgäldas, när denne strandegare började nyttja den uppförda, å jemväl hans grund förlagda dammen; hvadan och då Utskottet anser af sig sjelft följa, att, derest ersättningen för den af damfästet upptagna marken eller för olägenhet, som eljest af byggnaden må hafva kommit, blifvit bestämd i årlig afgift, denna afgift i här förevarande fall för framtiden upphör, Utskottet funnit mom. böra så affattas, att, om någon på en gång uppburit godtgörelse för mark till damfäste eller för olägenhet af dambyggnaden, denna bör återgäldas. Utskottet har visserligen härvid tagit i öfvervägande, huruvida ej, der ersättning vare sig i ena eller andra afseendet på en gång utgjorts, allenast den del af samma afgift, som icke kunde anses belöpa å den redan gångna tiden borde återgäldas, men Utskottet har funnit så stora svårigheter härvid uppstå i fråga om beräkningen, att ett dylikt stadgande, hvilket icke heller skulle lämpa sig för reglering af den ersättning, som varit på en gång lemnad för ständig upplåtelse af mark eller olägenhet under all framtid, icke bort i förordningen upptagas, helst det icke torde vara obilligt, att den i dammens nyttjande sist inträdande, som för den gångna tiden haft en mot jordupplåtelsen eller olägenheten svarande årlig förmån i räntan å det för en gång bekomna ersättningsbeloppet, får vidkännas någon minskning i fördel mot den, som kommit honom till del, om han omedelbart i dambyggnaden deltagit. Inom Utskottet har derjemte satts i fråga en bestämmelse derom, att analoga stadganden skulle vara tillämpliga för det fall, att någon, som i dambyggnads begagnande en gång deltagit, sedermera afstår från ett sådant deltagande, men Utskottet har icke funnit tillräckliga skäl förekomma till ett dylikt stadgande, utan ansett, att den, som en gång i dammens nyttjande inträdt, men sedermera afsäger sig begagnandet af dambyggnaden, ock dermed bör anses afsäga sig hvarje anspråk på ersättning för hvad han för sitt inträdande i dess begagnande utgifvit.

Vid § 6 har ifrågasatts, att, på sätt första vattenrättskomitén föreslagit, om det endast vore ouppodlad jord, som kunde genom uppdämning sättas under vatten eller deraf skadas, och om skadan vore ringa mot den

nytta, som af uppdämningen vunnes, uppdämning måtte kunna ske mot ersättning till den, som skadan lede. För ett sådant stadgande har åberopats de flesta af våra landskapslagar, äfvensom landslagen, hvilka endast förbjuda sådan uppdämning, att vattnet går upp å annans *åker och äng*, men icke sådan, att vattnet stiger upp å *utmark*, och för ett dylikt anförde ock den första vattenrättskomitén, att, ehuru det vore orimligt att för vattenverks grundande sätta odlade trakter under vatten, och detta alltså icke borde mot egarens vilja tillåtas, det deremot syntes vara en dålig hushållning att för bevarande af ouppodlade marker, som endast begagnades till bete eller på sin höjd till ängsmark, uppoffra tillfällen att vinna en drifkraft af öfvervägande värde; att denna åsigt icke allenast hvilade på den fullt billiga grunden af likställighet emellan jordbruket och industrien vid deras konkurrens i vattenrättsliga förhållanden, så att den, som i hvarje fall vore relativt vigtigare i ekonomiskt hänseende, finge företräde framför den andre; att någon fara för jordbrukets intressen så mycket mindre kunde uppkomma af detta stadgande, som jordbruket blifvit gynnadt med en vida längre utsträckt tvångsrätt, äfven emot de största vattenverk, genom hvars begagnande jordbruksnäringen kunde återbörda den mark, som blifvit densamma genom uppdämning frånhänd; samt att uppdämningsrätten kunde i en framtid blifva af stor vigt äfven för jordbrukets befordrande, så vida ängsvattning komme att mera allmänt användas.

Den senare komitén anmärkte häremot, att den inskränkning i förbudet mot uppdämning, som i de äldre lagarne syntes blifvit medgifven i afseende på annan jord än åker och äng, i sjelfva verket innefattat, ej ett upphäfvande af grundsatsen, att uppdämning ej finge ske till skada för annans jord, utan tvärtom en tillämpning deraf i detta särskilda fall, samt att tillämpningen så utfallit endast af det skäl, att skada å annan jord än åker och äng ansetts ej ega rum, hvadan uppdämningen ej bort förbjudas; att det torde vara otvifvelaktigt, att innan förundersökning blifvit föreskrifven och i följd af denna åtgärd uppdämningsrätten med kraft af dom befästad, förändring i jordens beskaffenhet eller rättare kultur, från ouppodlad till odlad, äfven medfört förändring i förut tillgodonjuten uppdämningsrätt; att, då enligt nu gällande åsigter i fråga om jords användande skada ansåges ske jemväl genom uppdämning å ouppodlad jord, enligt den ofvan nämnda grundsatsen någon uppdämningsrätt ej kunde ega rum, och att sålunda ingen förändring af grundsatsen, utan allenast af densammas tillämpning, skett; samt att det i hvarje fall såsom godtyckligt borde förkastas att göra uppdämningsrätten beroende af den större eller mindre skadan. Dessa af den andra vattenrättskomitén anförda skäl synas i Utskottets tanke fullgiltiga, och kan derför Utskottet, äfven i öfverensstämmelse med Lagkomitén och äldre Lagberedningen, icke tillstyrka någon lagstadgad rätt till upp-

dämning, så snart men derigenom skulle tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom, utan förordar till bifall § 6 i Kongl. Maj:ts nu föreliggande nådiga proposition.

Uti § 8 stadgas, att kungsådra skall beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd efter de sista tio årens medelvattenstånd. Nya Lagberedningen föreslog, att densamma skulle "beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd vid det vattenstånd, hvilket infaller midt emellan det högsta och det lägsta, som vanligast förekommit under de sista tio åren." Då emellertid, enligt Utskottets tanke, icke någon närmare, utöfver hvad nu gällande lag stadgar, gifven allmän bestämmelse om beräkningen af kungsådra skulle vara praktiskt tillämplig på alla de olikartade vattendrag, hvari sådan ådra förekommer, och så väl härigenom som i andra afseenden tvekan om dess rätta tillämpning skulle uppstå, samt i alla händelser fördelen af den närmare bestämmelsen vore ingen i anseende till vanskligheten af ifrågakommande bevisning, finner Utskottet orden: "efter de sista tio årens medelvattenstånd" böra ur §:en uteslutas, samt stadgandet om kungsådras beräkning böra endast så affattas, att kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd.

Den uti § 10 föreskrifna anmälan hos Konungens Befallningshafvande, då för vattenverk ny dam skall göras eller äldre ombyggas, anser Utskottet öfverflödig samt endast förorsakande dambyggare onödigt besvär och kostnad. Någon påföljd å denna anmälans uraktlåtande finnes icke stadgad vidare, än att enligt § 23 öfverexekutor, der någon utan sådan anmälan i vattendrag bygger eller dämning gör, eger att, till rättelse i hvad olagligen skett, handräckning gifva, *när skäl dertill äro*, och redan denna omständighet talar i Utskottets tanke för hela §:ens uteslutande, enär det icke kan vara i lagstiftningen lämpligt att meddela en föreskrift utan att stadga någon påföljd af dess uraktlåtna efterföljd och såmedelst i allmänhetens ögon förringa lagens helgd.

Såsom motiv för stadgandet är anfördt, att, då i förslaget icke vore upptagen obligatorisk förundersökning, hvarmed afsåges, bland annat, att det tillärnade företaget skulle, förr än det blifvit utfördt, vara allmänneligen bekant, så att de, på hvilkas rätt företaget kunde inverka, komme i tillfälle att i god tid hindra utförandet, stadgandet inrymts för vinnande af samma ändamål. Utskottet vill dock härvid erinra: *att* under det förslaget med aflägsnande af en förundersökning med doms kraft förutsätter, det ingen må behöfva att bevaka sin rätt förr än den kränkts eller är i tydlig fara att kränkas, i hvilken händelse allmän lag och § 12 (U:s § 11) i Utskottets tanke lemna tillräckliga garantier, detta stadgande innefattar en i vår lagstiftning endast i verkligt nödfall tillämpad uppmaning från det offentligas

sida att i ett visst förekommande fall bevaka en rätt, ehuru någon särskild preskriptionstid icke förefinnes, inom hvilken den bör göras gällande; *att* för de fall, hvarom § 12 (U:s § 11) handlar, enligt § 21 (U:s § 20) kommer att ega rum ett kungörande, som här har sin grund i allmänt och enskildt intresse, att så många utaf de af anläggningen uppstående rättsfrågor som möjligt på en gång afgöras; *att* anordningen i det afseende kan föranleda verklig olägenhet, att mången rättsegare kanske går miste om sin rätt i förlitande på en af offentlig myndighet kungjord beskrifning, hvars uppgörande dock är helt och hållet öfverlemnad till vederbörande dambyggare utan någon föreskrifven kontroll eller biträde af sakkunnig person, och hvilken beskrifning derföre torde blifva i många fall särdeles bristfällig, i andra vilseledande; *samt att* under sådana förhållanden tillräckliga skäl icke synas förefinnas att pålägga hvarje dambyggare, till och med den, vid hvars byggnad ingen annans rätt kan vara i fråga, skyldighet att såsom lagligt vilkor för tillgodogörande af sin egendom på detta sätt först till offentlig myndighet ingifva en af beskrifning om användningssättet åtföljd anmälan. Det uteslutande af § 10, hvarom Utskottet sålunda hemställer, föranleder borttagande af hänvisningen i §§ 19 (U:s § 18) och 23 (U:s § 22) samt en obetydlig omredigering i senare §, äfvensom ändring i efterföljande §§:s nummerföljd.

Då bestämmelsen i § 18 (U:s § 17) andra punkten, att "värder genom vattnets återförande skada tillskyndad egare af jord, hvarifrån vattnet afvikit, eller annan, som genom byggnad eller annorledes gjort sig vattnet i dess nya lopp eller läge till godo; njute han ersättning derför", synts Utskottet otydlig i afseende på hvad som till begreppet skada skulle hänföras, och jemväl skulle föranleda dertill, att kostnad, nedlagd under den allra första tiden efter förändringens inträdande, skulle ersättas, hvilket synts Utskottet mindre lämpligt, har punkten erhållit en förändrad lydelse, utmärkande, att, om inom ett år från det förändringen inträdt, åtgärd för vattnets återförande icke varder vidtagen och derefter utan oskäligt dröjsmål fullföljd, den, som vill vattnet återföra, är skyldig ersätta allenast den kostnad, som efter ofvannämnda tid antingen blifvit nedlagd å jord, hvarifrån vattnet vikit, eller skett för tillgodogörande af vattnet i dess nya lopp eller läge, och som genom vattnets återförande skulle blifva utan nytta.

Inom Utskottet har blifvit ifrågasatt, huruvida icke tiden, inom hvilken man, för att undgå att ersätta kostnader af omförmälda beskaffenhet, måste hafva vidtagit åtgärd för vattnets återförande, skäligen borde utsträckas längre än Utskottet föreslagit. Det kunde nemligen inträffa, att till förberedande åtgärder, såsom uppgörelser med ett större antal i företaget intresserade om deltagande deri, verkställande derefter af teknisk undersökning angående sättet för företagets utförande och uppgörande af kostnadsförslag, längre tid erfordrades innan sjelfva arbetet kunde påbörjas. Men då

sålunda föranstaltad teknisk undersökning enligt Utskottets mening bör betraktas såsom en åtgärd för vattnets återförande, helst den likaväl som hvarje annan åtgärd utmärker vederbörandes afsigt att om företaget gå i författning, har den föreslagna tiden synts Utskottet tillräcklig.

Uttrycket i § 27 (U:s § 26) "annan *lagligen tillkommen* rättighet" har Utskottet, på det att ingen tvekan må kunna uppstå att icke till här afsedd rättighet skulle hänföras äfven den, som grundas å urminnes häfd, utbytt mot uttrycket: "annan *laglig* rättighet".

Förslaget till förordning om allmän flottled har Utskottet ansett föranleda följande anmärkningar.

Till stadgandet i § 2, att i vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid, då förordningen träder i kraft, allmän flottled jemväl framgent skall bibehållas *på sätt med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer*, har Utskottet funnit böra göras det tillägg, att, derest nya eller förändrade bestämmelser erfordras, Konungens Befallningshafvande eger att, utan hinder af äldre beslut i ämnet, sådana meddela.

Då den i § 4 åt Konungens Befallningshafvande lemnade rätt att i fråga om sådan anläggning eller åtgärd för allmän flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande, som kan på annans rätt inverka, äfvensom då fråga härvid eljest uppstår om skydd för enskild rätt, bestämma, huru tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga, möjligen skulle kunna föranleda dertill, att strand-, bro-, fiske- eller vattenverksegare eller andre skulle kunna på grund af Konungens Befallningshafvandes bestämmelse vid flottleds ordnande och begagnande få vidkännas kostnader utöfver hvad dem annars lagligen åligger eller vore för dem erforderligt, har Utskottet så omredigerat §:ens senare del, att deraf må tydligen framgå, det genom sålunda föreskrifven anläggning eller åtgärd särskild kostnad icke må ofvan nämnde rättsegare åsamkas.

I § 6 har Utskottet utbytt det enligt Utskottets tanke alltför inskränkande uttrycket: "*genom* flottningen" mot orden: "*i följd af* flottningen."

Då i § 7 fråga är om expropriation af eganderätt till jord eller lägenhet, har Utskottet i enlighet med det i förordningen om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 April 1866, § 1, för sådan händelse begagnade uttryck, utbytt orden "*upplåta*" och "*upplåtelse*" i samma § mot "*afstå*" och "*afstående*", hvilka uttryck Utskottet ansett jemväl tillämpliga, då, såsom här, fråga tillika är om bortledande af vatten, samt i öfverensstämmelse härmed ordet "*skadeersättning*" mot "*ersättning*".

Uti § 8 har vidtagits den till lättnad för vederbörande syftande än-

dring, det, i stället för att uti der förutsatta fall åt "*underrätten i orten*" uppdragits att lika med Konungens Befallningshafvande eller utmätningsman, att, efter sökandens val, förordna tredje skiljeman, sådant lemnats åt "*Rätten i stad och domaren å landet*", äfvensom momentets sista punkt erhållit en lydelse, tydligen utmärkande, att, derest till ersättning dömes, den ersättningsskyldige ock skall förpligtas att gälda ej endast den egentliga "*synekostnaden*", utan all den kostnad, vederparten för ersättningens bestämmande och utbekommande haft af nöden. I §:ens andra moment har intagits en föreskrift om nittio dagars tid för part, som vill söka domaren, att sin talan instämma. För ett dylikt stadgande förefinnes inom vår lagstiftning en analogi uti 26 § af förordningen den 21 December 1857, om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet, och båda vattenrättskomitéerna samt Lagberedningen hafva i sina afgifna förslag infört motsvarande stadgande. Då skiljemännens dom får sättas i verkställighet, torde talan i dylika frågor anses såsom närmast jemförlig med en återvinningsprocess i likhet med den, som i åtskilliga andra fall är medgifven. Någon ny instans synes icke kunna sägas genom ett dylikt stadgande om viss tid för talans anställande vara införd i vidsträcktare mån än genom att föreskrifva syn såsom obligatorisk för skadeersättnings utbekommande. I stället för att åt domaren eller *Konungens Befallningshafvande* lemnats att inställa verkställighet å skiljemännens beslut, har Utskottet ansett både mera praktiskt lämpligt och mera principenligt att lemna sådan rätt åt domaren eller *öfverexekutor.*

I § 10 har införts ett tillägg tydligen angifvande, att den der stadgade solidariska ansvarighet för de under året flottande omfattar ej blott skada, som genom sjelfva flottningen omedelbarligen vållas, utan all skada, som till följd af flottningen medelbart uppstår och icke är af beskaffenhet att böra hänföras till intrång eller olägenhet af sådan anläggning eller åtgärd för flottleden, som i § 4 omförmäles.

§ 13 har Utskottet omredigerat i syfte, att nämnda § endast måtte innefatta en hänvisning till de närmare föreskrifter i fråga om flott- eller farleds inrättande och begagnande, hvilka af Konungen komma att meddelas, men icke må kunna tydas derhän, att genom samma § något uttalande skulle vara gifvet i fråga om gränsen uti nu förevarande ämne mellan allmän civillag samt den ekonomiska lagstiftning, som på grund af 89 § Regeringsformen tillkommer Konungen ensam.

Dels för att undvika det i Utskottets tanke mindre egentliga uttrycket: "*sjöfart med sammanlagde flottar*", dels ock för att från förordningens tillämplighet tydligen undantaga äfven den i rikets nordligaste län förekommande flottning af sammanbundna tjärtunnor, har § 14 något omredigerats.

Beträffande de uti §§ 1, 4 och 6 af förslaget till *förordningen om allmän farled* vidtagna ändringar hänvisar Utskottet till hvad anförts i fråga om motsvarande ändringar i §§ 7, 13 och 14 af förslaget till förordning om allmän flottled.

Förslagen till *förordning om tillägg till förordningen den 14 April 1866 om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof* samt *om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka* hafva af Utskottet lemnats utan anmärkning.

Inom Utskottet hafva visserligen, beträffande redigeringen af de granskade förslagen till förordningar, i flera delar anmärkningar förekommit, men har Utskottet ansett sig böra inskränka sin åtgärd vid redigeringen till sådana punkter, hvarest Utskottet antingen åsyftat en bestämd förändring i sak eller ansett ett förtydligande vara för den rigtiga uppfattningen nödvändigt.

På grund af det sålunda anförda och under hänvisning i öfrigt till de motiv, som äro Nya Lagberedningens förslag vidfogade, samt till det statsrådsprotokoll öfver Justitiedepartementsärenden för den 31 sistlidne December, hvilket finnes bilagdt den Kongl. propositionen, får Utskottet hemställa,

att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts nu förevarande nådiga proposition icke kan i oförändradt skick bifallas, måtte för sin del i ett sammanhang besluta följande

I.

Förordning

om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

Med upphäfvande af 17 kap. 4 § samt 20 kap. Byggningabalken Förordningarna den 3 September 1755 angående rätt dag till damluckas öppnande och den 23 Augusti 1851 angående ändring för vissa orter af stadgandet om tiden, då damlucka skall vara öppnad; Kongl. kungörelsen den 6 Augusti 1815 angående tiden för vattendämning om hösten m. m.; hvad i Kongl. kungörelsen den 30 December 1863 angående ändring i föreskrifterna rörande vilkoren för mjöl- och sågqvarnars anläggande m. m. så ock i andra författningar stadgas derom att vid inrättande af vattenverk skall genom föregående undersökning utrönas, huruvida medelst uppdämning eller vattnets begagnande i öfrigt skada tillskyndas annan; samt Kongl. brefven den 17 April 1828 om mjöl- och sågqvarnars anläggning i Lapp-

markerne, och den 1 Juni 1849 angående anläggning och utrifning af anstalter för ängsvattning; äfvensom med ändring af hvad andra lagens rum och författningar innehålla mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

1 §.

En hvar eger att det vatten, som å hans grund finnes, sig tillgodogöra, så vidt ej här nedan eller eljest i lag annorledes stadgas.

2 §.

Går vattendrag emellan byar, hemman eller andra jordlägenheter, må ej ene strandegaren qvarn eller annat vattenverk å sin grund så bygga att den andre i sin rätt öfver vattnet lider förfång.

3 §.

Är strömfall så beskaffadt att för dess tillgodogörande strandegarne å ömse sidor hafva af nöden dambyggnad hvar å den andres grund, bjude då den, som bygga vill, den andre att gemensamt dammen bygga och nyttja; vill ej denne i byggnaden deltaga, vare ändock pligtig nödigt damfäste lemna, der Rätten pröfvar sådant kunna ske utan synnerligt men och ersättning till fulla värdet gifves för mark, som af damfästet upptages, så ock för olägenhet, som eljest af byggnaden komma må.

Fästes dam sålunda å ömse sidor af vattendraget, njute hvardera strandegaren lika lott i det vatten, som vid dammen samlas; och bestämme, i brist af åsämjande, Rätten, efter ty skäligt pröfvas, huru dammen byggas och hvarderas lott i vattnet uttagas må.

Bygger endera ensam dammen, må honom ej förmenas att den andres lott i vattnet nyttja intill dess denne, såsom nedan sägs, sin rätt gällande gör.

4 §.

Nu varder, såsom i 3 § sägs, dam af ene strandegaren byggd jemväl å den andres grund: vill denne sedan sjelf vattenverk bygga och dertill dammen för sin lott i vattnet nyttja; stånde det honom öppet; säge dock derom till minst två år innan han vill dammen begagna och vare, efter ty å hans hälft belöper, skyldig ersätta dammens värde i det skick, hvari den befinnes, samt i framtida underhållet taga del. Pröfvas dammen större än för hans verk är nödigt eller nyttigt, må ersättnings- och underhållsskyldigheten i mån deraf jemkas; tarfvas åter för hans verk att dammen tillökas eller annorledss förändras, skall han ensam vidkännas kostnaden derför äfvensom den tillökning i underhållskostnad, hvartill ändringen må föranleda.

Har han på en gång uppburit godtgörelse för mark till damfäste eller för olägenhet af dambyggnaden, den bör ock återgäldas.

5 §.

Delegare i oskift by eller annan samfäld mark hafve rätt till vattnet efter som han i samfälligheten eger del. Lag samma vare, der vid skifte af samfällighet vattendraget ej i skiftet ingått. Kan vattnet ej utan delegares förfång skiftas, och vill någon af dem qvarn eller annat vattenverk bygga, bjude de andre att deri taga del; vilja de ej, och pröfvar Rätten det kunna ske utan synnerlig skada för dem, förelägge då honom på hvad sätt, vilkor och tid han verket bygga och nyttja må.

6 §.

Ej må i vattendrag så byggas att genom uppdämning eller annorledes men tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom; och skall förty vattenverk, der hinder i vattnets lopp kan lända till men för annan, vara så inrätttadt, att genom lucka å dammen eller annan dylik anstalt tillräckligt aflopp kan för vattnet beredas, när sådant är af nöden.

7 §.

Allmän farled må ej genom dambyggnad stängas; ej heller må eljest i eller vid allmän farled byggnad göras eller åtgärd vidtagas, hvarigenom samfärdseln hindras eller leden kan försämras.

I allmän flottled må ej så byggas att flottningen hindras.

Vattenled, som för fiskens gång finnas bör, efter ty derom är särskildt stadgadt, skall ock lemnas från byggnad och stängsel fri.

8 §.

Der kungsådra af ålder varit, skall den fortfarande lemnas öppen för allmän samfärdsel, för flottning och för fiskens gång eller annat allmänt ändamål så ock till bevarande af enskild rätt, som af ådran är beroende. Kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet *och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd.*

9 §.

Tvist, huruvida led eller ådra, hvarom i 7 och 8 §§ förmäles, finnes i vattendrag, så ock om ledens eller ådrans rätta läge och bredd ankomme på domstols pröfning.

10 §.

Menar någon att för hans vattenverk tarfvas att led eller ådra, hvarom ofvan är sagdt, öfverbygges eller eljest genom byggnad förändras till

djup eller läge; då skall tillstånd från det allmännas sida till byggnaden sökas hos Konungens Befallningshafvande. Finnes byggnaden kunna så göras att leden eller ådran fortfarande utan väsentlig olägenhet kan för det dermed afsedda allmänna ändamål användas, må det sökta tillståndet beviljas med de vilkor, som efter omständigheterna i hvarje fall anses erforderliga till betryggande af det allmännas rätt.

Af sådant tillstånd vare den, som anser sig genom byggnaden förnärmad i sin enskilda rätt, ej hindrad att sin talan derutinnan lagligen anhängiggöra.

11 §.

Vill den, som ämnar bygga vattenverk, bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt; stånde honom fritt sin talan på förhand instämma; och vare å den talan pröfvadt huru byggnaden må inrättas så att andre parten i sin rätt ej förnärmas.

Äskar den, som vattenverk eger eller bygga vill, eller någon, som genom dämning eller eljest kan af sådant verk men lida, att lofliga vattenhöjden med vattenmärke betecknas eller viss tid bestämmes, då damlucka skall hållas öppen, eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande gifvas; ege dertill vitsord. Sämjas de ej, gånge tvisten till Rättens pröfning.

Vattenmärke skall på vattenverksegarens bekostnad i berg, jordfast sten eller annat fast föremål sättas.

12 §.

Har vattenmärke blifvit satt, åligge verkets egare att i allt hvad på hans åtgärd ankommer så förfara att vattnet ej må stiga öfver märket.

Finnes ej sådant märke, skall ändock damlucka hållas öppen, när sådant till förekommande af skada tarfvas. Är för damluckas öppnande viss tid i laga ordning bestämd eller eljest särskild föreskrift om vattnets framsläppande gifven, lände det till efterrättelse.

13 §.

Der sågqvarn är, ligge å egarens vårdnad att affallet ej utsläppes i vattnet. Lag samma vare, der vid annat verk eller inrättning affall uppkommer, hvaraf uppgrundning eller annan olägenhet kan förorsakas.

Vidtager ej egaren nödig åtgärd eller anstalt till skadans förekommande, ege Konungens Befallningshafvande föreskrifva hvad i sådant hänseende iakttagas bör, så ock förelägga den tredskande vite, der ansvar å försummelsen ej finnes särskildt stadgadt.

Sker ändock skada, njute den, som skadan lider, ersättning efter Rättens bepröfvande.

14 §.

Hvad i denna förordning sägs om vattenverk gälle ock om annan med dylikt verk jemförlig inrättning till vattens nyttjande, hvarför byggnad i vattnet tarfvas.

15 §.

Ej må någon genom upptagande af ny rännil från sjö eller annat vattendrag eller annorledes vattnet till djup eller läge så förändra att derigenom led eller ådra, hvarom ofvan skils, försämras eller men annan tillskyndas. Kan utan sådan olägenhet vattnet afledas för att annorstädes nyttjas, skall det dock till vattendraget återledas, i den mån sådant erfordras till förekommande af olägenhet för den, som nedanför ligger.

16 §.

Rensning, som för vattendrags bibehållande är af nöden, hafve den, som af uppgrundningen kan lida men, lof att verkställa, ändå att gräfning inom annans område tarfvas; dock skall i ty fall denne förut derom tillsägas. Jord eller annat, som vid rensningen upptages, må på närmaste strand uppläggas eller ock föras till annat lämpligt ställe i närheten, dock emot ersättning till markens egare, om skada vållas.

17 §.

Har vattendrag vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, vare om vattendragets återställande i dess förra skick lag som om rensning i 16 § är sagdt. *Varder ej inom ett år från det förändringen inträdt åtgärd för vattnets återförande vidtagen och derefter utan oskäligt dröjsmål fullföljd, vare den, som vill vattnet återföra, skyldig ersätta kostnad, som efter nämnde tid antingen blifvit nedlagd å jord, hvarifrån vattnet vikit, eller skett för tillgodogörande af vattnet i dess nya lopp eller läge, och som genom vattnets återförande skulle blifva utan nytta.* Har *någon* i tio år varit i besittning af förmån, som skulle genom återförandet gå förlorad, må dylik åtgärd ej emot hans bestridande vidtagas.

18 §.

I fråga om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring till djup eller läge och om vattendrags återställande lände i tillämplige delar till efterrättelse hvad i *10 och 11 §§* sägs om byggnad i

vattendrag; och vare i afseende å anstalt för jords bevattning jemväl i öfrigt gällande hvad om vattenverk i denna förordning skils.

19 §.

Angående vattenafledning för jords odling eller förbättring så ock om strömrensning eller vattens bortledande för allmänt behof är särskildt stadgadt.

20 §.

När talan i mål, hvarom i denna förordning handlas, instämd varder, ege i stad Rätten och å landet domaren att i stämningen utsätta saken till syn å stället, der sådant af käranden äskas eller eljest för frågans pröfning finnes erforderligt; föranstalte ock i de fall, der 9 eller 11 § är tillämplig, att tiden och stället för målets företagande varder minst fjorton dagar före den utsatta tiden kungjord i kyrkan för den församling, der den del af vattendraget, hvarom fråga är, framgår, så ock i angränsande, intill vattendraget belägna församlingars kyrkor.

21 §.

Då afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tillopp, ofvan eller nedan, är nödig eller särskild utredning erfordras huru vattenbyggnad göras och nyttjas må eller i andra frågor, hvarom i denna förordning handlas, ege i stad Rätten och å landet domaren till biträde kalla sakkunnig man eller ock, om sådant finnes lämpligare, föreskrifva att undersökningen skall förrättas af dertill behörig tjensteman eller annan sakkunnig, som uppå ansökning af käranden förordnas af Konungens Befallningshafvande och derefter har att utlåtande i målet afgifva i de delar, som till honom blifvit hänskjutne.

22 §.

Der någon olagligen i vattendrag bygger eller dämning gör, ege öfverexekutor att, till rättelse i hvad olagligen skett, handräckning gifva, när skäl dertill äro; och vare derom gällande enahanda bestämmelser, som för det i 157 § Utsökningslagen afsedda fall äro stadgade.

Visar någon sannolika skäl att *påbörjad byggnad* kan lända honom till men, ege ock öfverexekutor *byggnadens fortsättande* förbjuda intill dess tvisten blifvit i laga ordning pröfvad.

Hvad här är sagdt om byggnad i vattendrag gälle ock om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring.

23 §.

Dämmes vatten upp öfver faststäldt märke eller varder, der viss tid för damluckas uppdragande föreskrifven är eller annan särskild bestämmelse angående damluckas skötande blifvit meddelad, hvad sålunda iakttagas bör ej fullgjordt, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då ege på ansökan af den, som men lider, utmätningsmannen i orten och å landet jemväl länsmannen, äfven om han ej är satt till utmätningsman att, sedan han med ojäfvigt vittne syn å stället hållit, nödig handräckning på den försumliges bekostnad meddela.

Tillstänger någon led eller ådra, hvarom i denna förordning stadgas, må ock till borttagande af stängsel, som uppenbarligen finnes emot lag stridande, handräckning gifvas såsom nyss är sagdt.

24 §.

Angående allmän farled och flottled äfvensom vattenled för fiskens gång vare, utöfver hvad denna förordning derom innehåller, gällande hvad särskildt föreskrifves.

Om handläggning af frågor angående väg eller bro öfver vattendrag är särskildt förordnadt.

25 §.

Hvad i 10 § sägs om vattenverk samt i 6, 7, 8, 17, 22 och 23 §§ om vattenbyggnad i allmänhet, skall i tillämplige delar lända till efterrättelse jemväl i fråga om fiskebyggnad.

Om fiskerättighet och hushållning med fiskevatten är särskildt stadgadt.

26 §.

Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan *laglig* rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Januari 1881; dock skola hittills gällande lagbud om damluckas öppenhållande framgent intill den 1 Januari 1886 ega tillämplighet i så måtto, att den deri föreskrifna tid, då

damlucka bör vara öppen, skall iakttagas, så framt ej i laga ordning annan viss tid derför varder bestämd eller vattenmärke sättes eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande meddelas.

II.

Förordning

om allmän flottled.

Med upphäfvande af Kongl. brefvet angående flottning den 8 Apri 1811 stadgas som följer:

1 §.

I allmän flottled stånde en hvar öppet att, efter ty här nedan närmare skils, låta flottgods löst framflyta.

2 §.

I vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer. *Erfordras nya eller förändrade bestämmelser, ege Konungens Befallningshafvande att, utan hinder af äldre beslut i ämnet, sådana meddela.*

3 §.

Kan vattendrag, hvarest allmän flottled ej finnes, dertill användas; ege Konungens Befallningshafvande, der sådant pröfvas vara af nöden och kunna medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta för det allmänna, förordna att i vattendraget allmän flottled vara skall.

4 §.

Är för allmän flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på strand-, bro-, fiske- eller vattenverksegares eller annans rätt inverka och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på Konungens Befallningshafvande att, med den inskränkning, hvartill 7 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock dervid, äfvensom då fråga eljest uppstår om skydd för enskild rätt, *huru ändamålet med flottleden må vinnas utan särskild kostnad* för den, hvars rätt är i fråga.

5 §.

Utan särskildt lof må de, som ombesörja flottningsarbetet, ega tillträde till stränderna vid flottleden, der sådant för skadas afvärjande eller flottgodsets framförande i vattendraget är af nöden.

Väg eller stig öfver annans tomt, åker, äng, plantering eller andra egor, hvilka kunna deraf skadas, må dock ej tagas, om tillträde till stranden annorledes kan utan väsentligt hinder eller uppehåll beredas.

6 §.

För skada, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest *i följd af* flottningen vållas, njute den, som skadan lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill den skattas må.

7 §.

Erfordras för ändamålet att jord eller lägenhet, som annan tillhör, för flottleden begagnas eller att vatten, annan till men, ur vattendrag bortledes; då skall i saknad af godvillig öfverenskommelse frågan om skyldigheten att *afstå* hvad nödigt är på Konungens pröfning ankomma, efter ty angående sådant *afstående* för allmänt behof stadgas; och lände i dessa fall jemväl om sättet för *ersättningens* bestämmande så ock i allt öfrigt de för dylika frågor särskildt gifna föreskrifter till efterrättelse.

8 §.

Fordrar någon i andra fall, än de i 7 § nämnda, ersättning för skada; varde frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege Konungens Befallningshafvande eller *Rätten i stad och domaren å landet* eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att gälda *kostnaden så väl för sjelfva syneförrättningen som ock för de åtgärder, den skadelidande haft nödigt vidtaga för att sin talan styrka och utföra*; sättes ej ersättningen högre än han före synen bjudit, *stånde hvar sine kostnader och gälde hvardera halfva synekostnaden.*

Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, *der ej* domaren eller *öfverexekutor* annorlunda förordnar; *den af parterne, som med beslutet ej nöjes, dock ej förment att tvisten under Rättens pröfning draga, så framt han sin talan*

instämmer inom nittio dagar från det skiljemännens beslut honom tillstäldes. I skiljemännens beslut skall tydlig hänvisning lemnas om hvad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under Rättens pröfning.

I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid Rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta.

9 §.

Är skada, som i 8 § afses, så stadigvarande att värdet derå kan genom uppskattning på förhand utrönas; då skall, om ersättningstagande det påstår, ersättningen på förhand bestämmas att utgå vare sig i årlig afgift under hela den tid skadan kommer att fortfara eller under vissa år eller ock på en gång, allt efter ty skäligt pröfvas.

10 §.

Låta två eller flere flottgods framflyta i allmän flottled och sker derigenom skada, som ej blifvit på förhand uppskattad och ersatt; då skola de, hvilka under året deltagit i flottningen å det ställe, der skadan timat, en för alla och alla för en ansvara för ersättningens gäldande till den, som skadan lidit. *Lag samma vare om annan sådan skada, som genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas. Gitter* någon visa att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid att det ej kunnat till skadan medverka *eller har* någon på grund af ansvarighet, hvarom nu är sagdt, guldit mer än hvad på honom efter hans andel i flottgodset belöper, och är han icke till skadan särskildt vållande, söke hos de andre flottande sitt åter efter befogenhet.

Hvad i denna § är stadgadt må ej tillämpas, der enligt särskild bestämmelse af vederbörande myndighet någon utöfvar uteslutande rätt att ombesörja flottningen mot afgift af flottgodsets egare.

11 §.

Hvad strandegare, som i allmän flottled bygga vill, har att iakttaga, derom är särskildt stadgadt. Är ej i laga ordning bestämdt i hvad mån vattendraget skall för flottningens behof lemnas från byggnad eller stängsel fritt; förordne derom Konungens Befallningshafvande, der någon, som bygga vill, det äskar. Bygger någon annorledes än med lag eller gifna föreskrifter öfverensstämmer, stånde sjelf den skada, som å byggnaden må genom flottningen vållas.

Nu vill någon göra byggnad hvaraf flottningen ej hindras: menar han att till skydd emot skada å byggnaden särskild anläggning eller åtgärd bör af de flottande bekostas; anmäle det hos Konungens Befallningshafvande, som eger att derom jemlikt de i 4 § stadgade grunder bestämma som skä-

ligt pröfvas. Bygger han utan sådan anmälan eller utan att Konungens Befallningshafvandes bestämmelse afbida, stånde under tiden sjelf skadan.

12 §.

Kan uppehåll med verkställande af anläggning eller annan åtgärd, hvarom Konungens Befallningshafvande enligt 4 § bestämmelse meddelat, föranleda synnerlig olägenhet; ege Konungens Befallningshafvande förordna att utan hinder af klagan öfver beslutet verkställighet må ske, der pant eller borgen ställes för den skada, som kan genom åtgärden uppstå.

Konungens Befallningshafvande hafve ock i andra fall, då skada kan af flottleds inrättande eller begagnande vållas, makt förordna det pant eller borgen för skadeståndet ställas skall, om sådant till betryggande af ersättningstagares rätt finnes nödigt.

13 §.

Närmare föreskrifter i fråga om flottleds inrättande och begagnande meddelas af Konungen.

14 §.

I fråga om *framförande af flottgods i* sammanlagde flottar ege stadgandena i denna förordning ej tillämpning.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

III.

Förordning

om allmän farled.

1 §.

Der sjöfart med fartyg *eller* båtar eller *framförande af flottgods i* sammanlagde flottar allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid då denna förordning träder i kraft, skall allmän farled, hvartill ock räknas det utrymme i vattendraget, som till allmän hamn är i laga ordning upplåtet, fortfarande finnas i det läge och till den storlek, som med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer.

2 §.

Tarfvas allmän farled i vattendrag, der sådan förut ej finnes, förordne derom Konungens Befallningshafvande samt meddele tillika nödig föreskrift om hvilken del af vattendraget bör för samfärdselns behof lemnas fri från byggnad och stängsel.

3 §.

Är för allmän farleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på annans rätt inverka, och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på Konungens Befallningshafvande att, med den inskränkning, hvartill 4 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock huru såväl dervid som ock i öfrigt vid farleds ordnande och begagnande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga.

För skada, som af dylik anläggning eller åtgärd vållas, skall ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill skadan skattas må, efter Rättens bepröfvande gifvas vare sig i årlig afgift eller på en gång.

4 §.

Erfordras för ändamålet att jord eller lägenhet, som annan tillhör, för farleden begagnas eller att vatten, annan till men, ur vattendrag bortledes; då skall i saknad af godvillig öfverenskommelse frågan om skyldigheten att *afstå* hvad nödigt är på Konungens pröfning ankomma, efter ty angående sådant *afstående* för allmänt behof stadgas; och lände i dessa fall jemväl om sättet för *ersättningens* bestämmande så ock i allt öfrigt de för dylika frågor särskildt gifna föreskrifter till efterrättelse.

5 §.

Hvad den, som vill bygga i vattendrag, der allmän farled är, har att iakttaga, derom är särskildt stadgadt.

6 §.

Närmare föreskrifter i fråga om farleds inrättande och begagnande meddelas af Konungen.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

IV.

Förordning

om tillägg till förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

1 §.

Der Konungen för någon orts förseende med dess behof af vatten eller för farled eller flottled eller för annat allmänt behof pröfvar nödigt att vatten ur sjö, elf, å eller annat vattendrag ledes bort för att annorstädes nyttjas, vare enskild man, menighet eller inrättning, som öfver vattnet råder, pligtig att det tåla; njute dock den, som derigenom skada lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill skadan skattas må.

2 §.

Har någon vatten- eller fiskeverk eller bevattningsanstalt eller annan särskild lägenhet, och varder den lägenhet genom vattendragets ändring obrukbar eller i väsentlig mån försämrad, skall lägenheten lösas, om egaren det påstår.

3 §.

Kan ej öfverenskommelse träffas om hvad, efter ty ofvan skils, i ersättning eller lösen utgå bör, skall såväl i fråga derom som ock i allt öfrigt i tillämplige delar gälla hvad uti förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgadt är. Väckes fråga, hvarom här ofvan i 2 § sägs, varde dermed förfaret på sätt i nämnda förordning finnes bestämdt för den händelse då till afsedt ändamål erfordras att allenast en del af lägenhet afstås, men egaren äskar att hela lägenheten lösas skall.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

V.

Förordning

om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Med upphäfvande af Förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § Byggningabalken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka stadgas, som följer:

Håller någon olofligen damlucka, för hvars uppdragande viss tid iakttagas bör, stängd under tid då den skall öppen lemnas; böte minst tio, högst femhundra kronor. Lag samma vare, der någon olofligen håller damlucka stängd, då vattnet stiger öfver fastställdt märke.

Öfverträdelse, hvarom nu är sagdt, må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande.

Böter, som ådömas efter denna förordning, skola tillfalla kronan och vid bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

Stockholm den 23 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

I. *Förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.*

vid 4 § 2 mom.

af Herr *Thomasson:* »Genom den förändring af mom. 2 i denna § Utskottet vidtagit, har i momentet inlagts något annat än Kongl. Maj:ts, med Lagberedningens öfverensstämmande förslag åsyftat och något som, efter mitt förmenande, icke är med rättvisa och billighet förenligt; hvadan och då det Kongl. förslaget, i fråga om återgäldande af uppburen godtgörelse, synes mig hvila på rigtiga grunder, jag anser berörda moment böra antagas sådant det i sistnämnda förslag finnes affattadt.»

af Herr *Lindgren*, som ansett mom. böra erhålla följande lydelse: »Har han något uppburit i godtgörelse för mark till damfäste eller för annan olägenhet af dambyggnaden, vare sig godtgörelsen varit gifven en gång för alla eller beräknad för år, skall den återbäras i den mån motsvarande förmån ej fått begagnas.»

vid 6 §.

af Herr *Lothigius*, med hvilken Herrar Friherre *Hamilton*, Grefve *Mörner* och *Lindgren*, samt i hufvudsak Herrar *Asplund* och *Sundell*, instämt: »Det hinder emot industriella anläggningar, hvilket förbudet att medelst uppdämning skada annans jord ovilkorligen medför, äfven om skadan är aldrig så obetydlig, sökte första vattenrättskomitén att aflägsna genom sitt förslag att, om endast ouppodlad jord skulle skadas af uppdämningen och denna skada vore ringa i jemförelse med den nytta, som af uppdämningen vunnes, uppdämningen finge göras emot ersättning till den, som lede skadan. Såsom skäl för ett dylikt stadgande anförde komitén: *Uppdämningsrätten* hade gamla anor i de svenska lagarne. De flesta landskapslagarne (äldre och yngre Westgötha-Lagen, Östgötha-Lagen, Uplands-Lagen, äldre och yngre Westmanna-Lagen samt Sudermanna-Lagen) förbjöde all sådan uppdämning, att vattnet ginge upp å annans *åker och äng,* hvilket stadgande öfver-

gått i Landslagen (XXXIII: 1 Bygninga-Balken), men ingen af dessa lagar förbjöde uppdämning å *utmark.* Deraf hade väl kunnat uppstå någon osäkerhet om lagens mening, då 1734 års lag i 20 kap. 2 § Bygninga-Balken i helt allmänna ordalag stadgade, att »ej må någon så bygga, att annan ofvan eller nedan mehn hafver» samt i 4 § af samma kapitel, att »Häradshöfding skåde med nämnden lägenheten, höre ock grannar deromkring och dem som gamla qvarnar der närmast hafva och pröfve derefter om ny qvarn utan deras eller andras skada der byggas må». Mången gång hade väl dessa föreskrifter så tillämpats, att uppdämning å oduglig och ouppodlad mark, der skadan ansetts ringa, utan vidare omständigheter tillåtits, men ej sällan hade man i dessa stadganden velat finna ett absolut hinder för all uppdämning å annans mark, vore denna af än så ringa värde. Sistnämnda ytterlighet ansåge komitén vara oklok. Hvarje vattenverk af någon betydenhet fordrade någon grad af uppdämning, och då man otvifvelaktigt kunde antaga, att vattenkraften vid de flesta tillfällen blefve billigare än motsvarande ångkraft, synnerligast i ett land sådant som Sverige, der brännmaterialet vore relativt dyrt, skulle det vara oklokt att icke taga vara på de tillfällen att använda krafter, hvilka naturen förlänat och som i väsentlig mån bidroge till möjligheten för landet att kunna i den större industrien konkurrera med de stenkolsrika länderna. Men sådant kunde ej vinnas, om man allt för strängt begränsade uppdämningsrätten. Ehuru det vore orimligt att för vattenverks grundande sätta odlade trakter under vatten och detta alltså icke borde mot egarens vilja tillåtas, syntes det deremot vara en dålig hushållning, att för bevarande af ouppodlade marker, som endast begagnades till bete eller på sin höjd till ängsmark, omöjliggöra begagnandet af en drifkraft af öfvervägande värde. Den af komitén uttalade åsigt hvilade icke allenast på den fullt billiga grunden af likställighet emellan jordbruket och industrien vid deras konkurrens i vattenrättsliga förhållanden, så att den, som i hvarje fall vore relativt vigtigare i ekonomiskt hänseende, finge företräde framför den andra, utan den öfverensstämde äfven i det närmaste med de gamla lagarnes bestämmelser i detta ämne. Någon fara för jordbrukets intressen kunde så mycket mindre uppkomma af detta stadgande, som jordbruket blifvit genom de af komitén föreslagna stadganden om aftappningar *) gynnadt med en vida längre utsträckt tvångsrätt äfven mot de största vattenverk, än som hittills någonsin medgifvits och genom hvars begagnande jordbruksnäringen kan återbörda den mark, som blifvit den-

*) Numera i väsentliga delar upphöjda till lag.

samma genom uppdämning frånhänd. Uppdämningsrätten kunde dessutom i en framtid blifva af stor vigt äfven för jordbrukets befordrande, så vida ängsvattning komme att mera allmänt användas, helst ängsvattning, endast der förhållandena icke vore särdeles gynsamma, kunde utan uppdämning åstadkommas.

På dessa skäl, hvilka icke synas vara vederlagda genom hvad senare vattenrättskomitén och Utskottets majoritet deremot anfört, och *då* det ej lärer kunna förnekas att, såsom första vattenrättskomitén äfven anmärkt, för begagnande af vattenkraft, någon uppdämning, till skada för ofvan liggande egor i allmänhet är nödig; *då* med den lydelse af den förevarande §, som Utskottet tillstyrkt, egaren af äfven den obetydligaste utmark, som i följd af den för ett vattenfalls begagnande nödiga dämning kan blifva öfversvämmad, har i sin makt att förhindra egaren till fallet att detsamma till sin nytta använda; *då* de utaf Utskottet godkända grunder för införande af tvångsrätt mot jordegare, i fråga om skyldighet att tåla intrång och olägenheter af vattendrags begagnande till flottled torde vara, om ej fullt, så åtminstone i det närmaste lika giltiga, beträffande skyldighet att tåla en jemförelsevis obetydlig skada, vållad af vattendrags användande till drifkraft, helst förhållandena mången gång lära vara sådana, att en flottled faktiskt kan begagnas af endast en enda person eller bolag, och dess ändamål således ingalunda kan sägas vara af *allmän* beskaffenhet i annan mening än såsom medförande gagn för orten, hvarmed, på sätt af Nya Lagberedningens motiv inhemtas, i främsta rummet afsetts den fördel, invånarne kunna hemta af tillgång till ökad arbetsförtjenst, tillfälle till större afsättning af landtmannaprodukter med flera indirekta förmåner, eller med andra ord, till hela den förkofran, ortens invånare i allmänhet kunna antagas vinna i ekonomiskt hänseende; men anläggning af en eller flera större fabriker eller industriella verk vid ett vattendrag likaledes kan för orten medföra enahanda gagn, fullt motsvarande eller öfvervägande det, som i många fall kan genom ett vattendrags användande till flottled orten tillskyndas; *då* den af Nya Lagberedningen föreslagna utväg för ändamålets vinnande genom ett stadgande om rätt till egoutbyte, hvilket utan tvifvel på många ställen kunde beredt nödig uppdämningsrätt, efter hvad som mot detta förslag blifvit af Högsta Domstolen anmärkt, icke vidare torde komma att ifrågasättas; och *då* nu gällande lag, äfven om den icke rätteligen kan tolkas på sätt första vattenrättskomitén förmält den mången gång hafva blifvit tillämpad eller så, att domaren funnit sig kunna medgifva uppdämningsrätt, då skadan varit

ringa, dock obestridligen genom föreskrifterna i 6 § af 20 kap. Byggningabalken angående damlucka, medgifver uppdämningsrätt under viss del af året, har jag ej kunnat underlåta att, i öfverensstämmelse med första vattenrättskomiténs förslag, yrka, att till §:n måtte fogas ett tillägg af följande lydelse:

Är det endast ouppodlad jord, som kan genom uppdämning sättas under vatten eller deraf skadas, och pröfvas skadan vara ringa mot den nytta, som af uppdämningen vinnes, må dock uppdämning ske mot ersättning med högsta skäliga belopp till den, som skadan lider, efter domstols bepröfvande».

af Herr *Samzelius:* »Uti Herr Lothigii förslag instämmer jag, med undantag deraf, att, till beredande af full likställighet och reciprocitet emellan jordbruket och vattenverksindustrien, den ersättning, som till jordegaren skall utgå, enligt min åsigt, bör, i likhet med hvad uti 18 § af den nya dikningslagen bestämmes, motsvara fulla värdet och hälften derutöfver.»

vid 7 §.

af Herr *Lothigius*, med hvilken Herr Friherre *Hamilton* instämt: »Då stadgande om skyldighet att i vattendrag, der kungsådra ej finnes, lemna vattenled, som för fiskens gång finnas bör, fri från byggnad och stängsel hittills icke varit i allmän civillag infördt och dylikt stadgande, derest det på mindre vattendrag tillämpas, otvifvelaktigt omöjliggör en mängd sådana vattendrags användande till drifkraft, har jag trott, att i 7 § det sista stycket: »*Vattenled — — — stängsel fri*» och i 25 § orden: »*äfvensom vattenled för fiskens gång*», borde uteslutas.»

vid 8 §.

af Herr *Lagerstråle*, med hvilken Herrar Friherre *Hamilton*, *Lothigius*, *Asplund*, *Magnus Jonsson* och *Bälter Sven Ersson* instämt: »Enär den lydelse Utskottet häri föreslagit, efter min förmening, lemnar öppet rum för sådan tydning, att kungsådras bredd skall förändras efter vattendragets olika höjd vid olika tider, har jag icke kunnat biträda detta förslag. Den af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelse om bredden »efter de sista tio årens medelvattenstånd» synes mig åter allt för mycket medgifva det *höga* vattenståndets inräknande och dessutom i tillämpningen blifva ytterst svår att iakttaga. Då nu i denna § icke kan angifvas annat än *grunden*, hvarefter kungsådra skall beräknas, och följaktligen icke någon i allo noggrann bestämmelse deri torde kunna inrymmas, har jag ansett ändamålet bäst vinnas, om, i öfver-

ensstämmelse med den tillämpning, som åtminstone i vissa vattendrag hitintills egt rum, denna § innehölle, att »kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd *vid vanligast förekommande, lågt, vattenstånd*».»

af Herr *H. A. Widmark*, med hvilken Herr *Thomasson* instämt: »Då erfarenheten visat, att uppfattningen om sättet för kungsådras bestämmande, hittills mycket vexlat, är det, enligt mitt förmenande, nödigt, för att hädanefter, så vidt möjligt, förekomma detta, att, på sätt Kongl. Maj:t och Nya Lagberedningen ock sökt, i denna § införa stadgande om det vattenstånd, vid hvilket kungsådras bredd och läge skall bestämmas. Jag kan således icke gilla Utskottets beslut att ej upptaga en dylik bestämmelse. Hvarken den i Kongl. Maj:ts eller Nya Lagberedningens förslag i detta hänseende införda synes mig emellertid antaglig, bland annat derföre, att svårighet utan tvifvel skall möta för en längre tidsperiod erhålla så tillförlitliga uppgifter om vattenhöjden, som en rätt tillämpning förutsätter, samt att medium af högsta och lägsta vattenståndet uti ett vattendrag icke sammanfaller med det vattenstånd, som är det vanligaste.

Då det torde vara i sin ordning, att kungsådras bredd bestämmes vid normalt vattenstånd, hvilket ock är detsamma som på tekniskt språk kallas medelvattenstånd, då detta utan svårighet är bestämbart genom iakttagelser å de märken, som det lemnar på stenar i vattendraget och på stränderna, samt då detsamma derjemte både är ett lågt sådant och ett som i allmänhet är konstant under senare delen af sommaren, föranlåtes jag vördsamt hemställa, att en dermed enlig bestämmelse må antagas samt att således till slutet af nu ifrågavarande § må fogas orden: *vid vanligast förekommande, lågt, vattenstånd.*

mot uteslutande af 10 § i Kongl. Maj:ts förslag:

af Herr *Lagerstråle*, med hvilken Herr *Sundell* instämt: »Denna § är af Utskottet *utesluten;* men på skäl, som i Nya Lagberedningens motiv finnas utvecklade, anser jag densamma böra bibehållas; i följd hvaraf ock §§ 18, 19, 21, 23 och 26 i det Kongl. förslaget — svarande emot §§ 17, 18, 20, 22 och 25 i Utskottets — böra enligt min åsigt antagas oförändrade samt §-följden i sin helhet i öfverensstämmelse dermed rättas».

Angående förändrad lydelse af 10, 11 och 12 §§ i Kongl. Maj:ts förslag (motsvarande 10 och 11 §§ i Utskottets förslag):

af Herr *Lindgren:* »I stället för §§ 10, 11 och 12 i Kongl. förslaget ville jag hafva införd en så lydande §:

»Vill någon för vattenverk göra ny eller ombygga äldre dam, göre anmälan derom hos domaren med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hörer. Domaren begäre hos Konungens Befallningshafvande förordnande för lämplig person att i afseende å företaget bevaka talan, till betryggande af det allmännas rätt, och förfare i öfrigt på sätt §§ 21 och 22 (i Kongl. förslaget) stadgas angående utsättande af syn på stället, kungörelse om tiden för häradsrättens sammanträde samt tillkallande af sakkunnig man för afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tillopp, ofvan eller nedan.

Efter det frågan sålunda vunnit nödig utredning med alla tillhörande omständigheter, bestämme rätten, om och under hvilka vilkor byggnaden må inrättas, så att annan i sin rätt deraf ej må förnärmas, huruvida och till hvad storlek damlucka bör anbringas, vid hvilka tider den skall hållas öppen, och huru vattenmärke till utvisande af lofliga vattenhöjden bör inhuggas i berg, jordfast sten eller annat fast föremål, med hvad öfrigt må finnas nödigt föreskrifva».

Genom denna bestämmelse afses,

att hufvudsakligen bibehålla hittills gällande stadganden för anläggande eller förändring af damverk, med några nödiga ansedda tillägg, att få uppdämningsfrågan före eller vid anläggningens början definitivt afgjord, samt att befria damverksanläggaren från den oroande och pinsamma belägenhet, hvari han efter Utskottets förslag under obegränsad tid komme att hållas, dymedelst att tid efter annan än den ene och än den andre af ofvan eller nedan liggande jords eller verks innehafvare med vexlande framgång kunde väcka anspråk å damverkets rifning.»

af Herr Grefve *Mörner:* »I fråga om ändring af 10, 11 och 12 §§ i Kongl. Maj:ts förslag till förordning om jordegares rätt till vattnet å hans grund instämmer jag i hufvudsak med Herr *Lindgren*, anse-

ende dock uttrycket »ombygga äldre dam» böra utbytas emot »förändra äldre dam.»

vid 12 §.

af Herr *Lothigius*, med hvilken Herrar Friherre *Hamilton* och Grefve *Mörner* instämt: »Då det icke synes skäligen böra åligga vattenverksegare, hvars uppdämningsrätt är bestämd genom vattenmärke, att vidtaga här föreskrifven åtgärd, förrän vattnet stigit öfver märket, har jag ansett att första stycket i denna § borde gifvas följande lydelse:

> *Har vattenmärke blifvit satt, åligge verkets egare att, när vattnet stiger öfver märket, i allt hvad på hans åtgärd ankommer så förfara, att vattnet må åter bringas till den med vattenmärket betecknade höjd.*»

vid 17 §.

af Herrar *Lagerstråle* och *Sundell* (se ofvan under 10 § i Kongl. Maj:ts förslag).

af Herr *Thomasson:* »Då enligt min åsigt den, som genom ett vattendrags afvikande från sitt förra läge fått mark i stället för vatten eller vatten i stället för mark, bör ega att *genast* på bästa sätt göra sig till godo hvad honom sålunda tillfallit, med rättighet till skadeersättning ifall vattnet återföres, samt denna skadeersättning synes mig icke skäligen böra för hvarje fall inskränkas till endast godtgörelse för nedlagd kostnad, har jag ej kunnat godkänna den af Utskottet föreslagna förändring af denna §, utan tillstyrker dess antagande sådan den lyder i Kongl. Maj:ts förslag.»

af Herrar *Torpadie* och *H. A. Widmark*, hvilka ansett den Kongl. propositionens lydelse af § hafva bort tillstyrkas.

vid 18 §.

af Herrar *Lagerstråle* och *Sundell* (se ofvan under 10 § i Kongl. Maj:ts förslag).

vid 20 §.

af Herrar *Lagerstråle* och *Sundell* (se ofvan under 10 § i Kongl. Maj:ts förslag).

af Herr *Thomasson:* »Enär det i denna § föreskrifna kungörandet i kyrkan skulle, på sätt Högsta Domstolen vid granskningen af före-

varande förslag anmärkt, blifva både ändamålslöst och vilseledande, anser jag senare delen af §:n från och med ordet »föranstalte» böra utgå.»

af Herr *Hammarskjöld*, med hvilken Herrar *Anders Persson* och *Smedberg* instämt: »I denna paragraf har Utskottet bibehållit föreskrift, att i stad rätten och å landet domaren skall i de fall, der 9 eller 11 § är tillämplig, föranstalta, att tiden och stället för målets företagande varder kungjord i kyrkan o. s. v. Detta kungörande synes mig åtminstone öfverflödigt, möjligen till och med skadligt. På den ågångna stämningen kan pröfvas blott om det vattenverk, som den ene parten eger eller tänker anlägga, är eller kan blifva till men för den andre parten, men kan domstolen icke utlåta sig öfver, om vattenverket skadar eller kan komma att skada andra, som i detta mål ej äro kärande eller svarande. Men en inställelse vid synen af den, som ej är part och hvars anmärkningar ej kunna upptagas till pröfning, synes vara utan betydelse såväl för honom som för vattenverkets egare. Kungörandet kan ej ens afse att framkalla stämningar på en gång af alla dem, som mena sig blifva lidande genom vattenverket, i ändamål att få alla invändningar emot vattenverket pröfvade i ett sammanhang. Den tid, som ligger emellan kungörandet och målets handläggning, är dertill alltför kort. Kungörandet synes derföre vara utan gagn. Men det kan vara skadligt, emedan denna qvarlefva af det nuvarande sättet att gå till väga är egnad att föranleda det missförstånd, som skulle alla invändningar emot vattenverket pröfvas i ett sammanhang. Af dessa skäl har jag trott sista delen af paragrafen ifrån och med orden: »föranstalte ock» böra utgå.»

af Herr *Torpadie:* »Genom den af Kongl. Maj:t föreslagna och af Utskottet tillstyrkta lydelsen af denna § kan, i min tanke, den tolkning deråt gifvas, att stämning i deri omförmälda mål, då de anhängiggöras vid stadsdomstol, skall utfärdas af *Rätten,* d. v. s. af domfört antal domare — något som hvarken synes mig vara lämpligt eller af behofvet påkalladt. Är åter, såsom man inom Utskottet antagit, meningen den, att endast domaren å landet, i de uppgifna fallen, får redan i stämningen utsätta saken till syn å stället och att ett sådant beslut, vid rättegång i stad, skall meddelas af Rätten (således först sedan målet börjat handläggas) uppkommer den oegentlighet, att lagen här skulle gifva domstolen en rätt, som den väl måste anses hafva förut i alla mål, som afse lokala förhållanden, åtminstone så vidt syn för frågans pröfning finnes erforderlig. Mig synes som skulle dessa anmärkningar kunna undvikas, om man ur § uteslöte orden »*i stad Rätten och å landet*»,

hvarigenom paragrafens början, såsom jag inom Utskottet yrkat, finge följande lydelse:

»När talan i mål, hvarom i denna förordning handlas, instämd varder, ege domaren att i stämningen utsätta saken» o. s. v.

Visserligen kan häremot anmärkas, att i många städer den, som utfärdar stämning till rådstufvurätt, icke är ledamot i rätten utan endast dess tjensteman, men han torde dock alltid vara juridiskt bildad och oftast protokollsförande. Äfven detta inkast kan dock lätt undanrödjas, om lagen uppdroge dylika stämningars utfärdande i stad åt *Rättens ordförande*, hvarigenom full likhet i detta fall vunnes med förhållandet å landet, der domhafvanden svårligen lär kunna uppdraga utgifvandet af meranämnda stämningar åt vanliga s. k. stämningsmän.

Rörande senare delen af denna § instämmer jag i Herr *Hammarskjölds* reservation.

vid 22 §.

af Herrar *Lagerstråle* och *Sundell* (se ofvan under 10 § i Kongl. Maj:ts förslag).

af Herr Grefve *Mörner*, som ansett såväl orden »när skäl dertill äro» i 1 mom. som 2 mom. i dess helhet böra borttagas.

vid 24 §.

af Herrar *Lothigius* och Friherre *Hamilton* (se ofvan under 7 §).

af Herr Grefve *Mörner*, som funnit § böra alldeles borttagas, såsom efter hans åsigt obehöflig.

vid 25 §.

af Herrar *Lagerstråle* och *Sundell* (se ofvan under 10 § i Kongl. Maj:t förslag.)

vid 26 §.

af Herr *Hammarskjöld*, med hvilken Herr *Torpadie* förenat sig: »I denna paragraf har Utskottet å anförda skäl utbytt de i Kongl. Maj:ts proposition förekommande orden: »lagligen tillkommen rättighet» emot »laglig rättighet». Jag delar den af Utskottet uttalade betänklighet emot att använda förstnämnda uttryck för hvad man här velat säga. Men uttrycket: »laglig rättighet» synes mig ej heller tillfredsställande. Hvarje rättighet, som staten erkänner, är laglig och andra rättigheter än de lagliga vet staten icke af. Bestämningen »laglig» till »rättighet» är derför intetsägande och öfverflödig. Deremot synes det af Nya

Lagberedningen använde uttryck: »annan särskild rättighet» utmärka just det, som man här velat säga. Jag hade derföre önskat, att paragrafen fått följande lydelse:

Genom denna förordning — — — — förunnad är, ej heller i *annan särskild* rättighet att vattendrag o. s. v.»

II. *Förordningen om allmän flottled.*

vid 4 §.

af Herrar *Lagerstråle* och *Asplund*, hvilka ansett § hafva bort antagas, sådan den i Kongl. Maj:ts förslag förekommer.

af Herr *Thomasson*, med hvilken Herr *H. A. Widmark* instämt: »Då föreskriften i förvarande § enligt dess lydelse i Lagberedningens och Kongl. Maj:ts förslag, att Konungens Befallningshafvande vid meddelande af tillstånd till inrättande af ny flottled, äfvensom då fråga eljest uppstår om skydd för enskild rätt, skall bestämma »huru vid flottleds ordnande och begagnande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den hvars rätt är i fråga», af Utskottet förändrats derhän, att anordningen aldrig får föranleda ringaste kostnad för den som af flottledens inrättande eller begagnande kan komma att lida men, så har, efter min tanke, Konungens Befallningshafvande blifvit i afseende på pröfningsrätten så bunden, att det i många fall icke torde låta sig göra att, i enlighet med rättvisa och billighet, skilja emellan de å ömse sidor berättigade intressen, som stå emot hvarandra. Jag anser derföre förändringen icke böra vinna bifall, utan § antagas sådan den blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen.

af Herr *Hammarskjöld*, med hvilken Herr *Torpadie* förenat sig: »Den förändrade redaktion,Utskottet i denna paragraf föreslagit, har jag ej kunnat gilla. Bokstafligen tolkad synes paragrafen efter sin nya lydelse förbjuda hvarje åtgärd, hvarigenom ringaste kostnad ådrages annan. Härigenom skulle otifvelaktigt flottleds inrättande vanligen göras omöjligt. Utskottets mening torde dock vara en annan, nemligen att all kostnad, som anordnande af flottled ådrager annan, skall honom ersättas. Om, såsom jag antager, detta är hvad Utskottet vill säga, är jag i hufvudsak med Utskottet ense. Men bestämmelse härom synes mig ej hafva sin plats i denna paragraf. Kongl. Maj:ts proposition utgår från den åsigt, att Konungens Befallningshafvandes befattning med pröfning af ersättningsfrågor borde upphöra (se Nya Lagberedningens motiv sid. 179 och 180). I § 8 af förslaget är derföre en helt annan ordning för sådana frågors pröfning föreskrifven. Genom Utskottets

redaktion af 4 §, om den eljest har den af mig förmodade mening, skulle emellertid vissa ersättningsfrågor pröfvas af Konungens Befallningshafvande, under det enligt 8 § andra skulle pröfvas af skiljomän och domstol. Men ett olika förfaringssätt för frågor af väsentligen samma art synes mig förstöra lagens konseqvens. Det kan ock lätt leda till kompetenstvister, då skilnaden mellan det ena och andra slaget af ersättningar ej torde vara fullt klar. Jag har för min del trott den 6 § vara så allmänt hållen, att den omfattar äfven de ersättningar, som Utskottet torde afsett genom sin omredigering af 4 §. Delar man ej denna åsigt, synes rätta sättet att undanrödja hvarje tvetydighet vara att förtydliga 6 §. Jag har alltså trott 4 § af Kongl. Maj:ts proposition böra bibehållas oförändrad.

vid 5 §.

af Herr *Thomasson*, med hvilken Herrar *Torpadie* och *Magnus Jonsson* instämt: »Min uppfattning är att föreliggande förslag till förordning om allmän flottled i allmänhet väl mycket gynnar flottningsintresset på bekostnad af andra berättigade intressen, med hvilka det kan komma i kollision. Då emellertid de mera sakkunnige inom Utskottet, åtminstone flertalet af dem, varit af annan mening, har jag icke kunnat tillmäta mina, mest på teoretisk grund fotade betänkligheter sådan vigt, att jag vågat i fråga sätta förkastande af förslaget i dess helhet. Men alltför långt synes mig dock förslaget gå i den af mig befarade rigtningen, då det i 2 mom. af förevarande § tillstädjer flottningsmanskap — hvilket, efter hvad inom Utskottet upplystes, ofta uppträder i hundratal och just icke utmärker sig genom försynthet — att *utan lof* och således utan att förut tillsäga egaren — bana sig väg till stränderna af flottled öfver annans *tomt*, *åker*, *äng*, *plantering* m. m., så snart det kan sägas vålla väsentligt hinder eller uppehåll, ifall befintlig väg eller stig skulle följas. Jag kan icke tro att det för flottningens behöriga gång skall vara behöfligt att genom ett dylikt lagstadgande liksom inbjuda och locka dessa odisciplinerade skaror af flottningsmanskap att trampa ner andras väl vårdade trädgårdar och den växande grödan å deras åkrar, eller att sköfla en nyss anlagd plantering o. s. v. Jag anser derföre att orden »utan väsentligt hinder eller uppehåll» böra ur momentet utgå.»

af Herr Grefve *Mörner*, som ansett orden »utan väsentligt hinder eller uppehåll» i *2 mom.* böra uteslutas;

af Herr *Asplund*.

vid 6 §.

af Herr *Asplund.*

af Herr *Hammarskjöld*, med hvilken Herr *Torpadie* instämt: »Om 4 § af Kongl. Maj:ts proposition bibehålles utan ändring, har jag ansett 6 § kunna gifvas följande lydelse:

»För skada *och kostnad*, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest *i följd af* flottningen vållas, njute den, som *kostnaden ådrages eller* skadan lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill den skattas må.»

I sammanhang härmed torde ock i §§ 8 och 9 orden: »och kostnad» böra inskjutas efter ordet »skada».

vid 7 §.

af Herr *Asplund.*

vid 8 §.

af Herr *Lagerstråle*, som ansett §:n hafva bort bibehållas vid den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse, endast med iakttagande deraf, att i *2 mom.* orden »Konungens Befallningshafvande» utbytas mot »öfverexekutor».

af Herr *Thomasson*, med hvilken Herr *H. A. Widmark* instämt: »På de af åtskilliga ledamöter i Högsta Domstolen anförda skäl, till hvilka kunna läggas ännu flere, finner jag den af Lagberedningen föreslagna, af Kongl. Maj:t uteslutna, men af Utskottet, dock i något förändrad form, åter upptagna bestämmelsen om viss tid, inom hvilken skiljemäns dom bör öfverklagas, icke vara lämplig, utan Kongl. Maj:ts förslag böra oförändradt antagas endast med utbytande i 2 mom. af ordet »Konungens Befallningshafvande» mot ordet »öfverexekutor.»

af Herr Grefve *Mörner*, hvilken ansett, att de af Utskottet vidtagna ändringar icke äro behof påkallade eller torde någon nytta medföra;

af Herr *Asplund;*

af Herr *Hammarskjöld*, med hvilken Herr *Torpadie* instämt: »De i första stycket gifna regler för ersättningsfrågors afgörande af skiljemän hafva i flere fall hos mig väckt betänkligheter. Men då de Utskottets ledamöter, som ega närmare kännedom om flottning, huru den bedrifves och huru ersättningsfrågor pläga afgöras, i allmänhet ej delat

mina farhågor, har jag ej trott mig böra på grund af dem framställa något yrkande.

På de af trenne ledamöter af Högsta Domstolen framstälda skäl har jag trott det andra stycket, sådant det lyder i Kongl. Maj:ts proposition, hafva företräde framför Nya Lagberedningens motsvarande, af Utskottet i hufvudsak upptagna förslag, och har jag alltså biträdt det förra, dock med ändring af orden "Konungens Befallningshafvande" till "öfverexekutor".

vid 9 §.

af Herr *Asplund.*

vid 10 §.

af Herr *Asplund;*

af Herr *H. A. Widmark:* "Med pluraliteten inom Utskottet ense derom, att de flottande skola solidariskt ansvara för skada, som vållas så väl af sjelfva flottgodset som ock genom strändernas beträdande m. m. af flottningsmanskapet och således ock om det förtydligande tillägg, Utskottet i sådant afseende i paragrafen infört, förutser jag dock att, till följd af denna ansvarighet, i redan till begagnande upplåtna flottleder många förvecklingar mellan de flottande skola uppkomma, såvida ej tillika i förordningen varder infördt stadgandet, *att de, som låta flottgods framflyta i allmän flottled, skola vara pligtige att i gemensam flottning deltaga*, och hvarom jag derföre får hemställa.

För öfrigt anser jag mig mot paragrafen, sådan den af Utskottet blifvit redigerad, böra framställa följande anmärkningar:

att orden "å det ställe, der skadan timat", antingen böra utgå eller ersättas med andra. Det är nemligen förhållandet att flottgods kan sägas vålla skada å ett ställe, utan att hafva förbi detta ställe framflutit. Så t. ex. kan skada uppkomma å stränderna af en sjö, som uppdämts för att underlätta flottgods' framförande i den å, i hvilken sjön afbördar sitt vatten, utan att något virke förts öfver sjön eller, om så skett, detta blott utgjort ett obetydligt antal jemfördt med det, som förts till ån nedanför dammen eller tillförts ån från vattendrag, som i den utmynna; så, för att taga ett annat exempel, kan, genom att en timmerbråte bildas å ett forshufvud, som orsakar uppdämning af ofvanför liggande lugnvatten, skada vållas å ställen, der flottgods ej framförts.

att den, som kan visa att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid, att det ej kunnat till skada medverka, bör, såsom ock i Kongl. Maj:ts förslag sägs, varda fri från solidarisk ansvarighet. Utskottet ålägger honom sådan, hvarigenom han tvingas att i första hand ersätta skada, till hvilken han ej varit vållande, lemnande honom den utvägen, som stundom kan vara osäker nog, att af de öfrige, som i vattendraget flottat, söka sitt åter. Der två eller flere under ett år begagna samma flottled har inträffat och kan äfven hädanefter komma att inträffa, att den ene låter sitt flottgods framflyta vid annan tid af sommaren än den eller de andre. Orsaker dertill kunna vara flera. Allmännast torde den vara, att flottningen i bivattnen tager längre tid för den ene än för den andre och att de således med sitt flottgods inkomma uti den gemensamma flottleden vid olika tidpunkt samt finna med sin fördel enligt att flotta hvar och en för sig. Vid sådant förhållande är det ju orimligt, att den ene skall nödgas i första hand ersätta skada, som vållats af den andres flottgods. Då det icke är något ovanligt, åtminstone i afseende på flottningen å de större lederna uti Norr- och Vesterbotten, att, sedan ett bolag påkostat strömrensningar och vidtagit åtgärder för flottningens underlättande, en mängd mindre trävaruhandlare kasta sig in på vattendraget, hvilka förnämligast, som man säger, vilja åka bakpå och af hvilka stundom det gamla bolaget icke har så lätt, för fall att aftal skett om gemensam flottning, att utfå den på dessa sistnämnde belöpande andelar i flottningskostnaden, kan man förutse att, der sådan öfverenskommelse ej kommit till stånd och der således hvar och en ombesörjer flottningen af sitt gods, det mäktigare bolaget städse skall, i händelse Utskottets förslag antages, vara det, hvilket kräfves på och nödgas utgifva ersättningar med ofta nog ganska ringa utsigt, att, der det ej varit till skadan vållande, få sitt åter af den eller de mindre bemedlade, som skadan vållat. Jag kan således icke gilla Utskottets förslag, utan hemställer om denna punkts inredigering i paragrafen i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag.

Om, såsom jag här ofvan föreslagit, ett stadgande att flottningen skall ske gemensamt för dem, som låta flottgods framflyta i allmän flottled, varder antaget, ställa sig förhållandena annorlunda. Den sista anmärkningen, jag framstält, förlorar nemligen då all betydelse; ett sådant beslut skulle föranleda väsentlig förändring i denna paragraf och möjligen äfven i andra paragrafer, till hvilken jag ej är beredd uppställa bestämdt förslag. För händelse deremot, att något afseende på detta mitt yrkande ej skulle fästas, vågar jag, på grund af de af mig framstälda anmärkningarne, föreslå att paragrafen må erhålla följande lydelse:

"*Låta två eller flere flottgods framflyta i allmän flottled och sker*

derigenom skada, som ej blifvit på förhand uppskattad och ersatt; då skola de, hvilka under året deltagit i flottningen å sådan led, en för alla och alla för en ansvara för ersättningens gäldande till den, som skadan lidit. Lag samma vare om annan sådan skada, som genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas. Gitter någon visa att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid, att det ej kunnat till skada medverka, vare han dock från dylik ansvarighet fri. Har» etc. (lika med Kongl. Maj:ts proposition till slutet);»

af Herr *Hammarskjöld*, med hvilken Herr *Torpadie* instämt: »Lagförslaget vill tydligen genomföra den billiga grundsats, att den, som genom anordningen för flottled eller genom flottning lider skada, bör tillförsäkras att säkert och hastigt erhålla ersättning. Äfven denna paragraf har detta syfte. Målet synes mig dock ej tillfredsställande uppnådt. Så vidt Nya Lagberedningens beskrifning af tillvägagåendet vid flottning samt de inom Utskottet lemnade upplysningar gifva vid handen, kan flottningen vara ordnad på trenne hufvudsakliga sätt: 1:o) De flottande ega och underhålla sjelfva de för flottningen verkstälda byggnader m. m. och ombesörja flottningen. 2:o) De flottande sjelfva besörja flottningen och erlägga derjemte årliga afgifter till den eller dem, som ega och underhålla de för flottleden verkstälda byggnader m. m. 3:o) S. k. oktrojinnehafvare eller flottningsföreningar ega och underhålla flottledsbyggnaderna och ombesörja flottningen, allt emot afgifter af de flottande. Den 10 § säger nu i sitt första stycke, hvem som i första och andra fallen skall betala skada, som förorsakas af sjelfva flottningen, och andra styckets mening torde vara, att i tredje fallet oktrojinnehafvare har ersättningspligten, hvilket ock torde följa af allmän lag. Men hvem, som skall betala ersättning för på förhand icke ersatta skador, som uppstå af byggnader m. m. för flottleden, derom finnes intet sagdt. Om, såsom antagligt är, man afsett, att egare af dessa byggnader skola vara ansvarige för den skada, som deraf uppstår, synes mig i allt fall de skadelidande vara mindre väl skyddade. Möjligen kunna fall tänkas, då det kunde möta svårighet att finna byggnadernas egare. Vigtigare torde vara, att delning af ansvarsskyldigheten mellan å ena sidan de flottande och å den andra egarne af flottledsbyggnaderna synes bereda möjlighet för båda att söka skjuta ansvaret från sig till stor olägenhet för den skadelidande. Jag har derföre trott, att den skadelidande borde hafva rätt att, om han så vill, för all skada vända sig till de flottande med rätt för dessa att, för hvad de måst utgifva, söka egare af flottled, der dessa genom försummelse att underhålla flottleden eller eljest äro till skadan vål-

lande. Då flottledsbyggnader och dylikt äro till just för de flottandes skull, ligger ingen obillighet uti, att dessa äro strandegare med flera ansvariga för det intrång och den skada, som af byggnaderna uppstår, och att den skyldighet, som kan åligga andra att byggnaderna underhålla, hufvudsakligen fattas såsom en skyldighet emot de flottande.»

vid 13 §.

af Herr Grefve *Mörner*, hvilken ansett §:n böra alldeles utgå.

V. *Förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.*

af Herr Friherre *Hamilton*, med hvilken Herrar *Lothigius* och Grefve *Mörner* förenat sig: »Enligt min tanke, innebär hvarje stadgande, som möjliggör en föreskrift, hvarigenom *viss tid* bestämmes, då damlucka skall hållas öppen, en orimlighet, så vida dervid ej fogas, tydligt uttalad, enahanda förutsättning, som finnes intagen uti 20 kap. 6 § Byggningabalken, eller att genom uraktlåtenhet uti ifrågavarande afseende »skada vållas».

Vår hittills gällande lag har i 2 mom. af åberopade lagrum åtminstone förutsatt, att ifrågavarande uraktlåtenhet skulle vara straffvärd endast i den mån, som derigenom vatten »kan åker eller äng skada», och den nya lagen innebär således äfven i det afseendet en skärpning, som jag anser vara för jordbruksintressets skäliga tillgodoseende obehöflig och för vattenverks uppkomst och bestånd ytterst hinderlig.

Det synes mig, att *den ofvanboende* är behörigen betryggad mot uppdämning, om det stadgas ett bötesansvar, hvartill, utom skadeersättning, vattenverksegaren gör sig förfallen, om han uraktlåter att hålla sin damlucka öppen, då vattnet stiger öfver fastställdt märke. Hvad åter *nedanliggande verks* rätt att erhålla sitt skäliga behof af vatten beträffar, så har hos mig uppstått tvifvel, huruvida något bötesansvar enligt denna lag skulle kunna åläggas den, som emot stadgandet i hittills gällande lags Byggningabalk 20 kap. 6 § 1 mom. håller upp vatten för nedanliggande verk under sådan tid, då, enligt möjligen lemnad föreskrift, damlucka *icke* behöfde hållas öppen, och då ej heller vattenhöjden vid den förstnämndes dam öfverstege fastställdt märke. De »särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande», som i § 12 i Kongl. Maj:ts förslag till Förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund ifrågasättas, tyckas dock afse äfven dessa förhållanden, och ett öfverträdande af dylika föreskrifter torde vara

lika värdt att beläggas med straff, som en oloflig uppdämning öfver faststäldt vattenmärke.

På grund af hvad jag anfört får jag vördsamt föreslå, att nu föreliggande förordning måtte erhålla följande lydelse:

Förordning
om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Med upphäfvande af Förordningen etc. (lika med Kongl. förslaget) — — — — — — — — — — — — — stadgas som följer:

Håller någon damlucka olofligen stängd, då vattnet stiger öfver faststäldt märke, eller bryter någon mot andra om hushållningen med eller framsläppandet af vatten gifna föreskrifter, och varder skada derigenom vållad, böte minst tio, högst femhundra kronor.

Öfverträdelse, hvarom» etc. (lika med det Kongl. förslaget).»

Herr *Johannes Jonsson* har begärt få här antecknadt, att han till följd af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke inom Utskottet deltagit i ärendets slutliga behandling.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Febr. 1880, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i gällande lagbestämmelser i fråga om verkan af borgen såsom för egen skuld å vid anfordran betalbara förbindelser.

Under framhållande af de olycksbringande följder, den numera allt oftare tecknade borgen såsom för egen skuld å vid anfordran betalbara förbindelser medförde, har Herr *Aug. Bokström* uti en af Andra Kammaren till Lag-Utskottet hänvisad motion, N:o 43, föreslagit, »att Riksdagen ville med ändring af 4 § i Kongl. förordningen den 28 Juni 1798, Kongl. förklaringen den 29 Juli 1812 samt Kongl. förordningen den 9 Maj 1815 besluta, att, om någon gått i borgen såsom för egen skuld för annans förbindelse, som innehåller bestämmelse, att den skall vid anfordran infrias, men blifver ej derför hos vederbörande öfverexekutor eller domare sökt inom tolf månader efter det denna förbindelse ingången blifvit, och icke heller, sedan lagsökning verkstälts eller stämning uttagits, inom sex månader efter nämnde tolf månaders utgång af lagsökningen fått behörig del eller, i händelse krafvet hos domaren är anhängiggjordt, detsamma vid rätten ej fullföljes å tid i stämningen utsatt är; då skall löftesman för denna borgen vara fri; och

att en viss lämplig tid måtte bestämmas för detta stadgandes tilllämpning på redan ingångna borgensförbindelser, som äro af enahanda beskaffenhet.»

Beträffande borgen såsom för egen skuld till *viss dag* eller *å skuldebref med viss förfallodag* stadgar *förordningen den 28 Juni 1798, § 4,* att, om någon går i borgen för betalningen af annans skuldebref, såsom för egen skuld, å den förfallodag skuldebrefvet innehåller, eller ock å viss annan tid, men blifver ej derför lagsökt inom 12 månader efter förfallodagen, eller efter den utsatta tidens förlopp, löftesmannen skall för en sådan borgen vara fri; *Kongl. förklaringen den 29 Juli 1812,* att den fordringsegare, som för öfrigt iakttagit hvad honom till sin rätts bevakande jemlikt lag ålegat, bör anses hafva fullgjort innehållet af nyss anförda stadgande, när han inom 12 månader efter förfallodagen eller efter den utsatta tidens förlopp, hvarje månad enligt Kongl. förklaringen den 23 Mars 1807 räknad till 30 dagar, hos vederbörande befallningshafvande eller domare i orten sökt laglig handräckning till sin fordrans utbekommande, ehuru löftesmannen icke inom samma tid erhållit del af lagsökningen; varande likväl, i händelse målet hos domaren anhängigt göres, fordringsegaren derjemte förpligtad, att detsamma, å landet vid nästa ting och i staden å den dag, som i stämningen är utsatt, fullfölja, vid förlust af vidare talan; och *Kongl. kungörelsen den 9 Maj 1835,* att fordringsegare, som hos Konungens Befallningshafvande lagsöker sådan löftesman, hvarom ofvan är fråga, bör ej allenast dervid iakttaga den i nyssnämnda författningar stadgade tid, utan äfven senast inom sex månader från samma tids utgång af lagsökningen gifva löftesmannen behörig del, såvida fordringsegarens talan skall anses genom den lagsökningen förvarad.

Nu anförda bestämmelsers tillämpning vill motionären utsträcka äfven till borgen såsom för egen skuld å vid anfordran betalbara förbindelser.

1798 års förordning angifver sjelf såsom grund för sitt ofvan anförda stadgande om 12 månaders preskriptionstid efter förfallodagen för borgen å viss tid, att löftesmäns ansvarighet bör mätas efter de vilkor, under hvilka borgen ingången blifvit samt att, enär den är gifven *på viss tid,* det icke beror på borgenärens godtycke, om han förr eller senare uppfyllandet deraf utkräfva vill, men detta skäl har beträffande sådan borgen å vid anfordran betalbara förbindelser ingen tillämpning, enär här förbindelsens karakter just är att vara betalbar ej å viss förut bestämd tid, utan vid anfordran efter borgenärens godtfinnande; och att den, hvil-

ken för sådan förbindelse frivilligt iklädt sig borgen såsom för egen skuld, skulle lagligen annorlunda anses än som i förhållande till borgenären dennes gäldenär i all den utsträckning, skuldebrefvet innefattar, samt sålunda hans egen uttryckliga förbindelse icke lagligen kunna göras mot honom i all sin vidd gällande, kan Utskottet icke tillstyrka. Mot hvad motionären i senare punkten föreslår, talar derjemte den till grund för all god lagstiftning liggande princip, att lagar icke annat än i verkliga nödfall må gifvas tillbakaverkande kraft och dermed redan bestående rättsförhållanden brytas.

Med anledning häraf och under erinran, att förordningen den 31 Juli 1815, hvilken lärer afses med den i motionen omförmälda förordning »den 9 Maj 1815», i förevarande afseende endast stadgade, att löpande skuldebref i visst fall skulle förlora den strängare exekutiva kraften att kunna föranleda omedelbar bysättning å gäldenären, men att rätten att erhålla omedelbar bysättning upphäfdes redan genom förordningen den 1 Maj 1868, och att enligt förordningen om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 10 Augusti 1877, § 8, efter det nämnde lag blifvit gällande, bysättning icke må gäldenär åläggas, hvadan nämnde 1815 års förordning upphört att i denna del vidare vara gällande, hemställer Utskottet,

att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 26 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

N:o 14.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Febr. 1880, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ersättning för delgifning af kallelser till första förhöret i konkursärenden.

Inom Andra Kammaren har Herr *Sven Andersson* uti motion, N:o 45, föreslagit, »att Riksdagen för sin del måtte besluta en författning af ungefärligen den lydelse: att kronobetjening eller fjerdingsman, åt hvilken uppdrages till första förhöret i konkursärende fortställa rättens eller domarens kallelse å gäldenär eller i orten närmast boende fordringsegare, må berättigas att för fullgörande af dylika uppdrag ur konkursboet tillgodonjuta enahanda ersättning, som tillkommer stämningsmän.»

Genom Kongl. skrifvelsen den 10 September 1828, kungjord genom Svea Hofrätts universal den 26 i samma månad, förklarade Kongl. Maj:t sig, i anledning af väckt fråga, huruvida kronobetjente vore berättigade till kostnadsersättning och betalning för kallelsers tillställande uti konkurser, hafva i nåder funnit, att, då konkursmål icke kunde hänföras till de i lagen så kallade kronones eller andra allmänna ärenden, utan ostridigt vore af en alldeles enskild beskaffenhet, samt det, på sådan grund, enligt författningarne, ålåge konkursmassan att vidkännas kostnaden för de åtgärder i dessa mål, som af domare i allmänhet meddelades, kronobetjeningen icke heller vore pligtig att utan vedergällning handräckning i dylika mål meddela, helst en sådan handräckning för dem vore förenad med både kostnad och tidsspillan; i följd hvaraf Kongl. Maj:t ansett skä-

ligt i nåder förklara kronobetjente berättigade att för kommunikation af konkurskallelser, med undantag likväl för det fall, då, enligt 5 kap. 1 § Konkursstadgan, de i orten vistande eller närmast boende borgenärer första gången kallades att öfver cessionsansökningen höras, åtnjuta enahanda betalning, som Expeditionstaxan den 15 Maj 1821 tillade desse betjente för utmätningsförrättningar i privata mål.

Den sålunda uttalade *allmänna* grundsatsen, att ersättning för kallelsers fortställande i konkurser, bör af konkursboet gäldas, synes Utskottet vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande. Något hinder för dess tillämpning i afseende på de kallelser, om hvilka motionen handlar, förefinnes icke heller i gällande konkurslag. På sätt motionären ock omförmält, lärer ersättning utgå för konkurskallelsers fortställande i de konkurser, som handläggas vid stadsdomstol. Skulle nu vid konkurser å landet hinder för enahanda tillämpning anses ligga deruti, att föreskrifterna i den på administrativ väg tillkomna, genom ofvan åberopade universal kungjorda, Kongl. skrifvelsen den 10 September 1828 icke blifvit ändrade, ehuru den konkursstadga, hvartill densamma hänför sig, upphört att gälla och i nuvarande konkurslag olika föreskrifter om sättet för de talrikaste kallelsernas delgifvande med borgenärer meddelats, synes undanrödjandet af detta hinder dock icke böra ske genom något tillägg till konkurslagen eller genom särskild af Konung och Riksdag beslutad författning. Den åtgärd till betryggande af kronobetjeningens rätt i detta fall, som för ändamålets vinnande må anses erforderlig, lärer väl lämpligast vidtagas i annan ordning än att Riksdagens uppträdande dervid bör tagas i anspråk. Af dessa skäl får Utskottet hemställa,

att Herr Sven Anderssons förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 Februari 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herrar *H. A. Widmark* och *Johannes Jonsson* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1880.

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 Mars 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag om ändring i 54 § Utsökningslagen.

Enligt 54 § Utsökningslagen skall fordringsegare, som för fordran, grundad på skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis, vill erhålla utmätning hos gäldenären, till utmätningsmannen ingifva, jemte öfverexekutors utmätningsutslag, fordringsbeviset i hufvudskrift.

Uti detta stadgande påyrkas ändring i tvenne af Andra Kammaren till Lag-Utskottet hänvisade motioner, väckta den ena, N:o 33, af Herr *Er. Gust. Boström* och den andra, N:o 119, af Herr *A. P. Danielsson.*

Herr Boström utvecklar mera utförligt de olägenheter och vådor, nuvarande stadgande i hans tanke medför, och Herr Danielssons motivering synes, om ock mera kortfattad, dermed öfverensstämma. Ifrågavarande stadgande, hvilket icke kunde tolkas annorlunda, än att fordringsbeviset skulle till utmätningsmannen aflemnas och hos honom förblifva, till dess utsökningsärendet blifvit bragt till slut, hade vållat icke ringa bekymmer hos fordringsegare. Mot skuldebrefvets förstöring eller förkommande genom eldsolycka, förskingring, tjufnad eller vårdslöshet erbjöde vederbörande utmätningsmans bostad icke något särskildt skydd. Skulle, såsom ju tänkas kunde, utmätningsmannen genom vårdslöshet eller brottsligt förfarande förskingra handlingen, hade fordringsegaren icke någon rätt att för hvad hos honom kunde brista, undfå ersättning af statsverket. Äfven handlingens försändande med allmänna posten till och från utmätningsmannen innebure för fordringsegaren ett äfventyr, i bästa fall uppehåll med ersättnings utfående. Under utmätningsärendets behandling kunde tiden för skuldebrefs förnyande af inteckning komma

att utgå, och utmätningsmannen hade icke något åliggande att vidtaga åtgärder för inteckningens bibehållande vid gällande kraft. För landets hypoteksföreningar, allmänna hypoteksbanken och andra större penningeförvaltande verk, hvarifrån lån utlemnades mot återbetalning genom annuitets erläggande till lika belopp hvarje år, medförde föreskriften, utom alla de för enskild fordringsegare påpekade äfventyr, stora svårigheter i anseende till det större antal lagsökningar, som ofta ifrågakomme, svårigheter, så mycket mera beaktansvärda, som, beträffande dylika inrättningar, då utsökning afsåge endast årlig annuitet, liqviden väl anmärktes i t. ex. en låneräkning, men icke antecknades å skuldebrefvet och detsamma icke skulle till låntagaren återlemnas. Nu påpekade olägenheter och vådor träffade derjemte uteslutande fordringsegaren, men icke gäldenären, den egentligen försumlige. Men äfven gäldenären undginge icke att få vidkännas följder af det bristfälliga stadgandet. I ersättningsväg finge han ofta gälda icke ringa kostnader, som följt af dess tillämpning. Af dessa skäl föreslå motionärerna: Herr Boström, »att Lag-Utskottet måtte taga ärendet i öfvervägande och deri föreslå de ändringar eller tillägg, hvarigenom dessa olägenheter kunna undanrödjas», samt Herr Danielsson, »att Riksdagen ville för sin del besluta den förändring i 54 § af nu gällande Utsökningslag, att fordringsbeviset i hufvudskrift icke ovilkorligen bör af fordringsegaren till utmätningsmannen aflemnas, förr än valuta derför erhålles, och att utmätningsman är skyldig till gäldenären, der så önskas, ställa godkänd borgen för de medel gäldenär inbetalar till följd af skedd utmätning eller anmodan derom, hvilken borgen skall gälla intill dess gäldenären fordringsbeviset i hufvudskrift bevisligen återfått».

De sålunda andragna olägenheter, hvilka förevarande stadgande i 54 § Utsökningslagen hufvudsakligen för den endast sin lagliga rätt påfordrande borgenären medför, synas Utskottet behjertansvärda. Genom stadgandet i 57 § Utsökningslagen, att, då för utmätnings vinnande fordringsbevis till utmätningsmannen aflemnas, han derom skall å handlingen göra anteckning, hvilken anteckning skall, enligt Kongl. kungörelsen den 12 Juli 1878, § 9, upptaga dagen, då fordringsbeviset till utmätningsmannen aflemnas, jemte sökandens namn, samt med utmätningsmannens underskrift bestyrkas, har man visserligen sökt bereda fordringsegaren trygghet, att handlingen ej i händelse af utmätningsmannens frånfälle eller obestånd må med hans enskilda tillgångar förvexlas, eller af en måhända oredlig utmätningsman kunna sättas i omlopp, åtminstone icke så, att innehafvaren kan anses vara i god tro; men föreskriften om dylik anteckning synes emellertid icke fullt betryggande, och några särskilda bestämmelser angående sättet för emottagna tjenstehandlingars förvarande och afskiljande från andra handlingar m. m.,

hvilka enligt Lagberedningens motiv till dess förslag till ny utsökningslag ansågos erforderliga, men hvilka, såsom af reglementarisk natur, icke ansågos böra hafva sin plats i lagen, äro icke Utskottet veterligen meddelade.

Utskottet kan dock icke förbise, att en lagändring i motionernas syfte skulle vålla, att gäldenären, om han vare sig före eller vid utmätningstillfället eller eljest före utmätningsauktionen ville gälda sin skuld, icke skulle kunna omedelbart återbekomma fordringsbeviset; och då, hvad Herr Boströms motion angår, densamma i fråga om sättet för afhjelpande af de deruti påpekade olägenheter är allt för obestämd och sväfvande, samt, beträffande Herr Danielssons motion, hvars senare del angående utmätningsmans skyldighet att till gäldenär ställa borgen för hvad han från denne uppbär icke synes förtjena afseende, en förändring uti förevarande lagstadgande i den rigtning, denna motion i sin förra del innefattar, icke i Utskottets tanke bör ifrågakomma, innan genom en något längre tids tillämpning af nya Utsökningslagen större erfarenhet vunnits, om och i så fall på hvad sätt de i motionerna anförda och äfven af Utskottet erkända olägenheterna må kunna afhjelpas, hemställer Utskottet,

att motionerna icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Reservationer:

af Herrar *Samzelius* och *C. O. Widmark,* i afseende å den af Utskottet begagnade motivering;

af Herrar *Torpadie* och *Hammarskjöld,* hvilka ansett, att betänkandet efter reciten bort erhålla följande lydelse:

»Utskottet erkänner till fullo, att, såsom motionärerna anfört, den nuvarande lagstiftningen i ämnet är förenad med olägenheter för fordringsegaren, men då

den ene motionären icke framstält något förslag till deras afhjelpande och det enligt grundlag väl tillkommer Utskottet att meddela utlåtande öfver från Kamrarne dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civil-, kriminal- och kyrkolag, men ej att sjelf uppgöra förslag för att afhjelpa uppgifna missförhållanden; och då det af den andre motionären framstälda förslag skulle leda till den orimliga följd, att sökt utmätning skulle uteblifva, när helst utmätningsman ej kunde eller ville ställa äskad borgen för medel, som skulle utsökas; samt då slutligen Utskottet ej ansett sig böra föreslå Riksdagen att på förhållandet fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, då Utskottet ej kunnat antyda på hvad sätt de uppgifna olägenheterna skulle afhjelpas, får Utskottet till de framstälda motionerna afstyrka bifall»;

af Herrar *Anders Persson*, *Johannes Jonsson* och *Smedberg*, hvilka ansett Utskottet med anledning af förra delen utaf Herr Danielssons hemställan hafva bort framlägga förslag till den ändring i Utsökningslagen, som för vinnande af deri innefattade syfte kunde finnas erforderlig.

Herrar *Thomasson*, *Asplund* och *Magnus Jonsson* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

N:o 16.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 Mars 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om rätt för parter och vittnen uti vissa till häradsrätt instämda mål att på förhand erhålla underrättelse om dagen, då målet vid rätten förekommer.

Angående stämning och dess innehåll stadgar 11 kap. 1 § Rättegångsbalken:

»Vill man till annan kära; då eger domaren gifva skriftlig stämning: och nämne han deri käranden och saken, så ock å hvad ort och dag den bör till svars komma, som stämd varder: kungöre ock deri, att om han ej kommer sjelf, eller dess laga ombud, skall saken ändå företagas och afgöras»;

och angående den ordning, i hvilken målen skola å tinget handläggas, bestämmes i 2 kap. 3 § samma balk, att efter inteckningar, lagfarter, Kronans och allmänna ärenden samt missgerningsmål deras tvister, som långt från tingstad bo, skola företagas, men vidlyftiga saker sist. Allmänna lagen innehåller deremot ingen föreskrift om viss dag under tinget, å hvilken stämningarne skola ställas. Derom stadgades emellertid i 82 § af Kongl. resolutionen den 17 September 1723, att stämningarne kunde väl ej annorledes än på första tingsdagen ställas, eftersom de rättsökande sig då enhälligt infinna måste, tingspredikan att bevista och att höra de förordningar, som komme att uppläsas. Men så borde häradshöfdingarne, sedan uppbud, kriminal- och publike saker vore afgjorde, först afhjelpa de långvägade, och så jemka tingstimmarne, att de, hvilkas saker på första dagarne

ej kunde komma att företagas, måtte emellertid få resa hem och sköta sina sysslor. Derefter bestämdes ytterligare i 68 § af Kongl. resolutionen den 16 Mars 1739, att häradshöfdingarne hade att, vid tingets början, när parterna uppropades, tillsäga dem, på hvilken dag hvar och en borde vara tillstädes, samt först afhjelpa de långvägade. Vidare innehåller Kongl. förordningen den 17 Maj 1872, angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting, i § 6 föreskrift derom, att i tingslag, der flera allmänna sammanträden hållas under samma ting, stämning skall utfärdas till första rättegångsdagen af visst allmänt sammanträde, och i § 5, att häradshöfdingen, om vid allmänt sammanträde målen äro flera, än att de å en dag kunna utföras, skall å första rättegångsdagen kungöra, å hvilken följande dag hvarje mål, som öfrigt är, skall förekomma, der det ej förut blifvit till viss dag utsatt.

Herr *Åke Andersson* har nu uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, N:o 134, hvilken blifvit till handläggning af Lag-Utskottet hänvisad, föreslagit »att de, som å domarens vägnar utfärda stämningar skola genast efter stämningstidens slut uti alla de mål som skola instämmas fjorton dagar före hvarje ting eller sammanträde till honom insända stämningslistorna, och vare domaren skyldig att deri anteckna, hvilken dag af tinget eller sammanträdet målen förekomma till handläggning, och så vida postbefordringen eller andra förhållanden ej lägga hinder i vägen, återsända listorna till stämningsmännen så tidigt att de, som saken angå, kunna hos dessa två dagar före tinget eller sammanträdet erhålla underrättelse om sin inställelse vid rätten.»

Då i många trakter, särdeles i de norra orterna, postgången icke är så inrättad, att stämningslistorna inom loppet af tolf dagar kunna till domaren insändas och derefter åter tillhandakomma vederbörande, synes enda möjligheten att parter och vittnen under nuvarande förhållanden skulle kunna före tingens eller sammanträdenas början erhålla bestämd underrättelse om den dag, de dem angående mål förekomma, vara, att stämningar alltid af domaren sjelf utfärdades. För den häri innefattade fördel torde emellertid allmänheten icke vilja uppoffra förmånen af att kunna på närmare håll i hemorten uttaga stämning, synnerligast då i betraktande tages, att domhafvandena redan i gällande föreskrifter i ämnet böra hafva en kraftig anmaning att, så vidt det under de i de särskilda orterna förhandenvarande förhållanden kan ske, i förevarande afseende vidtaga de anordningar, som kunna lända till lättnad och beqvämlighet för de rättssökande.

Visserligen är motionärens förslag endast vilkorligt, i det att den af honom föreslagna anordning endast skulle vara tillämplig, »så vida postbefordringen eller andra förhållanden ej lägga hinder i vägen», men just detta stadgandets vilkorlighet gör i Utskottets tanke detsamma både mindre lämpligt och i alla händelser temligen betydelselöst.

På dessa skäl, som af Utskottet förut andragits dels vid 1877 dels ock vid 1878 års riksdagar för afstyrkande af då väckta likartade förslag, hvilka ock vid båda tillfällena af begge Kamrarne utan votering ogillades, hemställer Utskottet,

att föreliggande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Herrar *Thomasson* och *Magnus Jonsson* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 Mars 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Memorial, i anledning af Första Kammarens återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 11, angående väckt motion om ersättning af allmänna medel till vittnen i vissa jagtmål.

Uti Utlåtande N:o 11 hemstälde Lag-Utskottet, att en inom Första Kammaren af Grefve *Claës M. Lewenhaupt* afgifven motion, N:o 1, med yrkande, »att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställa om den utsträckning i tillämpningen af Kongl. kungörelsen den 9 September 1873 angående ersättning till vittnen i brottmål, att samma kungörelse äfven må gälla i afseende på af skogstjensteman anhängiggjorda eller utförda jagtmål af den beskaffenhet, som kungörelsen angifver», icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Detta utlåtande har af Första Kammaren blifvit till Utskottet återförvisadt, men som Andra Kammaren bifallit Utskottets hemställan, och frågan således, jemlikt 63 § Riksdagsordningen, måste anses hafva förfallit, lärer med anledning af Första Kammarens återremiss någon vidare åtgärd icke kunna af Utskottet vidtagas; hvilket Utskottet härmed får

för Riksdagen anmäla.

Stockholm den 9 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.

N:o 18.

Ank. till Riksd. Kansli den 11 Mars 1880, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion angående upphörande af påföljden af medborgerligt förtroendes förlust för ringare brott, som första gången begås.

Uti en inom Andra Kammaren af Herr *P. Larsson* väckt och till Lag-Utskottet öfverlemnad motion, N:o 138, anför motionären, att straff böra så inrättas, att de, utan att förlora sin afskräckande verkan, jemväl kunna lända den brottslige till förbättring och framför allt icke genom sina följder mer än nödigt försvåra möjligheten för den straffade att återvinna sin förra ställning i samhället och föra en laglydig vandel, hvadan och då i motionärens tanke hos oss ett sådant mål för straffet icke kunde anses till fullo vunnet, så länge straffpåföljden af medborgerligt förtroendes förlust fortfarande måste enligt gällande lag tillämpas å en del ringare brott, hvilka första gången begåtts, motionären, som icke ifrågasätter nämnda straffpåföljds fortfarande lämplighet för gröfre brott och vid återfall i brott, föreslår, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och Riksdagen förelägga förslag till sådana ändringar i gällande lagbestämmelse, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende måtte för ringare brott, som första gången begås, upphöra.»

Det behjertansvärda i motionens syfte kan Utskottet icke annat än erkänna, men Utskottet betviflar, att tidpunkten ännu är kommen för att än ytterligare, än hvad redan skett genom förordningen den 31 Oktober

1873, inskränka tillämpningen af medborgerligt förtroendes förlust såsom påföljd å vissa i den allmänna uppfattningen vanfrejdande brott. I en fråga som denna måste lagen mera än någonsin, derest den skall något betyda, växa fram ur folkuppfattningen. Så länge uti denna en person, som begått vissa, om ock ringare brott, i följd af förbrytelsens natur betraktas såsom vanfrejdad, skulle lagstadganden, som omöjliggjorde all kontroll, huruvida någon vore för sådant brott straffad, antagligen mottagas med ovilja och åstadkomma en allmän misstro mot okända personer.

Då motionärens förslag synes förnämligast afse ringare tjufnadsbrott, som första gången begås, torde de skäl, Utskottet vid 1877 års riksdag anförde för sitt afstyrkande af då väckt förslag, att förlust af medborgerligt förtroende ej vidare skulle ådömas för första resan begången, icke qvalificerad stöld, äfven nu vara tillämpliga. Lika vigtigt, sade Utskottet, som det för samhället vore att underlätta en frigifven brottslings sträfvan att erhålla ärligt förvärf och dymedelst ej blott minska faran för ett upprepande af hans förbrytelse, utan äfven till nyttigt arbete återvinna en på afvägar kommen samhällsmedlem, måste det också vara, att ej samhällets öfriga medlemmar och i främsta rummet arbetsgifvare utsättas för olägenheten att, under okunnighet om förhållandet, i sina hem och i sitt arbete mottaga personer, som nyss begått vanfrejdande brott, utan att ens någon tid hafva visat prof på sin förbättring; och vore en stöld begången under synnerligt förmildrande omständigheter, torde i de flesta fall inga svårigheter möta för den, som dertill gjort sig skyldig, att i sin hemort erhålla arbetsförtjenst, äfven om han på någon kortare tid vore förlustig medborgerligt förtroende. Högst olämpligt vore det äfven att medgifva en från fängelset nyss utkommen, för stöld straffad brottsling alla medborgerliga rättigheter. Vore han ej ådömd förlust af medborgerligt förtroende, kunde deltagande i t. ex. riksdagsmannaval och alla kommunala angelägenheter honom ej förvägras, om han eljest vore dertill berättigad. I sådant fall skulle ej heller kunna honom förmenas att med laga verkan aflägga vittnesmål, men att tillerkänna tjufvens intyg egenskap af laga bevis, innan han genom någon tids oklanderligt uppförande kunde anses hafva återvunnit det förtroende, han förverkat, syntes ingalunda välbetänkt, särdeles vid det förhållande, att vår lag gåfve två vittnens sammanstämmande intyg egenskap af fullt bevis, utan att åt domaren inrymma den omfattande pröfning af vittnesmålens verkan, som andra länders lagstiftning medgåfve.

Den sålunda uttalade uppfattningen har äfven af Riksdagen delats. Såväl vid 1877 års riksdag som då ofvan omförmälda motion 1878 förnyades i form af förslag derom, att påföljden af medborgerligt förtroendes för-

lust skulle afskaffas beträffande de äfven qvalificerade tjufnadsbrott, som första gången begingos, dock med undantag för svårare fall, godkändes Utskottets afstyrkande utlåtanden af begge Kamrarne, vid båda tillfällena utan votering i någondera Kammaren; och Utskottet hemtar häraf ytterligare skäl för sin hemställan,

att Herr P. Larssons förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

af Herr *Torpadie*, med hvilken Herrar *Hammarskjöld*, *Johannes Johnsson* och *Smedberg* förenat sig: »Enligt nu gällande strafflag skall straffpåföljden »förlust af medborgerligt förtroende» ådömas i allmänhet ovilkorligen för vissa brott, i andra fall endast då den brottslige dömes till ett visst mått af straff och i några då brottet betingar en viss straffart. I de båda senare fallen beror straffpåföljdens ådömande på domarens pröfning af straffmåttet eller straffarten, men betingar det ena eller den andra en slik påföljd, skall den ovilkorligen ådömas.

Jag håller emellertid före, att rätt ofta fall kunna gifvas, då en person första gången tilltalas och finnes saker till brott, som nu medför förlust af medborgerligt förtroende, i hvilka omständigheterna äro så mildrande, att sagda straffpåföljds ådömande, om än juridiskt rigtig, dock blir hårdare än nödigt är. Mig synes detta kunna afhjelpas, om den pröfningsrätt domaren redan har i fråga om straffet, utsträcktes jemväl till straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende, åtminstone då dermed belagdt brott första gången är begånget och ej tillhör de gröfsta arter af brott, såsom förräderi, mened, mord och annat.

I enlighet med dessa åsigter har jag inom Utskottet yrkat, att motionärens förslag måtte på det sätt tillstyrkas, att Utskottet bort föreslå,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t begära, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådana förändringar i strafflagen, att då någon första gången sakfälles för brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende, det må, utom då fråga är om de gröfsta arter af dessa brott, bero på domarens pröfning, huruvida nämnda straffpåföljd bör ådömas eller icke.»

Herrar *Asplund*, *Lindgren*, *Anders Persson* och *Magnus Jonsson* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

Stockholm, Associations-Boktryckeriet, 1880.

N:o 19.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Mars 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om stadgande af skyldighet, för utländsk man att vid talans anställande inför svensk myndighet mot svensk man ställa borgen för kostnad och skada.

Uti en af Andra Kammaren till Lag-Utskottet öfverlemnad motion, N:o 25, har Herr *J. P. Nilsson* anfört, hurusom genom den ökade samfärdseln mellan Sverige och andra länder affärsförhållandena mellan främmande staters undersåtar och svenskar tagit en utveckling, som mer än förr påkallade uppmärksamhet å rättsförhållandena mellan svenskar och utländingar; att emellertid, om vid rättegång, som utländsk man mot svensk vid svensk domstol anhängiggjort, underrätten ogillat stämningspåståendet samt ålagt utländingen att gälda svenskens rättegångskostnader, svensken, derest utländingen icke hade egendom i Sverige, vid tredska å dennes sida saknade utväg att utbekomma kostnadsersättningen: att vidare, då svensk lag i vademål icke tillförbunde någon att för vads fullföljande i hofrätt förete annan borgen än den, som afsåge *bristen* hos den vädjande, svensk man under enahanda förhållande, som det förut förutsatta, icke heller kunde göra hofrätts för honom fördelaktiga domslut mot utländsk man gällande, och att slutligen, då utländingen, derest han droge hofrättens dom under Kongl. Maj:ts pröfning, väl vore skyldig deponera honom af domstolarne ådömda rättegångskostnader, men icke pligtig att skaffa annan än *enkel* borgen för kostnaderna hos Kongl. Maj:t, den svensken möjligen tillagda ersättning för kostnaderna hos

Kongl. Maj:t icke kunde af honom utfås; med anledning hvaraf och då enligt nya utsökningslagen § 48 utländsk man vore skyldig att, då borgen enligt samma lag skulle af honom ställas, aflemna sådan, som blifvit ingången *såsom för egen skuld,* samt det icke kunde vara med god ordning och rättvisa förenligt, att utländsk man skulle kunna utan fara för kostnader, och sålunda mera gynnad än en svensk, öppna och fortsätta ett rättsanspråk af hvad namn och slag det än vore, motionären föreslår, »att Riksdagen ville för sin del besluta en författning, som innefattar föreskrift för utländsk man, att han icke under annat vilkor får hos någon svensk myndighet väcka eller fortsätta talan mot svensk man eller svensk menighet, än att utländingen till den myndighet, som han anlitar, ingifver en af två svenske, vederhäftige män undertecknad löftesskrift, deri de en för begge och begge för en såsom för egen skuld borga för den kostnad och skada, som myndigheten kan känna den utländske mannen skyldig att gälda».

Då den sålunda ifrågasatta lagstiftningsåtgärden berör internationella förhållanden, har Utskottet ansett sig böra här återgifva hvad Utskottet i frågan vid sistlidne riksdag anfört om lagstiftningen i ämnet uti Frankrike och Tyskland.

Hvad då först angår *Frankrike,* så är derstädes hvarje främling, hufvudkärande eller mellankommande part, skyldig att, på svarandens påfordran och innan denne behöfver inlåta sig i svaromål, ställa säkerhet för de kostnader och den skadeersättning, hvilka kunna komma att honom ådömas (C. P. C. art. 166). Borgesmannen skall vara bosatt inom området för vederbörande appellationsdomstol; hans vederhäftighet bedömes, med undantag för det fall, att fråga är om ett obetydligt belopp, endast efter hans egande fasta egendom, och hans borgen lemnar mot honom bysättningsrätt (C. C. art. 2040, 2018, 2019). Den, som icke kan anskaffa borgen, är skyldig lemna pant i lös egendom (C. C. art. 2041). Det domstolens beslut, som anbefaller ställandet af säkerhet, bestämmer ock den summa, hvarför den skall ställas, och den kärande, som deponerar denna summa eller styrker sig i Frankrike ega till värdet deremot svarande fast egendom, är befriad från att ställa borgen (C. P. C. art. 167). Ifrågavarande borgen behöfver emellertid icke ställas i handelssaker (C. C. art. 16; C. P. C. art. 423). Den främmande makts undersåte, hvilken erhållit vederbörligt tillstånd att bosätta sig i Frankrike, njuter dock, så länge han derstädes är bosatt, alla civila rättigheter (C. C. art. 13), och främling njuter i Frankrike samma civila rättigheter, som de, hvilka äro beviljade eller beviljas fransyske undersåtar genom fördrag från den nations sida, han tillhör (C. C. art. 11), i enlighet hvarmed ock särskilda öfverenskommelser i nu omförmäldt afseende äro afslutade med Sardinien den 24 Mars 1760 (art. 22) och med Schweiz den 18 Juli 1828 (art. 3), enligt hvilka de respektive ländernas undersåtar för anhängiggörande af rättegång i det andra landet icke skola vara underkastade någon annan borgen eller annan formalitet än som i landet fordras för dess egne medborgare.

Enligt den nya civilprocessordningen för *Tyska riket* äro kärande utländingar skyldige att, på svarandens påfordran, ställa säkerhet för rättegångskostnaderna (§ 102) till ett af domstolen efter fri ompröfning bestämdt belopp (§ 104), der parterna ej annat öfverenskomma, vare sig medelst aflemnande af klingande mynt eller sådana värdepapper, hvilka efter domarens pröfning erbjuda tillräcklig säkerhet (§ 101). Från förpligtelsen att ställa säkerhet förekomma dock undantag i följande sex fall: 1) om efter den stats lagar, hvilken käranden tillhör, en tysk undersåte för samma fall icke är ålagd att ställa säkerhet, 2) i klara skuldfordrings- och vexelmål, 3) vid genkäromål, 4) vid käromål, anstälda till följd af offentlig uppfordran, 5) vid käromål till följd af anspråk, intecknade i en af tysk myndighet förd fastighetsbok (§ 102), samt 6) vid beviljande till följd af fattigdom af s. k. »Armenrecht» (§ 107, mom. 2), dervid dock är att märka, det *utländingar* kunna erhålla »Armenrecht» *endast i fall reciprocitet är tillförsäkrad* (§ 106).

I hufvudsak liknande bestämmelser äro enligt upplysningar, som Utskottet inhemtat, meddelade i *Belgien, Nederländerna, Österrike,* kantonen *Genève, Polen* och *Grekland* samt tillämpas äfven, enligt prejudikat, om hvilka Utskottet numera erhållit kännedom, uti *England.* Motsvarande stadganden saknas deremot i *norsk* och *dansk* rätt.

Såväl Lagkomiténs som Lagberedningens förslag till Rättegångsbalk innefattade bestämmelse (14, 4; 14, 5), att, om utländsk man ville kära till svensk man, denne ej skulle vara pligtig i svaromål ingå förr, än den andre stält vederhäftig borgen af svensk man för den kostnad och skada, som svaranden kunde af käromålet lida, der ej käranden här i riket egde gods, som utgjorde full säkerhet för denna kostnad och skada. Ej skulle dock slik borgen fordras, der saken härledde sig från handelsrörelse emellan utländing och svensk man eller, enligt Lagkomiténs förslag, derest utländing bevakade fordran i konkurs.

Åtskilliga skäl tala visserligen för den, såsom Utskottet visat, i de flesta europeiska stater antagna och nu till stadgande här i riket ifrågasatta förpligtelsen för utländsk man att vid talans anställande ställa säkerhet för kostnad och skada. Utskottet vill dock, beträffande den anförda utländska lagstiftningen i ämnet, fästa uppmärksamheten å den grundsats af reciprocitet, som, om än beträffande sättet för tillämpningen olika stadgad, derstädes är gällande, och hvilken torde göra införande hos oss af bestämmelse i nu föreslagen rigtning, derest den skulle göras ovilkorligen förbindande, af tvifvelaktigt värde. Några större olägenheter af utländsk mans likställande med svensk i förevarande afseende hafva icke veterligen inträdt, och hvad särskildt angår den af motionären förmenta olägenheten beträffande i hofrätt ställd borgen för kostnad och skada, kan denna borgen, om ock icke ingången såsom för egen skuld, dock, mot hvad motionären anser, i händelse af behof göras gällande på grund af stadgandet i 10 kap. 8 § Handelsbalken, att, om gäldenär håller sig undan, när tiden till be-

talningen inne är, *eller han är utrikes faren, och ej gods hans finnes,* betalningsskyldighet för löftesmannen inträder.

På grund af hvad sålunda anförts, finner Utskottet den väckta frågan, hvilken motionären i alla händelser synes hafva gifvit för stor omfattning, lika litet nu som vid näst föregående riksdag böra föranleda till särskild lagstiftningsåtgärd, men kunna utan svårighet anstå för att i sammanhang med den pågående omarbetningen af Rättegångsbalken i dess helhet tagas i öfvervägande; och hemställer Utskottet derföre,

att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Herr *Johannes Jonsson* har begärt få här antecknadt, att han icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.

N:o 20.

Ank. till Riksd. Kansli den 16 Mars 1880, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om stadgande rörande sättet för indrifvande af brandstodsbidrag från delegare i brandstodsbolag å landet.

Enär de å landet bildade brandstodsbolag, hvilka vore till stort gagn hvar inom sin ort, ansåges icke skola kunna bestå, i händelse bolagen nödgades att för indrifning af resterande brandstodsafgifter utverka utslag eller dom å hvarje särskild i sin betalningsskyldighet bristande delegare, men såväl på grund af andra förhållanden som särskildt 14 § i förordningen om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 10 Augusti 1877 tvekan kunde uppstå, hvilka bestämmelser numera vore i ämnet gällande, samt den ersättning, som enligt Kongl. cirkuläret den 14 Juli 1845 skulle tillgodokomma häradsskrifvare och kronofogdar, då på grund af samma cirkulär deras biträde vid uppbörden anlitades, syntes för bolagen betungande, har Herr *Aug. Petterson,* med hvilken Herrar *Anders Svensson, P. Pehrsson* och *Ola Månsson* instämt, uti en af Andra Kammaren till Lag-Utskottet remitterad motion, N:o 28, hemstält »att Riksdagen behagade för sin del besluta, *antingen* en förklaring i det syfte, att 14 § i 1877 års förordning om nya utsökningslagens införande får tillämpning jemväl å stadgande i reglemente för brandstodsbolag å landet, som Konungens Befallningshafvande faststält, *eller ock* ett tillägg till 55 § nya utsökningslagen af innehåll, att utmät-

ning må ske, ändå att betalningsskyldighet ej blifvit gäldenären ålagd för ifrågavarande afgifter, enligt distriktsvis uppgjorda restlängder, i den ordning nyssnämnda paragraf innehåller för utmätning af auktions fordran», men, om det ena eller andra af hvad motionärerne sålunda föreslagit skulle anses icke böra vinna bifall af den anledning, att de icke tilltrott sig framlägga till ordalydelsen fullständigt utarbetadt författningsförslag, »att Riksdagen ville besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbeta och till nästkommande Riksdag framlägga förslag till endera af de lagförbättringar, motionärerne ifrågasatt».

Den fråga, å hvilken motionärerne sålunda fäst uppmärksamhet, synes Utskottet af en sådan uppmärksamhet väl förtjent. Brandstodsföreningarne å landet främja otvifvelaktigt ett allmännyttigt ändamål, och det kan derföre icke vara annat än önskvärdt, att deras verksamhet af lagstiftningen underlättas.

I förevarande ämne stadgade ock det af motionärerne jemväl åberopade Kongl. cirkuläret till Konungens Befallningshafvande i länen den 14 Juli 1845, att, derest direktion för brandstodsbolag, *som vore af Kongl. Maj:t stadfästadt,* före den 1 Augusti läte tillställa vederbörande häradsskrifvare inom länet debiteringslängd å hvarje bolagsmans bidrag till brandskadeersättningar och omkostnader för bolagets förvaltning, det skulle åligga häradsskrifvaren att på de vanliga debetsedlarne å utskylderna till kronan uppföra bolagsmännens bidrag, derefter kronofogden borde ombesörja medlens indrifvande och nedsättning i länets ränteri samtidigt med kronans uppbörd och under enahanda ansvar; och skulle desse tjenstemän vara berättigade att härför såsom arvode åtnjuta, för en uppbörd af till och med 1,000 Rdr, tre procent, och sedermera för det belopp, hvarmed uppbörden öfverstege nämnda summa till och med ett uppbördsbelopp af 2,000 Rdr, två procent, samt för hvad som utöfver 2,000 Rdr debiterades och uppbures, en procent, hvilken ersättning vid medlens levererering skulle afdragas samt delas lika emellan kronofogden och häradsskrifvaren.

Häraf synes ock böra följa, att, derest bolagen föredroge att genom sina egne tjenstemän eller genom utgreningar af sin egen styrelse, såsom distrikt- eller sockne-komitéer, i allmänhet uppbära de årliga bidragen från delegarne, de dock skulle ega rätt att få de resterande afgifterna uppburne på sätt cirkuläret närmare omförmäler, allenast restlängden inom föreskrifven tid aflemnades till häradsskrifvaren.

Sedan emellertid genom Kongl. kungörelsen angående vissa ändrin-

gar i gällande landshöfdingeinstruktion den 22 Mars 1861 Konungens Befallningshafvande förklarats ega att, efter vederbörandes hörande, pröfva och, såvidt med lag och laga stadgar vore förenligt, fastställa förslag till reglementen för särskilda, genom menighetsföreningar tillkomna stiftelser på landet, äfven om de afsåge hela länet, har tvekan påstått, huruvida den i 1845 års cirkulär lemnade rättighet att för indrifning af resterande bidrag anlita vederbörande statens tjenstemän skulle tillkomma äfven de brandstodsbolag, som fått sina reglementen fastställda, ej af Kongl. Maj:t, utan på grund af ofvan nämnda kungörelse, af Konungens vederbörande Befallningshafvande, och enligt hvad för Utskottet uppgifvits, har i detta afseende i olika län olika förfarits.

De af Konungens Befallningshafvande fastställda brandstodsbolag hafva emellertid i ett och annat län haft en annan utväg för sig öppen, i det att vederbörande Konungens Befallningshafvande efter af dem begärd handräckning att hos de restskyldige särskildt inom hvarje distrikt utbekomma oguldna bidrag, meddelat sådan vilkorlig utmätningsresolution, hvarom förordningen den 10 Juni 1841 i fråga om inrop af varor å offentlig auktion förmäler.

Från och med nya utsökningslagens införande har denna praxis, om hvars lagenlighet rättmätiga tvifvelsmål synes äfven dessförinnan kunnat uppstå, ansetts icke vidare böra branstodsbolagen medgifvas, och Utskottet kan för sin del icke heller tillstyrka ett för den nuvarande 55 § i Utsökningslagen så främmande tillägg, som motionärerne i sitt andra alternativ föreslagit.

Deremot synes den i motionärernes första alternativ afsedda utväg för indrifning af resterande brandstodsafgifter kunna utan olägenhet vinnas, om deras uttagande finge ske i enahanda ordning, som är gällande för indrifning af resterande kommunalutskylder. Skulle åter betänkligheter möta för ett slikt medgifvande, bör det icke förbises, att 14 § i förordningen om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall jemväl innehåller, att om utmätning utan dom eller utslag för *utskylder, allmänna afgifter eller annat dylikt* skall gälla hvad redan är eller framdeles varder stadgadt. Häraf vill det väl synas antagligt, att 1845 års cirkulär fortfarande är gällande beträffande uppbörd af brandstodsmedel, men då den med anledning af nya utsökningslagens införande utfärdade förordningen angående förändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder, allmänna afgifter, m. m. den 12 Juli 1878, som innefattar närmare föreskrifter om sättet för verkställande af

utmätning för indrifning af, bland annat, ej mindre kommunalutskylder än *de för särskilda inrättningar eller ändamål bestämda afgifter, hvilka enligt gifna stadganden af kronofogde eller städernas uppbördsmän uppbäras och redovisas,* och af *sådana afgifter, för hvilka enligt särskilda af Kongl. Maj:t för allmänna kassor och inrättningar faststälda reglementen utmätning må ega rum utan föregående dom eller utslag,* i 12 § stadgar, att kronofogde, stadsfogde eller magistrat icke skola för indrifning af *de för särskilda inrättningar eller ändamål bestämda afgifter, hvilka enligt gifna stadganden skola af dem uppbäras och redovisas,* njuta annan ersättning än den andel i stämmoböter eller andra *afgifter för underlåten liqvid,* som kan vara medgifven, hvaremot vid utmätning för annan afgift, som i förordningen afses, utmätningsförrättaren eger att hos den, som undergår utmätningen, uttaga enahanda ersättning, som för utmätningsförrättningar i enskilda mål är stadgad, synes tvekan med skäl kunna uppstå, huruvida genom nämnda stadgande någon ändring bör anses hafva egt rum i fråga om den genom Kongl. cirkuläret den 14 Juli 1845 bestämda uppbördsprovisionen.

Beträffande åter indrifningen af resterande kommunalutskylder, innehåller § 5 i nyss åberopade förordning af den 12 Juli 1878, att »å dylika utskylder skall till uppbördsmannen aflemnas restlängd, upptagande den skattskyldiges namn och hemvist, beloppet af oguldna utskylder och afgifter samt de stämmoböter eller andra afgifter för underlåten liqvid, som må af den skattskyldige uttagas, och skall restlängden tillika innehålla en särskild kolumn för anteckning af medel, som influtit, eller af hinder, som mött.»

Enligt Utskottets åsigt skulle största lättnad blifva åt nu ifrågavarande brandstodsbolag eller föreningar beredd, om för indrifning af deras resterande bidrag finge följas samma ordning som för uttagande af kommunalutskylder är stadgad; men Utskottet antager dock, att i sådant fall några bestämmelser böra meddelas, så att icke utan särskild ompröfning detta uppbördssätt jemväl komme att begagnas för de brandstodsföreningar, som i en del landsorter lära finnas ordnade socknevis eller eljest med så ringa omfattning, att formerna för deras förvaltning och räkenskapsföring möjligen icke innebära den fulla trygghet för restlängdernas noggranna och behöriga upprättande, att deri upptagna resterande afgifter skäligen böra vara utmätningsgilda. Det är jemväl af icke ringa vigt för många af de större brandstodsföreningarna att få undanröjd den nu förefintliga, ofvan antydda ovissheten, om 1845 års cirkulär för deras uppbörd må tillämpas. Utskottet får derför med anledning af förevarande motion hemställa,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t *dels* taga i nådigt öfvervägande, om och under hvilka vilkor det må kunna i allmänhet medgifvas brandstodsbolag eller brandstodsförening å landet, att uppbörd af resterande afgifter eller bidrag får ske i enahanda ordning, som är stadgad för indrifning af resterande kommunalutskylder, men, om hinder för slik tillåtelse ansåges möta, då i nåder förklara, att hvad Kongl. cirkuläret den 14 Juli 1845 innehåller om uppbörd af brandstodsbolagsmäns bidrag i allmänhet, samt om uppbördsersättning till vederbörande statens tjenstemän äfven skall gälla, när fråga uppstår om indrifning allenast af resterande afgifter till dylika bolag, — *dels ock* i nåder förordna, att hvad nyss nämnda cirkulär innehåller beträffande uppbörd af afgifter till de brandstodsbolag å landet, som å sina reglementen erhållit Kongl. Maj:ts stadfästelse, skall vara tillämpligt jemväl å dylika bolag, hvilka erhållit fastställelse å sina reglementen af vederbörande Konungens Befallningshafvande.

Stockholm den 16 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herrar *Lindgren*, *Torpadie* och *H. A. Widmark* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1880.

N:o 21.

Ank. till Riksd. Kansli den 18 Mars 1880, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i 41 § Konkurslagen.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven och till behandling af Lag-Utskottet öfverlemnad motion, N:o 51, har Herr *A. W. Westerdal* på anförda skäl hemstält, »att Riksdagen för sin del ville besluta följande tillägg i Konkurslagens 41 § 1 mom., som sålunda i sin helhet skulle erhålla denna lydelse:

Då gode män utses, förordne ock Rätten eller Domaren en ärlig och förståndig man, inom eller utom Rätten, att i konkurssaken vara Rättens ombudsman, dertill dock ej får utses Rättens ordförande eller valet i öfrigt inverka på Rättens domförhet; förmälande sig motionären intet hafva att anmärka, derest Utskottet skulle finna skäl att i det syfte, han afsåge, gifva tillägget en lämpligare redaktion.

Att ordföranden i den rätt, der ett konkursmål är anhängigt, låter utse sig till rättens ombudsman i konkursen, måste af flerfaldiga skäl anses olämpligt, och det olämpliga i ett sådant arrangement träder än mera bjert fram, om ordföranden, såsom uti det af motionären åberopade fall varit händelsen, är den ende lagfarne person inom rätten. Ombudsmannen intager nemligen en subordinerande ställning till domaren eller rätten. Han utses af dessa myndigheter och kan, när så skäligt pröfvas, af dem entledigas. Vid hvarje års början, medan konkursen pågår, skall han till rätten afgifva fullständig redogörelse för förvaltnin-

gens gång, hvarefter på rätten ankommer att afgöra, huruvida ombudsmannen må vid befattningen bibehållas. Han utgör vidare den förmedlande länken emellan domaren eller domstolen, å ena, och dem, som hafva att ombesörja sjelfva förvaltningen och utredningen af boet, å andra sidan, dervid hans åtgärder kunna af dessa, när de anse sig dertill hafva skäl, hos rätten öfverklagas. Honom åligger slutligen att anmäla och till rättens pröfning öfverlemna de flerahanda tvistefrågor, som i konkurser bruka uppstå.

Det ligger uppenbarligen i sjelfva naturen af en sådan tjenstebefattning, att dess innehafvare, såsom stående under domarens eller rättens närmaste tillsyn och kontroll och af dem så väsentligen beroende, ej bör tillika kunna intaga plats vid dombordet, derifrån han principenligt måste anses böra vara stängd.

Att 1862 års nu gällande konkurslag i detta fall gick en medelväg, stadgande, att ombudsmannen finge utses »inom eller utom rätten», härleder sig utan tvifvel deraf, att institutionen då var ny. Man hade ej försökt den och var ej säker på, att, om rättens ledamöter uteslötos från kompetens till dessa befattningar, man skulle kunna finna lämpliga och villiga personer till deras öfvertagande. Den tid, som sedan dess förflutit, har emellertid tydligen gifvit vid handen, att någon fara härutinnan, åtminstone nu för tiden, ej förefinnes, hvarföre och med föranledande af de utaf motionären framhållna omständigheter det synts Utskottet vara lämpligt att nu taga steget fullt ut och från samma befattningar utestänga både ordförande och ledamöter i den rätt, der konkurssaken är anhängig och det, hvad särskildt ledamöterna i rätten angår, af skäl, att, när någon sådan tages till rättens ombudsman, det fall alltid är tänkbart att inträffa, som motionären velat förebygga, att nemligen rättens domförhet genom ett dylikt förfarande äfventyras.

På grund af det nu anförda får Utskottet, med anledning af motionen hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af 41 § i Konkurslagen den 18 September 1862:

»Då gode män utses, förordne ock Rätten eller domaren en ärlig och förståndig man *utom Rätten*, att i konkurssaken vara Rättens ombudsman. Honom åligge att öfver gode männens och sysslomännens förvaltning hafva tillsyn: att vid de borgenärernas sammanträden utom Rätten, der han är tillstädes, föra ordet: att hos Rätten eller domaren anmäla de

frågor, hvilka af konkurssaken uppstå och Rättens pröfning påkalla: och att i öfrigt vidtaga de åtgärder och beslut, hvilka enligt denna lag på Rättens ombudsman ankomma.

Har den, som till ombudsman förordnas, ej förut aflagt domareed; gånge sådan ed inför Rätten eller domaren, innan han nämnda befattning tillträder.»

Stockholm den 16 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

af Herr *Lagerstråle,* med hvilken Herr *Thomasson* instämt:

»Äfven jag anser olämpligt att, vid konkurs, Rättens ordförande varder till Rättens ombudsman utsedd. På särskilda ställen i Konkurslagen, företrädesvis i dess 69 §, är ock, efter mitt omdöme, uppenbarligen antaget, att en dylik anordning icke må ske, och derföre synes mig jemväl, att, om och när, sådant oaktadt, en afvikelse från lag eger rum, rättelse deruti, utan förändring af sjelfva lagen, bör i annan ordning både sökas och vinnas. Att deremot borttaga rättighet för domstolen att till ombudsman utse en Rättens ledamot skulle säkerligen på många ställen verka derhän, att den för uppdraget mest lämplige måste förbigås. Om en och annan gång i de fall, då klagan föres öfver någon ombudsmannens åtgärd, annan ledamot måste tillkallas, torde dermed icke större olägenhet uppstå, än när vid säkerligen oftare förekommande fall dylik åtgärd erfordras i följd af ledamots sjukdomsförfall. På dessa skäl anser jag, för min del, att såväl motionärens förslag som Utskottets derifrån väsentligen afvikande tillstyrkan om lagförändring böra afslås»;

af Herrar Grefve *Mörner* och *Hammarskjöld;*

af Herrar *Sundell* och *Magnus Jonsson,* som ansett, att bifall till den

af motionären föreslagna lydelse af 41 § Konkurslagen bort af Utskottet utan förändring tillstyrkas; samt

af Herr *Torpadie*, som ansett motionen hafva bort tillstyrkas med lämplig förändring i de af motionären begagnade ordalag.

Herrar *Lothigius*, *Asplund* och *H. A. Widmark* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1880.

N:o 22.

Ank. till Riksd. Kansli den 18 Mars 1880, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om förändrade bestämmelser rörande bevakning af varufordran i konkurs.

Under anförande, att det af en del såväl in- som utländske affärsmän begagnade sätt att sälja sina varor på tid, men med hög rabattberäkning vid kontant liqvid, blefve, om köparen råkade i konkurs, till förfång för de borgenärer, som hade s. k. ren fordran, samt att en ändring i gällande konkurslag i syfte, *det borgenär, hvilkens fordran uti konkursbo grundade sig på räkning för varor, med rabattberäkning vid kontant liqvid inom viss tid, ej skulle ega rätt för denna sin fordran bevaka mer än nettobeloppet*, syntes önskvärd, har Herr *Eric Albert Lundblad* uti en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 86, hvilken blifvit till Lag-Utskottet öfverlemnad, hemstält, "att Riksdagen måtte besluta att till Kongl. Maj:t ingå med begäran, det Kongl. Maj:t täcktes till nästa riksdag inkomma med förslag till ändring uti konkurslagen i ofvan anfördt syfte."

Det torde icke kunna förnekas, att den uti motionen omförmälda, understundom förekommande affärspraxis af varuförsäljning mot betalning på viss tid, med hög rabatt vid kontant liqvid, kan vid det af

motionären omförmälda fall, eller då köparen, innan han betalt skulden, före eller efter förfallodagen, afträder sin egendom, föranleda till anmärkta oegentligheterna vid afträdda tillgångarnes fördelning borgenärerna emellan; men utom det att bevisningen om rabattens belopp mången gång icke torde vara lätt att åstadkomma, enär den utfärdade räkningen, om rabatten är hög, oftast härom ingenting innehåller, lärer lagstiftningen icke böra ingripa, der denna om ock oskäliga rabatt kan anses grundad på aftal säljare och köpare emellan; till följd hvaraf också en underdåning skrifvelse, sådan som den motionären föreslagit, icke lärer böra aflåtas, utan på annat sätt vid behof rådas bot för detta tillvägagående. På dessa skäl får Utskottet hemställa,

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 23.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Mars 1880, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner angående lag om allmänna värnpligten samt om antagande af en lag angående flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid.

Uti en den 31 sistlidne December beslutad nådig proposition, N:o 6, har Kongl. Maj:t, som ansett, att nu gällande lag om allmänna beväringen icke motsvarar tidens fordringar på ett ändamålsenligt ordnande af värnpligten, i syfte att åt rikets försvar bereda den ökade styrka, som kunde vinnas utan att under fredstid kräfva uppoffringar, hvilka för närvarande icke borde ifrågasättas, föreslagit Riksdagen att antaga en så lydande

Lag

om allmänna värnpligten.

Art. I.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpligtig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguett år, till och med det, under hvilket han fyller fyratio år.

§ 2.

Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet är till tjenst vid rikets försvar oförmögen.

§ 3.

Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen tillhör hären eller flottan. Landstormen endast hären.

§ 4.

1. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjenstetiden är sex år i första uppbådet och derefter sex år i det andra. I krigstid bestämmer dock endast behofvet tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet.

2. Under den tid värnpligtig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 5.

1. Värnpligtig är skyldig att undergå utskrifning till tjenst i hären eller vid flottan det år, han fyller 21 år.

2. Tjenstetiden enligt § 4 mom. 1 beräknas från början af nyss nämnda år, äfven om den värnpligtige till följd af laga förfall eller beviljadt uppskof först ett senare år skulle blifva utskrifven. Har sådan senare utskrifning skett till följd af den värnpligtiges förfallolösa uteblifvande, räknas tjenstetiden från början af utskrifningsåret. Inställer utskrifven värnpligtig sig icke till tjenstgöring det år, han första gången blifvit till vapenöfning inkallad, räknas hans tjenstetid från början af det år, han inträder i tjenstgöring.

3. Äfven före det år värnpligten inträder, må yngling undergå utskrifning, om han sig dertill anmäler och befinnes vara till krigstjenst duglig. Han må då inträda i tjenstgöring samtidigt med öfrige vid samma tillfälle utskrifne, men tillhör likväl beväringens första uppbåd intill dess sex år förflutit från det års början, då han fyller 21 år. Sådane ynglingar må dock icke för någon af härens afdelningar eller för flottans stationer antagas till större antal än tio procent af afdelningens eller stationens årskontingent inom utskrifningsområdet. Hvad i denna lag stadgas om värnpligtige, gäller i tillämpliga delar jemväl med afseende å de enligt detta moment utskrifne, innan de i värnpligtsåldern inträdt.

§ 6.

1. Vapenför värnpligtig utskrifves till vapentjenst; öfrige värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämplige.

2. Värnpligtig vare skyldig att, då han är inkallad till tjenstgöring, förrätta den tjenst, honom af vederbörande befälhafvare anvisas; dock

a) att den, som tillförene haft anställning i egenskap af officer eller underofficer, icke kan åläggas tjenstgöring i lägre befälsgrad, än han förut innehaft;

b) att prester, läkare, som aflagt medicine kandidatexamen, och veterinärläkare ej må åläggas annan tjenstgöring än den, som tillhör deras kall;

c) att sjökaptener och styrmän vid handelsflottan, hvilka utöfvat sitt yrke längre eller kortare tid under de tre år, som närmast föregått inkalleiseåret, skola, om de fullgjort föreskrifven vapenöfning vid flottan samt aflagt den för befordran till underofficer stadgade examen, användas, de förre såsom befäl och styrmännen såsom underbefäl; samt

d) att den, som vunnit behörighet att tjenstgöra såsom maskinist å ångfartyg, skall användas i maskinistbefattning.

§ 7.

Rörande utskrifne värnpligtiges befrielse från tjenstgöring under krigstid meddelar Konungen de föreskrifter, som för rikets tjenst och det allmännas behof finnas vara påkallade.

§ 8.

Värnpligtig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjenst eller arbete antagen, må ej af husbonde eller arbetsgifvare förhindras att i behörig tid inställa sig till utskrifning, vapenöfning eller annan tjenstgöring.

§ 9.

Värnpligtig, som är förlustig medborgerligt förtroende, må ej vapenöfvas, utan till lämpliga arbeten användas.

Art. II.

Beväringen.

a) *Utskrifning.*

§ 10.

1. Riket indelas i utskrifningsområden, som tilldelas fotfolkets regementen eller corpser.

2. Hvarje utskrifningsområde delas i visst antal beväringskompaniområden.

§ 11.

1. Alle värnpligtige, som icke, enligt mom. 2 och 3 af denna §, utskrifvas till flottan, äro underkastade utskrifning till hären.

2. Till flottan utskrifvas:

a) sjöfarande, som å hvad farvatten som helst idkat minst tolf månaders sjöfart å fartyg af tio tons drägtighet eller derutöfver;

b) fiskare, som idkat kust- eller hafsfiske såsom yrke minst tolf månader;

c) lotsar och lotslärlingar; samt

d) maskinister och eldare, som i sådan egenskap å hvad farvatten som helst tjenstgjort minst sex månader å ångfartyg eller ångslupar.

3. Dessutom skall till det antal, som Konungen pröfvar erforderligt, till flottan utskrifvas:

a) värnpligtige från de kusttrakter, der befolkningen mest sysselsätter sig med kustfart och fiske;

b) ingeniörer, ritare och handtverkare vid skeppsvarf och sådana mekaniska verkstäder, som hufvudsakligen bedrifva skeppsbyggeri, äfvensom andra skeppshandtverkare, segelsömmare, blockmakare och repslagare.

§ 12.

Ur utskrifningsområdena uttagas, på sätt §§ 18 och 21 bestämma, värnpligtige för rytteriet, artilleriet, ingeniörtrupperna, trängen och flottan, hvarefter öfrige värnpligtige tillhöra det regemente eller den corps, inom hvars utskrifningsområde de äro utskrifne, egande dock Konungen att i mån af behof utjemna större olikheter i styrka regementen och corpser emellan.

§ 13.

1. Vederbörande mantalsskrifningsförrättare åligger att genast efter det mantalsskrifningarne blifvit afslutade, med ledning af mantalslängderna och i enlighet med de föreskrifter, Konungen utfärdar, uppsätta fullständiga listor till grund för den stamrulla, som skall föras öfver de värnpligtige inom hvarje beväringskompaniområde. Dessa listor skola för granskning öfversändas till vederbörande pastorsembeten, hvilka genom anteckning å dem böra upplysa, dels om någon af de deruti upptagne aflidit eller afflyttat till annan ort, som, då den är känd, bör uppgifvas, dels om och hvilka, utom de å listorna upptagne, men till samma åldersklasser hörande personer efter mantalsskrifningen inflyttat i församlingen; hvarefter listorna, bekräftade med vederbörande pastorers underskrifter, skola af dem till mantalsskrifningsförrättaren återsändas. Sedan skall mantalsskrifningsförrättaren insända dessa listor, behörigen transporterade och summerade, till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder dem till vederbörande regements- eller corpschefsembete. Om den tid, inom hvilken mantalsskrifningsförrättare samt pastorer skola fullgöra förberörda åligganden, varder särskildt stadgadt.

2. Direktionerna öfver sjömanshusen skola på sätt, som Konungen bestämmer, insända uppgift å de i sjömanshusens register inskrifne värnpligtige till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder äfven dessa uppgifter till vederbörande regements- eller corpschefer.

3. Chefsembetet låte derefter, på sätt Konungen derom närmare bestämmer, upprätta fullständiga rullor öfver utskrifningsområdets värnpligtige af de tolf första åldersklasserna.

4. Ej mindre presterskapet än ock landstatens tjenstemän, särdeles mantalsskrifningsförrättare, samt direktionerna öfver sjömanshusen vare pligtige att, i allt hvad på dem kan ankomma, tillhandagå vederbörande befäl med de upplysningar och det bistånd, som af dem kunna äskas, i och för de värnpligtiges redovisande och utskrifning.

5. Der mot husförhörslängder svarande anteckningar föras af annan myndighet än presterskapet, skola presterskapets skyldigheter enligt denna § åligga sådan myndighet.

§ 14.

1. På tider och ställen, som af Konungens Befallningshafvande efter vederbörande regements- eller corpschefs hörande bestämmas, skall utskrifning inom de särskilda utskrifningsområdena förrättas med

de värnpligtige, som under året fylla 21 år, samt med dem af äldre årsklasser, hvilka vid föregående utskrifningsförrättningar bort vara tillstädes, men uteblifvit, eller vid sådan förrättning erhållit uppskof med utskrifning.

2. Värnpligtig, som är inskrifven vid sjömanshus, utskrifves inom det utskrifningsområde, der sjömanshuset är beläget.

3. Inkallelse till utskrifningsförrättning verkställes af Konungens Befallningshafvande genom kungörelse.

4. Utskrifningen förrättas af en utskrifningsnämnd, som består af en dertill förordnad regementsofficer, såsom ordförande, och fyra ledamöter, nemligen en kapten, en af Konungens Befallningshafvande utsedd person samt dessutom för hvarje beväringskompaniområde två derinom bosatte män, hvilka sist nämnde jemte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget, eller, der kompaniområdet utgöres af stad, som ej under landsting lyder, af stadsfullmäktige. Omfattar kompaniområde landsdelar, hörande under olika landsting, eller landsdel och stad, som ej under landsting lyder, väljas särskildt för hvarje sådan landsdel eller stad två ledamöter i nämnden jemte lika antal suppleanter. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter, eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämndens förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

Nämndens ordförande och ledamöter hafva lika rösträtt. Nämnden biträdes af en läkare.

5. Vid utskrifningsförrättning är hvarje till densamma inkallad värnpligtig skyldig att personligen inställa sig samt att dervid aflemna sitt prestbetyg och mottaga en utskrifningssedel. Härifrån befrias endast värnpligtig, som, inskrifven å sjömanshus, fullgjort de i § 11 mom. 2 bestämda vilkor. Sådan värnpligtig erhåller under första värnpligtsåret sin utskrifningssedel af vederbörande sjömanshusdirektion.

6. Å utskrifningssedeln antecknas utskrifningsnämndens beslut samt derefter framgent af befälet hvad som med hänseende till värnpligtens fullgörande är för den värnpligtige af vigt att kunna styrka, såsom fullgjord tjenstgöringsskyldighet, öfverflyttning till beväringens andra uppbåd eller till landstormen, med mera dylikt. Med utskrifningssedeln följer ett utdrag af denna lag samt andra lagar och stadganden rörande krigsmakten.

§ 15.

Värnpligtig må undergå utskrifning å den ort, der han vistas, äfven om han derstädes icke är mantalsskrifven, men skall i sådant fall

hos ortens utskrifningsnämnd anmäla sig och aflemna prestbetyg. Sådan värnpligtig anses dock fortfarande tillhöra det område, der han är mantalsskrifven, så vidt han icke till annat område i laga ordning öfverflyttar.

§ 16.

1. Uppskof med utskrifning må till näst följande års utskrifningsförrättning af nämnden medgifvas:

a) den, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid utskrifningsförrättningen befinnes till tjensten oförmögen eller olämplig; samt

b) ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller enka, äfvensom ende arbetsföre brodren till ett eller flere minderåriga eller vanföra fader- och moderlösa syskon, derest dessa hans närmaste för sitt uppehälle äro beroende af hans arbete och med honom sammanboende.

2. Förefinnes dylik anledning till befrielse ännu vid utskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpligtige fyller sitt 24:de lefnadsår, frikallas han under fredstid från värnpligtens fullgörande i beväringen.

§ 17.

Uppskof med tjenstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan af nämnden intill 22:dra lefnadsåret medgifvas:

a) den, som vid offentligt läroverk idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för afslutandet af redan fortskriden lärokurs;

b) å sjömanshus inskrifven värnpligtig, som enligt intyg från sjömanshusdirektionen är förhyrd för längre resa å handelsfartyg, och som till följd deraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

c) äfven annan värnpligtig, så vidt giltiga skäl för uppskofvets beviljande pröfvas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels- fabriks-, eller annan industriel rörelse samt vid utskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han i och för sin militära tjenstgöring skulle blifva frånvarande.

§ 18.

Utskrifningsnämnden pröfvar hvarje värnpligtigs lämplighet ej mindre för vapentjenst eller annan befattning vid hären eller flottan,

än ock för inträde vid olika vapen i öfverensstämmelse med det af Konungen utfärdade reglemente för de värnpligtiges utskrifning ,efterfrågar hvilka af de värnpligtige önska inträde vid specialvapen eller flottan, samt meddelar beslut i fråga om befrielse från eller uppskof med värnpligtens fullgörande, hvilket allt i utskrifningslängden införes.

§ 19.

Utskrifningsnämnden tillkommer derjemte att vid utskrifningstillfället förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid så väl till beväringens andra uppbåd som till landstormen. Innan nämnden lemnar förrättningsstället, skola utskrifningslängderna af nämnden underskrifvas.

§ 20.

1. För hvarje utskrifningsområde skall finnas en utskrifningsrevision, bestående af landshöfdingen i det län, till hvilket största delen af området hör, såsom ordförande, samt af fyra ledamöter, nemligen regements- eller corpschefen och för hvarje till utskrifningsområdet hörande län eller ej under landsting lydande stad tre inom länet eller staden bosatte män, som jemte tre suppleanter första gången för tre år och sedan för två år i sender utses af landstinget eller, för stad, som icke lyder under landsting, af stadsfullmäktige. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämnda förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

2. Utskrifningsrevisionen eger att ändra eller upphäfva sådana utskrifningsnämndens beslut, mot hvilka besvär anföras af någon nämndens ledamot eller af värnpligtig, som frågan rör.

3. Dessa besvär skola inom fjorton dagar efter beslutets meddelande skriftligen ingifvas till Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket förrättningen egt rum. Sådana besvär må äfven inom behörig tid med posten insändas; dock skall i sådant fall behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften, eller att densamma på hans begäran eller med hans samtycke blifvit uppsatt.

4. Revisionen, som biträdes af en dertill förordnad civilläkare och regementsläkaren, sammanträder på kallelse af ordföranden.

§ 21.

1. Utskrifningsrevisionen åligger derjemte att bland de värnpligtige, som enligt § 18 dertill pröfvats lämplige, uttaga det antal,

som från utskrifningsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingeniörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyssnämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält.

2. I afseende å utskrifning till flottan gälle hvad i § 11 är stadgadt och tillämpas i fråga om dem, hvilka under mom. 3 af samma § skola till flottan utskrifvas, hvad här ofvan i mom. 1 blifvit om utskrifning till specialvapnen föreskrifvet.

§ 22.

Öfver utskrifningsrevisionens beslut må icke besvär anföras.

§ 23.

Utskrifven värnpligtig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjenstgöring och under marscher till och från tjenstgöringsorten, som ock i fråga om åtlydnad af påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring. Försummad inställelse till sådan mönstring, som § 26 omförmäler, anses dock icke efter krigslag.

b) *Öfning och tjenstgöring.*

§ 24.

Värnpligtig är, sedan han blifvit utskrifven, skyldig att för sin utbildning under fredstid tjenstgöra den tid, som nu är eller genom lag framdeles varder bestämd.

§ 25.

1. Då rikets försvar, förberedelser dertill, bevarandet af rikets neutralitet, eller upprätthållandet af inre ordning det kräfver, må beväringens första uppbåd eller ock de större eller mindre delar deraf, som Konungen kan finna behöfligt, inkallas till tjenstgöring.

2. Der i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, att äfven beväringens andra uppbåd eller någon del deraf inkallas, må Konungen derom förordna, sedan Han Statsrådet hört och, såvida ej Riksdagen är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utfärda.

3. Utan Riksdagens medgifvande må beväringens andra uppbåd vid hären icke användas utom de förenade rikenas gränser.

§ 26.

1. De till beväringen hörande värnpligtige, som icke under årets lopp varit inkallade till tjenstgöring, skola undergå mönstring kompani-

vis eller, då kompaniområdets vidsträckthet dertill föranleder, sockenvis; dock äro de å sjömanshus inskrifne från inställelse vid dylik mönstring befriade, så ock öfrige värnpligtige, hvilka till befälet aflemna tillförlitlig uppgift om sin bostad.

c) *Underhåll och förmåner.*

§ 27.

1. Under tjenstgöring erhåller värnpligtig underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt kontant aflöning, allt enligt särskilda bestämmelser.

2. Värnpligtig, som under tjenstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga derigenom i större eller mindre mån minskas, erhåller det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering af gemenskapen vid hären och flottan bestämma.

d) *Särskilda föreskrifter.*

§ 28.

För värnpligtig, som tillhör beväringen, gäller:

a) att han under hela sin tjenstetid tillhör det vapen, vid hvilket han fått sin första utbildning;

b) att den, som till annat utskrifningsområde afflyttar, skall tillhöra detta område; kommande han, om derifrån icke utgår manskap till det vapen, han tillhör, att tjenstgöra vid den närbelägna trupp af samma vapen, hvilken af Konungen bestämmes;

c) att, innan flyttning från en till annan kommun af honom företages, han är skyldig derom göra anmälan hos närmaste kompanibefäl;

d) att, om han till annat kompaniområde afflyttar, han är pligtig inom 30 dagar efter ankomsten till den nya boningsorten derom göra anmälan hos närmaste befäl af det kompani, inom hvars område han inflyttat;

e) att, om han icke är till tjenstgöring inkallad, när landstormen inom hans ort uppbådas, han är pligtig utgå med densamma, och har då lika skyldigheter med landstormsman.

§ 29.

Den, som är i tjenst vid härens eller flottans stam, anses, så länge tjensten varar, dermed fullgöra sin värnpligt, men skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd.

§ 30.

Värnpligtig, tillhörande beväringen, inkallas till tjenstgöring af vederbörande befäl, antingen genom omedelbar order eller genom kungörelse, som minst två gånger uppläses i kyrkorna och införes i ortens tidningar.

Art. III.

Landstormen.

§ 31.

Landstormen kan endast under krig och till hemortens försvar uppkallas efter af Konungen derom i Statsrådet fattadt beslut. Uppbådad landstormsman är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser.

§ 32.

1. Under vederbörande regemente eller corps hör den inom dess utskrifningsområde befintliga landstormen.

2. Landstormen indelas i landstormsafdelningar, hvar och en bestående af allt till landstormen hörande manskap inom ett beväringskompaniområde.

3. Hvarje landstormsafdelning delas i sockenafdelningar, så att allt landstormsmanskap från en och samma socken kommer att tillhöra samma sockenafdelning.

§ 33.

Landstormen må icke föras utom eget och tillgränsande regementes eller corps' områden.

§ 34.

1. Befälhafvare inom beväringskompaniområde är under fredstid, der Konungen ej i särskildt fall annorlunda förordnar, äfven befälhafvare för områdets landstormsafdelning.

2. Befälhafvare för sockenafdelningarna förordnas af fördelningsgeneralen och ega dessa befälhafvare att utse behöfligt underbefäl.

3. Under krig förordnar Konungen särskild befälhafvare för de större afdelningar af landstormen, som kunna af omständigheterna påkallas.

§ 35.

Landstormsman är under tjenstgöring pligtig att sjelf förse sig med kläder och, derest staten icke kan vid uppkallandet anskaffa föda, äfven förse sig med sådan mot ersättning af staten enligt länets markegångspris för soldatportion. Vapen och ammunition tillhandahållas af staten.

Art. IV.

Om påföljd för åsidosättande af denna lags föreskrifter och om laga förfall.

§ 36.

Värnpligtig, som utan laga förfall underlåter fullgöra hvad honom enligt § 28 mom. c och d åligger, böte för hvarje gång 5 kronor.

§ 37.

1. Värnpligtig, som förfallolöst uteblifver från den i § 14 omförmälda utskrifningsförrättning, böte första gången 10 kronor, och, om han ånyo dermed beträdes, 20 kronor, samt vare ock underkastad äfventyr att blifva hemtad på egen bekostnad.

2. Värnpligtig, som på grund af § 15 inställer sig vid utskrifningsförrättning å annan ort, än der han är mantalsskrifven, men dervid försummar aflemna prestbetyg samt till följd deraf icke kan emottagas, anses lika med den, som icke instält sig till utskrifningsförrättning.

§ 38.

Värnpligtig, som bort inställa sig till sådan mönstring, som i § 26 omnämnes, men utan laga förfall uteblifvit, böte 5 kronor.

§ 39.

1. Såsom laga förfall för uteblifvande från utskrifning eller tjenstgöring eller för annan uraktlåtenhet att fullgöra denna lags bestämmelser anses, om man är sjuk, om man är i Konungens och rikets tjenst uppbådad eller faren, eller om man sitter i häkte; vederbörande dock obetaget att, då andra än nu sagda förfall förebäras, pröfva, om de äro af den vigt, att de må gälla såsom ursäkt.

2. För vid sjömanshus inskrifven värnpligtig skall dessutom såsom laga förfall för inställelse till tjenstgöring räknas att vara på utrikes sjöresa stadd; inträdande dock tjenstgöringsskyldigheten, så snart den värnpligtige anländer till svensk hamn eller sammanträffar med svenskt örlogsfartyg.

§ 40.

Sjukdom skall, för att såsom laga förfall anses, styrkas med behörig läkares intyg, hvilket den värnpligtige är skyldig sjelf anskaffa. Kan han ej skaffa läkarebetyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg af prest i församlingen eller af ordförande i kommunalstämman eller kommunalnämnden.

Art. V.

Om användning af böter enligt denna lag.

§ 41.

Böter, som enligt denna lag utgå, skola afsättas till bildande af en invalid- eller pensionsfond för de värnpligtige, som under tjenstgöring erhållit sådan skada, att de derigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt till enkor och barn efter i krig aflidet underbefäl och manskap; dock utan att sådant för närvarande medför någon rubbning af den de värnpligtige i § 27 mom. 2 tillförsäkrad rätt till understöd.

---

§ 42.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882.

§ 43.

Hvad här ofvan finnes stadgadt medför tills vidare icke någon rubbning af nationalbeväringen på Gotland.

Öfvergående stadgande.

§ 44.

För värnpligtig, som före 1882 års ingång inträdt i beväringsåldern, skall, med afseende på fullgörandet af hans värnpligt, gälla hvad hittills varit om allmänna beväringen stadgadt.

Uti en annan, likaledes den 31 December 1879 beslutad nådig proposition, N:o 7, har Kongl. Maj:t derjemte föreslagit Riksdagen att, under förutsättning af bifall till förslaget till lag om allmänna värnpligten, antaga följande förslag till

Lag

om flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid.

§ 1.

Allt till rikets handelsflotta hörande sjöfolk, som är å sjömanshusen eller i magistraternas rullor inskrifvet; så ock sjökaptener och styrmän, hvilka aflagt de för befälhafvare eller styrmän å svenskt handelsfartyg i författningarna föreskrifna kunskapsprof, äfvensom maskinister å ångfartyg, tillhörande enskilde personer eller bolag, skola tills vidare fortfarande såsom hittills vara befriade från all vapenöfning eller tjenstgöringsskyldighet med de värnpligtige under fredstid.

§ 2.

Öfrige flottan tillhörige värnpligtige skola under fredstid för sin utbildning tjenstgöra under 30 dagar utan afbrott det år de utskrifvas

§ 3.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882.

Försvarets ändamålsenliga ordnande var en af de stora uppgifter, den svenska Riksdagen fick i arf efter Rikets Ständer. I femton år sedan dess har denna fråga räknats till dem, som skyndsamt kräfde en lösning, samt sättet för denna lösning tagit regerings och representations uppmärksamhet och arbete i anspråk. Flera särskilda förslag, byggda på understundom helt skiljaktiga grunder, hafva för representationen framlagts, men i stridiga meningars brytning förkastats. *Stam med beväring* — stammen *värfvad* eller *indelt*, underhållen *af kommunen* eller *staten; beväringen*, att med stammen införlifvas, *mer* eller *mindre talrik*, *mer* eller *mindre öfvad* — en *ren värnpligtsarmé* med *lika öfning för alla* eller *större för en del särskildt uttagne* — alla dessa olika kombinationer hafva blifvit försökta, utan att hafva lyckats vinna representationens bifall. Då emellertid vårt nuvarande försvar ovilkorligen kräfver att med det första förstärkas, ligger den tanken nära att nu gifva det samma den utveckling, som är möjlig utan afvaktan på en definitiv lösning af icke blott försvarsfrågan i hela dess vidd, utan äfven af andra frågor, som med den samma stälts i sammanhang. Härtill manar omsorgen, att landet icke måtte, i brist på ett någorlunda betryggande försvar, vare sig vid ett från någon mäktig stat påkommande anfallskrig, det ingen på förhand beräknar, men just derför intet land, äfven efter långvarigt fredslugn, har rätt att anse alldeles osannolikt, se sin frihet gå förlorad, eller icke förmå, under brytningar mellan mäktige grannar, skydda en då vanligen från båda sidor hotad neutralitet.

Huru skiljaktiga nu meningarna än varit om de grunder, på hvilka en för vårt land betryggande och efter dess förhållanden lämpad härordning i öfrigt borde byggas, hafva de dock alla öfverensstämt deruti, att någon sådan icke kan ernås utan att i större utsträckning än för närvarande anlita den allmänna värnpligten eller hvarje vapenför mans skyldighet att värna sitt fosterland.

Från denna de i öfrigt skiftande meningarnes samstämmighet utgår Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag. Det hvarken är eller föregifver sig vara en definitiv lösning af försvarsfrågan. Det binder på intet sätt vid framtida beslut angående arméorganisationen, ty det utgör en förutsättning för *hvarje* sådan, som kan på allvar ifrågasättas. Det bygger på grunden af den redan bestående beväringsinrättningen, som under en snart sjuttioårig tillvaro hunnit sammanväxa med folkmedvetandet. Denna institution, uppkommen under en tidpunkt, då färska krigsminnen och fäderneslandets läge gjorde, att man icke allt för noga vägde nya bördor mot lättnader i de gamla, och vid hvars

införande, såsom Rikets Ständer i sin underdåniga skrifvelse den 23 Maj 1812 yttra, "enighet och full öfverensstämmelse ledde Rikets Ständers beslut", har sedan dess företett en, om ock långsam utveckling, deri de mera synliga hufvudstadierna betecknas af Kongl. kungörelsen den 13 Februari 1849, hvarigenom landet fördelades i särskilda beväringsområden för hären och flottan, samt beväringen erhöll ett slags, om ock lös, organisation, afsedd att vid behof möjliggöra införlifvande med stamtrupperna af olika vapen, den vid 1856—1858 års riksdag beslutade utsträckningen af öfningstiden från tolf dagar, som öfningarna dittills omfattat, till trettio dagar, lika fördelade på tvenne år, samt den på grund af 1872 års Riksdags beslut utfärdade Kongl. kungörelsen den 1 November 1872 angående upphörande af den för beväringsskyldige förut medgifna legnings- och friköpningsrätt, med hvilken kungörelse den allmänna värnpligten i vårt land erhöll en, om ock ofullständig, dock ren tillämpning. Denna till sin princip sålunda redan godkända allmänna värnpligt åsyftar det Kongl. förslaget att vidare ordna och utveckla, och det ansluter sig härvid på det allra närmaste till hvad 1877 och 1878 års Riksdagars Särskilda Utskott föreslagit och hvad förut erhållit godkännande år 1877 af Första Kammaren utan vilkor samt af Andra Kammaren vilkorligt år 1878.

Förslaget kräfver icke några nämnvärda uppoffringar i fredstid, men, en gång antaget, skulle det år efter år vid krigstillfälle i ej ringa mån öka landets försvarskraft. Då det säger, att hvarje vapenför svensk man från sitt tjuguförsta år till och med sitt fyrationde är skyldig att på kallelse värna om sitt fädernesland, uttalar det visserligen endast hvad som dess förutan står skrifvet i hvarje svenskt bröst. Men — förutom att det af lagstiftaren uttalade ordet under fredslugnet skärper känslan hos medborgarne af att staten icke skänker endast skydd och rättigheter, utan ock å sin sida kräfver skydd och pligtuppfyllelse, och kräfver dem icke blott i form af penningebidrag, utan i form af hvad som kännes tyngre, ett betalande med sin person — så blir det tillskott i lefvande kraft, ett utsträckt anlitande af den allmänna värnpligten vid krigstillfälle innebär, endast ett verkligt sådant, derest detta tillskott är för krigsförvaltningen under fredstidens förberedelser beräkneligt och vid mobilisering i ordnad form påräkneligt. Och af ingen torde förnekas, att i detta afseende den tillämpning, som det Kongl. förslaget gifver åt den grundsats, hvilken förslaget stält främst, innebär, mot det nu vararande förhållandet, verkliga förbättringar.

Beträffande beväringens första uppbåd, innefattande de första sex åldersklasserna af värnpligtige och sålunda motsvarande, med ett års ökad tjenstetid, den nuvarande allmänna beväringen, göres icke, för-

utom hvad som kan lända till ökad ordning och reda, någon hufvudsakligare förändring i hvad hittills om den allmänna beväringen varit stadgadt. Bestämmelsen att den, som är i tjenst vid härens eller flottans stam, skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd, skulle dock, på sätt uti departementschefens anförande till statsrådsprotokollet finnes närmare angifvet, i händelse af mobilisering tillföra hären ett ganska betydligt och särdeles behöfligt antal väl öfvadt manskap och underbefäl, hvilket antal bör kunna ytterligare ökas genom förändrade stadganden för värfning och rekapitulation.

Då hvad angår det nu tillkomna beväringens andra uppbåd, detsamma i sin helhet eller till någon del endast må af Konungen inkallas, der i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, sedan han hört Statsrådet och, så vida ej Riksdagen är samlad eller inom trettio dagar skall sammanträda, låtit utfärda riksdagskallelse, samt i alla händelser icke — utom det naturliga undantaget för de till flottan hörande värnpligtige — må utan Riksdagens medgifvande användas utom de förenade rikenas gränser, synas alla skäliga garantier vara gifna, att de till beväringens andra uppbåd hörande värnpligtige endast i nödfall må inkallas till tjenstgöring.

De uti förslaget upptagna lagbestämmelser om landstormen: lagstadgad skyldighet att deri tjenstgöra, dess ställande under krigslag och ordnande i särskilda afdelningar under af vederbörande myndighet förordnade befälhafvare, hafva, utom det att de gifva landstormen en organisation, till syfte, bland annat, att innebära garantier, att de medborgare, som, vid fiendens påträngande, i landstormen uppkallas till hemortens försvar, må få åtnjuta krigares rättigheter. I detta afseende vill Utskottet dock här erinra, att ett hufvudvilkor för att landstormsman må enligt folkrätten hafva anspråk på att blifva af fienden betraktad och behandlad som soldat, är, att hans nämnda karakter är utmärkt genom en å gevärshåll synbar beteckning, som icke är tillfällig eller af beskaffenhet att hastigt kunna borttagas och åter tillsättas.

Inom Utskottet har vid ärendets behandling den åsigt blifvit framstäld, att den föreslagna värnpligtslagen skulle innebära en kränkning af den frihet från vidare utskrifning, som genom de så kallade knektekontrakten med dit hörande handlingar blifvit rust- och rotehållarne vid indelningsverkets införande tillförsäkrad i vederlag för soldat-, ryttare- eller båtsmanshållet. I följd häraf har inom Utskottets kansli en utredning härom skett, hvilken Utskottet ansett sig böra såsom bilaga foga vid detta utlåtande.

Då den nu förslagna lagen, långt ifrån att innebära någon så beskaffad utskrifning efter mantal eller gårdatal, från hvilken rust- och rotehållare i nämnda kontrakt fritogos, allenast afser att vidare utsträcka den från äldre tider i vårt land fortlefvande, äfven i jemnbredd med indelningsverket tillämpade, år 1812 i full öfverensstämmelse med 73 § Regeringsformen med Rikets Ständers fria vilja och samtycke lagbundna skyldigheten för *alla* rikets manlige inbyggare att vid mogen ålder personligen deltaga i allmän beväring till rikets försvar, har Utskottet ansett ofvan omförmälda åsigt icke vara stödd på giltiga grunder.

Den Kongl. propositionen har föranledt följande detaljanmärkningar.

I afseende på § 1 har Utskottet väl icke föreslagit någon ändring i densammas innehåll, men får, beträffande dess tillämpning på lapparne och den öfriga befolkningen inom lappmarkerna, hänvisa till hvad Utskottet nedan i punkt 2 hemställer.

Då de rullor samt till grund för de samma liggande listor, som i § 13 omförmälas, måste afse endast de till *beväringen hörande* värnpligtige, har Utskottet ansett sådant böra genom tillägg af dessa ord i mom. 1 och 2 af denna § tydligen utmärkas.

I § 14 mom. 5 af den Kongl. propositionen föreskrifves, att vid utskrifningsförrättning värnpligtig är skyldig att sjelf aflemna sitt prestbetyg. Denna föreskrift har Utskottet funnit kunna blifva för de värnpligtige mången gång svår att fullgöra; och har Utskottet ansett mera ändamålsenligt, att nuvarande stadgande härutinnan bibehålles, så att de värnpligtiges prestbetyg till utskrifningsförrättning införskaffas af vederbörande tjenstemän.

I § 17 a) har Utskottet utbytt orden "*offentligt* läroverk" mot "läroverk", emedan Utskottet funnit bestämmelsen böra omfatta äfven dem, hvilka vid andra läroverk än sådana, som egentligen kunna kallas offentliga, såsom till exempel lycéer, ateneer m. fl. idka studier.

Stadgandet i § 17 b) af Kongl. Maj:ts proposition N:o 6 torde, vid jemförelse med § 1 i propositionen N:o 7, böra utgå.

Den i § 20 mom. 3 till fjorton dagar upptagna besvärstid har Utskottet, med anledning af de stora afstånden i de nordligare länen samt beskaffenheten af postanordningen derstädes, ansett vara för kort, och då en och samma besvärstid i hela landet bör gälla, torde nämnda tid lämpligen böra bestämmas till tjugo dagar.

Föreskriften i § 23, att utskrifven värnpligtig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser såväl under all tjenstgöring och under marscher till och från tjenstgöringsorten som ock i fråga om åtlydnad af påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring, har inom Utskottet

varit under sorgfälligt öfvervägande. I den omfattning, föreskriften för närvarande gäller, har Utskottet ock ansett sig kunna härtill förorda bifall. Utskottet får härvid erinra, att, med afseende å de anmärkningar, som blifvit framstälda derom, att krigslagarnes straffbestämmelser vore i vissa fall mer än behöfligt stränga, och sedan Riksdagens begge Kamrar år 1878 uttryckt den mening, att en revision af dessa lagar vore af sådan anledning önskvärd, Kongl. Maj:t under den 11 Oktober 1878 anbefalt Kongl. Krigshofrätten att, med ledning af den erfarenhet om nämnda lagars tillämpning, som vunnits under de tio år de samma varit gällande, inkomma med underdånigt utlåtande, huru vida straffen för rent militära förbrytelser, företrädesvis sådana som under fredstid begås, må kunna, utan våda för krigstuktens upprätthållande, genom nedsättning af de för en del dylika förseelser nu stadgade straffmaxima eller på annat lämpligt sätt mildras, i sammanhang hvarmed Kongl. Krigshofrätten hade att dels afgifva förslag till de förändrade lagstadganden, som funnes i sådant syfte lämpliga, dels yttra sig angående den vid riksdagen äfven afhandlade frågan, huru vida i krigslagarne borde införas de stadganden, hvarigenom underordnade vid krigsmakten äro tillförsäkrade lagligt skydd mot våld och förolämpning af förmän, dels ock i öfrigt föreslå de ändringar i krigslagarnes bestämmelser, hvartill Krigshofrätten kunde finna anledning; samt att, sedan Kongl. Krigshofrättens utlåtande numera till Kongl. Maj:t inkommit, frågan för närvarande är beroende på pröfning af Kongl. Maj:t, som derjemte i nådig proposition till innevarande Riksdag framstält förslag till sådan grundlagsändring, att Riksdagen skulle med Konungen deltaga i stiftande, förändring och upphäfvande af kriminallag för krigsmakten.

Utskottet finner dock ett särskildt fall, eller det af försummad inställelse till vapenöfning i fredstid, böra undantagas från påföljd af straff efter krigslag. Den i krigslag gifna bestämmelse, som härutinnan är närmast tillämplig, torde vara 10 § i 5 kap. af Strafflagen för krigsmakten den 11 Juni 1868, af innehåll, att den, som, utan bevisad afsigt att undandraga sig krigstjensten, sedan han särskildt till tjenstgöring inkallad blifvit, underlåter att sig inställa, utan att ega laga förfall eller sådant, så fort ske kunnat, hos vederbörande befälhafvare anmäla, skall, om han till manskapet hörer och undanhållandet räckt öfver åtta dagar, bestraffas såsom rymmare första gången med disciplinstraff i minst andra grad (arrest vid vatten och bröd eller mörk arrest, högst fem dagar), samt vid återfall ställas inför domstol och dömas första gången till fängelse i högst sex månader, andra gången till fängelse från och med sex månader till och med ett år, och tredje gången till

straffarbete från och med sex månader till och med två år, men, om frånvaron varit kortare, för olofligt undanhållande beläggas med disciplinstraff. Utskottet kan dock icke förbise, att dessa stadganden synas både till affattning och straffbestämmelse vara meddelade för dem, som gjort krigstjensten till sitt yrke och med hänsigt till helt andra förhållanden än underlåten inställelse till tjenstgöring i fredstid från en värnpligtigs sida, hvadan Utskottet ansett krigslag nu icke böra för sådant fall tillämpas, utan fortfarande, såsom hittills, nämnda försummade inställelse bestraffas med böter, hvilka Utskottet ansett nödigt höja till tjugo kronor första gången och fyratio kronor andra gången, äfven som föranleda hemtningsäfventyr.

Stadgandet härom äfvensom §§ 36, 37 och 38 i Kongl. Maj:ts proposition har Utskottet ansett lämpligen kunna sammanföras i en § (U:s § 36).

Utskottet har funnit stadgandet i § 25, att Konungen må till tjenstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller ock de större eller mindre delar deraf, som Konungen kan finna behöfligt, jemväl då "upprätthållandet af inre ordning det kräfver", böra uteslutas. Den Konungen nu tillkommande rätt att till vapentjenst uppbåda beväringen synes lämpligast böra bibehållas oförändrad; och hvad angår upprätthållandet af inre ordning torde den indelta och värfvade armén för ändamålet vara fullt tillräcklig.

I § 35 har Utskottet infört bestämmelse, att staten tillhandahåller landstormman, förutom vapen och ammunition, äfven lämplig beteckning, utmärkande, att han tillhör hären, till stöd hvarför Utskottet åberopar hvad Utskottet här ofvan yttrat rörande landstormen i allmänhet.

§ 37 mom. 2 har Utskottet ansett böra i öfverensstämmelse med § 24 förtydligas så, att bestämmelsen komme att röra endast tjenstgöring under krig.

Då Utskottet ansett särskild bestämmelse erforderlig om den myndighet, som det tillkommer att tillämpa de i lagen upptagna bötespåföljder, har härom en ny § (U:s § 39) införts, samt öfverskriften till Art. V i enlighet dermed förändrats.

§§ 42 och 43 (U:s §§ 41 och 42) hafva ansetts lämpligen böra byta plats.

Då föreskriften i § 29, att den, som är i tjenst vid härens eller flottans stam, skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd, skulle vid jemförelse med stadgandet i § 44 af Kongl. Maj:ts proposition innefatta en obillighet mot dem, hvilka, förr än lagen träder i kraft, vare sig medelst kapitulation vid den värfvade eller kontrakt vid den indelta armén ingått i härens

stam, men först efter 1882 års ingång inträda i värnpligtsåldern, har Utskottet bland öfvergående stadganden infört ett nytt moment, som fritager dessa personer från nämnda skyldighet.

Uti Kongl. Maj:ts proposition N:o 7 hafva särskilda och uttryckliga bestämmelser meddelats angående tjenstgöringsskyldigheten under fredstid för de flottan tillhörige värnpligtige. Den föreslagna lagen om allmänna värnpligten innehåller deremot, beträffande öfningstiden under fred för de värnpligtige, som tillhöra hären, i § 24, att värnpligtig är, sedan han blifvit utskrifven, skyldig att för sin utbildning under fredstid tjenstgöra den tid, som nu är eller genom lag framdeles varder bestämd. Utskottet har funnit denna bestämmelse böra förtydligas. I 1860 års kungörelse om den allmänna beväringen stadgas i § 14 endast, att i fredstid, när det i § 10 af samma kungörelse omförmälda förhållande icke inträffar, att Konungen pröfvar rikets försvar påkalla inkallande af beväringen eller viss del deraf till vapentjenst, endast manskap, hörande till första och andra beväringsklasserna, må till vapenöfning uppbådas. Väl innehåller Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 27 Januari 1858, hvarigenom Rikets Ständer tillkännagåfvo sitt bifall till utsträckning af beväringens vapenöfningar, att Rikets Ständer, i anseende till otillräckligheten af den tidrymd af tolf dagar, som beväringsöfningarna dittills omfattat, funnit skäligt att utan hinder af hvad i afseende på beväringsmanskapets uppbådande till tjenstgöring vore stadgadt i 11 § af Kongl. kungörelsen den 27 Oktober 1812 angående allmänna beväringsmanskapets inrättande, sådan denna § lydde i Kongl. kungörelsen den 13 Februari 1849, för utsträckning af beväringsmanskapets exercis till trettio dagar förhöja det i då gällande riksstat uppförda förslagsanslaget för nämnda manskaps vapenöfning med visst belopp årligen under då inträdande statsregleringsperiod, dock med förbehåll, att berörda exercistid fördelades på tvenne år i lika terminer, samt att de två beväringsklasser, som sålunda komme att årligen sammandragas, icke samtidigt exercerades; och har denna bestämmelse sedermera allt ifrån år 1859 af Kongl. Maj:t tillämpats vid inkallande af beväringen till öfningsmöten; men Utskottet har dock ansett, att beträffande de värnpligtige, hvilka tillhöra hären, lika väl som beträffande de flottan tillhörige, bör meddelas uttrycklig bestämmelse om öfningarnas omfattning i öfverensstämmelse med hvad Rikets Ständers ofvan omförmälda skrifvelse i ämnet innehåller. I enlighet med denna Utskottets åsigt är § 24 i Utskottets förslag affattad. En följd häraf har ock varit, att i samma § på ett ställe blifvit sammanförda de olika bestämmelserna om öfningstiden vid hären och vid flottan, hvadan särskild lag angående flottan

tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid icke enligt Utskottets förslag skulle ifrågakomma. Bestämmandet af öfningstiden för de värnpligtige vid flottan till trettio dagar på en gång det år, de utskrifvas, är visserligen en nyhet, men blifver, med den förändrade anordning, enligt hvilken verklig sjööfning ifrågakommer för de vid flottan en gång inskrifne, äfven om de sedermera ombytt boningsort. nödvändig både för vinnande af bästa möjliga resultat af öfningarna och för att undvika allt för stora kostnader vid de värnpligtiges transport m. m. och torde, om den ock för en och annan på grund af dennes särskilda förhållanden kan komma att innebära en något ökad tunga, dock för flertalet af de värnpligtige, å hvilka den skulle komma att tillämpas, innefatta en lindring mot tjenstgöringens fördelning i lika terminer på tvenne år.

Genom den nya lagen om allmänna värnpligten äro naturligen afsedda att upphäfvas de för närvarande gällande bestämmelser om den allmänna beväringen, hvilka äro meddelade dels i Kongl. kungörelsen den 13 November 1860, dels ock uti de i samma kungörelse sedermera gjorda ändringar och tillägg. Emellertid innehåller 1860 års kungörelse tvenne stadganden, som icke egentligen angå den allmänna beväringen, utan innefatta för rust- och rotehållare vissa förmåner, hvilka, tillkomna i sammanhang med införandet af den allmänna beväringen, måste, enligt Utskottets uppfattning, oförändrade gälla. Dessa stadganden innehållas i §§ 5 och 39, och äro med den omredaktion och tillägg, det sista stadgandet erhållit i Kongl. kungörelsen den 13 Februari 1849, af följande lydelse:

§ 5.

»Vill delegare i båtsmans-, ryttare- eller ständigt rotehåll, som är till utskrifning förbunden, sjelf utgå för ledig rote eller rusthållsnummer, och har han dertill bevisligen antagen blifvit, vare honom förbehållet att, i likhet med beväringsmanskapet, afgå från krigstjensten vid slutet af det år, med hvilket hans beväringspligt skulle tilländagå;» och

§ 39.

»Mom. 1. Sedan, vid utbrott af krig, indelta armén eller båtsmanshållet enligt gällande författningar blifvit kompletteradt, upphör under den tid kriget varar, rust- och rotehållares rekryteringsskyldighet, hvilken deremot, efter återstäld fred, vidtager tre månader efter det trupperna återkommit till sin hemort, så framt icke Vi af särskilda omständigheter skulle finna för godt att en längre vakanstid tillåta.»

»Mom. 2. Alla vid indelta armén och båtsmanshållet under krig uppkommande vakanser skola genast fyllas med beväringsmanskap, hvilket dock endast må tillsvidare uti de ledigblifna ordinarie numren insättas, såvida icke beväringskarlen efter slutadt krig åstundar att, på de i senaste legokontraktet betingade vilkor, i numret qvarstå, i hvilket fall sådant ej må af rust- eller rotehållaren förvägras, utan dylikt med beväringskarl fyldt nummer i allt anses såsom behörigen rekryteradt, med deraf följande ömsesidiga rättigheter och skyldigheter.»

Lika litet som nu anförda tvenne stadganden torde den föreslagna nya värnpligtslagen afse att upphäfva det i Kongl. kungörelsen den 11 Augusti 1863 gjorda tillägg af ett nytt moment 4 i 15 § af 1860 års kungörelse, hvilket moment lyder sålunda:

»Mom. 4. När beväringsskyldig, som bland allmänna beväringsmanskapet inmönstras, är aktiv medlem af frivillig skarpskytteförening och företer skriftligt betyg, undertecknadt af öfverbefälhafvaren för den corps, han tillhör, jemte en af chefen för närmaste regemente eller corps i armén tillförordnad, i tjenst varande officer, derom att den beväringsskyldige under minst ett år deltagit i skarpskyttecorpsens öfningar, utförda i öfverensstämmelse med det för armén gällande exercisreglemente, och eger den färdighet i vapenföring, marsch och manöver, som motsvarar läraktig beväringskarls efter första årets möte, samt derjemte förvärfvat den skjutfärdighet, som i målskjutningsinstruktion är för rekryt i armén bestämd såsom vilkor för approbation till soldat, må sådan beväringsskyldig befrias från deltagande i första årets vapenöfning med den allmänna beväringen;»

varande genom Kongl. cirkuläret den 26 April 1864 förändrad bestämmelse meddelad om den skicklighet i skjutning, som för befrielse från första årets vapenöfning erfordras.

Till förekommande af all misstydning föreslår Utskottet att genom en ingress till lagen utmärka, att nu omförmälda tre särskilda bestämmelser fortfarande skulle gälla.

På grund af hvad Utskottet nu anfört, får Utskottet hemställa,

1) det ville Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts föreliggande nådiga propositioner icke kunna i oförändradt skick bifallas, för sin del, med upphäfvande *ej mindre* af Kongl. kungörelsen angående den allmänna beväringen den 13 November 1860, förutom stadgandena i dess 5 och 39 §§, *än ock* af

alla andra angående den allmänna beväringen meddelade, mot denna lag stridande bestämmelser, med undantag allenast af den i Kongl. kungörelsen den 11 Augusti 1863 medlem af frivillig skarpskytteförening medgifna befrielse från första årets vapenöfning, antaga följande

Lag

om allmänna värnpligten.

Art. I.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpligtig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguett år, till och med det, under hvilket han fyller fyratio år.

§ 2.

Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet är till tjenst vid rikets försvar oförmögen.

§ 3.

Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen tillhör hären eller flottan, landstormen endast hären.

§ 4.

1. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjenstetiden är sex år i första uppbådet och derefter sex år i det andra. I krigstid bestämmer dock endast behofvet tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet.

2. Under den tid värnpligtig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 5.

1. Värnpligtig är skyldig att undergå utskrifning till tjenst i hären eller vid flottan det år, han fyller 21 år.

2. Tjenstetiden enligt § 4 mom. 1 beräknas från början af nyss nämnda år, äfven om den värnpligtige till följd af laga förfall eller beviljadt uppskof först ett senare år skulle blifva utskrifven. Har sådan senare utskrifning skett till följd af den värnpligtiges förfallolösa uteblifvande, räknas tjenstetiden från början af utskrifningsåret. Inställer utskrifven värnpligtig sig icke till tjenstgöring det år, han första gången blifvit till vapenöfning inkallad, räknas hans tjenstetid från början af det år, han inträder i tjenstgöring.

3. Äfven före det år värnpligten inträder, må yngling undergå utskrifning, om han sig dertill anmäler och befinnes vara till krigstjenst duglig. Han må då inträda i tjenstgöring samtidigt med öfrige vid samma tillfälle utskrifne, men tillhör likväl beväringens första uppbåd intill dess sex år förflutit från det års början, då han fyller 21 år. Sådane ynglingar må dock icke för någon af härens afdelningar eller för flottans stationer antagas till större antal än tio procent af afdelningens eller stationens årskontingent inom utskrifningsområdet. Hvad i denna lag stadgas om värnpligtige, gäller i tillämpliga delar jemväl med afseende å de enligt detta moment utskrifne, innan de i värnpligtsåldern inträdt.

§ 6.

1. Vapenför värnpligtig utskrifves till vapentjenst; öfrige värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämplige.

2. Värnpligtig vare skyldig att, då han är inkallad till tjenstgöring, förrätta den tjenst, honom af vederbörande befälhafvare anvisas; dock

a) att den, som tillförene haft anställning i egenskap af officer eller underofficer, icke kan åläggas tjenstgöring i lägre befälsgrad, än han förut innehaft;

b) att prester, läkare, som aflagt medicine kandidatexamen, och veterinärläkare ej må åläggas annan tjenstgöring än den, som tillhör deras kall;

c) att sjökaptener och styrmän vid handelsflottan, hvilka utöfvat sitt yrke längre eller kortare tid under de tre år, som närmast föregått inkallelseåret, skola, om de fullgjort föreskrifven vapenöfning vid flottan samt aflagt den för befordran till underofficer stadgade examen, användas, de förre såsom befäl och styrmännen såsom underbefäl; samt

d) att den, som vunnit behörighet att tjenstgöra såsom maskinist å ångfartyg, skall användas i maskinistbefattning.

§ 7.

Rörande utskrifne värnpligtiges befrielse från tjenstgöring under krigstid meddelar Konungen de föreskrifter, som för rikets tjenst och det allmännas behof finnas vara påkallade.

§ 8.

Värnpligtig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjenst eller arbete antagen, må ej af husbonde eller arbetsgifvare förhindras att i behörig tid inställa sig till utskrifning, vapenöfning eller annan tjenstgöring.

§ 9.

Värnpligtig, som är förlustig medborgerligt förtroende, må ej vapenöfvas, utan till lämpliga arbeten användas.

Art. II.

Beväringen.

a) *Utskrifning.*

§ 10.

1. Riket indelas i utskrifningsområden, som tilldelas fotfolkets regementen eller corpser.

2. Hvarje utskrifningsområde delas i visst antal beväringskompaniområden.

§ 11.

1. Alle värnpligtige, som icke, enligt mom. 2 och 3 af denna §, utskrifvas till flottan, äro underkastade utskrifning till hären.

2. Till flottan utskrifvas:

a) sjöfarande, som å hvad farvatten som helst idkat minst tolf månaders sjöfart å fartyg af tio tons drägtighet eller derutöfver;

b) fiskare, som idkat kust- eller hafsfiske såsom yrke minst tolf månader;

c) lotsar och lotslärlingar; samt

d) maskinister och eldare, som i sådan egenskap å hvad farvatten som helst tjenstgjort minst sex månader å ångfartyg eller ångslupar.

3. Dessutom skall till det antal, som Konungen pröfvar erforderligt, till flottan utskrifvas:

a) värnpligtige från de kusttrakter, der befolkningen mest sysselsätter sig med kustfart och fiske;

b) ingeniörer, ritare och handtverkare vid skeppsvarf och sådana mekaniska verkstäder, som hufvudsakligen bedrifva skeppsbyggeri, äfvensom andra skeppshandtverkare, segelsömmare, blockmakare och repslagare.

§ 12.

Ur utskrifningsområdena uttagas, på sätt §§ 18 och 21 bestämma, värnpligtige för rytteriet, artilleriet, ingeniörtrupperna, trängen och flottan, hvarefter öfrige värnpligtige tillhöra det regemente eller den corps, inom hvars utskrifningsområde de äro utskrifne, egande dock Konungen att i mån af behof utjemna större olikheter i styrka regementen och corpser emellan.

§ 13.

1. Vederbörande mantalsskrifningsförrättare åligger att genast efter det mantalsskrifningarne blifvit afslutade, med ledning af mantalslängderna och i enlighet med de föreskrifter, Konungen utfärdar, uppsätta fullständiga listor till grund för den stamrulla, som skall föras öfver de *till beväringen hörande* värnpligtige inom hvarje bevärings-kompaniområde. Dessa listor skola för granskning öfversändas till vederbörande pastorsembeten, hvilka genom anteckning å dem böra upplysa, dels om någon af de deruti upptagne aflidit eller afflyttat till annan ort, som, då den är känd, bör uppgifvas, dels om och hvilka, utom de å listorna upptagne, men till samma åldersklasser hörande personer efter mantalsskrifningen inflyttat i församlingen; hvarefter listorna, bekräftade med vederbörande pastorers underskrifter, skola af dem till mantalsskrifningsförrättaren återsändas. Sedan skall mantalsskrifningsförrättaren insända dessa listor, behörigen transporterade och summerade, till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder dem till vederbörande regements- eller corpschefsembete. Om den tid, inom hvilken mantalsskrifningsförrättare samt pastorer skola fullgöra förberörda åligganden, varder särskildt stadgadt.

2. Direktionerna öfver sjömanshusen skola på sätt, som Konungen bestämmer, insända uppgift å de i sjömanshusens register inskrifne, *till beväringen hörande* värnpligtige till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder äfven dessa uppgifter till vederbörande regements- eller corpschefer.

3. Chefsembetet låte derefter, på sätt Konungen derom närmare bestämmer, upprätta fullständiga rullor öfver utkrifningsområdets värnpligtige af de tolf första åldersklasserna.

4. Ej mindre presterskapet än ock landstatens tjenstemän, särdeles mantalsskrifningsförrättare, samt direktionerna öfver sjömanshusen vare pligtige att, i allt hvad på dem kan ankomma, tillhandagå vederbörande befäl med de upplysningar och det bistånd, som af dem kunna äskas, i och för de värnpligtiges redovisande och utskrifning.

5. Der mot husförhörslängder svarande anteckningar föras af annan myndighet än presterskapet, skola presterskapets skyldigheter enligt denna § åligga sådan myndighet.

§ 14.

1. På tider och ställen, som af Konungens Befallningshafvande efter vederbörande regements- eller corpschefs hörande bestämmas, skall utskrifning inom de särskilda utskrifningsområdena förrättas med de värnpligtige, som under året fylla 21 år, samt med dem af äldre årsklasser, hvilka vid föregående utskrifningsförrättningar bort vara tillstädes, men uteblifvit, eller vid sådan förrättning erhållit uppskof med utskrifning.

2. Värnpligtig, som är inskrifven vid sjömanshus, utskrifves inom det utskrifningsområde, der sjömanshuset är beläget.

3. Inkallelse till utskrifningsförrättning verkställes af Konungens Befallningshafvande genom kungörelse.

4. Utskrifningen förrättas af en utskrifningsnämnd, som består af en dertill förordnad regementsofficer, såsom ordförande, och fyra ledamöter, nemligen en kapten, en af Konungens Befallningshafvande utsedd person samt dessutom för hvarje beväringskompaniområde två derinom bosatte män, hvilka sist nämnde jemte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget, eller, der kompaniområdet utgöres af stad, som ej under landsting lyder, af stadsfullmäktige. Omfattar kompaniområde landsdelar, hörande under olika landsting, eller landsdel och stad, som ej under landsting lyder, väljas särskildt för hvarje sådan landsdel eller stad två ledamöter i nämnden jemte lika antal suppleanter. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter, eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämndens förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

Nämndens ordförande och ledamöter hafva lika rösträtt Nämnden biträdes af en läkare.

5. *Vid utskrifningsförrättning är hvarje till densamma inkallad*

värnpligtig skyldig att personligen inställa sig och mottaga en utskrifningssedel. Härifrån befrias endast värnpligtig, som, inskrifven å sjömanshus, fullgjort de i § 11 mom. 2 bestämda vilkor. Sådan värnpligtig erhåller under första värnpligtsåret sin utskrifningssedel af vederbörande sjömanshusdirektion. *Till utskrifningsförrättning skola vederbörande tjenstemän införskaffa de värnpligtiges prestbetyg.*

6. Å utskrifningssedeln antecknas utskrifningsnämndens beslut samt derefter framgent af befälet hvad som med hänseende till värnpligtens fullgörande är för den värnpligtige af vigt att kunna styrka, såsom fullgjord tjenstgöringsskyldighet, öfverflyttning till beväringens andra uppbåd eller till landstormen, med mera dylikt. Med utskrifningssedeln följer ett utdrag af denna lag samt andra lagar och stadganden rörande krigsmakten.

§ 15.

Värnpligtig må undergå utskrifning å den ort, der han vistas, äfven om han derstädes icke är mantalsskrifven, men skall i sådant fall hos ortens utskrifningsnämnd anmäla sig och aflemna prestbetyg. Sådan värnpligtig anses dock fortfarande tillhöra det område, der han är mantalsskrifven, så vidt han icke till annat område i laga ordning öfverflyttar.

§ 16.

1. Uppskof med utskrifning må till näst följande års utskrifningsförrättning af nämnden medgifvas:

a) den, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid utskrifningsförrättningen befinnes till tjensten oförmögen eller olämplig; samt

b) ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller enka, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flere minderåriga eller vanföra fader- och moderlösa syskon, derest dessa hans närmaste för sitt uppehälle äro beroende af hans arbete och med honom sammanboende.

2) Förefinnes dylik anledning till befrielse ännu vid utskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpligtige fyller sitt 24:de lefnadsår, frikallas han under fredstid från värnpligtens fullgörande i beväringen.

§ 17.

Uppskof med tjenstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan af nämnden intill 22:dra lefnadsåret medgifvas:

a) den, som *vid läroverk* idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för afslutandet af redan fortskriden lärokurs;

b) äfven annan värnpligtig, så vidt giltiga skäl för uppskofvets beviljande pröfvas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriel rörelse samt vid utskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han i och för sin militära tjenstgöring skulle blifva frånvarande.

§ 18.

Utskrifningsnämnden pröfvar hvarje värnpligtigs lämplighet ej mindre för vapentjenst eller annan befattning vid hären eller flottan, än ock för inträde vid olika vapen i öfverensstämmelse med det af Konungen utfärdade reglemente för de värnpligtiges utskrifning, efterfrågar hvilka af de värnpligtige önska inträde vid specialvapen eller flottan, samt meddelar beslut i fråga om befrielse från eller uppskof med värnpligtens fullgörande, hvilket allt i utskrifningslängden införes.

§ 19.

Utskrifningsnämnden tillkommer derjemte att vid utskrifningstillfället förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid så väl till beväringens andra uppbåd som till landstormen. Innan nämnden lemnar förrättningsstället, skola utskrifningslängderna af nämnden underskrifvas.

§ 20.

1. För hvarje utskrifningsområde skall finnas en utskrifningsrevision, bestående af landshöfdingen i det län, till hvilket största delen af området hör, såsom ordförande, samt af fyra ledamöter, nemligen regements- eller corpschefen och för hvarje till utskrifningsområdet hörande län eller ej under landsting lydande stad tre inom länet eller staden bosatte män, som jemte tre suppleanter första gången för tre år och sedan för två år i sender utses af landstinget eller, för stad, som icke lyder under landsting, af stadsfullmäktige. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämnda förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

2. Utskrifningsrevisionen eger att ändra eller upphäfva sådana utskrifningsnämndens beslut, mot hvilka besvär anföras af någon nämndens ledamot eller af värnpligtig, som frågan rör.

3. Dessa besvär skola inom *tjugo* dagar efter beslutets meddelande skriftligen ingifvas till Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket förrättningen egt rum. Sådana besvär må äfven inom behörig tid med posten insändas; dock skall i sådant fall behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften, eller att densamma på hans begäran eller med hans samtycke blifvit uppsatt.

4 Revisionen, som biträdes af en dertill förordnad civilläkare och regementsläkaren, sammanträder på kallelse af ordföranden.

§ 21.

1. Utskrifningsrevisionen åligger derjemte att bland de värnpligtige, som enligt § 18 dertill pröfvats lämplige, uttaga det antal, som från utskrifningsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingeniörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyss nämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält.

2. I afseende å utskrifningen till flottan gälle hvad i § 11 är stadgadt och tillämpas i fråga om dem, hvilka under mom. 3 af samma § skola till flottan utskrifvas, hvad här ofvan i mom. 1 blifvit om utskrifning till specialvapnen föreskrifvet.

§ 22.

Öfver utskrifningsrevisionens beslut må icke besvär anföras.

§ 23.

Utskrifven värnpligtig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjenstgöring och under marscher till och från tjenstgöringsorten, som ock i fråga om åtlydnad af påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring. Försummad inställelse till *sådan tjenstgöring, hvarom handlas i § 24, och till* sådan mönstring, som § 26 omförmäler, anses dock icke efter krigslag.

b) *Öfning och tjenstgöring.*

§ 24.

Intill dess annorlunda varder bestämdt, är värnpligtig, sedan han blifvit utskrifven, skyldig att för sin utbildning under fredstid tjenstgöra:

vid hären *under trettio dagar, fördelade på två år i lika terminer så, att de två beväringsklasser, som i följd häraf årligen sammandragas, icke samtidigt vapenöfvas, samt*

vid flottan *under trettio dagar utan afbrott det år den värnpligtige utskrifvits; dock att allt till rikets handelsflotta hörande sjöfolk, som är å sjömanshusen eller i magistraternas rullor inskrifvet, så ock sjökaptener och styrmän, hvilka aflagt de för befälhafvare eller styrmän å svenskt handelsfartyg i författningarna föreskrifna kunskapsprof, äfvensom maskinister å ångfartyg, tillhörande enskilde personer eller bolag, skola tills vidare fortfarande såsom hittills vara befriade från all vapenöfning eller tjenstgöringsskyldighet med de värnpligtige under fredstid.*

§ 25.

1. *Då rikets försvar, förberedelser dertill, eller bevarandet af rikets neutralitet det kräfver,* må beväringens första uppbåd eller ock de större eller mindre delar deraf, som Konungen kan finna behöfligt, inkallas till tjenstgöring.

2. Der i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, att äfven beväringens andra uppbåd eller någon del deraf inkallas, må Konungen derom förordna, sedan Han Statsrådet hört och, såvida ej Riksdagen är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utfärda.

3. Utan Riksdagens medgifvande må beväringens andra uppbåd vid hären icke användas utom de förenade rikenas gränser.

§ 26.

1. De till beväringen hörande värnpligtige, som icke under årets lopp varit inkallade till tjenstgöring, skola undergå mönstring kompanivis eller, då kompaniområdets vidsträckhet dertill föranleder, sockenvis; dock äro de å sjömanshus inskrifne från inställelse vid dylik mönstring befriade, så ock öfrige värnpligtige, hvilka till befälet aflemna tillförlitlig uppgift om sin bostad.

c) *Underhåll och förmåner.*

§ 27.

1. Under tjenstgöring erhåller värnpligtig underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt kontant aflöning, allt enligt särskilda bestämmelser.

2. Värnpligtig, som under tjenstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga derigenom i större eller mindre mån minskas, erhåller det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering af gemenskapen vid hären och flottan bestämma.

d) *Särskilda föreskrifter.*

§ 28.

För värnpligtig, som tillhör beväringen, gäller:

a) att han under hela sin tjenstetid tillhör det vapen, vid hvilket han fått sin första utbildning;

b) att den, som till annat utskrifningsområde afflyttar, skall tillhöra detta område; kommande han, om derifrån icke utgår manskap till det vapen, han tillhör, att tjenstgöra vid den närbelägna trupp af samma vapen, hvilken af Konungen bestämmes;

c) att, innan flyttning från en till annan kommun af honom företages, han är skyldig derom göra anmälan hos närmaste kompanibefäl;

d) att om han till annat kompaniområde afflyttar, han är pligtig inom 30 dagar efter ankomsten till den nya boningsorten derom göra anmälan hos närmaste befäl af det kompani, inom hvars område han inflyttat;

e) att, om han icke är till tjenstgöring inkallad, när landstormen inom hans ort uppbådas, han är pligtig utgå med densamma, och har då lika skyldigheter med landstormsman.

§ 29.

Den, som är i tjenst vid härens eller flottans stam, anses, så länge tjensten varar, dermed fullgöra sin värnpligt, men skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd.

§ 30.

Värnpligtig, tillhörande beväringen, inkallas till tjenstgöring af vederbörande befäl, antingen genom omedelbar order eller genom kungörelse, som minst två gånger uppläses i kyrkorna och införes i ortens tidningar.

Art. III.

Landstormen.

§ 31.

Landstormen kan endast under krig och till hemortens försvar uppkallas efter af Konungen derom i Statsrådet fattadt beslut. Uppbådad landstormsman är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser.

§ 32.

1. Under vederbörande regemente eller corps hör den inom dess utskrifningsområde befintliga landstormen.

2. Landstormen indelas i landstormsafdelningar, hvar och en bestående af allt till landstormen hörande manskap inom ett beväringskompaniområde.

3. Hvarje landstormsafdelning delas i sockenafdelningar, så att allt lanstormsmanskap från en och samma socken kommer att tillhöra samma sockenafdelning.

§ 33.

Landstormen må icke föras utom eget och tillgränsande regementes eller corps' områden.

§ 34.

1. Befälhafvare inom beväringskompaniområde är under fredstid, der Konungen ej i särskildt fall annorlunda förordnar, äfven befälhafvare för områdets landstormsafdelning.

2. Befälhafvare för sockenafdelningarna förordnas af fördelningsgeneralen och ega dessa befälhafvare att utse behöfligt underbefäl.

3. Under krig förordnar Konungen särskild befälhafvare för de större afdelningar af landstormen, som kunna af omständigheterna påkallas.

§ 35.

Landstormsman är under tjenstgöring pligtig att sjelf förse sig med kläder och, derest staten icke kan vid uppkallandet anskaffa föda, äfven förse sig med sådan mot ersättning af staten enligt länets markegångspris för soldatportion. Vapen och ammunition, *äfvensom lämplig beteckning*, *utmärkande*, *att landstormsman tillhör hären*, tillhandahållas af staten.

Art. IV.

Om påföljd för åsidosättande af denna lags föreskrifter och om laga förfall.

§ 36.

1. *Värnpligtig*, *som förfallolöst uteblifver från den i § 14 omförmälda utskrifningsförrättning*, *böte första gången 10 kronor*, *och*, *om han*

ånyo dermed beträdes, 20 kronor, samt vare ock underkastad äfventyr att blifva hemtad på egen bekostnad.

2. *Värnpligtig, som på grund af § 15 inställer sig vid utskrifningsförrättning å annan ort, än der han är mantalsskrifven, men dervid försummar aflemna prestbetyg samt till följd deraf icke kan emottagas, anses lika med den, som icke instält sig till utskrifningsförrättning.*

3. *Uraktlåter värnpligtig, som blifvit i föreskrifven ordning inkallad till sådan tjenstgöring, som omförmäles i § 24, utan laga förfall att sig inställa, böte dubbelt mot hvad i mom. 1 sagdt är och vare underkastad der stadgadt hemtnings äfventyr.*

4. *Värnpligtig, som utan laga förfall uteblifver från sådan mönstring, som i § 26 omnämnes, eller underlåter fullgöra hvad honom enligt § 28 mom. c och d åligger, böte för hvarje gång 5 kronor.*

§ 37.

1. Såsom laga förfall för uteblifvande från utskrifning eller tjenstgöring eller för annan uraktlåtenhet att fullgöra denna lags bestämmelser anses, om man är sjuk, om man är i Konungens och rikets tjenst uppbådad eller faren, eller om man sitter i häkte; vederbörande dock obetaget att, då andra än nu sagda förfall förebäras, pröfva, om de äro af den vigt, att de må gälla såsom ursäkt.

2. För vid sjömanshus inskrifven värnpligtig skall dessutom såsom laga förfall för inställelse till tjenstgöring *under krig* räknas att vara på utrikes sjöresa stadd; inträdande dock tjenstgöringsskyldigheten, så snart den värnpligtige anländer till svensk hamn eller sammanträffar med svenskt örlogsfartyg.

§ 38.

Sjukdom skall, för att såsom laga förfall anses, styrkas med behörig läkares intyg, hvilket den värnpligtige är skyldig sjelf anskaffa. Kan han ej skaffa läkarebetyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg af prest i församlingen eller af ordförande i kommunalstämman eller kommunalnämnden.

Art. V.

Om ådömande och användning af böter enligt denna lag.

§ 39.

Böter enligt denna lag ådömas af Konungens Befallningshafvande.

§ 40.

Böter, som enligt denna lag utgå, skola afsättas till bildande af en invalid- eller pensionsfond för de värnpligtige, som under tjenstgöring erhållit sådan skada, att de derigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt till enkor och barn efter i krig aflidet underbefäl och manskap; dock utan att sådant för närvarande medför någon rubbning af den de värnpligtige i § 27 mom. 2 tillförsäkrade rätt till understöd.

§ 41.

Hvad här ofvan finnes stadgadt medför tills vidare icke någon rubbning af nationalbeväringen på Gotland.

§ 42.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882.

Öfvergående stadganden.

§ 43.

1. För värnpligtig, som före 1882 års ingång inträdt i beväringsåldern, skall, med afseende på fullgörandet af hans värnpligt, gälla hvad hittills varit om allmänna beväringen stadgadt.

2. *Den, som före 1882 års ingång blifvit anstäld i tjenst vid härens eller flottans stam, skall, äfven om han vid nämnde tid icke inträdt i beväringsåldern, vara frikallad från den i § 29 här ofvan stadgade skyldighet att efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd.*

Inom Utskottet har fråga uppstått, huruvida, derest lagen om allmänna värnpligten varder antagen, den samma bör vinna tillämpning äfven på Lappmarkernas befolkning.

Enligt hvad för Utskottet upplysts, har beväringsskyldighet hittills icke utkräfts af befolkningen i Lappmarkerna, hvilkas inbyggare till befrielse derifrån ock, efter hvad särskilda motioner vid föregående riksdagar utvisa, åberopa innehållet af Kongl. plakatet den 27 September 1673, hvarigenom de förklarats »blifva frie från knekteskrifning i alla tider.»

Att de lappar, som icke hafva fast bostad, utan med sina renhjordar flytta från den ena trakten till den andra, ofta utom rikets gränser, icke, så länge de äro ett nomadiserande folk, lämpa sig för fullgörande af värnpligten, har synts Utskottet uppenbart. Men äfven i fråga om Lappmarkernas öfrige inbyggare torde böra, efter fullständig utredning om förhållandena, tagas i öfvervägande, huruvida de nu föreslagna förändringarna i hittills gällande beväringslag böra leda till lagens omedelbara tillämpning inom orter, der hitintills ingen beväringspligt blifvit utkräfd; hvadan Utskottet, i saknad af de fullständigare upplysningar, som för frågans rätta bedömande erfordras, får hemställa,

2) att, derest lag om allmänna värnpligten nu varder af Riksdagen antagen, Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under nådig ompröfning, i hvad mån och under hvilka vilkor befrielse från de i lagen om allmän värnpligt intagna bestämmelser må kunna tills vidare medgifvas lapparne och den öfriga befolkningen inom Lappmarkerna.

Stockholm den 19 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

af Herr *Friherre Hamilton;*

af Herr *Grefve Mörner* mot Utskottets beslut rörande 25 och 29 §§ i förslaget till lag om allmänna värnpligten;

af Herr *Grefve Strömfelt* mot stadgandet i *första* punkten af § 35.

af Herr *Anders Persson*, med hvilken Herrar *Johannes Jonsson Magnus Jonsson* och *Smedberg* instämt:

"Emot Utskottets beslut att i hufvudsak tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflåtna propositioner, N:is 6 och 7, angående "Lag om allmänna värnpligten" samt "Lag om flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid" nödgas jag härmed anmäla min reservation.

Frågan om försvarsväsendets ordnande är icke ny, den har stått på dagordningen under en längre följd af år. De förslag, som i sådant syfte framlagts, äro af en hvar kända och någon närmare eller utförligare historik öfver dessa torde här vara öfverflödig. Om denna fråga hittills icke lyckats få sin lösning, beror detta ingalunda på någon likgiltighet från statsmakternas sida. Fastmer torde anledningen härtill vara att söka uti den omständighet, att Regeringen vid sina organisationsförslag gått fram och åter samt vid särskilda tillfällen byggt dessa förslag på ett bibehållande af indelningsverket såsom stam med längre eller kortare utsträckning i beväringsöfningarne och med än större, än mindre lindringar och eftergifter i rustnings- och roteringsbördorna, än utan några sådana; samt åter en annan gång stält härorganisationen på den rena värnpligtens grund. Sedan Regeringen genom antydda förslags framläggande icke fasthållit vid någon bestämd princip i fråga om härens framtida organisation, och intetdera af dessa förslag vunnit Riksdagens godkännande, har inom Riksdagen förslag framlagts till härordningens ombildning, gående derpå ut att ur beväringens leder på frivillighetens väg uttaga den stamtrupp, som borde ersätta nuvarande armén, hvilket förslag dock icke heller lyckades tillvinna sig båda Kamrarnes bifall.

Vid alla de särskilda tillfällen frågan förelegat, har man varit ense i en sak, nemligen nödvändigheten af utsträckt öfning för beväringen, ehuru meningarne varit delade i afseende å den tid, till hvil-

ken utsträckningen skulle ske. Allt mer och mer torde dock den åsigt gjort sig gällande, att indelningsverket icke är lämpligt eller tidsenligt för erhållande af stamtrupp eller befälsstam för en armé, till hufvudsakligaste delen bestående af mindre öfvad beväring såsom fyllnadsmanskap. Samtidigt har emellertid frågan om grundskatternas afskaffande framträdt, starkare och bestämdare för hvarje år, och få torde väl de numera vara, som icke erkänna det berättigade i ett sådant afskaffande. Dessa frågors enahanda egenskap af skattefrågor och befogade sammanhang, ej mindre i och för sig såsom sådana, än till följd af det sätt hvarpå särskildt rustningsskyldighet och grundskatt äro i fråga om den förras utgörande med hvarandra sammanväfda, än ock af den anledning att en ort företrädesvis tryckes af det ena och en annan ort af det andra, samt den förras oskiljaktiga gemenskap med frågan om en verklig utskrifning till hären, har af Riksdagens båda Kamrar blifvit erkänd och lösningen af den ena gjorts beroende af den andra. Sålunda har Riksdagen i skrifvelse den 24 Maj 1873, med framhållande af nödvändigheten ej mindre af grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning än äfven af den indelta arméns ersättande med en på utsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten grundad organisation af landets försvarsväsende, anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes, under förutsättning att en sådan härordning blefve af Konung och Riksdag antagen, i sammanhang med förslag dertill, föreslå stadganden, genom hvilka, efter en måttstock af tre procent årlig afskrifning, ej mindre rustnings- och roteringsbesvären med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minskas och slutligen försvinna, än äfven grundskatterna upphöra emot det att jordbruksfastighet åsattes bevillning efter samma grunder, som gälla för all annan fastighet, och borde den antagna härordningen träda i verkställighet, först sedan nämnda stadganden om rustnings- och roteringsbesvären samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna. I anledning häraf har dels Kammarrådet Alb. Anderson, efter dertill den 26 September 1873 erhållet förordnande, afgifvit förslag ej mindre huruledes grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären borde afskrifvas som ock beträffande de åtgärder i öfrigt, som genom en sådan afskrifning kunde föranledas; och sedan har Kongl. Maj:t *dels* den 22 Juli 1875 uppdragit åt tillsatta komiterade, såsom förberedelser för en framdeles sammanträdande komités arbeten, att verkställa de undersökningar och uppgöra de förslag, hvilka kunde finnas behöfliga såsom förberedelser för utredande af frågan på hvad sätt och i hvilken ordning, under förutsättning af de nu af fastigheter utgående rustnings- och

roteringsbesvär samt grundskatter successivt minskades för att slutligen upphöra, ersättning för de statsverket genom dem tillflytande inkomster kunde vara att säkert påräkna, på samma gång som tillgångar derutöfver bereddes för de statsutgifter, hvilka funnos erforderliga för det successiva genomförandet och upprätthållandet af en härordning, byggd på grundvalen af de i propositionen till Riksdagen den 6 Januari 1875 innefattade bestämmelser; och *dels* slutligen, efter det sistnämnde komiterade fullgjort detta sitt uppdrag, har Kongl. Maj:t, i enlighet med sistlidna Riksdags skrifvelse af den 19 Maj, tillsatt en *skatteregleringskomité*, representerande samtliga olika skatteintressen, med uppdrag att efter fullständig utredning af alla skatteförhållanden i riket, så fort ske kan, uppgöra förslag till en på denna utredning grundad rättvis fördelning af skattebördorna på samhällets samtliga medborgare. Sistnämnda komité har, så vidt man kunnat inhemta, varit i oafbruten verksamhet och man har grundad anledning förvänta att komiténs arbeten inom jemförelsevis kort tid blifva för Regering och Riksdag kända, liksom man ständigt hoppats det komiténs utredning må leda derhän, det svenska folket komme att betraktas såsom ett folk och bördorna sålunda drabba alla statens medborgare, oberoende af samhällsställning eller yrke, lika i mån af hvars och ens förmåga att bördan bära. Härtill kommer vidare att man, innan ny värnpligtslag antages, eller i sammanhang dermed, fordrat icke allenast Riksdagens rättighet att deltaga i krigslagstiftningen, utan äfven krigslagarnes ombildning i humanare anda. Man torde nemligen vara temligen ense derom, att en krigslagstiftning, som flertalet anser vara i många delar olämplig för vår tid och allt för hård för en armé, bestående af legdt folk, måste befinnas vara allt annat än god, då fråga är att ställa landets hela manliga befolkning under en lång tid under densamma.

Att under sådana förhållanden Kongl. Maj:t framkommit med förslag till utsträckning af den allmänna värnpligten, utan att på samma gång framlägga förslag till ombildning af försvarsväsendet i sin helhet och dermed sammanhängande skattefrågor, har hos många väckt förvåning.

De med rust- och rotehållare kontraktsenligt ingångna aftal rörande indelningsverkets anskaffande och underhåll befria enligt min tanke egare af berustad och roterad jord från utskrifningar af hvad slag och beskaffenhet som helst. Till stöd för denna min åsigt vill jag endast åberopa Kongl. konfirmationen den 5 December 1682 »öfver det med allmogens fullmäktige vid denna påstående riksdag slutna kontrakt om det vissa knektehållet», hvari rotehållarne lemnas den »full-

komliga försäkring att, så länge på deras sida intet fel förspörjes, det som utlofvadt är att efterkomma, de, deras barn och folk, hvilka till gårdarnes kultur och bruk samt till ersättande af manskapets afgång nödvändigt kunde behöfvas, för utskrifningen och alla dervid hängande besvär, hvad namn de helst hafva kunna, samt fördubblingar och våldsamma värfningar nu och i tillkommande tider vara alldeles qvitte och befriade». Enahanda skydd har tillförsäkrats innehafvare af rusthåll genom åtskilliga Kongl. resolutioner, bland hvilka jag tillåter mig anföra den af 24 November 1680, som förklarar »att rustningshållarne både för sina egna personer, deras sventjenare och dessutom en dräng och en pojke för rotering och utskrifning skola vara befriade samt alla gårdar, för hvilka gemen häst löper, samma vilkor åtnjuta». Visserligen har under senare tider påståtts att knektekontrakten icke skulle skydda nyssnämnda samhällsklass från den art af värnpligt som ålägger *alla* vapenföra män af *några* vissa ådersklasser och icke *en viss del* af *många* åldersklasser skyldighet af utskrifning i hären. Svårligen skall man dock göra en sådan åsigt gällande utan att träda gränserna i tydligen uttalade ordalag för nära. Så uppfattades ock betydelsen med knektekontrakten kort efter deras tillkomst. Ett bevis härför bland andra är att en enväldig konung, Carl XII, i sin mest brydsamma belägenhet vid tvångsutskrifningarne år 1718 uttryckligen föreskref i bref till sina landshöfdingar att ingen fick befrias från lottning — hvilken skulle företagas, om ej tillräckligt antal mot värfning kunde anskaffas — utan »allenast rusthållare och rotebönder med hvarje sin uti Compagnie-Rullan inskrifne Vargeringskarl». Man bör icke heller förglömma att utskrifningarne *före* knektekontraktens upprättande skedde ömsom efter hufvudtal och gårdatal och icke allenast efter det sistnämnda. Utskrifning måste sålunda i sig innefatta detsamma som man i våra dagar kallar värnpligt, och äfven i nu framlagda förslag har man bibehållit ordet utskrifning i hären.

Men oafsedt betydelsen af knektekontrakten torde det icke anses hvarken billigt eller klokt att längre bibehålla stadganden om skyldighet för någon viss samhällsklass att mera än andra vara underkastade uppoffringar för ett älskadt fäderneslands försvar mot vare sig yttre eller inre fiender. Svenska folket har alltid velat häfda sin sjelfständighet som ett fritt folk och jag är förvissad om att det äfven hädanefter så skall göra; men härtill fordras att man gör det till ett *enigt* folk, och första vilkoret härför är likhet inför lagen, icke blott i rättsligt hänseende medborgare emellan, utan jemväl i beskattningen och framför allt i de bördor som kräfvas för försvaret.

Behofvet och nödvändigheten af förbättringar i beväringslagen, hvilka afse skärpta bestämmelser rörande beväringsmanskapets redovisning och kontrollering, förnekar jag icke. Om förslaget endast afsett ordnandet i detta hänseende af bestående förhållanden samt gält nuvarande fem åldersklasser, och om någon antydan blifvit gjord att våda kunnat befaras genom uppskof dermed, till dess försvarsfrågan i sin helhet hunnit underkastas Riksdagens pröfning, skulle jag utan tvekan lemnat mitt bifall dertill. Men då detta icke är fallet, synes mig alldeles olämpligt att för närvarande gifva Konungen rättighet att uppbåda icke mindre än tolf åldersklssser af föga öfvadt folk. Dessa tolf åldersklasser torde, särdeles om den skärpta kontrollen förutsättes, kunna beräknas till omkring 350,000 man. Och för mig vore en gåta, huruledes det skulle vara möjligt att i krig använda dessa massor af folk, utan nödigt befäl, vapen, utredning och framför allt tillräcklig öfning — vare sig att dermed afsåges införlifning med den stående hären eller utbildning till ersättningstrupper. Men under sådana omständigheter torde det så mycket mindre vara lämpligt att ålägga en så stor del af den manliga befolkningen det onödiga besväret med anmälning vid flyttningar o. s. v. som i närvarande fem beväringsklasser vid mobilisering synes finnas full tillgång till värnpligtige för såväl införlifning med stående hären, sådan den nu är ordnad, som för ersättandet af lidna förluster. Genom framläggandet af förslag, som visserligen ålägger ökadt tvång, men i sjelfva verket, för så vidt det afser utsträckning af värnpligten, icke innebär någon förstärkning af försvaret, ökas säkerligen icke hos allmänheten villigheten till uppoffringar. Å andra sidan kan deremot den fördelning af årsklasserna m. m., som nu blifvit föreslagen, möjligen befinnas olämplig för en härordning, som man nu icke känner, men som af alla förväntas inom kort komma att efterträda den nuvarande.

Dessutom torde den ofta upprepade klagan öfver ofullständigheten af beväringens nuvarande kontroll och redovisning i icke ringa mån kunna afhjelpas genom strängare tillämpning af redan för detta ändamål tillgängliga föreskrifter.

Grundad anledning saknas slutligen icke för det antagande, att om Kongl Maj:ts förenämnde propositioner nu bifallas, vare sig med eller utan de förändringar som blifvit af Utskottet vidtagna, indelningsverket yttermera fastläses; äfvensom att bördorna för detsammas underhåll måste öfver höfvan växa, då indelta armén i verkligheten skulle blifva ett slags befälsstam åt beväringen, hvars öfningar svårligen någon lärer föreställa sig kunna förblifva ens för den närmaste framtiden inskränkta till 30 dagar, då tjenstgöringstiden utsträckes så vä-

sentligt som till tjugu år i stället för fem. — Till denna farhåga om indelningsverkets ytterligare fastläsande, har man tillräckliga anledningar uti det motstånd, som, i afseende å bördornas fördelning, tidt och ofta framträdt från deras sida som endast i ringa mån bidraga till skyldigheternas utgörande.

Jag har nu sökt framhålla några af de skäl, som enligt min åsigt under för handen varande förhållanden tala emot antagandet af Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflåtna propositioner om utsträckt värnpligt. Åtskilliga andra förefinnas dessutom, hvilka vid många särskilda tillfällen varit framhållna såväl i tal som skrift och hvarmed jag icke nu skall besvära. De anförda torde vara tillräckliga för motiverandet af min inom Utskottet framstälda vördsamma hemställan om afslag å Kongl. Maj:ts föreliggande propositioner.»

af Herrar *Johannes Jonsson* och *Magnus Jonsson,* hvilka särskildt anfört:

»Då Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 6, angående lag om allmänna värnpligten, icke innehåller något förslag till ingress om upphäfvande eller undantag af äldre lagar angående allmänna beväringen samt icke heller om skarpskyttarnes befrielse från första årets vapenöfningar, så anse vi, på grund af stadgandet i 42 § Riksdagsordningen, det ligga utom Lag-Utskottets befogenhet att införa några förslag till stadganden eller förklaringar, som icke blifvit föreslagna. Enahanda anmärkning hafva vi emot Utskottets förslag i 2:dra punkten, angående underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t om och i hvad mån lappmarksbefolkningen bör befrias från värnpligt, helst då ingen motion i detta afseende nu föreligger.»

Herr *Lindgren* har begärt få här antecknadt, att han på grund af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

(Bilaga till Lag-Utskottets utlåtande N:o 23).

P. M.

Redan år 1621 erhöll allmogen i Dalarne Kongl. Maj:ts löfte att förskonas ifrån utskrifningarne mot det att de efter eget erbjudande alltid höllo 1,400 man varaktigt krigsfolk, utom befäl, till kronans tjenst. Tid efter annan bekräftades detta, till dess Karl XI i sammanhang med den öfriga roteringens ordnande 1682 bestämde dalregementets styrka till 1,200 man. Provinsen Jemtland förband sig 1645 genom kontrakt med kronan att hålla 300 man varaktiga soldater på de vilkor, som för Dalarne voro faststälda. År 1649 anhöll Vesterbottens allmoge genom sine fullmäktige, att hos dem måtte inrättas ständigt knektehåll, hvilket samma år bifölls. Redan vid detta tillfälle yttrades i rådet, att man borde utsträcka den fasta roteringen öfver hela riket. 1650 begärde Helsinglands allmoge att likasom Dalarne få hålla ett visst antal soldater till undgående af utskrifning. Denna ansökan afslogs, förnyades 1664 och bifölls slutligen 1675. Ångermanlands allmoge framförde en önskan i samma syftning 1652, och vid följande årens riksdagar finner man allmogen upprepa denna anhållan om ett ständigt knektehåll i stället för utskrifning.

Karl XI:s indelningsverk var sålunda ingen nyhet, som infördes, utan en utveckling och ett fullständigande af en redan i flera trakter af landet bestående institution, tillkommen på allmogens begäran, i stället för utskrifningarne.

Kontrakt angående visst knektehåll afslutades vid utskrifning i Bollnäs af Konungens fullmäktig med samtlige allmogens fullmäktige utaf knektesocknarne i *Gestrike- och Helsingeland* den 9 Augusti 1682 samt stadfästades af Konungen den 9 påföljande September. Första punkten af detta kontrakt lyder sålunda: ”Såsom nu till det första Kongl. Maj:t i nåder hafver förordnat, att regementet allt framgent, utan någon afkortning, skall bestå af 1,200 man med korporaler och gemene, och allmogen sig uppåtagit det samma rigtigt och ovägerligen att præstera, såsom indelningen, hvilken efter gårdtalet deröfver är gjord, det föreskrifver, *alltså gifves dem deremot uppå Kongl. Maj:ts vägnar den fullkommeliga försäkring, att de, så länge på deras sida intet fel förspörjes, det utlofvade att efterkomma, skola vara befriade för utskrifningen och alla dervid följande besvär.*»

Med samtlige allmogens i *Upland, Östergötland, Södermanland, Westmanland* och *Nerike* fullmäktige vid riksdagen i Stockholm år 1682 afslu-

tades af Kongl. befullmäktigade den 27 Oktober nämnda år kontrakt "angående ett visst och stadigt knektehålls inrättande och stadigvarande underhåll" uti dessa provinser. Uti detta kontrakt förklaras, att samtlige allmogens fullmäktige herredagsmän "i anledning af Hans Kongl. Maj:ts nådige oss förestälte proposition samt moget och noga öfverläggande med hvar annan, omsider uti den mening stannat, att i stället för manskaps förskaffande genom utskrifningar, som här till uti riket öfligt varit, de till Kongl. Maj:ts milities beständiga och riktiga vidmakthållande en ginare utväg och lättare medel funnit, nemligen ett visst knektehåll efter gårdarne nu att undergå uti dessa provincier Upland, Östergötland, Södermanland, Vestmanland och Nerike, äfven som Öster- och Vesterdalarne en tid bortåt, samt Gestrikeland och Helsingeland nu nyligen ingått hafve, och det på sådant sätt, att Kongl. Maj:ts regementer till fot i förbemälte provincier alltid vid det talet af 1,200 man af dem underhållas skole — — —; erkännandes allmogen i gemen med underdånig vördnad och tacksamhet denne Kongl. Maj:ts dem i detta mål vederfarne Kongl. ynnest och nåde, att först saken uppå denne varande riksdag i nåder af Kongl. Maj:t deras underdåniga betänkande hemskuten och dem det medel förundt är, som de underdånigst förmode till fotfolkets anförskaffande mycket riktigare vara, än de förre ovisse och kostsamme utskrifningar, hvilka dem under tiden odrägelige fallit; förpligte sig i det öfrige såsom trogne undersåtare egnar och bör att gå Hans Kongl. Maj:t med all trohet, vördnad och lydno städse och intill deras dödsstunder underdånigst tillhanda." Första punkten uti kontraktet lyder sålunda: "Emedan Hans Kongl. Maj:t först och främst i nåde hafver förordnat, att regementet allt framgent utan någon afkortning skall bestå af 1,200 man med korporaler och gemene, och allmogen på sig tagit det samma riktigt och ovägerligen att fullgöra, såsom indelningen, hvilken efter gårdetalet deröfver är gjord, det uttryckeligen föreskrifver; *allt förty gifves dem däremot uppå Kongl. Maj:ts vägnar härmed den fullkomlige försäkring, att så länge på deras sida intet fel förspörjes det som utlofvadt är att efterkomma, de, deras barn och folk, hvilka till gårdarnes kultur och bruk, samt till ersättande af manskapets afgång nödvändigt kunde behöfvas, för utskrifningar och alle där vid hängande besvär, hvad namn de helst hafva kunne, samt fördubblingar och våldsamme värfningar, nu och i tillkommande tider vara alldeles qvitte och befriade,* dock att inga underslef androm till förfång härvid föröfvas med en hop onödigt folks understickande och antagande på gårdarne, det landshöfdingarne böre hafva en noga uppsigt uppå.» Aftalet med allmogen finnes äfven omförmäldt i riksdagsbeslutet den 3 Januari 1683, punkt 21, hvarest allmogens fullmäktige säga, bland annat: »hafve vi fördenskull icke allenast befunnit flere utskrifningar till regementernes upfyllande af nöden vara, utan ock der bredevid noga och väl med hvarannan öfverlagt, huru man

i tid måtte vara omhugse och beredd, verkligen och med ett kraftigt eftertryck i tid att kunna alla elaka ämnen hindra och dämpa; pröfvandes till den ända för all ting af nöden vara ett starkt manskap allt stadigt i förråd att hafva, och der med nu mera och fast kraftigare, än tillförene nånsin skedt är, Kongl. Maj:t och Riksens säkerhet att understödja; det vi allmogen i Upland, Östergötland, Södermanland, Vestmanland och Nerike, som intill detta knekteskrifningen hafva varit underkastade, efter vår underdåniga pligt samt i anledning af Kongl. Maj:ts egen nådiga proposition hos oss välbetänkt slutit och ändtligen derutinnan stannat hafva, ett visst knektehåll att undergå — — —, det vi ock vele till Kongl. Maj:ts infanteriregementers i provinserna beständige vidmakthållande, hvart regemente af det antal, som vi uti vårt till Kongl. Maj:t i underdånighet inlevererade skriftlige svar utnämt hafva, nu efter gårdetalet emottaga, så att två hela gårdar af krono och skatte utan åtskilnad en knekt förskaffa, nnderhålla och på all oförmodelig händelse städse i beredskap hafva skole, aldeles efter det af de härtill förordnade höge Herrar, Kongl. Maj:ts högt betrodde män och råd, nyligen med oss slutne kontrakt, varandes deremot, så länge detta utlofvade af oss försvarligen præsteras, vi, våre barn och folk, som till gårdarnes kultur och bruk, samt ersättande af manskapets afgång nödvändigst kunne behöfvas, för utskrifning och alle dervid hängande besvär, ehvad namn de helst hafva kunna, såsom ock fördubblingar och våldsamme värfningar nu och i tillkommande tider aldeles qvitte och befriade.»

Samma vilkor och försäkran, som nu omförmälda handlingar, innehålla ock Kongl. förordningen den 4 November 1725 angående det vissa knektehållet uti *Uplands* och *Stockholms län,* punkt 1, samt Kongl. förordningen och reglementet den 12 Januari 1728 mellan allmogen och soldaterna i *Stora Kopparbergs län*, punkt 1.

Beträffande rotehållet i *Vesterbottens* och *Norrbottens* län innehåller drottning Kristinas bref den 16 April 1649, att på begäran samtliga allmogen i tio uppräknade socknar "uti Vesternorrlanden" "skall vara förundt och efterlåtet, att hålla till Vår och Kronans krigstjenst 1,056 gemene knektar med korporalerne, såsom skall bemälte allmoge vara förpligtad att gifva frihemman till 96 öfver- och underofficerare, så ock regementsofficerare efter ordningar", hvaremot allmogen skall "vara *frie och exempt för utskrifning och utskrifningspenningar*"; och Kongl. förordningen den 31 Mars 1696 emellan rotarne och soldaterne under det vissa knektehållet uti Vesterbotten (= nuvarande Vesterbotten och Norrbotten), hvilken förordning nu betraktas såsom ortens knektekontrakt, innehåller i punkt 1 den försäkran, att intet mera manskap, än nämnda antal, vid hvarjehanda afgång skulle fordras eller uttagas.

Kontraktet angående det stadiga knektehållet med ridderskapet och adeln samt allmogen af krono och skatte i *Skaraborgs län,* slutet och upp-

rättadt år 1684 och af Konungen konfirmeradt den 16 Mars 1685, samt kontraktet med ridderskapet och adeln samt gemene allmogen uti *Elfsborgs län* och på *Dal* om det ständiga knektehållets inrättande, af Kongl. Maj:t stadfästadt den 10 December 1685, innehålla icke uttrycklig frikallelse från utskrifning, men stadgandena i det förras punkt 13 och i det senares punkt 14 utgå från förutsättningen: »*Eftersom (Såsom) utskrifningarne (utskrifningen) och dess besvär nu upphöra*».

Uti kontraktet den 25 Juni 1688 med ridderskapet och adeln samt allmogen i *Vermland*, angående det dersammastädes upprättade vissa knektehållet, af Konungen fastställdt den 18 November samma år, säges i punkt 1: »Påtage vi oss uti denna provinsen Vermeland allt stadigt att underhålla 1,200 man uti de härader, *som för detta utskrifningarne varit underkastade*" och vidare i punkt 13: "*I fall vi i längden detta knektehållet intet skola kunna hålla, så äro vi förpligtade att underkasta oss utskrifning, som för detta vanligt varit.*"

Något annat kontrakt om knektehållet i *Kronobergs län* finnes numera icke, än Kongl. förordningen den 13 Maj 1685 emellan allmogen och soldaterne i Jönköpings och Kronobergs län. För *Jönköpings län* finnes deremot ett äldre kontrakt af den 15 Augusti 1684, som dock enligt Kongl. instruktionen den 24 Januari 1686 för indelningskommissarierna icke gäller. Något annat kontrakt för *Kalmar län* har icke kunnat påträffas, än Kongl. förordningen den 26 Februari 1686 emellan rotar och soldaterne uti Kalmar län och Tjust till det vissa knektehållet. Nu omförmälda förefintliga handlingar innehålla icke försäkran om utskrifningsfrihet. Uti Kongl. brefvet till amiralen och landshöfdingen, friherre Hans Clerck, att proponera adeln och allmogen uti Calmare län om ett visst knektehåll, den 25 Januari 1684, säges emellertid, att »såsom ridderskapet och adeln samt allmogen i Jönköpings och Kronobergs läner sig nu mera förklarat hafve till att antaga det visse knektehållet — — —", landshöfdingen anbefaldes, "att göra allmogen så väl som ridderskapet och adeln i höfdingedömet den propositionen, om de icke äfven som de andre deras grannar i Jönköpings och Kronobergs län, samt andre våre provincier, skulle hafva lust, att häller antaga det visse knektehållet, än alltid och årligen de månge besvär och omkostnader underkastade vara, som utskrifningarne medbringa, *så ofta som på regimentet något manskap brister.*»

I *Skåne* hade sedan 1679 och i *Halland* sedan 1648 i stället för manskap i allmänhet utgjorts utskrifningspenningar. Sedan extra rotering påförts Skåne 1811, hvilken 1817 förbyttes till ständig rotering, förklarade Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 3 Juli 1812 statens inkomst af utskrifningspenningarne i Skåne och Halland för framtiden försvinna, och enligt Kongl. brefvet den 23 Mars 1813 skulle, sedan roteringen egt rum, rotehållarne icke med några vidare

afgifter af hvad namn de vara må i och för roteringen belastas samt äfven njuta befrielse från de hittills vanliga utskrifnings- eller rotepenningar.

Herjeådalen har, alltsedan detta landskap kom under Sveriges krona, njutit frihet från soldathåll mot erläggande af en kontant afgift.

Bohuslän, likasom *Jemtland*, uppsatte ursprungligen dragoner, hvarföre för dessa landskap hänvisas till hvad nu säges om rusthållet.

Om *rustningen* finnas i allmänhet icke några kontrakt på samma sätt som beträffande roteringen med allmogen upprättade, utan, sedan indelningen till rusthåll var slutad, utfärdades rustningbref för hvarje rusthållare särskildt. Emellertid innehåller Kongl. resolutionen, gifven samtelige rustningshållarne i Sverige och Finland den 24 November 1680, att "*rustningshållarne både för sine egne personer, deras sventjenare och dessutan en dräng och en pojke för rotering och utskrifning skole vara befriade, samt alle gårdar, för hvilke gemen häst löper, samma vilkor åtnjuta.*" I resolutionen och förklaringen den 3 Januari 1683, punkterna 39 och 41, förordningen och reglementet den 5 Januari 1684, punkt 5, samt förklaringen den 7 April 1685, punkt 8, förutsättes för rusthåll i allmänhet frihet från utskrifning och knektehåll; hvarjemte för särskilda orter dylika bestämmelser äro meddelade, såsom för *Småland* i Kongl. resolutionen den 19 November 1680, punkt 1, för *Bohus län* och *Halland* Kongl. brefvet den 13 Maj 1685, för *Jemtland* kontrakt den 7 September 1688, fastställdt den 15 November 1689, och för *Skåne* reglementet och förordningen den 7 November 1695, punkt 11, som lemnar rusthållarne i denna provins frihet från utskrifningspenningar.

Beträffande *båtsmanshållet* så har detsamma tillkommit, båtsmansrustningen i *Blekinge* och *Södra Möre* under motsvarande förhållanden som rusthållet, och båtsmansroteringen i *öfrige kustorter, der båtsmanshåll förekommer*, under i allmänhet samma vilkor och friheter som roteringen. Att häri särskildt ingick frihet från utskrifningar, framgår, bland annat, af städernas fullmäktiges beslut i Stockholm den 28 Januari 1629, hvari de åtogo sig att, *emot frihet från utskrifningar*, årligen hålla ett bestämdt antal godt och dugligt sjöfolk och att dem så årligen continuera, samt Kongl. instruktionerna den 1 December 1634, och den 14 December 1640 för åtskilliga personer att ackordera om båtsmanshållet i kustorterna.

Af det anförda synes obestridligen framgå, att på grund af knektekontrakten och dit hörande handlingar samt omständigheterna vid indelningsverkets tillkomst, detta såväl beträffande rustning och rotering till armén som båtsmanshåll är af rust- och rotehållare åtaget under uttryckligt vilkor och försäkran om frikallelse från utskrifning.

Fråga blir då, hvad rätteligen bör förstås med den utskrifning, hvarifrån de roterande och rustande mot rustningens och roteringens upprätthållande erhållit frikallelse.

Redan på riksdagen i Linköping 1600 hade beslutits, att ett visst antal hofmän (= ryttare) och knektar skulle i hvar landsända på rikets bekostnad årligen och stadigt blifva hållna, så starka till mantal (= hufvudtal), som i deröfver upprättad ordning bestämdes; och sedermera stadgade regeringsformen den 29 Juli 1634, att de svenska regementena skulle vara fotregementena 13 (hvartdera gemenligen hållande 1,200 man och derutöfver) samt regementena till häst 4 (hvartdera hållande 1,000 man). Det synes hafva varit egentligen i och för "manskaps förskaffande" till denna "Kongl. Maj:ts ordinarie milities vidmakthållande" som utskrifningarne, vare sig de skedde efter mantal eller gårdatal, i allmänhet egde rum. Så säga Ständerna vid riksdagarne 1622, att fotfolket skulle stärkas med utskrifning; 1627, att de utskrifne skulle tjena såsom landsknektar; 1638, att krigsfolket skulle stärkas medelst utskrifning; 1647, att krigsfolket, som årligen minskades och afginge, skulle med skälig utskrifning förstärkas; 1652, att landsregementena till fots skulle med starka utskrifningar uppfyllas och stärkas; 1668, att utskrifning beviljades till fyllnad af hvad som kunde vara afgånget af landsregementena; 1678, att landsmilitien måste förstärkas med godt och ansenligt manskap, hvarföre utskrifning skulle ske; och 1680, att afgången, som landtmilitien uti de förflutna krigstiderna tagit, måste ersättas med utskrifningar. Allmogens fullmäktige säga ock i 1682 års kontrakt, att de i den mening stannat, att *i stället för manskaps förskaffande genom utskrifningar*, som här till uti riket öfligt varit, de *till Kongl. Maj:ts milities beständige och riktige vidmakthållande* en ginare utväg och lättare medel funnit, och uti 1683 års riksdagsbeslut, att de *till Kongl. Maj:ts infanteriregementers i provinserna beständige vidmakthållande* ett visst knektehåll nu till gårdatalet mottaga.

Det är ock att märka, hurusom, under det *mantalet* först låg till grund för utskrifningarne, dessa efter 1642 i allmänhet utgjorts efter *gårdatalet.* Så beslötos en eller flere utskrifningar: *efter mantalet* 1624, 1627 (2 gånger), 1629, 1631, 1632, 1634, 1638, 1640, 1683; *efter gårdatalet* 1642, 1643, 1647, 1649, 1650, 1652, 1655, 1660, 1664, 1668, 1672; *än efter mantal, än efter gårdatal:* 1657, 1675, 1678 och 1680.

Men vid sidan af dessa utskrifningarne stod den allmänna värnpligten.

Redan Konungabalken af 1442 års landslag, hvilken var Sveriges allmänna gällande lag till 1736, stadgade i 2 kap. 2 §, att alla de, som i riket bygde och bodde, egde och skulle Konungen lydno hålla, bud hans efterkomma och till tjenst vara, särdeles vid landamäret att värja landet och ej yttermera fara med härfärd utan egen god vilja, hvilken senare inskränkning upphäfdes genom beslutet i Nylödöse 1540, "enär det rådeligare och nyttigare syntes, samt med större fördel kunna ske, att söka och angripa

sin fiende i hans land, än sitt eget fädernesland med kost och besvär förhärja och förderfva".

Den sålunda stadgade allmänna värnpligten fullgjordes under medeltiden af bondehären till fots och på egen kost, så länge denna räckte, hvarefter hären vanligen underhölls genom utskrifna gärder i de orter, der den framgick. I tidens fejder vare sig mellan särskilda tronpretendenter eller partianförare uppträdde bondehären icke sällan. I befrielsekrigen under Engelbrekt, Sturarne och Gustaf Wasa afvärjde den med samnad hand utländskt förtryck och häfdade landets sjelfständighet.

Äfven under följande tider finnes landslagens anförda stadgande ej sällan både i rådplägningarne bekräftadt och ute i krigen tillämpadt.

Redan riksdagsbeslutet i Westerås den 20 Januari 1544 säger: "det blef ock så beslutadt, att, hvar så skedde, att fienderna blefve alltför mäktige och derutaf ett nederlag eller afbräck skedde, det man då hasteligen åter förvisste att förstärka sig med folk igen, skulle hvar 5:te man af Småland och af de andre landsändar hvar 6:te man vara färdig att möta, men i högsta nöd skulle hvar man vara beredd att följa, förhjelpandes att afvärja allt fiendtligt öfvervåld och betryck" — sålunda redan första gången utskrifning under nyare tiden beviljades, en tillämpning på samma gång af den allmänna värnpligten. Den 1 September 1563 utkom en Kongl. instruktion, som bestämde, huru med "landtvärnet från Upland, Södermanland, Westmanland och Nerike förhållas skall", hvilken instruktion innehåller detaljerade föreskrifter rörande detta landtvärns beväpning och underhåll. Den 4 Januari 1577 utfärdades en ordning till efterlefnad för dem, åt hvilka det hädanefter blef uppdraget att antaga och utskrifva krigsfolk; men oaktadt denna ordnings egentliga ändamål att tjena till ledning vid de ordinarie utskrifningare, talas der dock under åberopande af landslagens konungabalk om den allmänna värnpligten: om ändock högsta nöden någon gång kräfde en *allmän uppfordring* till rikets försvar, då skulle alla rikets innebyggare vara pligtige och redo att afvärja dess skada enligt hvad lagen uti konungabalken 4 kap. derom uttryckligen förmälte. Man sökte ock under dessa tider att under tillämpning af den allmänna värnpligten, så vidt omständigheterna medgåfvo, bilda en med befäl försedd och organiserad landtstorm. Under Karl IX skrefs på grund af Kongl. brefvet den 5 November 1607 allmogen i rotar och indelades i fännikor, hvarvid de erhöllo egne höfvidsmän. 1617 års adliga privilegier, § 19, innehålla: "fordrar höga nödtorften, att man af huset (en man från hvarje matlag) måste i ofredliga tider utgå, så måste alla dertill vederredo finnas". Vid 1624 års riksdag beslöto ständerna, efter att hafva beviljat vanlig utskrifning för året, att "alla rikets innebyggare, så många, som hemma sitta, i städerna och på landet, skola låta sig mönstra, skrifva i rotar och förskaffa sig efter ämnet värjor och byssor; och *ingen*

vare fri eho han ock är. Begärandes derhos ödmjukligen, att Hans Kongl. Maj:t ville förordna uti landskapen och häraderna öfverstar och förmän, som dem, när omtränger, uppbuda och anföra dit, som Rikets värn kräfver. Och lofva vi i det fallet att hålla oss vederredo uti alla landsändar och städer att utgå, antingen alle eller så många som Kongl. Maj:t låter utfordra af hvar landsända i sender och försörja oss i så måtto med kost efter vårt ämne, till dess andre utfordras och oss aflösa". Förbindelsen förnyades tid efter annan, första gången redan vid 1625 års riksdag, då ett lika lydande beslut fattades, och år 1626 skrefs allmogen i rotar, och gamla afskedade krigsmän förordnades till höfvidsmän.

Regeringsformen den 25 Juli 1634 lemnar, efter att i punkt 31 hafva afhandlat den ordinarie militien, bestämt regementernas antal samt förklarat, att "dessa regementen till häst och fot efter ordningen skola hållas kompletta och heldre starkare än svagare", i sammanhang härmed i punkten 32 särskilda bestämmelser om sättet för den allmänna värnpligtens utgörande samt stadgar i detta afseende att befälet öfver landstormen skall förenas med befälet öfver det i hvart landskap förlagda landsregementet: "skall ock öfversten eller i hans frånvaro hans öfverstelöjtnant eller major, i Rikets nödstälda tider, stå allmogen före, och, sedan de med lands- och häradshöfdingarnes tillhjelp äro roteskrifne och fördelta, vara deras förmän till landets försvar. Men derest äfven dessa officerare vore förhindrade eller hade laga förfall, bör dem andra substitueras". Föreskrifterna härom bekräftades genom regeringsformen 1660, punkt 19.

Denna allmänna värnpligt anlitades äfven i krigen. Under 1612 års krig med Danmark var "man ur huse" uppbådad i gränsprovinserna, särdeles Småland och en del af Vestergötland, i danska kriget under drottning Kristinas regering deltog också allmogen vid gränserna, 1644 och 1645 både på skånska och norska gränsen, likväl under militärbefäl och i förening med reguliära trupper, sammaledes under Karl X:s krig, i Finland mot ryssarne, i Norrland och Dalarne mot norrmännen, och vid ett rykte om Holländska flottans ankomst 1657 uppbådades östgötabönderna. Under krigsåren 1676—1679 lät Karl XI öfver allt, der gränsen af fienden hotades, uppkalla landstormen. Vid armén i Skåne 1677 användes uppbådad smålandsallmoge, ehuru utan ordentliga vapen och anförde af sina landshöfdingar. Nerikes sexmänningar, Elfsborgs, Vermlands och Dals samt Skaraborgs sjettingar och Dalarnes utskottsfolk omtalas äfven. Vid krigstider innehålla ock understundom riksdagsbesluten på samma gång bestämmelser om utskrifning till härens upprätthållande och om allmän värnpligt. Så förklarade vid 1675 års riksdag, således helt kort före införandet af den ständiga roteringen, ständerna uttryckligen, att de hvarken kunnat eller bort undandraga sig att gripa Kongl. Maj:t under armarne på det kraftigaste, hvarföre de

icke allenast utlofvade att med all sin makt och man ur huset ställa sig fienden till motvärn, i fall nöden skulle det äska, utan ock till förstärkning af landets krigsmakt beviljade en stark utskrifning för år 1676.

Äfven efter rustningens och roteringens mera allmänna införande stod den allmänna värnpligten fortfarande lika lagstadgad som förut och kom också i tillämpning.

I sammanhang med det förnyade aftal, hvilket Karl XI i resolution den 21 Juli 1682 uppgjorde med allmogen i Dalarne om det ständiga knektehållet, biföll han allmogens begäran att icke belastas med något "utskott" (= särskildt uppbåd) vidare än till Dalegränsens försvar, samt lofvade att förordna gode och välförfarne officerare, som kunde anföra och understödja dem i deras goda uppsåt att hindra och uppehålla fienden. Samme konung utfärdade den 16 Januari 1689, kort efter att hafva med allmogen i Vermland afslutat kontrakt om knektehållet derstädes, reglemente för de officerare, af hvilka denna allmoge vid lämpliga tider borde exerceras för att kunna motstå fiendtliga infall från norska sidan. Desse officerare skulle fördela allmogen i kompanier, korporalskaper, rotar och led, samt dem sedan undervisa. Öfningarne skulle, mellan andtiderna, verkställas vid mindre helgdagar efter gudstjensten samt vid tingen. Kronan förband sig att med vapen förse dem af allmogen, som sjelfva icke egde dylika och målskjutningar anbefaldes 2 à 3 gånger om året.

Under Karl XII:s krig var allmogen åren 1710 och 1711 i gränsorterna uppkallad, och den 19 Mars 1714 utfärdade prinsessan Ulrika Eleonora samt Rådet, efter Ständernas beslut, en förordning om allmänt uppbåd. Af allmogen skulle bildas en talrik »landtmilis», som på papperet i en specifikation af år 1714 upptages till ej mindre än 132 regementen om tillsammans 133,200 man, men förordningen torde icke hafva blifvit något allmännare utförd, utom i rikets kustorter. Äfven under de nästföljande åren och intill dess fred slöts, befinnes allmogen ofta hafva varit sålunda uppbådad.

De under Karl XII:s tid påbudna så kallade tremännings-, fyrmännings- och femmänningsregementena, sockneknektarne o. s. v. samt de mot slutet af samma konungs regeringstid företagne allmänna utskrifningarne och tvångsvärfningarna synas, likasom den sedermera under frihetstiden och de tvenne följande konungarnes krig med Ryssland uppkallade vargeringen, stridande mot knektekontrakten och endast kunna af nödtvånget ursäktas.

Ett påkallande af den allmänna värnpligten synes deremot icke vid denna tid hafva ansetts stå i strid med knektekontrakten. Både 1719 och 1720 års regeringsformer omtala i § 5 utskrifningar såsom föremål för Rikets Ständers bestämmanderätt, men det oaktadt innehålla samma års riksdagsbeslut förpligtelser för folket att våga det yttersta och, när så omträngde, gå man ur huset till rikets värn och försvar. De adeliga privilegierna, med

Rikets Ständers enhälliga samtycke utfärdade den 16 Oktober 1723, säga i punkt 10: "Och når riksens tarf och hjelp måste utgöras, då skall icke något påläggas Adelns landbönder och utsockne frälsehemman utan menige Ridderskapets och Adelns, som sjelfva några landtgods ega, goda ja och samtycke; och skola alltid i sådana hjelper blifva räknade två hela besuttne frälsehemman emot ett helt besuttet kronoskatte, frälseskatte och kronohemman; item två halfva emot ett halft och två fjerdedels hemman emot ett fjerdedels. Således skall ock hållas, *om någon utskrifning hos allmogen till riksens värn och försvar samtyckt och beviljad blifver;* eljest skall adeln uti ofredliga tider icke försvara mera manshjelp, än som hvart hemman till dess nödtorftiga bruk kan erfordra och legohjonsstadgan tillåter, *men om höga nödtorften så tränga kunde, att man ur huse utgå måste, då skola alla dertill vederredo finnas.*"

Knektekontrakten synas icke heller kunna betraktas såsom privaträttsliga urkunder och de genom dem uppstående rättsförhållanden såsom af privaträttslig natur. Under det den allmänna värnpligten var stadgad i den *allmänna lagen*, betraktades utskrifningarne såsom *bevillningar*, och det var derför fullt öfverensstämmande med den tidens statsrättsliga former, att bevillningsrätten utöfvades icke blott af de fyra riksstånden, församlade till allmän riksdag, hvar för sig, utan, såsom just vid kontraktens ingående tillgick, genom öfverenskommelser med de särskilda orternas fullmäktige, vare sig i hembygden eller församlade vid riksdag. I samma mån de allmänna riksdagarne erhöllo större betydelse, upphörde dessa senare former för bevillnings åtagande, men synes härigenom de förut med de särskilda orterna slutna öfverenskommelser icke kunna hafva förlorat sin *statsrättsliga* karakter. Denna karakter hafva de ock sedan ansetts ega. På grund af 1720 års Regeringsform §§ 5 och 25, den senare af innehåll, bland annat att krigsmakten till häst och fot, så väl som båtsmanshållet, förblifver vid sin indelning och de med allmogen samt städerna upprättade kontrakter, hvilka noga böra efterlefvas och iakttagas, *intill dess Kongl. Maj:t och ständerna nödigt finna någon ändring derutinnan att göra*, och då i frågor angående indeldelningsverk och utskrifningar såsom beskattningsfrågor ännu hvarje stånd för sig egde besluta, skedde under hela frihetstiden, vanligen i form af resolutioner på de särskilda ståndens besvär, ett stort antal ändringar och tillägg i de ursprungliga bestämmelserna; och rätt för Konungen att med Rikets Ständer sådana företaga stadgas desslikes i 1772 års Regeringsform §§ 18 och 45 likasom uti 1809 års Regeringsform §§ 73 och 80.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 24.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Mars 1880, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Memorial, i anledning af återremiss af vissa delar af Utskottets Utlåtande N:o 12, öfver Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar.

Vid behandling af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar, hafva uti de af Utskottet framlagda förslag till förordningar blifvit af allenast en Kammare till Utskottet återförvisade: uti *förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund:*

af Första Kammaren §§ 6, 10, 11 och 20 äfvensom rubriken och ingressen;

samt uti *förordningen om allmän flottled:*

af Andra Kammaren §§ 6 och 8.

Som emellertid dessa §§ äfvensom rubrik och ingress blifvit af Medkammaren godkända, får Utskottet, som framdeles kommer att med anledning af Kamrarnes i öfrigt skiljaktiga beslut i frågan, äfvensom beträffande de delar af Utskottets förra Utlåtande, hvilka blifvit af båda Kamrarne till Utkottet återförvisade, afgifva utlåtande och i sammanhang dermed med anledning af Första Kammarens återremiss af rubriken och ingressen till förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund göra hemställan, nu anhålla,

1) att *Första Kammaren* ville beträffande §§ 6, 10, 11 och 20 i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund fatta beslut; samt

2) att *Andra Kammaren* ville fatta beslut öfver §§ 6 och 8 i förordningen om allmän flottled;

hvilket härmed

för Riksdagen anmäles.

Stockholm den 19 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Stockholm, Associations-Boktryckeriet, 1880.

N:o 25.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 Mars 1880, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt förslag till ändring i 38 § af förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Enligt 38 § i förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom skall utmätning af fast egendom för fordran, som icke blifvit intecknad, anmärkas uti inteckningsprotokollet vid den rätt, hvarunder egendomen lyder; och har förty utmätningsförrättaren att genast, å landet till domaren och i stad till rätten, insända bevis om utmätningen och beloppet af den fordran, för hvilken utmätningen skett; börande derefter beviset uppläsas och i inteckningsprotokollet införas, på landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting, och i stad å nästa rättegångsdag för inteckningsärenden. Visas att utmätning, hvarom anmärkning skett i inteckningsprotokollet, blifvit upphäfd eller eljest förfallit, skall rätten låta sådant i protokollet antecknas.

Uti en inom Andra Kammaren af Herr *A. Rosenqvist* afgifven och till Lag-Utskottet öfverlemnad motion, N:o 71, anföres nu, att sistberörda stadgande om sättet för antecknings erhållande i inteckningsprotokollet derom, att utmätning, hvarom förut anteckning der förekomme, blifvit upphäfd eller eljest förfallit, syntes sakna nödig fullständighet, äfvensom anteckning om utmätning af fast egendom kunde komma att i protokollet och inteckningsboken qvarstå såsom giltig

långt efter det den upphört att hafva någon betydelse, utan att dock kunna vid utfärdande af gravationsbevis å fastigheten förbigås, hvarföre motionären till undvikande af oreda, oformlighet och, vid meddelande af gravationsbevis, onödigt besvär, hemställer, "att Riksdagen ville för sin del besluta om sådan ändring i sista momentet af 38 § i Kongl. Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875, att det må åligga *utmätningsman* att, när utmätning, hvarom anteckning skett i inteckningsprotokollet, blifvit upphäfd eller eljest förfallit, äfvensom när liqvid af köpeskillingen för fastighet, hvarom sådan anteckning skett, egt rum, göra anmälan derom hos rätten eller domaren för att i inteckningsprotokollet anmärkas.»

Hvad angår den af motionären förmenade ofullständigheten i det af honom till ändring förordade lagstadgande, så lärer väl rätten, derest för densamma visas, att köpeskillingsliqvid egt rum och vunnit laga kraft, finna, att den utmätning, som, efter fastighetens försäljning, ledt till samma liqvid, »förfallit» samt följaktligen »låta sådant i protokollet antecknas».

I öfrigt skulle det stadgande, motionären föreslår, leda dertill, att utmätningsman icke blott skulle åläggas uppträda såsom enskild mans ombud i dennes enskilda angelägenhet och härför få underkasta sig flerehanda besvär, bland annat, att skaffa underrättelse, huruvida beslut om utmätnings häfvande blifvit öfverklagadt, utan äfven skulle pröfva, huruvida sådana omständigheter vore för handen, att utmätning skulle anses upphäfd eller eljest förfallen, något som enligt stadgandet, sådant det nu lyder, tillkommer rätten allena, hvarförutom motionären torde hafva förbisett, att i stad utmätningen väl verkställes af "utmätningsmannen" — stadsfogden — men försäljningen sker genom öfverexekutor samt att äfven å landet auktionen kan ske å landskansliet.

Såsom stöd för förslaget kan icke heller åberopas den redan förefintliga föreskriften om utmätningsmans skyldighet att å landet till domaren och i stad till rätten insända bevis om skedd utmätning af fast egendom. Denna föreskrift är nemligen icke gifven i någon särskild enskild rättsegares intresse, utan afser att få den genom utmätningen uppkomna företrädesrätt på lämpligt sätt offentlig, hvarföre i detta fall, men icke i det af motionären föreslagna, det är lämpligt att låta härför erforderlig underrättelse lemnas genom statens tjenstemän.

Utskottet hemställer på grund af det nu anförda,

att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 30 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

Reservationer:

af Herr *Torpadie*, mot en del af den i utlåtandet begagnade motiveringen;
af Herr *Westerdal*, i syfte af bifall till motionen.

N:o 26.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 Mars 1880, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag om ändring i sättet för tillsättande af presterliga tjenster.

Lag-Utskottet har att afgifva utlåtande öfver tvenne inom Andra Kammaren väckta motioner, N:o 7 och 121, om ändring i sättet för tillsättande af presterliga tjenster.

I den förra föreslår Herr *Anders Bengtsson*, "att Riksdagen måtte besluta i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att vid prestval rösträtten beräknas efter samma grund som för kyrkostämma är bestämd, likväl med förbehåll att icke någon eger utöfva rösträtt för mera än högst en tjugondedel af pastoratets eller församlingens hela röstetal, samt att ingen får på grund af fullmakt utöfva rösträtt för mera än en röstberättigad."

Uti den senare hemställer Herr *H. Johnsson*, "att Riksdagen ville aflåta till Kongl. Maj:t en underdånig skrifvelse med begäran, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och till nästa Riksdag framlägga förslag till ny författning rörande presterliga embetens tillsättande, byggd hufvudsakligen på följande grunder, nemligen:

att 30 § Regeringsformen samt andra nu derom gällande lagar upphäfvas; *att* då någon presterlig befattning, af hvad slag som helst, i en församling blifvit ledig, domkapitlet skall uppsätta 3 kompetente sökande å förslag, hvarefter församlingen eger kalla en fjerde profpredikant och välja mellan dessa 4, hvarvid rösträtt per capita skall tillkomma enhvar, som inom församlingen eger att i kyrkostämmas

öfverläggning och beslut deltaga: samt *att* åt den, som dervid erhåller de flesta rösterna, skall af domkapitlet utfärdas konstitutorial å befattningen;“

och har motionären sedermera, med Kammarens tillstånd, återtagit den del af motionen, som afsåge och förutsatte ändring af 30 § Regeringsformen.

Då så nyligen, som vid sistlidne riksdag, med anledning af Kongl. Maj:ts i ärendet aflåtna proposition, frågan om ett fullständigt ordnande af sättet för tillsättande af presterliga tjenster varit under Riksdagens behandling samt dervid de af motionärerne förordade grunder för detta ordnande, i hvad de icke afse eller förutsätta ändring i 30 § Regeringsformen, varit under öfvervägande, utan att de stridiga meningarne inom Riksdagen kunnat sammanjemkas, hemställer Utskottet,

att Herrar Bengtssons och Johnssons förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

Herr *Hammarskjöld* har begärt få här antecknadt, att han icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

N:o 27.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 Mars 1880, kl. 2 e. m

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt förslag om tillägg till 17 § i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871.

Då det, särdeles inom större, vidsträckta och glest bebodda kommuner, medförde stora olägenheter, att ledamöter eller tillkallade suppleanter i fattigvårdsstyrelserna ofta uteblefve från styrelsernas sammanträden, enär närvarande ledamöter ej kunde så noga känna förhållandena uti en frånvarande ledamots distrikt eller rote, hvarigenom verkligt behöfvande kunde komma att nekas understöd och deremot icke egentligen behöfvande eller dertill berättigade erhålla sådant, och då dessa olägenheter kunde genom böters åsättande för uteblifvande till en väsentlig del stäfjas, om ej helt och hållet afhjelpas, har Herr *C. G. Otterborg* uti en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 10, hvilken remitterats till Lag-Utskottet, hemstält "att Riksdagen ville för sin del besluta om följande ändring och tillägg till § 17 af Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående fattigvården den 9 Juni 1871:

Mom. 3. Ordförande, ledamot eller till tjenstgöring kallad suppleant, som utan anmäldt, af styrelsen godkändt, förhinder från styrelsens sammanträde sig afhåller, skall till kommunens fattigkassa böta två kronor, eller, om sammanträdet måste i anseende till de närvarandes fåtalighet inställas eller upplösas, fyra kronor.

Mom. 4. Omröstning till beslut sker — — — (nuvarande 3:dje momentet oförändradt).»

På de af motionären anförda och af Utskottet gillade skäl får Utskottet, som dock finner bötesbeloppet böra sättas lika med det för förfallolöst uteblifvande från sammanträde med kommunalnämnd, hvilken å landet, der särskild fattigvårdsstyrelse icke är tillsatt, utgör sådan, eller stadsfullmäktige redan stadgade, samt förty den nya bestämmelsen lämpligast böra meddelas såsom ett tillägg i 15 §, vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af 15 § i förordningen om fattigvården den 9 Juni 1871:

»1. Der kommunalnämnd— — — öfver hälften.

2. I stad — — — än fem.

3. I afseende å ledamots och suppleants tjenstgöringstid och afgång samt rättighet att uppdraget sig afsäga, *äfvensom beträffande uteblifvande från sammanträde utan förfall* iakttages å landet hvad om ledamot eller suppleant i kommunalnämnd, och i stad hvad om stadsfullmäktig gäller.

4. Är fattigvårdssamhälle — — — utgöra.»

Stockholm den 30 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

N:o 28.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 Mars 1880, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i 25 § i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871.

Förändringar i fattigvårdsförordningens stadganden om hemortsrätt hafva vid nu innevarande Riksdag påyrkats i tvenne motioner, väckta, den ena inom Första Kammaren, N:o 42, af Herr *Gustaf Andersson* och den andra inom Andra Kammaren, N:o 110, af Herr *Jonas Andersson.*

Angående hemortsrätt lemnar förordningen om fattigvården den 9 Juni 1871 först i 22 § den allmänna regel, att i fråga om fattigvård svensk medborgare, för hvilken behof deraf uppstår, skall anses hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, hvarest han senast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, hvarefter i följande §§ härifrån göras vissa undantag, bland annat i den så lydande § 25: »Har någon för sig, hustru eller minderårigt barn kommit i behof af fattigvård enligt 1 § innan ett år förflutit, sedan han, till följd af inflyttning, blifvit eller bort blifva mantalsskrifven inom visst fattigvårdssamhälle, eller har den, som med afseende å tilltänkt inflyttning mantalsskrifvits inom visst fattigvårdssamhälle, dit ej inflyttat; anses han icke hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, inom hvilket han sålunda blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, utan behåller han den hemortsrätt, han näst der förut egde. Detsamma gäller, der någon, som till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva inom visst fattigvårdssamhälle mantalsskrifven, under loppet af ett år näst derförut eller

näst derefter för sig, hustru eller minderårigt barn af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit fattigvård.»

Båda motionärerne önska nu i stadgandena om hemortsrätt den ändring, att ofvan ur § 25 intagna bestämmelser skulle upphäfvas och sålunda den allmänna uti 22 § uppstälda regel vinna en mera omfattande tillämpning, och de anföra såsom stöd härför de många rättegångar och deraf uppstående trassel fattigvårdssamhällen emellan, hvartill nu gällande stadganden gifva anledning, samt den enkelhet och reda, som skulle följa af den bestämmelse, de föreslå.

Nu gällande stadganden hafva emellertid tillkommit på grund af Riksdagens särskilda och vid tvenne tillfällen uttalade önskan om bestämmelser i sådan rigtning.

Då Riksdagen i underdånig skrifvelse den 13 Maj 1869 anhöll om en omarbetning af 1853 års fattigvårdsförordning i dess helhet, yttrade Riksdagen bland annat, att ett temligen allmänt missnöje vore rådande öfver den i nämnda förordning bestämda korta tid af sex månader, efter hvars förlopp en person i anseende till fattigförsörjningsrätt skulle anses tillhöra ett samhälle, och föreslog Riksdagen, som antog hemortsrätt vara af tvänne slag: medfödd eller förvärfvad, att hemortsrätt skulle vara förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fylda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar, senast varit, eller bort vara skattskrifven. Den af Kongl. Maj:t med anledning af Riksdagens ofvan omförmälda skrifvelse tillsatta komité föreslog, med afseende å hemortsrätten utgående från den allmänna grundsats, att person skulle hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, hvarest han senast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, härifrån, bland andra, de undantag, hvilka motionärerna nu förorda till upphäfvande. I Kongl. Maj:ts till 1871 års Riksdag aflåtna nådiga proposition var såsom grundsats antaget, att person skulle hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, hvarest han senast författningsenligt blifvit eller bort blifva *för två på hvarandra följande år* mantalsskrifven, dock med, bland andra, det undantag, att om någon, som till visst fattigvårdssamhälle inflyttat och der blifvit eller bort blifva för två på hvarandra följande år mantalsskrifven, af det samhället åtnjutit fattigvård på grund af 1 § för sig, hustru eller minderårigt barn före utgången af det första af dessa år, han, utan hinder af nämnda mantalsskrifningar, fortfarande skulle anses bibehållen vid den hemortsrätt han före inflyttningen senast egde, till dess han annan erhölle, och skulle samma lag gälla, der han för sig, hustru eller minderårigt barn under det år, hvarom förut vore sagdt, eller under det nästföregående af annat fattigvårdssamhälle undfått fattig-

vård. I sitt uti underdånig skrifvelse den 18 Maj 1871 meddelade svar å den Kongl. propositionen sade sig Riksdagen, ehuru den funnit, att, äfven med antagande af det utaf komitén framstälda förslag kunde inträffa, *att ett fattigvårdssamhälle belastades med fattigvård åt en person, som icke vistats så lång tid inom samhället*, *att hans fattigvård skäligen kunde anses böra af detta bekostas*, Riksdagen likväl, utgående från den grundsats, att en hvar enligt regel borde i afseende å fattigvård höra till den kommun, dit han i allmänhet i borgerligt hänseende hörde, ansett öfvervägande skäl tala för komiténs förslag.

Då nu härtill kommer, att en viss tids vistande inom ett samhälle allmänt är i utländsk fattigvårdslagstiftning antagen såsom erforderlig för förvärfvande af hemortsrätt, samt att denna tid i allmänhet är längre än hos oss, sålunda i några schweiziska kantoner samt i Schleswig och Holstein 15 år, i *Danmark*, Würtemberg och Sachsen 5 år, i Belgien och Holland 4 år, i *Norge* och Preussen 2 år och i Frankrike 1 år, och då genom ett antagande af motionärernes förslag skulle komma att i hög grad gynnas och underlättas åtgärder från en mindre grannlaga fattigvårdsstyrelses sida att i tid frigöra sin kommun från, men deremot belasta annan med fattigvårdstunga, hemställer Utskottet,

att förevarande motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

N:o 29.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 Mars 1880, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till 35 § i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871.

Det åligger Lag-Utskottet att afgifva Utlåtande öfver en af Herr *Andreas Andersson* inom Första Kammaren väckt motion, N:o 3, med hemställan, »då fäder till oäkta barn borde ställas i samma kategori, som 35 § i förordningen om fattigvården stadgade för äkta män, att Riksdagen för sin del täcktes besluta ett lagstadgande, att fader till oäkta barn, som, genom domstols utslag, blifvit ålagd att detsamma försörja, men detta underlåter, skall, då kommunens fattigvård nödgas bidraga till barnets underhåll, såsom 35 § i Kongl. fattigvårdsstadgan bestämmer, behandlas lika med fader till äkta barn, hvilkets underhåll af fattigvården bestrides.»

Åberopade 35 § i förordningen om fattigvården innehåller i hithörande delar: *att* fattigvårdsstyrelse tillkommer husbonderätt öfver den, hvars minderåriga barn eller hvars hustru enligt 1 § i förordningen åtnjuter full försörjning, som ej är tillfällig; gällande den husbonderätt så länge fattigvården fortfar; *att*, om någon genom lättja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller sin hustru sådan nöd, att fattigvård måste enligt 1 § någon af dem lemnas, skall han,

äfven om fattigvården är tillfällig, stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, till dess den kostnad, fattigvårdssamhället tillskyndats, blifvit godtgjord; *att* till enahanda påföljd är den förfallen, hvars minderåriga barn för betlande anhålles och på fattigvårdssamhälles bekostnad hemsändes; innehållande derjemte § 36, bland annat, *att* arbetsförtjenst, som tillkommer någon den tid han står under fattigvårdsstyrelses husbondevälde, må, antingen styrelsen begagnar hans arbetskraft eller tillåter honom sjelf deröfver förfoga, användas till ersättning för fattigvård, hvilken enligt 1 § lemnats hans minderåriga barn eller hans hustru, äfvensom till gäldande af hvad han kan kännas skyldig att utgifva för betlande barns hemsändande.

Utskottet, som för sin del finner nu anförda stadganden vara så affattade, att de äfven gälla fader till oäkta minderårigt barn, hvilket enligt § 1 i förordningen erhåller fattigvård eller för betlande anhålles och på fattigvårdssamhälles bekostnad hemsändes, och som sålunda finner motionärens framstälda förslag obehöfligt, hemställer,

att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 30 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

N:o 30.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 Mars 1880, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Memorial, i anledning af Andra Kammarens återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 15, angående väckta förslag om ändring i 54 § Utsökningslagen.

Uti Utlåtande N:o 15 hemstälde Lag-Utskottet, att tvenne inom Andra Kammaren af Herrar *E. G. Boström* och *A. P. Danielsson* väckta motioner, N:is 33 och 119, om ändring i 54 § Utsökningslagen, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Detta utlåtande har af Andra Kammaren blifvit till Utskottet återförvisadt, men som Första Kammaren bifallit Utskottets hemställan, och frågan således, jemlikt 63 § Riksdagsordningen, måste anses hafva förfallit, lärer med anledning af Andra Kammarens återremiss någon vidare åtgärd icke kunna af Utskottet vidtagas; hvilket Utskottet härmed får

för Riksdagen anmäla.

Stockholm den 30 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 31.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Mars 1880, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag om förändrade stadganden rörande skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse, äfvensom beträffande beskaffenheten af tingshus.

Angående skyldigheten att deltaga i byggnad af tingshus och häradsfängelse, äfvensom beträffande beskaffenheten af tingshus är för närvarande stadgadt i 26 kap. 4 § Byggningabalken:

»Tingsbyggning skall hvart härad bygga, efter gårdatalet, å vanlig tingstad, eller der Konungens Befallningshafvande pröfvar det för allmogen lägligast, sedan Rätten deröfver hörd är. Der skall vara en stufva så stor, som tarfvas, och två kamrar; och vare häradet skyldigt den byggning uppehålla. Vid hvart tingställe skall ock ett fängelse vara, der missgerningsmän må i förvar hållas. För denna byggnad vare ingen fri, utan sätes och ladugårdar, afhyste rå och rörs hemman, så ock preste och klockare bol»; och äro, enligt Kongl. förordningen den 17 September 1783, § 2, jemväl lotshemman befriade från skyldigheten att deltaga i tingshusbyggnad, äfvensom genom Kongl. resolution den 28 Maj 1754 gifvits den förklaring öfver 26 kap. 4 § Byggningabalken samt 8 § i 1723 års adeliga privilegier, att insockne frälsehemman skola från tingshusbyggnad njuta befrielse.

Utsträckande af den sålunda stadgade skyldigheten har sedan representationsreformens genomförande ofta med anledning af väckta motioner varit föremål för Utskottets och Kamrarnes handläggning och beslut. Sedan år 1867 båda Kamrarne, den Första med 42 röster mot 31, och den Andra utan votering, beslutit en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och Riksdagen meddela förslag till sådana förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, att dessa åligganden blefve för medlemmarne af tingslagen, efter billiga grunder, gemensamma, men sådan skrifvelse icke kommit att afgå, blefvo förslag om en dylik skrifvelses aflåtande 1869 och 1870 af Första Kammaren afslagna, men af Andra Kammaren bifallna, 1869 utan votering å någotdera stället, samt 1870 med 77 röster mot 20 i Första Kammaren, och i den Andra, som ogillade den punkt i Utskottets motivering, deri antydan blifvit gjord, att frågan möjligen kunde anses hafva egenskapen af privilegiifråga och således borde behandlas i den ordning 114 § i Regeringsformen föreskrifver, utan votering. Vid 1872 års riksdag hemstälde Utskottet, med anledning af erhållen återremiss från båda Kamrarne å ett föregående utlåtande i frågan, att Riksdagen, med uttalande af den åsigt, att staten borde öfvertaga skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse, skulle i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i sådant afseende låta åvägabringa erforderlig utredning angående sättet och vilkoren för sakens genomförande samt derefter för Riksdagen framställa förslag i ämnet; och blef denna hemställan af Första Kammaren afslagen med 26 röster mot 20, samt af Andra Kammaren bifallen med 81 röster mot 52. År 1873 förnyade Utskottet sitt skrifvelseförslag, dock så, att staten borde öfvertaga äfven skyldigheten att bygga och underhålla stadshäkte; men enär, sedan Första Kammaren med 45 röster mot 37 bifallit detta förslag, Andra Kammaren, efter återremiss och begäran från Utskottet, att Kammaren måtte fatta beslut, med 110 röster mot 71 beslöt, med afslag å Utskottets hemställan, underdånig skrifvelse af samma lydelse som 1867, 1869 och 1870, förföll frågan för denna riksdag. Vid riksdagen 1874 återförnyade Utskottet det af Andra Kammaren 1873 antagna förslag, hvilket nu afslogs af Första Kammaren med 74 röster mot 6, men af Andra Kammaren utan votering bifölls. Vid 1875 års riksdag hemstälde Utskottet om underdånig skrifvelse med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t, vid den utredning, som med anledning af Rikets Ständers den 20 Juni 1866 och Riksdagens den 18 Maj 1871 till Kongl. Maj:t af-

låtna underdåniga skrifvelser — åsyftande, att skyldigheten till deltagande i byggnad och underhåll af ej mindre kyrka med hvad dertill hörde än äfven socken- och fattigstuga samt skolhus måtte blifva för medlemmarne af kommunen efter billiga grunder gemensam — kunde komma att ega rum, äfven taga i öfvervägande, i hvad mån den nu på jorden hvilande skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradshäkte måtte jemväl till andra beskattningsföremål utsträckas, och under de nådiga framställningar, som kunde af nyss berörda skrifvelser föranledas, begripa jemväl förslag till förändrad lagstiftning i nu föreliggande fråga; men detta förslag afslogs af Första Kammaren med 43 röster mot 39, hvaremot det samma af Andra Kammaren bifölls utan votering. Vid riksdadagarne 1876, 1877 och 1878 framlade Utskottet förslag till författning, enligt hvilken alla de, som inom tingslaget (häradet) erlade kommunalutskylder, skulle i kostnaden för uppförande och underhåll af tingshus och häradsfängelse deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder funnes stadgad. Dessa förslag afslogos af Första Kammaren och biföllos af Andra Kammaren, 1876 utan votering i någondera Kammaren, 1877 med 41 röster mot 29 i Första Kammaren, i den andra utan votering, 1878 i Första Kammaren med 53 röster mot 33, i Andra Kammaren äfven nu utan votering.

Vid 1879 års riksdag blef en motion i syfte, att byggnads- och underhållsskyldigheten af tingshus och häradsfängelse skulle, sedan dessa byggnader blifvit till staten öfverlemnade, af statsverket öfvertagas, på hemställan af Utskottet af båda Kamrarne afslagen, af Första Kammaren med 47 röster mot 23 och af Andra Kammaren utan votering. Med anledning af öfriga i frågan väckta motioner, framlade emellertid Utskottet förslag till förordning af innehåll, att i kostnaden för uppförande och underhåll af tingshus och häradsfängelse skulle alla de, hvilka inom tingslaget erlade kommunalutskylder, deltaga, för fastighet efter hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal; men blef detta förslag af Första Kammaren med 53 röster mot 32 afslaget, hvaremot Andra Kammaren utan votering biföll enahanda förslag till förordning, som vid de tre nästföregående riksdagarne vunnit Kammarens godkännande.

Vid innevarande Riksdag hafva inom Andra Kammaren i ämnet väckts tre till Utskottet remitterade motioner.

Herrar *A. W. Wigardt, L. J. Larsson* och *Carl Mejenqvist* hafva i motion N:o 11 upptagit sist omförmälda förslag och hemstält:

»att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad, skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad».

Herr *Anders Bengtsson* framlägger i motion N:o 8 ett i allt hufvudsakligt med Utskottets vid sistlidne riksdag afgifna lika lydande förslag, eller

»att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förordning angående skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggande af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga för fastighet för hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Uppkommer vid denna beräkning i senare fallet bråktal, som icke är delbart med fyra, skall det bortfalla».

Slutligen har Herr *V. Ekenman* i motion N:o 108 erinrat, att, med den utveckling vårt rättsväsende numera vunnit, behofvet af utrymme i tingshus icke kunde anses tillgosedt med de nu föreskrifna »en stufva» och »två kamrar»; hvadan och då för de förändrade stadganden, som härutinnan vore af nöden, erfordrades, för såvidt de jemväl måste omfatta bestämmelse hvem den ökade byggnads- och underhållsskyldigheten skulle åligga, en utredning af hithörande förhållanden, med hvilken Riksdagen antagligen icke vill befatta sig, motionären föreslår:

»att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta förslag till författning rörande beskaffenheten af tingshus, samt i sammanhang dermed bestämmelse, huru den antagligen ökade byggnads- och underhållsskyldigheten skall utgöras.»

Att, såsom Herr Wigardt m. fl. föreslå, lägga skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelser på alla dem, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, att utgöras efter samma grund, som för erläggande af dessa utskylder finnes stadgad, har, såsom framgår af den lemnade redogörelsen för frågans föregående behandling, Utskottet flere gånger föreslagit, men detta har icke vunnit Första Kammarens bifall och torde äfven nu hafva mycket ringa utsigter att blifva Riksdagens beslut.

Vill man i denna så mycket omordade fråga nu komma till ett resultat, bör man derföre, enligt Utskottets tanke, låta detta onus fortfarande hufvudsakligen hvila å fastighet, i likhet med hvad Herr Bengtsson föreslagit, och härvid, jemväl i öfverensstämmelse med hans förslag, utsträcka deltagandet till all fastighet, samt låta skyldigheten utgöras efter det på fastigheterna belöpande fyrktal, men derjemte låta äfven dem, som skatta för andra beskattningsföremål än fastighet, i viss mindre proportion deltaga i besväret.

Hvad nu den från detta onus för närvarande befriade jordbruksfastighet angår, så hafva de skäl, som föranledt 1734 års lagstiftare att frikalla sätes- och ladugårdar samt afhysta rå- och rörshemman från allt deltagande i tingshusbyggnad, sedan rättigheten att besitta sådana hemman icke vidare är frälsemän allena förbehållen, samt en senare tids lagstiftning äfven medfört förändring i stadgandena om frälsemäns forum privilegiatum, i det närmaste bortfallit, och någon giltig anledning, hvarför innehafvare af preste- och klockarebol skulle i förevarande afseende åtnjuta en förmån, som icke tillkommer andra boställshafvare, kan svårligen uppvisas, likasom ingen skälig anledning torde kunna anföras, hvarför lotshemman skola vara från sådan skyldighet frikallade. Den frihet i nämnda hänseende, som enligt särskilda privilegier eger rum för viss fast egendom, måste för öfrigt anses meddelad endast med afseende å de förhållanden, som förefunnos, då samma frihet beviljades, eller att byggnadsskyldigheten var ett jorden uteslutande åliggande besvär, hvadan tillämpningen af denna frihet bör förfalla på samma gång för nämnda skyldighets utgörande stadgas en helt och hållet ny grund.

Beträffande deltagande från andra samhällsmedlemmars sida, än jordbrukares, har Utskottet i sina utlåtanden i frågan vid föregående riksdagar erinrat, att de nu i ämnet gällande stadganden härledde sig från en tid, då man icke visste af någon annan till deltagande i allmänna onera på landet förpligtad befolkning än jordbrukaren, och då man icke kände

någon annan grund för dennes beskattning än det hemmantal, han innehade. Emellertid vore nu förhållandena väsentligen förändrade. I alla landsändar hade, jemte den egentlige jordbrukaren, uppstått en befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande och handtverkare med flere, hvilka lika väl som jordbrukaren hade intresse af rättskipningens behöriga handhafvande. De borde derför ock i sin mån, efter lämpliga grunder, bidraga till uppehållande af de för detta ändamål nödiga inrättningar, synnerligast som, med förändrade tidsåsigter och befolkningens tillväxt, fordringarna i afseende å beskaffenheten af ifrågavarande byggnader betydligt stegrats; och på samma gång man under senare tider allt mera erkänt, att hemmantalet icke vore någon lämplig grund i fråga om deltagande i kommunala besvär, hade man ock medgifvit rättvisan och billigheten deraf, att skyldigheten till deltagande i dylika besvär utsträcktes till alla skattdragande.

För utsträckning af ifrågavarande skyldighet till äfven annan fastighet än jordbruksfastighet, synas Utskottet i öfrigt samma skäl tala som för jordbruksfastighetens deltagande, och står en sådan utsträckning derjemte i öfverensstämmelse med hvad genom förordningen den 4 November 1876 är stadgadt om byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, att byggningsverke, körslor och annan kostnad för kyrkas byggande och underhåll skall utgöras af egare eller innehafvare af fast egendom efter samma grund, som är för kommunalutskylder bestämd, och dagsverken efter matlag.

Då egandet af andra beskattningsföremål än fastighet icke innebär samma stadigvarande intresse, och med den större rörlighet, dessa beskattningsföremål förete, de understundom kunna komma att med kort mellantid inom olika tingslag deltaga uti kanske ganska betydliga kostnader för ifrågakommande byggnad och underhåll af tingshus och häradshäkte, samt följaktligen skulle kunna komma att jemförelsevis för tungt i nu förevarande afseende beskattas, derest de skulle deltaga i skyldighetens utgörande med hela det dem åsatta fyrktal, har Utskottet ansett en nedsättning till deltagande med allenast en fjerdedel af det åsatta fyrktalet kunna för dem medgifvas.

Utskottet hemställer således:

1) att Riksdagen, med hufvudsakligt bifall till Herr Anders Bengtssons föreliggande motion, ville för sin del besluta följande

»Förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga, för fastighet efter hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Uppkommer vid den beräkning bråktal, skall det bortfalla.» — samt

2) att Herr Wigardts m. fl. motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Beträffande vidare det af Herr *Ekenman* framstälda förslag, finner Utskottet några nya och förändrade bestämmelser rörande beskaffenheten af tingshus icke böra ifrågasättas förr än annan och rättvisare grund blifvit stadgad för byggnads- och underhållsskyldigheten, än den nu gällande, utan får under hänvisning i öfrigt till hvad Utskottet ofvan i punkt 1 föreslår, hemställa

3) att Herr Ekenmans motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

Reservationer:

af Herr *Thomasson,* med hvilken Herrar *Torpadie, Bälter Sven Ersson* och *Sven Håkansson* instämt: »Då den grund, hvarefter andra beskattningsföremål än fastighet borde enligt Utskottets förslag deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse är fullkomligt godtycklig, har jag icke kunnat biträda detta förslag, utan får för min del, med förordande af Herr Wigardts motion och i öfverensstämmelse med hvad Lag-Utskottet åren 1876, 1877 och 1878 tillstyrkt, hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förordning angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad.»

af Herr *Sundell:* »Ehuru jag medgifver, att lagens stadgande angående skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse numera icke är på full rättvisa grundadt, kan jag derföre icke biträda det slut, hvartill Utskottet kommit, och ännu mindre den mening, att kostnaden för dessa byggnaders uppförande och underhållande skulle utgå och gäldas lika med kommunalutskylder, hvadan jag måste afstyrka bifall till den motion i ämnet, som undertecknats af Herr Anders Bengtsson, och den, som underskrifvits af Herrar L. J. Larsson, Carl Mejenqvist och A. W. Wigardt. I afseende åter på den af Herr Victor Ekenman ingifna, nu behandlade motion, är, för så vidt den angår väckta frågan om önskvärda beskaffenheten af tingshus, jag med Utskottet ense; och anser jag vidare, att den af Herr Ekenman föreslagna underdåniga skrifvelse kan och bör jemväl i öfrigt för närvarande underlåtas.

Herrar *Asplund, H. A. Widmark* och *Hammarskjöld* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i motionernas behandling.

N:o 32.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Mars 1880, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i 67 § Konkurslagen.

67 § Konkurslagen lyder för närvarande sålunda:

»Arfvode för konkursboets förvaltning må borgenärerna utsätta antingen till visst af hundrade, eller efter annan grund; dock må det ej för sysloman efter tid räknas. Af det arfvode tage Rättens ombudsman, der ej Rätten annorlunda bestämmer, en tredjedel, och gode männen eller syslomännen två delar. Nöjas de ej med borgenärernas beslut derutinnan, eller menar någon borgenär eller gäldenären, att arfvodet blifvit för högt bestämdt; lägge Rätten dem emellan, som skäligt pröfvas. Ej må arfvode njutas förr än gode män eller sysloman slutlig reda för sig gjort.

Arfvode, som belöper för egendom, hvilken är intecknad eller deri särskild förmånsrätt eljest eger rum, skall, likasom kostnaden för den egendoms vård och försäljning, af egendomens afgäld och köpeskilling utgå.»

Uti en inom Andra Kammaren af Herr *Liss Ol. Larsson* väckt motion, N:o 140, hvilken blifvit till Lag-Utskottet hänvisad, föreslås följande förändrade lydelse af denna paragraf:

»Arfvode för konkursboets förvaltning må borgenärerna utsätta antingen till visst *för* hundrade, eller efter annan grund; dock må det ej för syslomännen efter tid räknas. *Detta arfvode fördelas emellan Rättens ombudsman, syslomännen och gode männen, så att hvar af dem erhåller skälig ersättning för den del han i förvaltningen haft.* Nöjas de ej — — — — — — — — — — — — — reda för sig gjort».

Lika med motionären finner Utskottet konkurslagens stadgande, att af det för konkursbos förvaltning bestämda arfvodesbelopp en tredjedel skall tillfalla Rättens ombudsman samt två tredjedelar gode männen eller syslomännen, vara mindre lämpligt.

Väl kan annan grund för fördelningen komma i tillämpning, *der Rätten sådan bestämmer,* men då lagen uppstält en viss fördelning såsom allmän regel, hvarifrån, endast undantagsvis, afvikelse kan ske och detta först med påkallande af Rättens beslut, torde denna fördelning nu i allmänhet tillämpas, äfven der en annan är af omständigheterna påkallad. Konkursutredningar äro nemligen af den beskaffenhet, att i den ena jemförelsevis mindre, i den andra mera än vanligt Rättens ombudsmans verksamhet påkallas, och att i den ena gode männens eller syslomännens tid, arbete och omtanke tagas långt mera i anspråk än uti en annan, och allt detta ofta oberoende af den större eller mindre omfattningen af det konkursbo, som skall utredas. Utskottet anser derför både med rättvisa och billighet mest förenligt, att så med afseende å gode männen eller syslomännen som Rättens ombudsman utan någon särskild omväg må kunna bestämmas den del, den ene eller de andre böra, hvar efter sin verksamhet vid utredningen, erhålla. I alla händelser står ju beträffande denna fördelning ett hänskjutande till Rätten öppet.

Utskottet hemställer alltså, med anledning af motionen,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af 67 § i Konkurslagen den 18 September 1862:

»Arfvode för konkursboets förvaltning må borgenärerna utsätta antingen till visst af hundrade, eller efter annan grund; dock må det ej för syslomän efter tid räknas. *Detta arfvode fördelas emellan Rättens ombudsman, gode männen eller syslomännen så, att en hvar af dem erhåller skälig ersättning för den del han i förvaltningen haft.* Nöjas de ej med borgenärernas beslut derutinnan, eller menar någon borgenär, eller gäldenären, att arfvodet blifvit för högt bestämdt; lägge Rätten dem emellan, som skäligt pröfvas. Ej må arfvode njutas förr än gode män eller syslomän slutlig reda för sig gjort.

Arfvode, som belöper för egendom, hvilken är intecknad eller deri särskild förmånsrätt eljest eger rum, skall, likasom kostnaden för den egendoms vård och försäljning, af egendomens afgäld och köpeskilling utgå.»

Stockholm den 31 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

Reservationer:

af Herr *Lagerstråle,* med hvilken Herr *Lindgren* instämt: »Den i Konkurslagen nu intagna allmänna bestämmelse om förvaltningsarfvodets fördelning så att rättens ombudsman erhåller en tredjedel samt gode män och syslomän de andra två, innefattar antagligen en efter de särskilda bestyrens beskaffenhet lämpligen afvägd proportion för de vanligast förekommande små eller medelstora konkurserna. I afseende å dessa är det då efter mitt omdöme en obestridlig fördel, att grunden för fördelningen är på förhand bestämd. Om nu i en eller annan af dessa eller i möjligen något flere af de större konkurserna ombudsmannens besvär, jemfördt med gode männens och syslomännens, icke är så stort, att ju icke detsamma må kunna med mindre än en tredjedel godtgöras, samt öfverenskommelse om annan fördelning icke sjelfmant dem emellan träffas, har Konkurslagen uttryckligen lemnat Rätten bemyndigande att efter förhållandena lämpa detsamma, så snart dess pröfning i frågan påkallas. Af sådan anledning har jag för min del icke kunnat finna behof vara för handen att ändra den lag, som redan finnes, och anser derför att det väckta, af Utskottet understödda förslaget icke bör vinna Riksdagens bifall.»

af Herr *Samzelius:* »Enligt Konkurslagen åligger det väl Rättens ombudsman att öfver gode männens och syslomännens förvaltning hafva tillsyn, men icke att taga del i förvaltningen. Till följd häraf skulle, derest Utskottets förslag upphöjdes till lag, Rättens ombudsman beröfvas all er-

sättning för sitt bestyr, hvilket naturligtvis icke varit Utskottets mening, men som likväl skulle framgå genom en bokstafstolkning af lagrummet.

Ehuru, så vidt jag känner, fördelningen af arfvodet emellan Rättens ombudsman samt gode männen och syslomännen åtminstone här i hufvudstaden icke mött någon svårighet eller ledt till obillighet, vill jag likväl, enär under frågans behandling inom Utskottet blifvit upplyst, att flere oegentligheter i detta hänseende på andra orter egt rum, icke motsätta mig en lagförändring i det af motionären föreslagna syfte, men hemställer för min del att det af Utskottet formulerade tillägget må erhålla följande lydelse:

Detta arfvode fördelas mellan Rättens ombudsman, gode männen eller syslomännen så, att en hvar af dem för sitt bestyr i konkursen erhåller skälig ersättning.»

af Herr *Torpadie:* »Genom bestämmelsen att, der ej Rätten annorlunda förordnar, det af konkursborgenärerna utsatta förvaltningsarfvode skall sålunda fördelas, att Rättens ombudsman deraf erhåller en tredjedel och gode männen eller syslomännen två delar, har lagstiftaren i min tanke, velat bereda såväl Rättens ombudsman som gode männen och syslomännen en sjelfständig och oberoende ställning gent emot borgenärerna och om någon förändring i nyssnämnda stadgande skall vidtagas, hvilket jag, efter de inom Utskottet lemnade upplysningar, ej vill bestrida, anser jag Rättens ombudsmans och konkursförvaltarnes berörda ställning ej böra rubbas genom att, på sätt motionären föreslagit, låta det åt dem bestämda arfvode fördelas af *borgenärerna,* utan har jag inom Utskottet yrkat, att motionen skolat på det sätt tillstyrkas, att ifrågakomna paragraf i konkurslagen finge den förändrade lydelse, att det tillkomme *konkursdomstolen* att fördela arfvodet emellan Rättens ombudsman, gode männen eller sysslomännen så, att en hvar af dem erhåller skälig ersättning för den del han i förvaltningen haft.»

Herr *Asplund* har begärt få här antecknadt, att han icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1880.

N:o 33.

Ank. till Riksd. Kansli den 2 April 1880, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af förslag om tillägg i 126 § Konkurslagen.

Under anförande, att, om, efter sökt konkurs, de afträdda tillgångarne befunnes icke förslå till gäldande af kostnaderna för konkursmålets behandling, visserligen, enligt 126 § konkurslagen, kostnaden för den offentliga stämningens kungörande kunde af allmänna medel återfås likasom ersättning kunde, med ringa afdrag, vinnas för det stämplade papper, som för expeditionerna i målet blifvit användt, men deremot lösen för stämningen, kallelser, förordnanden och protokoll i målet ginge förlorad och, hvad mera vore, i fall der urtima ting eller särskildt tingssammanträde varit af nöden för konkursansökningens pröfning, icke allenast domaren, utan äfven nämnden, ginge miste om den rese- och traktamentsersättning, som, derest tillgång funnits, skolat utgå af konkursboet, har Herr *A. Rosenqvist*, uti en inom Andra Kammaren afgifven och till Lag-Utskottet remitterad motion, N:o 73, hemstält, "att Riksdagen ville för sin del besluta det tillägg i 126 § konkurslagen, att, derest gäldenär blifvit på borgenärs ansökning i konkurstillstånd försatt och det befinnes att tillgång i boet saknas till gäldande af kostnaderna för konkursmålets behandling af domstol eller domare, sökanden må åligga att ersätta dessa kostnader."

Visserligen kunna en och annan gång, på sätt uti motionen närmare omförmäles, någon olägenhet och kostnad, särskildt för domhafvandena å landet, uppkomma, när ett konkursbo befinnes helt och hållet sakna tillgångar, men enligt Utskottets tanke böra domarena icke undandraga sig att i de få fall, sådant härvidlag kunde komma i fråga, äfven utan särskild ersättning lemna den rättssökande allmänheten sin tjenst. Att nu en del af de utgifter, som förklaras böra ur konkursbo utgå, skulle, derest några sådana tillgångar icke funnes, samt konkurs uppstått på grund af borgenärs ansökan, påläggas denne borgenär, genom hvars åtgärd den insolvente gäldenären måst till sina samtlige borgenärers förnöjande afträda sina tillgångar, skulle vålla, att i flera fall en fordringsegare, af fruktan att få vidkännas ytterligare kostnader, i stället för att utbekomma åtminstone någon del af sin fordran, icke skulle våga att för sistnämnda ändamål å gäldenären yrka konkurs, utan hellre taga förlusten sådan den redan vore; och Utskottet kan icke tillstyrka en bestämmelse, som skulle hafva en dylik följd, utan hemställer,

att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 2 April 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 34.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 April 1880, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till Vexellag samt till förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall.

Kongl. Maj:t har till Riksdagen aflåtit en den 31 December 1879 beslutad nådig proposition af följande lydelse:

»Sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 9 Maj 1876 anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige, äfvensom egna nödig omsorg deråt att öfverensstämmelse, så vidt ske kan, med motsvarande norsk och dansk lagstiftning dervid åstadkommes, samt Kongl. Maj:t, enär det funnits tjenligast, för närmande till det synnerligen önskvärda målet af öfverensstämmande handelslagar för Sverige, Norge och Danmark, att börja med någon mindre omfattande del af detta stora lagstiftningsområde, och vexellagen ansetts såsom lämpligaste ämnet för en sådan början, tillsatt en komité för utarbetande af förslag till vexellag så vidt möjligt öfverensstämmande med de lagförslag angående samma ämne, som samtidigt kunde blifva uppgjorda af komitéer i Norge och Danmark, så hafva förslag till Vexellagar af lika innehåll för Sverige, Norge och Danmark blifvit af svenske, norske och danske komiterade utarbetade. Sedan förslaget till Vexellag tillika med förslag till förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall underkastats grundlagsenlig granskning i Högsta Domstolen, samt derefter förslaget till Vexellag blifvit öfversedt och ett revideradt förslag till Vexellagar af lika innehåll för Sverige, Norge och Danmark upprättadt, vill Kongl. Maj:t, med bifogande af Högsta Domstolens och Statsrådets i äm-

net hållna protokoll, jemlikt 87 § Regeringsformen, till Riksdagens godkännande öfverlemna närlagda förslag till

1:o. Vexellag och
2:o. Förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall;

dock med det förbehåll, att författningarne ej skola blifva gällande i annat fall, än att med Vexellagsförslaget öfverensstämmande Vexellagar varda i Norge och Danmark antagne.

Förslag till Vexellag.

Första Afdelningen.

Om dragna (trasserade) vexlar.

FÖRSTA KAPITLET.

Om vexels form.

§ 1.

Vexel skall innehålla:

uttrycklig, i sjelfva texten införd, benämning af vexel eller, der den är affattad å främmande språk, motsvarande uttryck å detta språk;
det penningebelopp, som skall betalas (vexelsumma);
dens namn, till hvilken betalning skall ske (vexeltagare, remittent);
dens namn, som skall infria vexeln (vexelbetalare, godkännare, trassat);
tid och ort för vexelns utställande;
den ort, hvarest betalningen skall ske;
dens underskrift, som utställer vexeln (vexelgifvare, vexelutställare, trassent).

§ 2.

Vexel kan lyda på betalning till vexelgifvaren sjelf (vexel till egen order).

Är vexel dragen att inlösas af vexelgifvaren sjelf (trasserad egen vexel), skall den anses såsom egen vexel, hvarom i § 95 sägs.

§ 3.

Betalningstiden skall vara en och densamma för hela vexelsumman.

Vexeln kan endast lyda på betalning:

å viss dag;

vid uppvisandet (vid sigt, a vista);

å viss tid efter uppvisandet (efter sigt, a viso); eller

å viss tid efter utställandet (a dato).

Är icke någon betalningstid nämnd, anses vexeln såsom betalbar vid uppvisandet.

§ 4.

Vexel kan lyda på betalning å annan ort, än der vexelbetalaren bor (domicilierad vexel).

Är särskild betalningsort ej nämnd, gälle såsom vexelns betalningsort den vid vexelbetalarens namn utsatta ort, hvilken jemväl anses såsom hans boningsort.

§ 5.

Är handlingen icke affattad i öfverensstämmelse med här ofvan gifna föreskrifter, medföre den icke vexelrätt. Icke heller hafve de på sådan handling tecknade förbindelser, såsom godkännande, öfverlåtelse eller borgen, någon verkan efter vexellag.

§ 6.

Är vexelsumma flere gånger utsatt, men till olika belopp, gälle det, som minst är.

§ 7.

Utfästes i vexel ränta, vare det ogilt.

ANDRA KAPITLET.

Om vexelgifvares ansvarighet.

§ 8.

Vexelgifvare svare efter vexelrätt för vexels godkännande (accept) och betalning.

TREDJE KAPITLET.

Om öfverlåtelse af vexel (indossament, giro).

§ 9.

Vexel må öfverlåtas till annan (indossatarie), ändå att ej något härom är i vexeln nämndt. Har vexelgifvaren i vexelns text med orden »icke till order» eller dylikt förbjudit öfverlåtelse, gifve öfverlåtelse, som ändå sker, ingen vexelrätt.

§ 10.

Genom öfverlåtelse (indossament, giro) varda alla af vexeln härflytande rättigheter, deribland ock rätt att vidare öfverlåta vexeln, öfverflyttade på den, till hvilken öfverlåtelsen skett. Vexel kan öfverlåtas äfven till vexelgifvare, till vexelbetalare, till godkännare eller till föregående öfverlåtare och af dessa åter till andra.

§ 11.

Öfverlåtelse skall tecknas å sjelfva vexeln eller å en afskrift deraf (kopia) eller å ett vid vexeln eller afskriften häftadt blad (alonge).

§ 12.

Öfverlåtelse kan ske antingen sålunda, att öfverlåtaren utsätter dens namn, till hvilken öfverlåtelsen sker, och dervid skrifver sin namnteckning (fullständigt indossament), eller ock medelst öfverlåtarens blotta namnteckning å vexelns eller afskriftens baksida eller å det vidhäftade bladet (öfverlåtelse in blanco, indossament in blanco).

§ 13.

Öfverlåtelse, som skett medelst öfverlåtarens blotta namnteckning, må af vexelinnehafvare fyllas genom insättande af indossataries namn.

§ 14.

Hvar, som vexel öfverlåter, stånde för dess godkännande och betalning i ansvarighet efter vexelrätt till alla dem, som efter honom

blifva deraf innehafvare, så framt han ej i öfverlåtelsen med orden »utan förbindelse», »utan ansvar», »utan obligo», »utan retur» eller dylikt uttryckligen förbehållit sig att vara från sådan ansvarighet fri.

§ 15.

Innehåller öfverlåtelse uttryckligt förbud att vexeln vidare öfverlåta, och öfverlåtes den ändå, hafve senare vexelinnehafvare icke vexelrätt mot den öfverlåtare, som förbudet gaf.

§ 16.

Öfverlåtelse, som innehåller blott en fullmakt eller ett uppdrag »till inkassering» eller dylikt (procura-indossament), medföre icke eganderätt till vexeln, utan vare sysslomannen endast behörig att vidtaga erforderliga åtgärder till vexelrättens bevarande samt att utsöka och uppbära vexelsumman, så ock att, derest det icke blifvit uttryckligen i öfverlåtelsen förbjudet, öfverlåta vexeln genom nytt procura-indossament.

FJERDE KAPITLET.

Om vexels uppvisande till godkännande.

§ 17.

En hvar, som har vexel i händer, är berättigad att strax uppvisa densamma till godkännande och att, der sådant icke inom den i § 21 stadgade tid erhålles, protestera för uteblifvet godkännande (de non acceptatione). Aftal, som strider häremot, hafve icke verkan efter vexellag.

§ 18.

Lyder vexel på betalning å annan ort än der vexelbetalaren bor, och har ej vexelgifvaren i vexeln utsatt, af hvem betalning bör å den andra orten erläggas, skall den före förfallodagen förevisas vexelbetalaren till godkännande och, derest sådant icke erhålles, protesteras. Försummas det, förloras vexelrätten mot vexelgifvare och öfverlåtare.

§ 19.

Är vexel ställd att betalas viss tid efter uppvisandet, skall den uppvisas till godkännande inom tid, som dertill i vexelns text föreskrifven är, eller, der sådan föreskrift saknas, inom sex månader från utgifningsdagen, om den är dragen från eller på någon ort i Europa, med undantag af Island och Färöarne, samt inom ett år, om den är dragen från eller på sistnämnde orter eller någon ort utom Europa. Varder vexeln icke godkänd eller blifver godkännande icke dateradt, skall vexeln före uppvisningstidens utgång protesteras; och räknas i sådan händelse förfallotiden från protestdagen. Försummas hvad här är stadgadt, förloras vexelrätten mot vexelgifvare och öfverlåtare.

Öfverlåtare, som i öfverlåtelse af sådan vexel föreskrifvit särskild uppvisningstid, vare fri från vexelansvarighet, om den tid försittes.

I förhållande till godkännare, som icke daterat sitt godkännande, skall, i händelse protest icke skett, förfallotiden räknas från uppvisningstidens sista dag.

§ 20.

I hvarje fall, då på grund af uteblifvet godkännande protest skett, skall underrättelse (notifikation) derom gifvas på sätt och vid påföljd, som i §§ 45—47 sägs.

FEMTE KAPITLET.

Om vexels godkännande.

§ 21.

När vexel uppvisas till godkännande, skall bestämdt svar, jakande eller nekande, gifvas inom tjugofyra timmar. Gifves icke svar inom den tid, anses godkännande vägradt.

Godkännande skall skrifvas på vexeln och förses med godkännarens underskrift. Giltigt godkännande kan ock lemnas medelst godkännarens blotta namnteckning på vexelns framsida.

Sedan godkännande blifvit å vexeln tecknadt, kan det icke med laga verkan utstrykas, ändras eller återkallas.

§ 22.

Vexel skall godkännas efter sin lydelse utan vilkor eller förbehåll; dock må godkännande inskränkas till en del af vexelsumman. Göras andra inskränkningar eller vilkor, vare de utan verkan.

§ 23.

Hvar, som vexel godkänt, svare efter vexelrätt för betalning af det godkända beloppet å förfallodagen.

Godkännare vare till följd af sitt godkännande äfven vexelgifvaren ansvarig efter vexelrätt. Deremot hafve godkännaren icke vexelrätt mot vexelgifvaren.

§ 24.

Är vexel ställd att betalas å annan ort än der godkännaren bor, och har ej vexelgifvaren i vexeln utsatt, af hvem betalning å den andra orten skall erläggas, sätte godkännaren det ut å vexeln. Gör han det ej, vare det så ansedt, som ville han sjelf inlösa vexeln på betalningsorten.

SJETTE KAPITLET.

Om återgångstalan för uteblifvet eller osäkert godkännande.

§ 25.

Varder vexel icke godkänd inom den i § 21 stadgade tid, eller inskränkes godkännande till en del af vexelsumman, vare innehafvaren, sedan han derför protesterat, berättigad att af hvilken som helst bland öfverlåtarne eller af vexelgifvaren, mot protestens aflemnande, med vexelrätt fordra säkerhet för betalning å förfallotiden icke allena af vexelsumman eller af det icke godkända beloppet, utan ock af de genom det uteblifna eller ofullständiga godkännandet vållade omkostnader.

§ 26.

Öfverlåtare hafve, på grund af protesten för uteblifvet eller ofullständigt godkännande, likaledes rätt att, mot protestens aflemnande, fordra säkerhet af hvilken som helst bland föregående öfverlåtare eller af vexelgifvaren.

§ 27.

Har vexelgäldenär lemnat säkerhet åt någon af dem, som följa efter honom, gälle den äfven till fördel för säkerhetsgifvarens öfriga efterföljare, när de fordra sådant. Ej må någon, som följer efter säkerhetsgifvaren, fordra ytterligare säkerhet af någon vexelgäldenär, så framt det ej visas, att den redan stälda säkerheten är otillräcklig.

§ 28.

Vill den, å hvilken vexel är dragen, efter protesten meddela fullständigt godkännande, och ersätter han de genom det uteblifna godkännandet vållade omkostnader, må uppvisaren icke vägra att mottaga godkännandet, så framt vexeln ännu är i hans värjo. Sedan godkännande skett, efter ty nu är sagdt, upphöre rätten att fordra säkerhet. Var sådan redan ställd, skall den återlemnas. Likaledes skall ställd säkerhet återlemnas, derest icke inom ett år efter vexelns förfallodag käromål om dess inlösen blifvit anstäldt emot den, som har lemnat säkerheten, så ock när vexeln infriats, eller när vexelansvarigheten på annat sätt upphört.

§ 29.

Har den, som på grund af protest för uteblifvet godkännande är berättigad till säkerhet enligt § 25 eller § 26, vexeln i händer, ege han utan att afvakta förfallotiden i stället för säkerhet strax fordra betalning af vexelsumman eller det icke godkända beloppet tillika med de genom det uteblifna godkännandet vållade omkostnader och provision enligt §§ 50—52; dock må vexelgäldenär å vexelsumman eller det icke godkända beloppet afkorta ränta derå, efter fem för hundra om året, under den tid, som vid betalningen kan återstå till vexelns förfallotid.

Fordrar vexelinnehafvare säkerhet, men vill vexelgäldenär hellre strax med ofvannämnda vilkor infria vexeln, stånde det honom fritt.

§ 30.

Har den, som godkänt vexel, före förfallotiden kommit i konkurstillstånd eller vid utmätning funnits sakna tillgång att betala sin gäld eller ock, om han är köpman, instält sina betalningar, och har han ej, när den, som vexeln i händer hafver, af sådan anledning det äskat, stält

säkerhet för vexelns inlösen å förfallotiden, vare vexelinnehafvaren och öfverlåtare, sedan förhållandet blifvit styrkt genom protest, berättigade att mot protestens aflemnande fordra säkerhet af föregående öfverlåtare eller vexelgifvaren, som i §§ 25—27 sägs.

Om sådan protest skall underrättelse gifvas på sätt och vid påföljd, som i §§ 45—47 stadgas.

SJUNDE KAPITLET.

Om vexels förfallotid och betalning.

§ 31.

Vexel skall å förfallodagen infrias; och ege förty uppskofsdagar ej rum.

§ 32.

Vexel, som lyder å betalning vid uppvisandet, varde vid uppvisandet inlöst. Om tiden, inom hvilken sådan vexel skall uppvisas till betalning, och om påföljden af uraktlåtenhet deraf gälle hvad i § 19 är stadgadt om uppvisande till godkännande af vexel, den der lyder å betalning viss tid efter uppvisandet.

§ 33.

Är vexels förfallotid bestämd till början af en månad, skall den infrias å månadens första dag. Med midten af en månad förstås månadens femtonde dag och med slutet af en månad dess sista dag.

Är vexels förfallotid utsatt i visst antal dagar efter utställandet eller efter uppvisandet, varde dagen för utställandet eller uppvisandet ej räknad. Half månad räknas lika med femton dagar. Lyder betalningstiden på en eller flere hela månader jemte en half månad, varde den halfva månaden räknad sist.

§ 34.

Är vexel utgifven å ort, hvarest tidräkning efter gamla stilen begagnas, anses tidsbestämmelserna i vexeln gifna efter nämnda stil, derest icke annat af vexeln framgår.

§ 35.

Vexel skall betalas i det myntslag, hvarå den lyder. Är det mynt ej gångbart på betalningsorten, och har icke vexelgifvaren genom ordet »effektiv» eller motsvarande uttryck särskildt föreskrifvit betalning i det främmande myntslaget; då må vexelsumman gäldas i inländskt mynt efter den vexelkurs, hvartill på den ort, der betalningen sker, eller på närmaste inländska vexelplats vexlar, utstälda i det främmande myntslaget och lydande på betalning vid uppvisandet, köpas å den tid, inlösen sker.

§ 36.

Infriar icke godkännare vexel, när den å eller efter förfallodag uppvisas till betalning; vare han skyldig att å vexelsumman gälda ränta efter sex för hundra om året från den dag vexeln till betalning honom förevistes, så ock att gifva full ersättning för de vexelinnehafvaren genom dröjsmålet åbragta kostnader. Skall betalning ske efter vexelkurs och har den efter vexelns uppvisande fallit, varde den kurs beräknad, som gälde när uppvisandet skedde; dock må vexelinnehafvaren, om han dröjt med vexelns uppvisande, icke beräkna högre kurs än den, som gälde å förfallodagen.

§ 37.

Vexelinnehafvaren må ej vägra att mottaga afbetalning å vexelsumman.

§ 38.

Vexelgäldenär vare ej skyldig betala, der ej vexeln till honom aflemnas med påtecknadt qvitto. Betalar han en del af vexelsumman, varde afbetalningen å vexeln tecknad, så ock, om det äskas, särskildt qvitto honom meddeladt å en afskrift af vexeln.

§ 39.

Då förfallotid inne är, vare den, som vexeln i händer hafver, berättigad att fordra och uppbära betalning för vexeln, så framt han genom innehållet af dess text eller genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd af fullständiga öfverlåtelser eller öfverlåtelser in blanco visar sig vara rätt innehafvare af vexeln. Ej vare den, som då infriar vexeln, förbunden pröfva, om öfverlåtelserna äro äkta.

§ 40.

Infrias vexel före förfallodagen, och visar sig sedan, att betalning erlagts till obehörig innehafvare, svare då den, som vexeln inlöst, för deraf uppkommande skada.

ÅTTONDE KAPITLET.

Om återgångstalan för bristande betalning.

§ 41.

Vill vexelinnehafvare emot vexelgifvaren och öfverlåtare bevara sin rätt till återgångstalan för bristande betalning, skall han, ehvad vexeln förut blifvit godkänd eller ej, till betalning uppvisa den förfallna vexeln för den, å hvilken vexeln är dragen, samt, om denne icke erlägger full betalning, derför protestera (de non solutione) å förfallodagen eller sist å andra söckendagen derefter. Sådan uppvisning och protest vare dock icke af nöden, der protest för uteblifvet godkännande förut skett samt derjemte vexeln är vorden enligt § 29 inlöst eller på grund af stadgandet i samma § käromål blifvit anstäldt om vexelns betalning.

§ 42.

Uppmaning att ej protestera (»utan protest», »utan kostnad» eller dylikt) fritage från skyldighet att protestera, men icke från skyldighet att i rätt tid uppvisa vexeln till betalning. Uteblifver betalningen, vare vexelinnehafvaren skyldig att derom gifva underrättelse på sätt och vid påföljd, som i §§ 45—47 sägs. Påstår vexelgäldenär, att uppvisande icke egt rum i rätt tid, åligge det honom att bevisa sådant. Från skyldighet att ersätta protestkostnad, när oaktadt uppmaningen protest skett, vare han icke fritagen.

§ 43.

Är vexel ställd att betalas å annan ort än der vexelbetalaren bor, skall vexeln å betalningsorten uppvisas för den, af hvilken betalningen skall erläggas (domiciliaten), eller, der en sådan ej är i vexeln nämnd, hos godkännaren sjelf. Erhålles ej betalning, eller kan den, för hvilken vexeln borde uppvisas, icke träffas å betalningsorten; då skall vexel-

innehafvaren, så framt han vill bevara sin rätt till återgångstalan emot vexelgifvaren och öfverlåtare, på den ort protestera, efter ty i § 41 sagdt är. Skall betalningen erläggas af annan man än godkännaren, och försummar vexelinnehafvaren att hos den man protestera, förloras vexelrätten äfven emot godkännaren.

§ 44.

För bevarande af vexelrätt emot godkännaren erfordras, med undantag af det i § 43 nämnda fall, hvarken vexelns uppvisande till betalning, ej heller protest.

§ 45.

Innehafvare af en för bristande betalning protesterad vexel skall inom tvenne söckendagar efter den dag, då protesten skett, gifva skriftlig underrättelse (notifikation) om protesten till den honom närmast föregående vexelgäldenär, vid hvars namn å vexeln uppgift om ort finnes.

Denna skyldighet må anses uppfyld, när skriftlig underrättelse inom nämnde tid blifvit inlemnad å posten eller, der post ej går, på annat ändamålsenligt sätt afsänd.

Hvarje om protesten underrättad öfverlåtare vare pligtig att inom tvenne söckendagar efter underrättelsens mottagande på lika sätt underrätta den honom närmast föregående vexelgäldenär, vid hvars namn å vexeln uppgift om ort finnes. Vexelgifvare, hvilken mottagit underrättelse, att vexel, som är städ att betalas å annan ort än der godkännaren bor, blifvit protesterad hos den, af hvilken betalning skall erläggas, vare likaledes pligtig att härom underrätta godkännaren.

§ 46.

Hvar, som försummar att gifva sådan underrättelse, som i § 45 sägs, svare den eller de föregående vexelgäldenärer, som till följd deraf saknat underrättelse, för den genom försummelsen vållade skada. Han må af dem icke fordra godtgörelse för utgifter, utan vare blott berättigad att erhålla vexelsumman jemte ränta efter fem för hundra om året från den dag, betalning sökes.

§ 47.

Företer den, som var pligtig gifva underrättelse, intyg från postanstalt derom, att han inlemnat bref till föregående vexelgäldenär, gälle det såsom bevis, att å den tid, intyget innehåller, underrättelse blifvit

till vexelgäldenären afsänd, så framt ej styrkt varder, att brefvet haft annat innehåll.

§ 48.

Hvarje vexelgäldenär ege, mot erläggande af vexelsumman jemte ränta och omkostnader, rätt att af vexelinnehafvaren utbekomma den protesterade vexeln med påtecknadt qvitto tillika med protesten.

§ 49.

Återgångstalan för bristande betalning må anställas på en gång emot flere eller alla vexelgäldenärer eller särskildt emot hvilken som helst af dem. Vexelinnehafvare vare ej bunden vid öfverlåtelsernas ordning eller det val, han en gång gjort.

Är af vexelinnehafvaren eller med hans samtycke vexelgifvarens eller någon öfverlåtares namn utstruket å vexeln, vare sådan vexelgäldenär, äfvensom öfverlåtare, hvilka följa efter honom, frie från vexelansvarighet.

§ 50.

Vid återgångskraf på grund af bristande betalning för vexeln ege vexelinnehafvaren rätt att bekomma:

den obetalda vexelsumman jemte ränta derå efter sex för hundra om året från vexelns förfallodag;

ersättning för protestkostnader, postpenningar och andra nödiga utgifter; samt

provision till en tredjedel för hundra af vexelsumman.

§ 51.

Lyder vexeln på utländskt mynt; gånge med betalningen deraf i inländskt mynt, som i § 35 sagdt är; dock skall betalningen, i händelse kursen efter vexelns förfallodag fallit, erläggas efter den kurs, som då var gällande.

§ 52.

Har öfverlåtare inlöst återgången vexel, ege han vid återgångskraf rätt att bekomma:

hela det belopp, han jemlikt §§ 50 och 51 varit nödgad att betala, jemte ränta derå efter sex för hundra om året från betalningsdagen;

ersättning för egna nödiga utgifter; samt
provision till en tredjedel för hundra af vexelsumman.

Rätten att beräkna provision upphöre, när provisionernas sammanlagda belopp redan uppgått till två för hundra af vexelsumman.

§ 53.

Återgångsfordran må uttagas genom ny vexel, dragen tillbaka på den, hos hvilken betalningen äskas (recambio-vexel, återvexel). I ty fall må till fordrans belopp läggas mäklarearfvode för återvexelns försäljning samt stämpelafgift, så vidt sådan skall erläggas.

Sådan vexel skall lyda på betalning vid uppvisandet och dragas omedelbart (a drittura).

§ 54.

Den, mot hvilken återgångskraf framställes, vare ej pligtig betala, med mindre protesten och qvitterad räkning å hvad som betalas (returräkning) jemte vexeln till honom aflemnas.

§ 55.

Öfverlåtare, som godtgjort någon af dem, som följa efter honom, ege utstryka sin egen och efterföljande öfverlåtelser.

NIONDE KAPITLET.

Om vexels godkännande eller betalning efter nödfallsadress eller till heder.

§ 56.

Är vexel, som blifvit protesterad för uteblifvet eller osäkert godkännande, försedd med anvisning till någon å betalningsorten, eller, om stadgandet i § 18 eger tillämpning å vexeln, till någon å uppvisningsorten att vexeln i nödfall godkänna (nödfallsadress); då skall, innan återgångstalan på grund af protesten må anställas, godkännande äskas hos den, å hvilken sådan anvisning lyder (nödfallsadressat), och, der detsamma vägras, protest hos honom verkställas. Äro nödfalls-

adresser gifna å flere, som äro villiga att meddela godkännande, hafve den företräde, genom hvilken de fleste vexelgäldenärer befrias.

§ 57.

Varder vexel ej godkänd af någon bland dem, på hvilka den är ställd, som i § 56 sägs, må annan man (intervenient), sedan protest skett, godkänna vexeln till heder för vexelgifvaren eller någon af öfverlåtarne; dock vare ej vexelinnehafvaren pligtig att sådant godkännande antaga, der det ej bjudes af den, å hvilken vexeln dragen är. Bjudes godkännande jemväl af någon bland dem, på hvilka nödfallsadress lyder, och befrias genom honom lika många vexelgäldenärer, hafve han företräde.

§ 58.

Godkännande efter nödfallsadress eller till heder skall tecknas å sjelfva vexeln; dock må, derest å en afskrift deraf finnes nödfallsadress i original eller originalöfverlåtelse, godkännande efter adressen eller till heder för öfverlåtaren tecknas å afskriften. Der ej af godkännandet eller af detsamma i förbindelse med nödfallsadress synes, för hvars räkning det är gifvet, skall det anses meddeladt för vexelgifvarens räkning.

§ 59.

Den, som efter nödfallsadress eller till heder godkänner vexel, vare berättigad att mot ersättning för protestkostnaderna utbekomma protesten för uteblifvet eller osäkert godkännande, försedd med påteckning om hans eget godkännande och om tiden, då det meddelades. Senast å andra söckendagen efter dagen för godkännandet skall han med posten eller, der post ej går, på annat ändamålsenligt sätt öfversända protesten till den, för hvars räkning vexeln blef godkänd. Underlåter han detta, svare till skadan.

§ 60.

Den, som efter nödfallsadress eller till heder godkänt vexel, svare såsom annan godkännare för vexelns betalning till hvarje öfverlåtare, som följer efter den, för hvars räkning han meddelat sitt godkännande, så framt vexeln med förut verkstäld protest förevisas honom till betalning inom den i § 62 stadgade tid.

§ 61.

Har vexel blifvit godkänd efter nödfallsadress eller till heder, hafve hvarken vexelinnehafvaren, ej heller någon af de öfverlåtare, som följa efter den, för hvars räkning vexeln blef godkänd, rätt till återgångstalan för uteblifvet eller osäkert godkännande. Deremot kan sådan talan göras gällande af den, för hvars räkning godkännandet gafs, och af de öfverlåtare, som föregå denne.

§ 62.

Är en för bristande betalning protesterad vexel försedd med nödfallsadress eller är godkännande till heder å vexeln tecknadt, och lyder adressen eller godkännandet å betalningsorten, skall vexeln tillika med protesten sist å andra söckendagen efter förfallodagen till betalning uppvisas och, der sådan ej erhålles, protesteras hos alla dem, på hvilka nödfallsadresser lyda, och hos den, som lemnat godkännande till heder. Försummas detta, vare vexelinnehafvaren förlustig sin återgångstalan mot hvarje vexelgäldenär, som skulle blifvit befriad genom betalningen. Lag samma vare, derest vexelinnehafvaren vägrar mottaga betalning, som honom erbjudes till heder för någon vexelgäldenär.

§ 63.

Hvar, som efter nödfallsadress eller till heder betalar vexelsumman med ränta och ersätter de genom protesten vållade omkostnader, ege att utbekomma vexeln och protesten med påteckning om betalningen och för hvem den skett, samt inträde i vexelinnehafvarens rätt mot den, för hvars räkning han betalt, mot de öfverlåtare, som föregå denne, samt mot godkännaren.

§ 64.

Erbjuda sig flere att efter protest betala, hafve den företräde, genom hvilken de fleste vexelgäldenärer befrias. Den, som med betalning mellankommit, oaktadt af vexeln eller protesten framgick, att annan, som erbjudit betalning, var närmare berättigad till vexelns inlösande, hafve icke återgångstalan mot de vexelgäldenärer, som skulle blifvit befriade, om den andre betalt.

§ 65.

Den, som efter nödfallsadress eller till heder godkänt vexel, men från betalning hindras deraf, att annan infriar vexeln, vare berättigad att af denne erhålla provision till en tredjedel för hundra.

TIONDE KAPITLET.

Om duplett och afskrift af vexel.

§ 66.

Vexel må utgifvas i flera exemplar (dupletter), af hvilka hvarje särskildt exemplar skall i sjelfva texten utmärka sin ordning, såsom första, andra, tredje o. s. v. (prima, secunda, tertia o. s. v.), men som för öfrigt skola vara lika lydande. Äro exemplaren icke sålunda betecknade, gälle hvarje af dem såsom sjelfständig, i ett exemplar utgifven vexel (solavexel).

§ 67.

Såväl vexeltagaren som senare innehafvare af vexeln vare berättigade att af vexelgifvaren, mot ersättning för kostnaderna, erhålla dupletter af vexeln. Senare vexelinnehafvare ege jemväl vända sig med begäran derom till den, som vexeln till honom öfverlåtit, denne till sin man och så vidare, till dess begäran hinner vexelgifvaren. Öfverlåtare vare pligtige att på duplettexemplar förnya öfverlåtelserna efter deras ordningsföljd.

§ 68.

Infrias ett vexelexemplar, vare de öfriga kraftlösa. Dock svare godkännare fortfarande för hvarje efter infriandet utelöpande exemplar, som finnes försedt med hans godkännande. Likaledes svare öfverlåtare, som till olika personer öfverlåtit vexelexemplar, äfvensom senare öfverlåtare af dessa, för hvarje efter infriandet utelöpande exemplar, hvarå deras öfverlåtelse finnes tecknad.

§ 69.

Är ett exemplar af vexeln till godkännande afsändt, då skall, när annat exemplar öfverlåtes, å detta tecknas, hos hvem det till godkän-

nande afsända exemplaret finnes. Den, som har detsamma i förvar, vare pligtig att utlemna det till den, som jemlikt § 39 eller på annat sätt visar sin rätt att det utfå.

§ 70.

Innehafvare af vexelduplett, hvarå antecknadt är, hos hvem det till godkännande afsända exemplaret finnes, vare icke berättigad att anställa återgångstalan för uteblifvet godkännande eller för bristande betalning, innan han genom protest ådagalagt, att han icke kunnat utfå nämnda exemplar och att han ej heller å dupletten kunnat få godkännande eller betalning.

§ 71.

Tages afskrift af vexel i afsigt att derå teckna öfverlåtelse, då skall afskriften innefatta äfven de å vexeln redan befintliga öfverlåtelser och öfriga påteckningar. Afskriften skall förses med anmärkning, huru långt den är afskrift eller hvar originalöfverlåtelserna vidtaga samt hos hvem originalvexeln finnes.

§ 72.

Hvar, som har originalvexeln i förvar, vare pligtig att densamma aflemna till den, som jemlikt § 39 eller på annat sätt visar sin rätt att den utfå. Innehafvare af en afskrift af vexeln vare, när han icke kan utfå originalvexeln, berättigad att, efter protest för vägradt utlemnande, anställa återgångstalan mot de öfverlåtare, hvilkas originalöfverlåtelser finnas på afskriften.

ELFTE KAPITLET.

Om förkommen vexel.

§ 73.

Har vexel förkommit, må den kunna dödas på sätt derom särskildt stadgas.

§ 74.

När stämning i sådant mål blifvit i stadgad ordning kungjord, vare vexelgifvaren pligtig att utställa nytt vexelbref. Var den förkomna vexeln godkänd, åligge det godkännaren att, när förfallotid är inne, be-

tala till den, som visar sin rätt att betalningen uppbära. Åt vexelgifvaren eller godkännaren skall i ty fall ställas antaglig säkerhet till dess vexeln blifvit dödad eller hvarderas ansvarighet för den förkomna vexeln eljest upphört.

§ 75.

Är vexelrätten beroende deraf, att vexel inom viss tid varder uppvisad eller protesterad, kan den, för hvilken vexeln förkommit, bevara den rätt mot vexelgifvare och godkännare, hvarom i § 74 sägs, genom att före protesttidens utgång protestera i anledning af vexelns förlust. Om sådan protest skall underrättelse gifvas till nämnde vexelgäldenärer på sätt och vid påföljd, som i §§ 45—47 sägs.

§ 76.

Den, som med sådan åtkomst, som i § 39 omförmäles, har vexel i händer, vare, der ej visas, att han vid vexelns förvärfvande icke varit i god tro eller att han dervid förfarit med grof vårdslöshet, icke pligtig att utlemna vexeln till den, för hvilken densamma förkommit.

TOLFTE KAPITLET.

Om vexels preskription.

§ 77.

Vexelfordran mot godkännare vare preskriberad efter en tidrymd af tre år, räknade från vexelns förfallodag. Är vexel betalbar vid uppvisandet, räknas tiden från utgången af den i § 32 stadgade tid eller, om vexeln tidigare blifvit till betalning uppvisad, från den dag uppvisandet skedde.

§ 78.

Återgångsfordran, som jemlikt § 29 eller § 50 tillkommer vexelinnehafvare, vare i förhållande till vexelgifvaren och öfverlåtare preskriberad sex månader efter förfallodagen, om vexeln var betalbar å någon ort i Europa med undantag af Island och Färöarne, samt ett år efter nämnde dag, om vexeln var betalbar på sistnämnde orter eller någon ort utom Europa.

§ 79.

Återgångsfordran, som tillkommer öfverlåtare, hvilken vexel infriat, preskriberas i förhållande till vexelgifvaren och föregående öfverlåtare, efter sex månader om öfverlåtaren, som vexeln infriat, bor i Europa med undantag af Island och Färöarne, och efter ett år, om han bor på sistnämnde orter eller någon ort utom Europa; och skall tiden räknas från betalningsdagen, derest han utan rättegång infriat vexeln, men i annat fall från den dag, då stämning i vexelmålet blef honom delgifven eller vexelfordringen i hans till konkurs afträdda bo bevakad.

§ 80.

Vexelpreskription afbrytes genom stämnings delgifvande eller vexelfordringens bevakning i gäldenärs till konkurs afträdda bo.

Preskription afbrytes icke i förhållande till annan vexelgäldenär, än den, mot hvilken någon af nämnda åtgärder vidtagits, men dess afbrytande gälle till fördel för alla vexelgäldenärer, hvilka föregå den, som åtgärden vidtagit.

Har afbrott af preskription egt rum, utan att vexelmålet föres till slut, skall ny preskriptionstid begynna att löpa från den dag, målet sist af Rätten handlades.

TRETTONDE KAPITLET.

Om verkställighet af protest.

§ 81.

Protest skall verkställas af Notarius Publicus eller annan dertill i lag bemyndigad person; och skall deröfver protokoll föras.

§ 82.

Den öfver protesten upprättade handling skall innehålla: afskrift af vexeln eller vexelkopian med allt hvad derå finnes tecknadt; den sökandes begäran eller påstående; det svar, som gifves af den, mot hvilken protesteras eller anmärkning, att svar ej kunnat erhållas, eller att han ej kunnat träffas; uppgift på orten hvarest och tiden när protesten sker, samt slutligen underskrift af den, som protesten verkställer.

Om verkstäld protest skall anteckning göras å vexeln eller afskriften deraf.

§ 83.

Begäres vexelprotest mot flere personer på samma ort, må endast ett protokoll deröfver upprättas.

FJORTONDE KAPITLET.

Om förhållandet till utländsk lag.

§ 84.

Utländings rätt att ingå vexelförbindelse varde pröfvad efter hans eget lands lag. År han efter den lag oberättigad dertill, och åtager han sig här i riket sådan förbindelse, vare han ändå derför ansvarig, så vida han efter här gällande lag må vexelförbindelse ingå.

§ 85.

Giltighet af hvarje vexelförbindelses form varde pröfvad efter lagen å den ort, der förbindelsen är ingången. Men uppfylla utomlands tecknade vexelförbindelser här gällande lags fordringar, vare då de förbindelser, som sedan här i riket å vexeln tecknas, giltiga, ändå att de utomlands ingångna förbindelserna voro bristfälliga efter utländsk lag. Likaledes hafve vexelförbindelser, som inländsk man utomlands åtager sig till Svensk, Norsk eller Dansk man, giltighet, så vidt de uppfylla här gällande lags fordringar.

§ 86.

I fråga om sättet att verkställa åtgärder, som å utrikes ort böra vidtagas till utöfvande eller bevarande af vexelrätt, lände till efterrättelse den å sådan ort gällande lag.

FEMTONDE KAPITLET.

Allmänna bestämmelser.

§ 87.

Vexelgäldenärer svare en för alla och alla för en för sina förbindelser.

Den eller de, som å vexelförbindelse tecknat borgen (aval), samt den, för hvilken sådan borgen tecknats, svare ock en för alla och alla för en för samma förbindelse.

§ 88.

Förekomma å vexel underskrifter, som äro falska eller tecknade af personer, de der icke kunna med laga verkan ingå vexelförbindelse, eller finnas derå underskrifter, hvilka på annan grund icke äro förbindande för dem, i hvilkas namn de äro tecknade, lände sådant icke till förändring i öfriga vexelgäldenärers ansvarighet.

§ 89.

Vexels uppvisande till godkännande eller betalning, verkställande af protest samt alla öfriga åtgärder enligt denna lag, hvilka hos någon vidtagas, skola, der annan öfverenskommelse ej träffas, verkställas mellan kl. 9 förmiddagen och 7 eftermiddagen i hans affärslokal eller, om han icke har sådan, i hans bostad. Träffas ej den, mot hvilken skall protesteras, varde protesten verkstäld vid hans affärslokal eller bostad. Är hans affärslokal eller bostad icke känd, och kan upplysning derom af den, som verkställer protesten, icke heller erhållas hos ortens polismyndighet, varde förhållandet i protesten anmärkt.

§ 90.

Då förfallodag eller annan tid, som i denna lag är omförmäld, skall räknas efter vecka, månad eller år, varde den dag för förfallo- eller slutdag ansedd, som genom sitt namn i veckan eller sitt tal i månaden motsvarar den, från hvilken tidräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för förfallo- eller slutdag.

§ 91.

Inträffar vexels förfallodag å söndag eller annan allmän helgedag, vare nästa söckendag ansedd såsom förfallodag. Infaller tid, då åtgärd enligt denna lag sist bör företagas, på söndag eller annan allmän helgedag, må den å nästa söckendag företagas. Likaså må vexelduplett, godkännande och dylikt endast å söckendag äskas.

§ 92.

Varder det, i följd af antingen lagbud (moratorium) eller ock afbrott i den allmänna samfärdseln eller liknande utomordentliga tilldragelser (vis major), för någon omöjligt att företaga en handling, hvaraf vexelrättens bevarande är beroende, hafve han, utom i de fall, som i tolfte kapitlet omförmälas, sin rätt förvarad, derest han oförtöfvadt efter sådant hinders upphörande företager hvad honom ålåg.

§ 93.

Är vexelfordran preskriberad, eller har vexelrätten gått förlorad genom försummelse att företaga någon för dess bevarande föreskrifven handling, stånde dock vexelinnehafvaren öppet att, såsom i vanligt skuldfordringsmål, hos vexelgäldenär utsöka hvad denne till fordringsegarens skada skulle vinna, der fordringen förfölle.

§ 94.

I fråga om de regler, som skola tillämpas i vexelmål för att främja deras skyndsamma afgörande, gälle hvad derom särskildt stadgas.

Andra Afdelningen.

Om egna vexlar.

§ 95.

Hvad i denna lag är stadgadt om dragna vexlar gälle äfven om vexlar, som äro stälda att inlösas af vexelgifvaren sjelf (egna vexlar), dock med de undantag, som följa deraf, att vexelgifvaren häftar såsom vore han godkännare, att särskildt godkännande af sådana vexlar ej erfordras, samt att hvad i tionde kapitlet stadgas angående vexelduppletter å dem icke eger tillämpning. Ej heller må dylika vexlar utställas till egen order.

Förslag

till förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall.

§ 1.

Den vexellag, som nu gillad och antagen är, så ock hvad här nedan stadgas, skall gälla från den 1 Januari 1881 för alla vexlar, som derefter utgifvas.

§ 2.

Genom nya lagen upphäfves Vexellagen den 23 Augusti 1851, tillika med § 21 i Förordningen den 10 Augusti 1877 om nya Utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall.

§ 3.

Angående förfarandet då vexel förkommit förordnas som följer:

Har vexel förkommit, ege den, som vexeln förlorat, hos Rätten i betalningsorten göra ansökan om vexelns dödande, och inlemne då afskrift af samma vexel, eller sådan uppgift om dess innehåll, som Rätten pröfvar nödig för vexelns säkra igenkännande. Viser sökanden sannolik anledning att vexeln verkligen förkommit; varde offentlig stämning af Rätten utfärdad och å dess dörr anslagen, så ock tre gånger, minst fjorton dagar emellan hvarje gång, i allmänna tidningarna införd, hvarigenom innehafvare af vexeln kallas att den vid Rätten uppvisa inom år och dag sedan stämningen i tidningarna sist infördes, om vexeln då var förfallen, men eljest inom år och dag från förfallotiden. Varder ej vexeln inom föreskrifven tid uppvist, och fullföljes derefter ansökningen; gifve Rätten utslag, hvarigenom vexeln dödas.

§ 4.

I fråga om verkställande af protest stadgas:

Protest må verkställas, förutom af Notarius Publicus på sätt i § 81 nya Vexellagen stadgas, i stad af magistratsperson och å landet af

kronofogde eller länsman i orten eller af magistratsperson från närmaste stad; och skall dervid ojäfvigt och skrifkunnigt vittne närvara.

Protokoll, i hvilket protest blifvit införd, skall ock af vittnet underskrifvas.

§ 5.

Om laga domstol och rättegång i vexelmål gälla följande stadganden:

1. Domstol i vexelmål vare Rådstufvurätt i den stad, der svaranden bor eller anträffas, men, om han å landet bor eller anträffas, Rådstufvurätten i närmaste stad derintill.

2. Vexelinnehafvare må för hela sin fordran stämma en af vexelgäldenärerna, och stånde det i hans fria val hvilken af dem han först stämma vill.

3. Stämning i vexelmål skall, der sökanden det äskar, meddelas till samma dag, som den sökes, om Rätten då sitter och svaranden är så till hands, att han kan före rättegångstimmans slut sig infinna.

4. Pröfvar Rätten sökandens påstående vara af den beskaffenhet att det genast bifallas må; döme då till betalning och förordne tillika att, i brist deraf, utmätning strax ske må; dock skall för inrikes vexel, som blifvit för bristande betalning protesterad, utmätning mot vexelgifvaren eller öfverlåtare ej verkställas förr än tre dagar förflutit från det han bevisligen blifvit kräfd.

5. Är målet af den beskaffenhet, att det ej kan å första rättegångsdagen afgöras; då må Rätten, der käranden det äskar och omständigheterna pröfvas dertill föranleda, ålägga svaranden att nedsätta penningar i allmänt ränteri eller ställa antaglig pant eller borgen samt förbjuda honom att, der sådant ej fullgöres, resa från orten före sakens slut, vid det äfventyr, som för öfverträdande af reseförbud är i 153 § Utsökningslagen stadgadt.

6. Dom i vexelmål gånge, der den vinnande det äskar, i verkställighet genom utmätning och det utmättas försäljning ändå att ändring i domen sökes; vare dock den, som vunnit, skyldig att ställa pant eller borgen för hvad honom tilldömdt blifvit, der han, innan domen vunnit laga kraft, det lyfta vill.

7. Vexelgäldenär ege begagna endast sådana jäf eller invändningar, som äro grundade på vexelns beskaffenhet och i sjelfva vexelrätten, eller till hvilka han kan vara befogad på grund af sitt omedelbara förhållande till käranden.

8. Beropar sig någon på utländsk lag eller sedvana och vill han att afseende derå fästas skall; vare han skyldig att sin uppgift styrka, der den ej af vederparten medgifves.»

Denna nådiga proposition har af Kamrarne blifvit hänvisad till handläggning af Lag-Utskottet, som nu går att deröfver afgifva utlåtande.

Bland olika lagstiftningsområden torde, till följd af handelns kosmopolitiska natur, handelsrätten främst både fordra och egna sig för en likartad lagstiftning i flere stater — främst i dem, som till läge, nationalitet och samhällsförhållanden stå hvarandra nära.

Det var ock en sådan uppfattning, som föranledde Riksdagens underdåniga skrifvelse den 9 Maj 1876 med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige, äfvensom egna nådig omsorg deråt, att öfverensstämmelse, så vidt ske kunde, med motsvarande norsk och dansk lagstiftning dervid åstadkommes. Denna underdåniga skrifvelse gaf uppslaget till det förslag till lika lydande vexellagar för Sverige, Norge och Danmark, som nu föreligger till Riksdagens pröfning. Då den underdåniga framställningen gjordes till föremål för öfvervägande, ansågs nemligen, för att närma sig målet af öfverensstämmande handelslagar för de tre rikena, ändamålsenligast vara att börja med en mindre del af arbetet och söka dermed inom en kortare tid ernå ett praktiskt resultat, enär detta, om det lyckades, skulle innebära en kraftig maning att vidare fortgå på den en gång beträdda vägen; och ansågs såsom en sådan del af handelslagstiftningen vexelrätten vara mest lämplig af flerehanda skäl, bland annat af det hufvudsakliga, att i Norge och Danmark funnes ett trängande behof af nya vexellagar, samt att, om så än icke var förhållandet i Sverige, det dock för Sverige vore af betydelse, att dessa nya vexellagar blefve öfverensstämmande med den svenska vexellagen, antingen helt och hållet eller i de vigtigaste delarne, i hvilket senare fall man i Sverige kunde taga i öfvervägande, huruvida icke i den svenska vexellagen de förändringar kunde vidtagas, som skulle leda till utfärdande af lika lydande vexellagar för de tre nordiska rikena — ett mål, som måste anses särdeles önskvärdt, då vexelomsättningen mellan dessa riken är högst betydlig, såsom utvisas af följande uppgifter om densamma i runda tal för år 1877:

vexlar	från	Norge	på Sverige	kronor	16,000,000
d:o	d:o	d:o	d:o Danmark	»	10,000,000
d:o	från	Sverige	på Norge	»	8,000,000
d:o	d:o	d:o	d:o Danmark	»	25,000,000;

hvarvid är att märka, att för Danmark, för hvilket land bestämda uppgifter saknas, summorna otvifvelaktigt äro mycket högre, än som ofvan angifvits för de öfriga två länderna.

Utgående från ofvan nämnda åsigt, tillsatte de olika regeringarne, på initiativ från Sverige, tre olika, men samarbetande komitéer, hvardera bestående af två jurister och en affärsman — hvilka samtliga ledamöter utan någon reservation godkänt det af komitéerna afgifna förslag —; och detta förslag, med de icke obetydliga ändringar och jemkningar, å hvilka, med anledning af Sveriges Högsta Domstols vid förslagets granskning framstälda anmärkningar, på hemställan af Chefen för svenska Justitiedepartementet, Norges och Danmarks komiterade samt regeringarne ingått, föreligger nu i Kongl. Maj:ts nådiga proposition.

Det gifves tre stora grupper af inbördes närbeslägtade vexellagar, den *engelsk-amerikanska*, den *franska* och den *tyska*. Förslaget ansluter sig till den sist nämnda. Visserligen är denna icke den, som gäller i den största omfattningen, enär enligt en nyligen uppgjord beräkning omkring 240 millioner menniskor stodo under fransk, ungefär lika många under engelsk-amerikansk och blott omkring 86 millioner under tysk och dermed beslägtad vexelrätt, men detta oaktadt synes »Allgemeine Deutsche Wechselordnung» af 1848 med dess senare tillägg, i synnerhet de så kallade »Nürnbergernovellerna», vara särskildt egnad att bilda anslutningspunkten för förarbetena till det stora, men ännu säkerligen fjerran liggande målet af en likartad europeisk-amerikansk vexelrätt, och detta först och främst för de folk, hvilka, såsom de nordiska, stå så nära det tyska i så många afseenden, ej minst beträffande affärsförbindelser. På den tyska vexellagen är ock den nu gällande svenska Vexellagen af den 23 Augusti 1851 (= S. L.) hufvudsakligen byggd. Då komiterade enligt vederbörande regeringars uppdrag hade att utarbeta sitt förslag på grundvalen af den tyska vexellagen, betydde detta sålunda en särdeles nära anslutning äfven till den nu gällande svenska.

Ur förslaget har, till följd af de särskilda ländernas skiljaktiga processformer, uteslutits allt, som angår vexelprocessen samt sättet för dödande af vexel, och hafva nu gällande bestämmelser härom, äfvensom några närmare sådana angående verkställande af protest, upptagits i en särskildt förslag till Förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall. Likaledes har, såsom till vexelrätten ej hörande, uteslutits det i S. L. förekommande särskilda kapitel om vexelköp, äfvensom den i S. L. § 27 gifna allmänna civilrättsliga regel.

Äfven i öfrigt innefattar förslaget åtskilliga afvikelser och tillägg från nu gällande svenska vexellag. Af någon betydelse torde endast följande vara:

att särskild föreskrift lemnats, att den för vexels giltighet såsom sådan äfven förut (S. L. § 1) föreskrifna uttryckliga benämning af vexel eller, der vexeln är affattad å främmande språk, motsvarande uttryck å detta språk skall vara införd i *sjelfva vexelns text* (§ 1), likasom att vexelgifvares förbud mot öfverlåtelse, till exempel genom orden: »icke till order» eller dylikt, för att hafva vexelrättslig betydelse likaledes skall införas i *vexelns text* (§ 9);

att trasserad egen vexel skall i alla afseenden anses såsom egen vexel, såsom följd hvaraf icke vidare erfordras, att den trasserade egna vexeln skall vara dragen att inlösas *på annan ort* (§ 2; jfr S. L. § 2);

att, då, enligt nu gällande S. L. § 1, vexlar, i hvilka någon betalningstid icke är nämnd, äro ogiltiga, vexel för sådant fall, enligt förslaget, anses såsom betalbar vid uppvisandet (§ 3);

att betalningstiden skall vara en och samma för hela vexelsumman (§ 3);

att, om vexelsumman är flere gånger utsatt, men till olika belopp, det, som minst är, skall gälla (§ 6), då enligt S. L. § 4, derest penningesumman, som skall betalas, är utsatt med både bokstäfver och siffror, men till olika belopp, det skall gälla, som är utsatt med bokstäfver;

att, om i vexel ränta utfästes, sådant är ogilt (§ 7);

att uppvisningsrätten blifvit på dubbelt sätt närmare bestämd, *dels* så, att en hvar, som har vexel i händer — sålunda, mot S. L. § 18, äfven den, som innehar en vexel att betalas vid uppvisandet — är berättigad att strax uppvisa densamma till godkännande och att, der sådant icke inom stadgad tid erhålles, protestera för uteblifvet godkännande, *dels ock* så, att till och med aftal, som strider häremot, icke har verkan efter vexellag (§ 17);

att, om vexel lyder på betalning å annan ort, än der vexelbetalaren bor, och vexelgifvaren ej i vexeln utsatt, af hvem betalning bör å den andra orten erläggas, vexeln, mot hvad enligt S. L. är förhållandet, *skall* före förfallodagen förevisas vexelbetalaren till godkännande, och, der sådant icke erhålles, protesteras, allt vid äfventyr, att vexelrätten förloras mot vexelgifvare och öfverlåtare (§ 18);

att för vexel, ställd att betalas viss tid efter uppvisandet, likasom för vexel, som lyder å betalning vid uppvisandet, uppvisningstiderna blifvit annorlunda bestämda (§§ 19 och 32; jfr S. L. §§ 19 och 37);

att giltigt godkännande kan lemnas medelst godkännarens blotta namnteckning på vexelns framsida (§ 21; jfr S. L. § 21);

att, då enligt S. L. § 24 vexel skall godkännas efter sin lydelse utan

vilkor eller förbehåll, men om det ej sker, godkännandet anses vägradt, dock att godkännaren svarar för hvad hans afgifna godkännande innebär, förslaget, som i likhet med S. L. tillåter godkännandets inskränkning till en del af vexelsumman, stadgar, att, om andra inskränkningar eller vilkor göras, de skola vara utan verkan (§ 22);

att, om vid återgångstalan för uteblifvet eller osäkert godkännande vexelgäldenären lemnat säkerhet åt någon af dem, som följa efter honom, den stälda säkerheten äfven skall gälla till fördel för säkerhetsgifvarens öfriga efterföljare, *när de fordra sådant*, under det enligt S. L. § 32 så torde vara förhållandet *utan vidare*, samt att ej någon, som följer efter säkerhetsgifvaren, må fordra ytterligare säkerhet af någon vexelgäldenär, så framt det ej visas, att den redan stälda säkerheten är otillräcklig, om hvilket stadgandes tillämplighet enligt nu gällande S. L. meningarne kunna vara delade (§ 27);

att ett efter protest meddeladt godkännande måste för att förpligta uppvisaren vara fullständigt (§ 28);

att för rätten att behålla ställd säkerhet för uteblifvet eller osäkert godkännande stadgats en egen preskriptionstid, i det att säkerheten skall återlemnas, derest ej inom *ett år* efter vexelns förfallodag käromål om dess inlösen blifvit anställdt emot den, som har lemnat säkerheten (§ 28);

att säkerhet af föregående öfverlåtare eller vexelgifvaren kan, efter skedd protest, fordras äfven i det fall, att godkännaren, om han är köpman, instält sina betalningar (§ 30);

att i § 33 närmare bestämmelser, än i S. L. §§ 36 och 94, meddelats angående beräkning af vexels förfallotid;

att, om vexel är utgifven å ort, hvarest tidräkning efter gamla stilen begagnas, tidsbestämmelserna i vexeln anses gifna efter nämnda stil, derest icke annat af vexeln framgår (§ 34);

att, då vexelsumman får gäldas i annat myntslag, än hvarå vexeln lyder, beräkningen skall ske efter den vexelkurs, hvartill på den ort, der betalningen sker, eller på närmaste inländska vexelplats vexlar, ut-stälda i det uti vexeln förekommande myntslaget *och alltid lydande på betalning vid uppvisandet*, köpas å den tid, inlösen sker (§ 35; jfr L. S. § 38);

att, om vexel före förfallodagen infrias, och sedan visar sig, att betalning erlagts till obehörig innehafvare, den, som vexeln inlöst, skall svara för deraf uppkommande skada (§ 40);

att, beträffande vilkoren för återgångstalan vid bristande betalning, uppmaning att ej protestera (»utan protest», »utan kostnad» eller dylikt) fritager från skyldighet att protestera (§ 42);

att så kallad notifikationsskyldighet stadgats efter protest på grund

af såväl bristande betalning (§§ 45—47) som uteblifvet godkännande (§ 20), äfvensom efter protest på grund af godkännarens insolvens (§ 30);

att rättigheten att beräkna provision är begränsad så, att densamma upphör, när provisionernas sammanlagda belopp redan uppgått till två för hundra af vexelsumman, samt att, till beräkningens förenklande, föreskrifvits, att indossanternas provision skall beräknas endast å vexelsumman, men ej å regress-summan (§ 52; jfr S. L. § 47);

att återgångsfordran må uttagas genom återvexel enligt närmare bestämmelser (§ 53);

att särskild bestämmelse lemnats om nödfallsadress å domicilierade vexlar, och att stadgandet så affattats, att äfven trassaten kan användas såsom nödfallsadressat äfven af trassenten (§ 56);

att vexelinnehafvare ålagts att mottaga det godkännande till heder, som af trassaten erbjudes, icke blott, såsom nu, när godkännandet erbjudes till heder för trassenten, utan äfven i det fall, då erbjudandet sker till heder för en indossant (§ 57; jfr S. L. § 55);

att äfven nödfallsadressat tillåtes, med vexelinnehafvarens medgifvande, godkänna vexeln till heder (§ 57);

att, derest å en afskrift af vexeln finnes nödfallsadress i original eller originalöfverlåtelse, godkännande efter adressen eller till heder för öfverlåtaren må tecknas å *afskriften* (§ 58);

att icke upptagits svenska lagens regel (§ 59), att, om flere erbjuda betalning för samma persons räkning, företrädet skall lemnas åt trassaten, så framt han efter verkstäld protest vill betala utan vilkor, och dernäst åt nödfallsadressaten (§ 64);

att remittentens rätt att af trassenten fordra duplett öfvergår på hvarje följande innehafvare af vexeln, ej tillkommer hvarje indossatarie omedelbart endast i förhållande till hans föregångare (§ 67; jfr S. L. § 64);

att förslaget i fråga om dödande af vexel afhandlar förkomna vexlar i allmänhet, icke endast accepterade vexlar (§§ 73, 74; jfr S. L. § 70);

att, under det S. L. § 71 icke gifvit den, som inledt talan om vexelns dödande, rätt att vidtaga några mått och steg mot andra vexelgäldenärer än acceptanten, förslaget deremot tillförsäkrar honom äfven befogenhet att hos trassenten mot ställande af liknande säkerhet fordra nytt vexelbref (§ 74);

att, om vexelrätten är beroende deraf, att vexel inom viss tid varder uppvisad eller protesterad, den, för hvilken vexeln förkommit, kan

bevara rätten mot vexelgifvare och godkännare att äska nytt vexelbref eller erhålla betalning, genom att före protesttidens utgång protestera i anledning af vexelns förlust, hvarom notifikation då skall ske (§ 75);

att i § 76 stadgas, det den, som vexeln i händer hafver, så framt han genom innehållet af dess text eller genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd af fullständiga öfverlåtelser eller öfverlåtelser in blanco visar sig vara rätt innehafvare af vexeln, icke, der ej visas, att han vid vexelns förvärfvande icke varit i god tro *eller att han dervid förfarit med grof vårdslöshet*, är pligtig att utlemna vexeln till den, för hvilken densamma förkommit;

att i §§ 78 och 79 förändrade tidsbestämmelser för vexels preskription blifvit gifna;

att, om det i följd af antingen lagbud (moratorium) eller ock afbrott i den allmänna samfärdseln eller liknande utomordentliga tilldragelser (vis major), varder för någon omöjligt att företaga en handling, hvaraf vexelrättens bevarande är beroende, han, utom i det fall, då vexelpreskription inträder, har sin rätt förvarad, derest han oförtöfvadt efter sådant hinders upphörande företager hvad honom åligg (§ 92); samt

att enligt § 95 utgifvare af egen vexel icke har skyldighet att på anfordran utlemna duplett.

Utskottet har funnit de flesta af de sålunda föreslagna bestämmelserna väl motiverade samt innebära verkliga förbättringar.

Tvenne punkter i det nya förslaget, nemligen bestämmelserna om vilkor och inskränkningar vid godkännande samt om den så kallade notifikationsskyldigheten, har Utskottet emellertid funnit särskildt anmärkningsvärda.

De härutinnan skedda förändringarna i nu gällande föreskrifter torde i vårt land icke egentligen vara af något behof påkallade och möjligen kunna komma att i Sverige, hvarest vexlar vunnit en vidsträckt användning, äfven bland den större allmänheten i dess affärsförhållanden, medföra åtskilliga olägenheter.

Det först nämnda stadgandet, som innefattas i § 22, af innehåll, att vexel skall godkännas efter sin lydelse utan vilkor eller förbehåll, dock att godkännande må inskränkas till en del af vexelsumman, samt att, *om andra inskränkningar eller vilkor göras, dessa skola vara utan verkan*, synes Utskottet innebära en nog stor formalism. Det skulle ock föranleda, att, om till exempel å en vexel, dragen på två månader, tecknats godkännande med vilkor af betalningsskyldighet på förlängd tid, till exempel först om fyra månader, den sålunda godkända vexeln skulle,

då det vid accepten fogade vilkor skall vara utan verkan, vara förfallen till betalning efter två månader.

Äfven notifikationsskyldigheten torde understundom kunna blifva rätt besvärlig vid vexelumgänget. Bevisningsskyldigheten med afseende derå är ej heller och kan icke vara i öfverensstämmelse med annars gällande regler.

Då emellertid förslagets från S. L. afvikande bestämmelser om godkännande af vexel onekligen kunna härledas ur vexelns strängt formella natur, och då notifikationsskyldighet, åtminstone efter protest på grund af uteblifven betalning, förekommer i alla vexellagar — med undantag af den svenska och finska — ehuru i den franska densamma sammanbundits med en påskyndad regress; då nämnda skyldighet, derest den vid bristande betalning godkännes, äfvenledes, enligt förslagets system, bör antagas vid uteblifvet godkännande, enär sådant kan föranleda till vare sig fordran af säkerhet *eller betalning*, samt densamma då jemväl synes böra fordras i fråga om osäkert godkännande enligt § 30; och då notifikationen onekligen äfven i öfrigt medför flere fördelar, hvadan den äfven här i landet icke sällan iakttages; då påföljden af dess underlåtande endast är skadeersättning och förlust af rättigheten att fordra godtgörelse för särskilda utgifter; samt då fördelen af öfverensstämmande vexellagar i de tre nordiska rikena icke synes böra för omförmälda tvenne bestämmelsers skull äfventyras, finner Utskottet desamma kunna och böra godkännas.

Utskottet anser sig slutligen här böra, till undvikande af allt missförstånd, erinra, att ett antagande af nu föreliggande, med de i Norge och Danmark för representationerna framlagda öfverensstämmande, förslag icke innebär någon internationel öfverenskommelse, som beträffande lagstiftningen i ämnet för framtiden på något sätt binder Sveriges lagstiftande myndigheter, hvadan Konungs och Riksdags makt att upphäfva eller ändra denna lag skulle blifva densamma som beträffande hvarje annan.

Utskottet hoppas dock, att, derest lagen nu varder antagen, långt ifrån att någon sådan rätt skulle komma i fråga att användas, den nya vexellagen tvärt om skall utgöra ett fortfarande vittnesbörd om trenne samslägtade folks eniga samverkan på ett lagstiftningsområde, hvarest förefinnes så stort både rum för och anledning till ytterligare öfverensstämmelse.

Förslaget till förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall har icke föranledt någon anmärkning.

På grund af det anförda får Utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts föreliggande nådiga proposition med förslag till

1) Vexellag,

2) Förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall,

måtte af Riksdagen bifallas; dock med det förbehåll, att författningarne ej skola blifva gällande i annat fall, än att med Vexellagsförslaget öfverensstämmande vexellagar varda i Norge och Danmark antagne.

Stockholm den 9 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herr Grefve *Mörner* har begärt få här antecknadt, att han, till följd af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen, icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI 1880.

N:o 35.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 April 1880, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.

Kongl. Maj:t har den 20 sistlidne Februari till Riksdagen aflåtit en nådig proposition af följande lydelse:

"I underdånig skrifvelse den 1 Maj sistlidne år har Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lagstadganden, hvarigenom för sådana inom svenska kyrkan qvarstående medlemmar, som, oaktadt till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller, fastän döpte, icke på sätt samma kyrka godkänner låtit sig konfirmera och begått Herrans heliga Nattvard, rättighet beredes att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap. Med anledning häraf och enär för handen varande förhållanden påkalla, att ett stadgande meddelas beträffande sättet för äktenskaps ingående af den, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom svenska kyrkan blifvit döpt eller begått nattvarden och af sådan orsak ej kan erhålla vigsel af kyrkans presterskap, har lagförslag i ämnet blifvit uppgjordt; och vill Kongl. Maj:t, med öfverlemnande af de i Högsta Domstolen och Statsrådet angående denna fråga förda protokoll, härmed enligt 87 § Regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom svenska kyrkan blifvit döpt eller begått Herrans Nattvard, ingå äktenskap, må det afslutas inför borgerlig myndighet, i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed så väl i afseende å lysning som för öfrigt bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873."

Denna proposition har af Kamrarne blifvit hänvisad till behandling af Lag-Utskottet, hvilket derjemte fått emottaga ett vid remissen inom Andra Kammaren af Herr *Rundgren* afgifvet yttrande.

Då Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhöll om framläggande af lagförslag i ämnet, anförde Riksdagen, att antalet af de svenske medborgare, hvilka på grund af stadgandet i 15 kap. 11 § kyrkolagen icke kunde ingå med vigsel helgadt äktenskap, men icke heller enligt gällande bestämmelser voro berättigade att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet, dag för dag ökades; att dessa personer visserligen endast hade att ur statskyrkan utträda för att erhålla rättighet att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet, men att, då de, med få undantag, icke ville begagna sig af denna rätt, det icke kunde vara förenligt med statens skyldiga omsorg om den allmänna sedligheten att för dem endast lemna öppet vare sig ingåendet af lösliga förbindelser eller begagnande af den utväg att få sina förbindelser erkända såsom lagliga äktenskap, 3 kap. 9 och 10 §§ Giftermålsbalken dem lemnade; att för afhjelpande af missförhållandet syntes, då man frånsåge den med en statskyrkas ställning föga förenliga utvägen att mot deras vilja skilja ifrågavarande personer från kyrkans gemenskap och sålunda lemna dem rätt till borgerligt äktenskap, endast, vid deras qvarstående inom statskyrkan, tvenne sätt förefinnas: att, med upphäfvande eller ändring af 15 kap. 11 § kyrkolagen, lemna dem rätt att utan vilkor eller under vissa andra, än nu föreskrifna, af dem antagliga vilkor erhålla kyrklig vigsel, eller ock att hänvisa dem till borgerligt äktenskap; att emellertid Riksdagen funne kyrkan och dess tjenare icke kunna eller böra förpligtas att med kyrkans välsignelse helga äktenskap mellan personer, af hvilka endera eller båda icke blifvit genom dop upptagna i kristen församling, eller, ehuru döpte, icke ville i och med konfirmationen aflägga

den bekännelse, som utgjorde det gemensamma uttrycket för alla kristna kyrkors tro, samt de löften att under bruk af nådens medel vinnlägga sig om en kristlig vandel, som svaren å öfriga konfirmationsfrågor innefattade, samt att Riksdagen af sådan anledning ansåge af de antydda tvenne utvägarne borgerligt äktenskap obetingadt böra föredragas.

I öfverensstämmelse med de sålunda uttalade åsigterna är den ill Utskottet remitterade Kongl. propositionen affattad.

Endast i ett afseende har det förevarande lagförslaget föranledt till anmärkning. Inom den svenska, likasom inom de flesta andra kristna kyrkor antages nemligen, efter hvad Utskottet inhemtat, att ett dop icke saknar giltighet allenast derför, att det icke blifvit af kyrkans presterskap eller efter den antagna kyrkoritualen verkställdt, hvadan ock uttrycket »*inom svenska kyrkan* döpt» icke torde böra oförändradt bibehållas, utan har Utskottet ansett en något olika uppställning af lagbestämmelsen böra ega rum.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga proposition icke kan i oförändradt skick bifallas, måtte för sin del besluta följande

Förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:

Vill någon, *som ej blifvit döpt eller som icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard*, *men icke heller tillhör främmande trossamfund*, *ingå äktenskap*, må det afslutas inför borgerlig myndighet, i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed så väl i afseende å lysning som för öfrigt bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

Stockholm den 8 April 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

af Herr *Thomasson:* "För min del anser jag hvad med Riksdagens underdåniga skrifvelse den 1 Maj nästlidna år åsyftades tydligare och bestämdare hafva uttryckts genom en så lydande

Förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som icke blifvit döpt, eller som icke inom evangeliskt-lutherska kyrkan och enligt hennes ordning begått Herrans Nattvard, ingå äktenskap, då må, i de fall, för hvilka särskilda föreskrifter i Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning icke redan gälla, äktenskapet afslutas i den ordning och med tillämpning af de stadganden, som angående borgerligt äktenskap och hvad i sammanhang dermed så väl i afseende på lysning som för öfrigt iakttagas bör, i nämnda författning äro meddelade."

af Herrar *Torpadie* och *H. A. Widmark.*

Herr Grefve *Mörner* har begärt få här antecknadt, att han i följd at erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke varit närvarande, då ärendet inom Utskottet företagits till afgörande.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 36.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 April 1880, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag om ändring och tillägg i förordningen den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Förordningen den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning, stadgar bland annat, att, om någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid religionsöfning, som ej är att hänföra till enskild husandakt, uppträder såsom lärare med andliga föredrag, som *anses* leda till *söndring i kyrkligt hänseende* eller förakt för den allmänna gudstjensten, eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, det ankommer på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församligen vidare uppträda; skolande den, som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böta från och med femtio till och med trehundra riksdaler.

I dessa stadganden yrkas nu ändring och tillägg i tvenne hvarandra motsatta rigtningar.

Uti en inom Första Kammaren afgifven motion, N:o 11, föreslår Herr *C. A. Ekstedt*, »att Riksdagen måtte för sin del besluta, att kyrkoråden må erhålla myndighet att, derest kallelse till kyrkoråds sammanträde icke hörsammats af predikant, som uppträdt med vilseledande föredrag, förbjuda sådan predikant att uppträda såsom lärare i församlingen samt, derest sådant förbud icke hörsammas, anmäla saken till Konungens Befallningshafvande i orten, som bör efter omständigheterna föranstalta om sammankomstens upplösning eller personens förvisande från församlingen; samt att, i händelse Riksdagen fattar sådant beslut, ingå till

Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga åtgärder för sådan författnings utfärdande.»

Inom Andra Kammaren föreslår Herr *Erik Westin* uti motion N:o 18, dels att orden »söndring i kyrkligt hänseende» måtte, såsom gifvande anledning till origtig och skiljaktig tillämpning, uteslutas, dels ock att uttrycket »*anses* leda» måtte utbytas mot »*bevisligen* leda», hvadan förordningen enligt hans förslag skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Medlemmar — — — — — — — — — — — — — — — — — — — störes.

Ej heller må — — — — — — — — — — — — — — — — — — — upplösa.

Uppträder någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid dylik sammankomst såsom lärare med andliga föredrag, som bevisligen leda till förakt för allmän gudstjenst eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda.

Hvar som underlåter — — — — — — — — — — — — — — — — — riksdaler.»

Utskottet vill icke förneka, att, med den tillämpning af anförda stadgandet, att förbud mot vidare uppträdande med religiösa föredrag inom församlingen icke skulle kunna af kyrkoråd någon meddelas, utan att han varit inför kyrkorådet tillstädes, åtskilliga svårigheter kunna för kyrkoråd uppstå vid handhafvande af den uppsigtsrätt, som i berörda hänseende kyrkoråd åligger, men Utskottet finner icke tillräckliga skäl förekomma, att för förfallolöst uteblifvande från en persons sida, sedan kallelse honom delgifvits att inställa sig inför kyrkoråd för att höras öfver hans predikantverksamhet inom församlingen, stadga — särskildt för detta fall — andra påföljder, än redan äro för sådant uteblifvande i allmänhet meddelade uti 29 § af förordningen den 21 Mars 1862 om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd, samt minst att åt Konungens Befallningshafvande skulle öfverlemnas rätt att förvisa någon ur en församling; och Utskottet får derföre hemställa,

1:o) att Herr Ekstedts motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Hvad Herr Westins motion vidkommer, kan Utskottet icke dela hans uppfattning, att orden »söndring i kyrkligt hänseende» skulle ur förord-

ningen uteslutas, utan finner för sin del, att de, rätt uppfattade och tillämpade, väl försvara den plats, de derstädes erhållit; och då det inskjutande af ordet *bevisligen* i stället för *anses*, denne motionär i öfrigt föreslår, i sjelfva verket skulle komma att nära nog helt och hållet omintetgöra möjligheten af stadgandets tillämpning från vederbörande kyrkoråds sida samt derjemte ett fordrande af strängt formel, juridisk bevisning i förevarande fall icke skulle stå väl tillsammans med den så att säga patriarkaliska ställning, kyrkoråden böra inom församlingen till dess öfrige medlemmar intaga, med de rättigheter och pligter, denna ställning dem ålägger, hemställer Utskottet vidare,

2:o) att Herr Westins motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 April 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herrar *Asplund*, *H. A. Widmark*, *Hammarskjöld*, *Magnus Jonsson* och *Smedberg* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i motionernas behandling, de två sistnämnde i följd af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1880.

N:o 37.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 April 1880, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag om ändring i gällande bestämmelser rörande mark, vid skifte afsatt för skiftesdelegarnes gemensamma behof.

På grund af erhållna remisser har Lag-Utskottet att yttra sig öfver tre inom Andra Kammaren väckta motioner rörande ändring i nu gällande skiftesstadgas bestämmelser om mark, som vid skifte afsättes för skiftesdelegarnes gemensamma behof.

I motion N:o 26 anför Herr *Victor Ekenman*, att de vid skiften — icke allenast laga skiften, utan äfven enskiften, äfvensom sådana storskiften, som i sammanhang med laga skifte vunnit fastställelse — afsatta samfälligheter hade en vida större betydelse än man i allmänhet förestälde sig, enär vid ifrågavarande förrättningar icke sällan lemnats oskiftade ganska betydliga jordområden ej allenast för något gemensamt behof, såsom t. ex. grustägt, utan äfven understundom af icke någon som helst uppgifven anledning, hvadan återstode att antaga det besparing i skifteskostnaden varit enda syftet; men att med jordens nu mera ökade värde nödvändigheten inställde sig att dessa samfälligheter, då de vore större än behofvet kräfde eller alldeles obehöfliga, finge delas; hvarföre och då enligt den lagtolkning, som legat till grund för Högsta Domstolens under senare åren likartade domslut rörande rätta förståndet af 3 § i skiftesstadgan, en enda delegare kunde hindra sådan delning, hvilken dock vore för jordbrukets utveckling af stor betydelse, motionären, i öfverensstämmelse med sin uppfattning af andemeningen i stadgan, genom hvilken lagstiftaren oförtydbart åsyftat, ej blott att meddelad fastställelse å förrättad delning skulle betrygga eganderätten för framtiden,

utan äfven såsom regel, att all inom skifteslaget befintlig jord skulle delas, föreslår, »att Riksdagen ville för sin del besluta, att 3 § 1 mom. skiftesstadgan skall hafva följande lydelse:

»Har jord, som hörer till by eller till hemman, deri två eller flera ega del, genom teg- eller storskifte i flera skiften blifvit lagd; vill den, som i sådant skifteslag eger ett eller flera hemman eller en eller flera hemmansdelar, laga skifte erhålla, hafve ock der vitsord till utan att å teg- eller storskifte meddelad fastställelse eller eljest ingången *eller* stadfästad förening må sådant hindra eller derför i vägen ligga. Ej må redan verkstäld enskiftesdelning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt *Kongl. Maj:ts nådiga* kungörelse den 20 Februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och fastställdt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, utan så är, att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas; *delegare dock obetaget att i laga ordning söka och erhålla sin egolott ur skifteslags samfällighet utbruten, vare sig ur hela, i fall den är obehöflig, eller den del deraf, som öfverskjuter verkliga behofvet.*»

Uti motion N:o 37 anhåller herr *F. Andersson* »att få ändring eller tillägg i vår nu gällande skiftesstadga, att samfäld mark af hur litet omfång som helst inom ett eller flera skifteslag, då den icke för gemensamt behof till fördel kan begagnas, må genom delning eller egoutbyte skiftas, der hälften af delegarne sådant önska».

På samma skäl, som Herr Ekenman, men ännu mera utförda, anser Herr *Joh. Bengtsson* i motion N:o 52, att lagstiftningen rörande ifrågavarande mark bör förändras så, att å ena sidan rättelse kan beredas i de missbruk, som i detta afseende vid fastställda egoskiften redan blifvit begångna, och på den andra sådana för framtiden må så vidt möjligt förekommas.

I första hänseendet borde enligt motionärens tanke det förbud, som nu vore meddeladt mot all ändring i ett fastställdt skifte, såvida ej alla parter derom åsämdes, så till vida inskränkas, att, om ändringen åsyftade mark, afsatt till gemensamt behof, af öfverflödig vidd, den måtte blifva tillåten och således »vitsord lemnas åt den delegare, som skifta vill» — såvidt nemligen det anginge sådana egoskiften, som blifvit fastställda före den tid, den åsyftade lagförändringen skulle träda i gällande kraft. Efter denna tid åter — då några sådana missbruk vore förebyggda och således ej förekomma — skulle, för vinnande af ändring i ett fastställdt laga skifte, erfordras, såsom för närvarande, bifall af alla dem, hvars rätt saken rörde. I andra hänseendet åter borde skiftesmannen och gode männen, icke allenast vid hädanefter skeende laga skiften på hela

byområden och hemman, utan äfven på sådana delar deraf, som förut vore antydda, meddela yttrande öfver de beslut, som af delegarne till och med enstämmigt fattades öfver undantag af oskifto, huruvida detta vore till det uppgifna ändamålet användbart och huruvida det icke blifvit större tilltaget, än behofvet fordrade. Motionären ansåge, att ett sådant yttrande lämpligast borde af skiftesförrättarne afgifvas, emedan de borde bättre inse delegarnes fördel, än många utaf dem sjelfva förmådde, dels borde ega fullständig kännedom om egornas beskaffenhet, och dels icke, huru deras omdöme än utfölle, beredde sig sjelfva någon inkomst. Vore delegarne sins emellan eniga i beslutet och godkände de för öfrigt det yttrande skiftesmannen och gode männen afgåfve, borde dervid förblifva. Blefve detta deremot antingen i sin helhet eller till en del icke händelsen, borde ärendet, såsom andra preliminärfrågor, underställas egodelningsrätten.

Motionären föreslår sålunda, »att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att nådig kungörelse täcktes utfärdas, uti hvilken nedanstående paragrafer i 1866 års skiftesstadga erhålla följande förändrade lydelse:

1 Kap.

3 §.

Har jord, som hörer till by eller hemman, deri två eller flere ega del, genom teg- eller storskifte i flera skiften blifvit lagd; vill den, som i sådant skifteslag eger ett eller flera hemman eller en eller flera hemmansdelar, laga skifte erhålla, hafve ock den vitsord till, utan att å tegen eller storskifte meddelad fastställelse eller eljest ingångna och stadfästade förening må sådant hindra eller derför i vägen ligga. — Ej må redan verkstäld enskiftesdelning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt Vår nådiga Kungörelse den 20 Februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och faststäldt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats *före den tid, denna Vår nådiga kungörelse träder i gällande kraft,* genom nytt skifte rubbas utan så är, *antingen* att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas, *eller ock att från det faststälda skiftet är, under hvilken förevändning som helst, så stor del utesluten, att denna numera lämpligen ej kan till beskaffenhet och omfång hänföras till sådant område, hvilket på de grunder denna Vår nådiga stadga bestämmer, får såsom gemensam plan för skifteslaget afsättas.*

I sådant fall vare skifte på en sådan plan, äfven utan alla delegarnes medgifvande, tillåtet, och hafve den vitsord, som skifta vill.

Laga skifte, som är afslutadt och faststäldt efter denna tid, denna Vår nådiga kungörelse skall tillämpas, får icke rubbas, utan att alla de, som saken angå, sig derom förena.

6 Kap.

54 §.

Skiftesmannen och gode männen skola, efter rådplägning med delegarne, besluta uti de i 2, 3 och 6 punkterna af nästföregående § omnämnda frågor.

Delegare, som äro tillstädes vid afgörandet af de i 1, 4, 5, 7 och 8 punkterna i samma § uppräknade frågor, ega att, under rådplägning med skiftesmannen och gode männen, i dessa frågor besluta, när de alla om beslutet äro ense. — Varder, efter det *en* sådan fråga blifvit föredragen, densammas behandling uppskjuten, då bör underrättelse om dagen, när frågan skall till afgörande förekomma, delegarne meddelas. Skiftesmannen och gode männen söka härvid förmå delegarne att i nämnde delar sig förena. Varder förening af alla närvarande delegare i en eller flera delar ingången, då skall den särskildt upprättas och af delegarne, jemte gode männen, underskrifvas, och gälle sedan till efterrättelse *i hvad det afser 1, 5, 7 och 8 punkterna och med* iakttagande af hvad 128 § rörande frånvarande delegares rätt i denna del innehåller.

Öfver delegarnes beslut i 4 punkten skola skiftesmannen och gode männen afgifva yttrande, huruvida de dels anse det af delegarne bestämda undantag af oskifto motsvara det ändamål, som dervid uppgifves vara åsyftadt, och dels om de anse detsamma till omfånget icke vara större, än behofvet fordrar, och i händelse de ej dela jordegarnes mening, föreslå de förändringar i beslutet, de finna nödiga. — Kunna åter delegarne sig icke förena *i någon eller några af de punkter, som till deras beslutanderätt höra och som före skiftets fortsättning skola vara afgjorda, eller gillas icke utaf alla det yttrande, skiftesmannen och gode männen rörande beslutet i 4 punkten afgifvit,* då ega *dessa,* sedan de skäl noga upptagna blifvit, som å ena eller andra sidan anföras, att öfver tvisteämnet utlåtande meddela, och iakttaga dervid hvad för hvarje särskildt fall här framdeles stadgas. — Nöjes delegare enhälligt deråt — — — — — finnes förordnadt.

18 Kap.

125 §.

3:dje punkten: Tvister om den mark, som för delegarnes allmänna behof före skiftet undantagas skall, *antingen de härleda sig från delegarnes olika meningar eller från nekadt godkännande af det yttrande i ämnet, som det, enligt 54 §, åligger skiftesmannen och gode männen att afgifva.*

Med anledning af en vid sistlidne riksdag väckt motion, att samfäld mark af huru litet omfång som helst inom ett eller flera skifteslag, då den icke till gemensam nytta för delegarne kunde begagnas, måtte få genom delning eller egoutbyte skiftas, der minst 1/3 af delegarne sådant önskade, anförde Utskottet, att genom 3 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Stadga om skiftesverket i riket den 9 November 1866 — af innehåll, att ej må redan verkstäld enskiftesdelning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt Kongl. Kungörelsen den 20 Februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och faststäldt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, *utan så är, att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas* — hade omförmälda skiften blifvit likstälda med laga kraft vunna domar, och att Utskottet icke ville bidraga att rubba den orygglighet, som vore och måste vara sådana tillerkänd, hvadan Utskottet icke kunde tillstyrka bifall till motionen, utan ansåge, att om, på grund af 10 kap. i skiftesstadgan eller förut gällande skiftesförfattningar, mark blifvit för delegarnes allmänna behof undantagen, denna åtgärd borde vara lika förbindande, som hvarje annan bestämmelse beträffande det verkstälda skiftet, och att det sålunda vore i sin ordning, att för sådan undantagen marks skiftande erfordrades samtlige delegares medgifvande. Utskottets afstyrkande hemställan bifölls i båda Kamrarne utan votering; och då Utskottet fortfarande vidhåller anförda uttalandet — hvilket är lika tillämpligt å nu föreliggande förslag om samfäld marks delning, af hvilka Herr *Ekenmans* lemnar delegare rätt att i laga ordning söka och erhålla sin egolott ur skifteslags samfällighet utbruten, Herr *Anderssons* för delning af samfäld mark, då den icke för gemensamt behof till fördel kan begagnas, fordrar hälften af delegarnes medgifvande, och Herr *Bengtssons*, hvilken ur sitt redaktionsförslag uteglömt det till 3 § af skiftesstadgan genom Kongl. Kungörelsen

den 1 Oktober 1875 gjorda tillägg, gifver vitsord åt den, som skifta vill — samt då, beträffande Herr *Bengtssons* motion, i hvad den innefattar förändrade bestämmelser om undantag af oskifto, densamma icke heller i denna del synes vara af beskaffenhet att kunna bifallas, enär deri förutsättes, att skiftesmannen och gode männen skulle bättre förstå att iakttaga skiftesdelegarnes fördel och bästa, än de sjelfve, hvarjemte den föreslagna proceduren endast synes skola komma att vålla onödig omgång, hemställer Utskottet,

att 1) Herr *Ekenmans* motion
2) Herr *Anderssons* motion
3) Herr *Bengtssons* motion
icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 April 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herrar *Anders Persson*, *Johannes Jonsson*, *Magnus Jonsson* och *Smedberg* hafva begärt få här antecknadt, att de i följd af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke inom Utskottet deltagit i motionernas behandling.

N:o 38.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 April 1880, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om antagande af en författning rörande gäldandet af sådan ersättning, som omförmäles i 13 kapitlet Skiftesstadgan.

Från Första Kammaren har Lag-Utskottet till handläggning fått emottaga en af Herr *G. Asplund* väckt motion, N:o 18, om antagande af en författning rörande gäldandet af sådan ersättning, som omförmäles i 13 kapitlet skiftesstadgan.

Motionären erinrar först, hurusom, när vid laga skifte en delegare nödgas utflytta eller afstå odlad jord mot ouppodlad, bättre häfdad mot sämre häfdad eller skogbevuxen mark mot mindre skogbeväxt, honom tillägges, jemlikt 13 kap. skiftesstadgan, viss ersättning, att gäldas af den eller de delegare, åt hvilka sålunda på hans bekostnad beredes en fördel. I motionärens tanke kunde väl då ingenting vara mera berättigadt, än den förstnämndes anspråk att ega full trygghet för utbekommande af denna ersättning, som vore afsedd att utjemna skilnaden i värde emellan den lott, han genom skiftet tvingades att afstå, och den, han genom skiftet finge i utbyte. Det lede icke heller tvifvel, att lagstiftaren, när han genom skiftesstadgan påbjöd ett så beskaffadt tvunget egobyte, oftast påkallande en sådan mellangift, som nyssnämnda ersättning i sjelfva verket utgjorde, ansett det ligga så i sakens natur, att denna ersättning skulle under alla förhållanden utgå ur den ersättningsskyldiges nya egolott, att derom icke erfordrades annan och tydligare bestämmelse, än skiftesstadgans föreskrift om ersättningens gäldande. Också hade, enligt hvad motionären trodde sig veta, under lång tid en sådan tolkning gjort sig allmänt gällande, lika som den ännu i många fall torde fortfara att göra. Men på senare tider hade skiljaktiga meningar yppats i fråga derom, dels huruvida ersättning af omförmälda beskaffenhet fortfore att vidlåda den ersättningsskyldiges jord, äfven sedan den efter skiftet blifvit försåld, dels ock huruvida ersättningen

borde utgå med förmånsrätt framför annan gäld. Dessa frågor hade någon gång blifvit efter rättegång afgjorda till nackdel för den till ersättningen berättigade. Den förhöjning i värde, som, på hans bekostnad, den ersättningsskyldiges hemmanslott genom skiftet erhållit, hade således kommit denne eller hans rättsinnehafvare utan motsvarande valuta till godo, eller, för att framställa förhållandet genom ett exempel: skiftesdelegaren A. hade vid skiftet nödgats afstå större delen af sina odlade och väl häfdade egor till skiftesdelegaren B. samt fått ouppodlad mark och illa häfdad jord i stället, med rätt till odlings- och vanhäfdsersättning af den senare, hvars nya hemmanslott derigenom erhållit ett motsvararande högre värde; men det oaktadt och ehuru denna värdeförhöjning väl icke utan fullgjord skyldighet till ersättningens gäldande borde rättvisligen tillgodokomma B. eller hans rättsinnehafvare, hade A., i följd af brist i lagstiftningen eller fel i lagskipningen, gått miste om både egor och ersättning, till fromma för B:s förmånsrättsegande fordringsegare eller honom sjelf, der han kunnat sälja jorden utan förbindelse för köparen att utgifva den då obetalta och måhända till betalning ej ens förfallna ersättningen. Att detta vore stridande mot rätt och billighet, torde vara uppenbart. När, för att vidhålla det nyss uppstälda fallet, B:s fordringsegare erhölle inteckning i ett hemman, som ej undergått laga skifte, måste de underkasta sig de i skiftesstadgan föreskrifna vilkor för hemmanets utbrytning ur samfälligheten och kunde rättvisligen icke erhålla panträtt i den nya skiftes- eller hemmanslotten på andra och bättre vilkor, än B. sjelf dertill erhållit eganderätt, det ville här säga: mot skyldighet att vidkännas de vid skiftet honom och hans skifteslott ålagda ifrågavarande ersättningar; och enahanda måste förhållandet vara såväl med senare inteckningstagare, som med köpare. Till ingenderas förmån borde A. tvingas att lemna en tillökning i värdet af B:s lott, utan fortfarande säkerhet att utfå den motsvarande ersättningen ur jorden i hvems hand den måtte vara och utan afseende å den panträtt deri, som vid skiftet förefans eller sedermera tillkommit. På grund af det sålunda anförda och då tydlig lag i ämnet saknades, hemställer motionären, »att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning, hvarigenom förordnas, att skyldigheten att gälda sådan ersättning, som omförmäles i 13 kap. skiftesstadgan, vidlåder den jord, — i hvars hand den må komma — från hvilken ersättningen blifvit vid skiftet bestämd att utgå».

Under ärendets behandling inom Utskottet har motionären modifierat sitt förslag derhän, att i ämnet skulle blifva gällande hufvudsakligen

enahanda bestämmelser, som, beträffande vattenafledningsföretag, till säkerhet för utbekommande af dervid ifrågakommande bidrag, äro meddelade i § 79 af lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 Juni 1879, samt sålunda skyldigheten att gälda bidrag eller ersättning af den i motionen antydda beskaffenhet åtfölja eganderätten till den skifteslott, från hvilken bidraget eller ersättningen blifvit vid skiftet bestämd att utgå; dock att ny egare ej, såsom i dikningslagen stadgas, skulle ansvara allenast för den del af bidrag eller ersättning, som förfallit till betalning sedan eganderätten öfvergick, utan jemväl för den del deraf, som förfallit inom någon viss kort tid derförinnan, förslagsvis tre månader.

Lika med motionären finner Utskottet närmare bestämmelser erforderliga till tryggande af skiftesdelegares rätt att utbekomma sådant vid skifte dem tillerkändt bidrag eller ersättning, som omförmäles i 13 kap. skiftesstadgan. Utskottet har emellertid tvekat, om det af motionären framstälda förslag, äfven efter ofvan nämnda jemkning deraf, innebure lämpligaste sättet att å ena sidan bereda den till ersättning berättigade nöjaktig säkerhet, utan att å den andra vidare, än nödigt vore, störande inverka på ny egares eller öfrige fordringsegares rätt; och då Utskottet, vid skilda försök till en fullt tillfredsställande lösning af den väl icke synnerligen omfattande, men med afseende å sina verkningar grannlaga frågan, funnit, att härtill skulle erfordras mera tid och omsigt, än Utskottet, upptaget som Utskottet är af många till en del vidlyftiga och maktpåliggande frågor, ansett sig kunna deråt egna, får Utskottet vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till författning i syfte att bereda större säkerhet, än för närvarande eger rum, för utbekommande af sådant bidrag eller sådan ersättning, som omförmäles i 13 kap. af Kongl. Stadgan om skiftesverket i riket den 9 November 1866.

Stockholm den 19 April 1880.

På Lag-Utskottes vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herrar Grefve *Mörner* och *Torpadie* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

N:o 39.

Ankom till Riksd. Kansli den 19 April 1880, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af eller ändring i förordningen den 29 Juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å sådana skattehemman, som uppkomma af nybyggen, hvilka hädanefter från kronan upplåtas, m. m.

Enligt förordningen den 29 Juni 1866 eger å skattehemman, som uppkommit vare sig af nybygge, hvilket efter nämnda tid från kronan upplåtits, eller af redan upplåtet nybygge, för hvilket föreskrifna byggnads- och odlingsskyldigheter icke blifvit inom behörig tid fullgjorda, hemmansinnehafvaren ej annan rätt öfver hemmanets skog, än att han derifrån må, dels utan utsyning, till husbehof hemta nödigt virke och bränsle och dels, efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjenstemän, fritt taga eller försälja hvad derutöfver kan, med bevarande för framtiden af skogens bestånd, årligen afverkas, och annorledes må ej heller för uppodling till åker och äng skog å hemmanet fällas, med mindre särskildt tillstånd dertill erhållits af Konungens Befallningshafvande (§§ 1, 2). Vill egare af sådant skattehemman, hvarom ofvan sägs, för skogsmarks uppodling till åker eller äng, å hemmanet, utöfver husbehofvet och det utsynade årshygget, fälla skog, skall han derom göra ansökning hos Konungens Befallningshafvande med bifogande af två trovärdige mäns intyg om odlingsmarkens läge, storlek, beskaffenhet, tjenlighet för odling samt om den tid, som för odlingens fullbordande erfordras, och eger Konungens Befallningshafvande, der ytterligare besigtning anses nödig, låta sådan på sökandens bekostnad af vederbörande

kronobetjent verkställas. Finner Konungens Befallningshafvande skäl att ansökningen bifalla, skall Konungens Befallningshafvande vid lämpligt vite förelägga sökanden viss tid för odlingens fullbordande, och må derefter den å marken växande skog, sedan den blifvit vederbörligen utstämplad, af hemmansegaren fritt fällas och användas (§ 5). Enahanda bestämmelser skola ock enligt Kongl. skrifvelsen till Kammarkollegium af samma dag gälla för enskild egare af sådan öfverloppsmark i Stora Kopparbergs och de norrländska länen, hvilken antingen blifvit med vissa hemman förenad utan skatteköpeskilling, men med tillökning i hemmanens mantal och ränta, eller ock belagd med skogsränta och åt den högstbjudande under eganderätt försåld.

Under anförande att 1866 års omförmälda förordning och isynnerhet dess 5 § insvept den norrländske odlaren i en tvångströja, som, om den varit påklädd forntidens odlare, skulle hafva verkat derhän, att knappt något norrlandsjordbruk nu funnits, och under åberopande af de för framställningen tillämpliga skäl, som uti en vid 1878 års riksdag i ämnet afgifven motion vore uttalade, har Herr *N. Boström*, med hvilken Herrar *A. Bäckström*, *Joh. Mörtsell* och *H. F. Bergström* instämt, uti en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 118, hvilken blifvit till Lag-Utskottet remitterad, hemstält, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 29 Juni 1866 rörande dispositionsrätt till skog å sådana skattehemman, som efter den tiden af nybyggen uppkomma, måtte upphäfvas, eller åtminstone så förändras, att dess 5 § upphör att vara gällande».

Uti den af motionärerne åberopade, vid 1878 års riksdag afgifna motion anfördes hufvudsakligen, att grunden för stadgandet i § 5 af 1866 års förordning torde varit, att man velat förekomma, det från ifrågavarande hemman skog uthögges och försåldes under förebärande af odling, hvilket dock icke gerna kunde ske, enär å sådan mark, som vore tjenlig till åker och ängs odling, icke mycket saluvirke växte, åtminstone icke något sådant, som tålde en längre transport, men att detta stadgande till följd af de många omständigheter, som vid ansökning om rätt att fälla skog vore att iakttaga, samt de med ansökningen förenade kostnader, verkade såsom ett absolut förbud, förhindrande odling och dermed delning af hemmanet till uppehälle åt nya familjer; samt att, hvad anginge de delar af Norrbottens län, som icke hörde till Lappmarken, då den s. k. Norrbottenslagen af den 29 September 1874 fullkomligt skyddade från all utödning af ungskogen till afsalu, så väl berörda förordning som Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Kammarkollegium af samma datum i hvad den rörde användande af skogen

å sådana skogslägenheter, som försålts under full eganderätt mot skogsränta, borde upphöra att vara gällande för ofvan nämnda delar af Norrbottens län, hvarföre hemstäldes, det Riksdagen ville uti underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 29 Juni 1866 rörande dispositionsrätt till skogen å sådana skattehemman, som efter den tiden af nybyggen uppkomme, måtte derhän förändras, att § 5 upphäfdes och i följd deraf i öfriga delar omarbetades; att för de delar af Norrbottens län, der den s. k. Norrbottenslagen af den 29 September 1874 vore gällande, ofvan berörda 1866 års nådiga förordning i sin helhet upphörde att gälla; samt att Kongl. skrifvelsen af samma år och dato till Kongl. Kammarkollegium, i hvad den rörde dispositionsrätten till skogen å sådana skogslotter, som till full eganderätt åt enskilda af kronan försålts, mot skogsränta, måtte för samma delar af Norrbottens län, der berörda Norrbottenslag gälde, icke vidare vara tillämplig.

Denna motion blef af Utskottet afstyrkt och af Kamrarne afslagen, af Första Kammaren utan öfverläggning eller votering samt af Andra Kammaren med 89 ja mot 30 nej.

I afseende å förordningens tillkomst anser sig Utskottet böra meddela följande. I underdånig skrifvelse den 30 November 1863 yttrade Rikets Ständer med afseende å medlen att förekomma den öfverklagade förödelsen af skogarne i riket, bland annat, att Rikets Ständer icke önskade något reglementerande för hushållningen med de enskilda skogarne, men, hvad särskildt anginge rikets norra landskap, der faran af skogarnes förödelse vore störst och, enligt gällande författningar, betydliga delar af kronans skogar nästan dagligen öfverginge på enskildes händer för att, efter hvad erfarenheten gåfve vid handen, i de flesta fall jemnas med jorden, dock ansåge, att kronan icke längre borde sålunda släppa ifrån sig denna för staten nödvändiga egendom, utan att kraftiga åtgärder ofördröjligen borde vidtagas till densammas bevarande för det allmänna, hvarföre Rikets Ständer i underdånighet hemstälde om åtskilliga åtgärder i sådant syfte. Med anledning af denna Rikets Ständers skrifvelse afläts till 1865—1866 års Riksdag en Kongl. proposition af innehåll, bland annat, att Kongl. Maj:t, med afseende å de af Rikets Ständer anmärkta förhållanden, ansett nödigt, att kronan på något sätt förbehölle sig rättigheten att deltaga i vården om den växande skogen i rikets vidsträckta nordliga trakter, hvarvid dock icke kunnat ifrågakomma någon inskränkning i den dispositionsrätt, som enligt gällande författningar tillkomme, vare sig egare af redan befintliga skattehemman i afseende å dertill hörande skog, eller innehafvare af redan

lagligen anlagda nybyggen, i afseende å den skog, som genom framdeles skeende afvittring kunde dem tillfalla. Men deremot hade Kongl. Maj:t icke funnit någon betänklighet möta för att i fråga om nybyggen, hvilkas anläggande ännu icke blifvit af vederbörande myndighet medgifvet, eller sådana äldre nybyggen, för hvilka föreskrifna odlings- och byggnadsskyldigheter icke inom behörig tid blifvit i enlighet med gällande författningar verkstälda, och öfver hvilka kronans dispositionsrätt i följd häraf måste anses vara återstäld, bestämmelser meddelades, hvarigenom innehafvare af dylika nybyggen, äfven sedan desamma efter fullgjorda odlings- och byggnadsskyldigheter i öfrigt iklädt sig natur af skattehemman, underkastades den inskränkning i rättigheten till skogens begagnande, som med hänsigt till det allmännas intresse kunde anses erforderlig. Då emellertid genom berörda bestämmelser, hvarmed Kongl. Maj:t icke åsyftat att på något sätt förhindra sådana nybyggesanläggningar, som hade till verkligt ändamål, icke skogens afverkande, utan landets varaktiga uppodling, skulle föranledas uppkomsten af ett nytt slag skattehemman med särskilda förpligtelser och skyldigheter, hade Kongl. Maj:t ansett sig icke böra utan Rikets Ständers hörande i detta ämne förordna, hvarföre Kongl. Maj:t föreslog Rikets Ständers antagande af de bestämmelser, som, af Rikets Ständer gillade, sedermera genom ofvan omförmälda förordning och Kongl. skrifvelse den 29 Juni 1866 blifvit till efterrättelse kungjorda.

Då Utskottet anser de skäl, som föranledde förordningens antagande, fortfarande ega giltighet, kan Utskottet icke förorda bifall till nu i ämnet väckta förslag om förordningens upphäfvande i dess helhet; och då de band, som vid tillämpningen af förordningens 5 § lagts på uppodlingen af de hemman, hvilka äro underkastade dess stadganden, väl varit för odling hinderliga, men enligt Utskottets åsigt torde kunna väsentligen lossas genom på administrativ väg meddelade bestämmelser, får Utskottet hemställa,

att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 April 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1880.

N:o 40.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 April 1880, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion i fråga om offentlighet vid underrätters och polisdomstolars förhandlingar.

Från Andra Kammaren har Lag-Utskottet fått till handläggning emottaga en inom Kammaren af Herr *Ludv. Torpadie* väckt motion, N:o 62, med förslag, "att Riksdagen i underdånig skrifvelse ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, så fort ske kan, för Riksdagen framlägga nådigt förslag till lag om offentlighet vid underrätters och polisdomstolars förhandlingar, med särskilda stadganden, såväl då menighetens antal är större, än att den kan i domstolslokalen inrymmas och följaktligen företrädesrätt till erhållande af plats kan ifrågakomma, som ock när ransakning med häktad person hålles å fängelse, samt med det undantag i fråga om ransakningar angående de gröfsta sedlighetsbrotten, att endast parter och vittnen jemte ett visst antal dertill utsedde personer dervid ega närvara."

Enligt upplysningar, som Utskottet inhemtat, har inom Justitiedepartementet utarbetats förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarne, öfver hvilket förslag utlåtande blifvit från Högsta Domstolen infordradt; och då sålunda det med motionen afsedda ändamål torde vinnas utan särskild anhållan från Riksdagens sida, finner Utskottet sig böra hemställa,

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 April 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservation:

af Herr *Torpadie*, mot den af Utskottet begagnade motiveringen.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 41.

Ank. till Riksd. Kansli den 22 April 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om antagande af en lag om afveckling medelst administration.

Uti en inom Första Kammaren afgifven och till Lag-Utskottet remitterad motion, N:o 33, hemställer Herr *A. O. Wallenberg* »det Riksdagen för sin del behagade besluta om Lag om afveckling medelst administration af följande lydelse:

§ 1.

Vill köpman, som instält sina betalningar, men om hvilkens försättande i konkurstillstånd yrkande ännu ej blifvit väckt, öfverlemna sitt bo till *afveckling medelst administration*, och har han fört sådana böcker, som i Kongl. förordningen den 4 Maj 1855 om handelsböcker omförmälas, då må trenne eller flera af hans borgenärer genom kungörelse i allmänna tidningarne kalla samtlige borgenärer att å tionde dagen från kungörelsens införande sammanträda för att öfverlägga och besluta om *afveckling medelst administration;* och skola alla kände borgenärer underrättas om sammanträdet genom särskilda kallelsebref, hvilka böra till dem med posten ofördröjligen afsändas.

§ 2.

Då sådan kungörelse utfärdats och intill dess beslut i anledning af frågan om *afveckling medelst administration* blifvit fattadt eller der

afveckling beslutats, så länge den fortgår, ege borgenär för fordran, som före betalningsinställelsen tillkommit, icke rätt att i annan ordning, än här nedan föreskrifves, söka det gäldenärs egendom till konkurs afträdas skall, eller att samma fordran i laga ordning utsöka.

§ 3.

Vid sammanträdet anmäler hvarje borgenär beloppet af sin fordran, dock att det belopp, hvarför borgenär vid sammanträdet må rösta, i händelse det öfverstiger hvad gäldenärens bok utvisar, skall medelst företeende af ostridigt fordringsbevis styrkas.

Förslag till *afveckling medelst administration* skall såsom antaget anses, derest antingen alla tillstädesvarande borgenärer sig derom förenat, eller ock fyra femtedelar af de vid sammanträdet närvarande borgenärerne bifallit förslaget, och desse borgenärer jemväl representera fyra femtedelar af de ostridiga fordringarne.

§ 4.

Varder beslut om gäldbundna boets *afveckling medelst administration* i behörig ordning fattadt, ege borgenärerne i den ordning, som för val af gode män i konkurs är föreskrifvet, utvälja administratorer, två eller flere, att boet om händer taga och afveckla. Vid samma tillfälle utfärda borgenärerne instruktion och bemyndigande för administratorerne.

Anse administratorerne, efter tagen närmare kännedom om gäldbundna boets ställning, afveckling utan konkurs overkställbar, göre hos Rätten ansökan om boets försättande i konkurs, men ansvare för boets tillgångar, till dess de af konkursförvaltarne omhändertagas.

§ 5.

Har *afveckling medelst administration* blifvit beslutad och kommit till stånd, må den under ingen förevändning fortgå längre tid än tolf månader, räknadt från den dag beslut om afveckling fattades.»

Då det af Herr Wallenberg nu framlagda lagförslag är ordagrant lika lydande med det vid sistlidne riksdag af Herr G. H. Stråle inom Första Kammaren uti motionen N:o 16 framstälda, af Lag-Utskottet i dess Utlåtande N:o 34 afstyrkta och af båda Kamrarne utan votering afslagna, får Utskottet, under hänvisning beträffande utländsk lagstiftning till hvad uti nämnda utlåtande finnes anfördt samt med upplysning, att det uti samma utlåtande omförmälda, uti England af regeringen för parlamentet framlagda lagförslag icke, efter antagandet i Öfverhuset, hann att uti Underhuset fullständigt behandlas, innan parlamentet prorogerades, hvadan detsamma för den gången förföll, nu i öfrigt åberopa hvad Utskottet så väl vid sistlidne riksdag, som vid den närmast föregående, andragit såsom skäl för afstyrkande af liknande förslag.

Sedan Utskottet anfört, hurusom af den lemnade redogörelsen för den utländska lagstiftningen i ämnet framginge, att hvarken i Tyska riket, Frankrike eller Österrike något rättsinstitut förekomme, som motsvarar den ifrågasatta »afvecklingen»; och att, då vidare det i nämnda redogörelse närmare omförmälda nordamerikanska förfarandet endast kunde inträda *under pågående konkurs*, det egentligen endast vore till England, man med något skäl kunde hänvisa, då man i främmande lagstiftning sökte stöd för att i vårt land införa lagstadgad »afveckling under administration», men hurusom härvid den anmärkning låge nära, att hvarken våra affärsförhållanden vore jemförliga med Englands eller rättsliga åtgärder i allmänhet här i landet förenade med de dryga kostnader och, i många fall vidlyftigheter, som der gjorde så önskvärdt att undvika deras anlitande, yttrade sig Utskottet vidare på följande sätt.

Mot hela anordningen möta derjemte, enligt Utskottets tanke, ur principiel synpunkt stora betänkligheter. Hvarje lagstiftning i föreva-rande afseende måste — derest den skall hafva något ändamål — leda till ett genom andras beslut för enskilde fordringsegare stadgadt hinder att medelst anlitande af vanliga exekutiva åtgärder göra sin rätt gällande och till ett mot dem öfvadt rättsligt tvång att deltaga uti en af andra beslutad »afveckling», eller med ett ord: det är här fråga om ett slags rättsligt förfarande, som, utan att heta konkurs och utan att i förhållande till gäldenären så verka, dock, hvad fordringsegarne beträffar, skulle medföra alla följder af en konkurs. I alla händelser borde väl denna »afveckling» med alla sina i en mängd rättsförhållanden så ingripande följder icke kunna inträda förr, än efter domstols pröfning af och bekräftelse å borgenärernes beslut. Men härför erfordras ett rättsligt fastställande af fordringarne och fordringsegarnes å dem grundade röst-

rätt, hvilket åter till följd af den omgång och tidsutdrägt, deraf skulle förorsakas, komme att i hög grad förminska värdet af hela förfarandet.

Tvångsackordet har visserligen åberopats såsom exempel på, att den ena fordringsegarens rätt gjorts beroende af de andres beslut, men härvid har förbisetts, att i fråga om antagande af ackord förefinnas flera garantier och den domstolens medverkan, hvilka det föreslagna administrationsförfarandet skulle komma att sakna. Så sker pröfning af ackordsanbud icke förr än efter inställelsedagen, hvadan ock rättens ombudsman kan vara förpligtad att dervid tillhandahålla »skriftlig förteckning å alla röstberättigade borgenärer jemte det belopp af deras fordringar, som vid ackordet i betraktande komma må»; så får den, hvars anmälda fordran är bestridd, visserligen i omröstningen öfver ackordsanbudet, deltaga, men, om hans röst kan på utgången inverka, dömes först öfver jäfvet och bestämmes sedan definitivt utgången af omröstningen, och så är det vidare i fråga om ackord Rätten, som, ändå att ackord ej bestridt är, under lagbundna förutsättningar och former pröfvar det erbjudna ackordet.

Hvad det föreliggande förslagets detaljer beträffar, så torde den till tio dagar *från kungörelsens införande i allmänna tidningarne* bestämda inställelsetid för beslut om administration icke i vårt land kunna anses så tillräckligt tilltagen, att ingen borgenär derigenom kan beröfvas sin obestridliga rätt att under vanliga omständigheter hinna att sig vid sammanträdet infinna. Visserligen skulle, såsom Utskottet, då denna fråga sistlidne riksdag förelåg, erinrade, vid större fallissementer, som väcka mera allmänt uppseende, borgenärerne, derigenom uppmärksamgjorda på saken, komma i tillfälle att vid det utlysta sammanträdet temligen allmänt bevaka sin rätt; men vid mindre sådana skulle möjligen ett fåtal af borgenärerne efter samråd med gäldenären kunna åstadkomma ett moratorium på ett år, som för öfrige borgenärer kunde vara ofördelaktigt och för den allmänna krediten skadligt; och i allmänhet synes, då ett hufvudvilkor för att en »afveckling» skall kunna med fördel åvägabringas, är, att densamma kan komma till stånd utan all för lång tidsutdrägt, mot en sådan »afvecklings» lagstadgande den härvid erforderliga kallelsetidens längd utgöra ett väsentligt hinder.

Vidare skulle, derest anmärkningar gjordes mot någon eller några fordringar, hvarpå borgenär vid sammanträdet ville grunda sin talan, stora svårigheter möta att bestämma, huru förfaras skulle för att få en sådan anmärkning pröfvad. Lika litet som fullt vitsord i detta hänseende kan tillerkännas gäldenärens böcker, lika olämpligt vore att åt öfrige borgenärer uppdraga en sådan pröfningsrätt, och att hänskjuta tvi-

sten till domstols bedömande, kan, till följd af den tidsförlust, detta skulle förorsaka, icke ifrågasättas. Med rättvisa torde ej heller vara förenligt att, såsom enligt förslaget skulle blifva förhållandet, äfven de borgenärer, som för sin fordran egde panträtt, skulle kanske genom oprioriterade borgenärers beslut blifva under möjligen ända till ett års tid förhindrade att ur panten utfå sin fordran.

På de sålunda af Utskottet förut anförda grunder kan Utskottet lika litet nu som tillförene, finna den föreslagna lagstiftningsåtgärden vara lämplig; och då dessutom erfarenheten visat, att, der skäliga anledningar till utredning af ett gäldbundet bo utan konkurs förefunnits, en sådan utredning i de flesta fall kunnat på den enskilda öfverenskommelsens väg åstadkommas, hemställer Utskottet,

att Herr Wallenbergs förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 22 April 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservation:

af Herr *Lindgren*, som ansett Utskottet hafva bort tillstyrka Riksdagen att i underdånig skrifvelse begära, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och Riksdagen förelägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Herr *Asplund* har begärt få här antecknadt, att han icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

N:o 42.

Ank. till Riksd. Kansli den 22 April 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af förordningen den 21 December 1857 angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

Uti en från Första Kammaren till Lag-Utskottet hänvisad motion, N:o 75, föreslår Herr *G. Fr. Almqvist*, att Riksdagen må för sin del besluta och hos Kongl. Maj:t begära nådig fastställelse å sådan ändring af §§ 1, 2, 3, 4 och 5 i Kongl. Förordningen den 21 December 1857, att dessa erhålla följande lydelse:

1 §. Den, som till straffarbete på *fyra* år eller kortare tid dömd är, skall, der så ske kan *och hans helsotillstånd sådant medgifver*, under strafftiden hållas i enrum. *Detta stadgande gäller ej för den, som före straffets början uppnått en ålder af femtio år, utan så är, att han sjelf derom gör anhållan hos den myndighet, som har att om verkställighet af straffet förordna, och ej heller för den, som för vanfrejdande brott förut undergått straffarbete i gemenskap.*

2 §. Straffarbete, som endast omfattar en tid af tre månader, skall oafkortadt verkställas. Är sådant arbete för längre tid ådömdt, varde, då detsamma i enrum verkställes, från den del af strafftiden, som öfverskjuter tre månader, en *tredjedel* afdragen. Uppkommer i sådant afdrag brutet månadstal; varde *tredjedels* månad till *tio* dagar räknad. Skall — — — — — ega tillträde.

3 §. Är någon — — — ej öfverstiger *fyra* år; varde — — — ådömda. Öfverskjuter den sammanlagda strafftiden *fyra* år; då skall — — — svarar.

4 §. Förordnar Konungen — — — bestämmer.

5 §. Fängelsestraff skall ock — — — fångar.»

Förutom några uteslutningar föranledda af den sedan förordningens tillkomst förändrade lagstiftningen samt några helt obetydliga redaktionsändringar, innefattar förslaget, på sätt medelst kursivering är i detsamma utmärkt, tvänne förändringar i de nu uti ämnet gällande bestämmelser, nemligen dels förlängning från högst två till högst fyra år af den ådömda straffarbetestid, hvilken skall, der så ske kan, verkställas i enrum, dels ock ett häraf betingadt förhöjdt afdrag från en fjerdedel till en tredjedel af den tre månader öfverskjutande ådömda strafftiden; äfvensom enligt förslaget skulle genom ett tillägg i lagen uttryckligen bestämmas, att cellstraff endast får användas, der fångens helsotillstånd sådant medgifver.

Utskottet anser sig böra här återgifva de motiv, motionären anför för sitt förslag.

Huru olika åsigterna än vore i fråga om lämpligaste sättet för utkräfvande af straff, så rådde dock blott *en* mening derom, att dervid borde så ordnas, att den dömde icke genom verkställighet af straffet lede försämring till kropp och själ, till försvårande af hans framtida ärliga utkomst. Det vore ock allmänneligen kändt, att detta svårligen kunde förhindras, om fången längre eller kortare tid hölles i gemenskap med andra fångar. Detta vore väl insedt redan då nu gällande strafflag utarbetades; men begränsning i tiden för straff i enrum påkallades då likväl af två omständigheter: *den ena* att, i enlighet med det då kända Filadelfia-systemet, med ensamhetsfängelse förutsattes, att fången fortfarande skulle hållas i cellen, afskild från gemenskap ej blott med andra fångar, utan ock med andra personer än bevakningen — en behandling, som ej utan skada kunde under längre tid uthärdas; och *den andra* att tillräckligt antal celler på den tiden icke funnits att tillgå. Dessa båda omständigheter hade emellertid numera förlorat sin betydelse. Erfarenheten i andra länder hade nemligen lärt, att straffånge kunde, utan men till kropp eller själ, hållas förvarad i enrum, skild från all gemenskap med andra fångar, derest honom bereddes besök af lärare eller andra bildade personer, som lemnade honom undervisning eller sysselsättning för tankarne, samt han tillika egde fortfarande tillfälle till arbete och vistelse i fria luften en eller annan stund om dagen. Cellantalet i rikets fängelser hade under tidens lopp nått den tillväxt, att fortfarande förvar i enrum utan olägenhet skulle kunna beredas jemväl för det jemförelsevis mindre antal fångar, som dömdes till straffarbete under en tid af från två till fyra år och icke förut gjort sig skyldiga till straff för brott, som medfört förlust

af medborgerligt förtroende. Toges nu tillika i betraktande *att* den, som utan att på förhand vara illa känd, gjort sig skyldig till brott, som medförde straffarbete i enrum, efter undergången bestraffning i allmänhet icke funne hinder att åter inträda i sin förra verksamhet; *att* så väl det allmännas som individens fördel manade dertill, att sådant underlättades; *att* straffarbete i enrum innefattade något i folkuppfattningen vida mer afskräckande än straffarbete i gemenskap; och *att*, till följd af den afkortning i strafftiden, som straffets verkställande i enrum förutsatte, en del af kostnaden för fångunderhållet för staten besparades, så syntes giltiga skäl tala derför, att verkställighet af straffarbete i enrum måtte utsträckas till längre tid än hittills varit bestämdt.

Förslaget synes Utskottet värdt all uppmärksamhet.

I flere andra europeiska länder är ock den för straffånges hållande i enrum medgifna högsta tidslängden längre än hos oss, såsom framgår af följande, af motionären till Utskottet aflemnade tabell:

	Högsta ådömda strafftiden.	motsvarar efter afdrag cellstraff under
Sverige	2 år	1 år 6 $\frac{3}{4}$ månader.
Enligt förslaget ...	4 år	2 år 9 månader.
Norge	6 år	4 år.
Danmark	6 år	3 år 6 månader.
Belgien	20 år	9 år 282 dagar.

I England hålles den till straffarbete dömde i cell under de första	9 månaderna.
I Tyska riket är åt fängelseförvaltningen öfverlemnadt att bestämma, huruvida fången skall förvaras i cell, men må sådant icke utan fångens medgifvande ske i mera än	3 år.
I Holland har strafftiden i cell från en tid af högst blifvit successivt utsträckt, och är fråga om att låta densamma uppgå till 4 år.	2 år

Enär emellertid ett antagande af motionärens förslag skulle vara af djupt ingripande betydelse för vårt straff-system och fängelseväsen samt frågan synes före sin lösning erfordra en mera omfattande och mångsidig utredning än som inom Riksdagen torde kunna åstadkommas, får Utskottet med anledning af motionen hemställa,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och under hvilka vilkor tiden för straffarbetes fullgörande i cell må kunna utsträckas, äfvensom huruvida ej för dem, hvilka icke utan fara för sitt helsotillstånd kunna underkastas cellstraff, denna straffart må kunna mot annan sådan utbytas.

Stockholm den 22 April 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Stockholm, Associations-Boktryckeriet, 1880.

N:o 43.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Maj 1880, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af dels återremiss från båda Kamrarne af vissa §§ i de uti Utskottets Utlåtande N:o 12 innefattade förslag till förordningar om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund samt om allmän flottled, dels ock Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande lydelsen af ej mindre vissa andra §§ i samma förordningsförslag, än förslaget till förordning om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Vid behandling inom Kamrarne af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar, samt Utskottets i anledning af återremiss från allenast endera Kammaren af vissa delar utaf nämnda utlåtande afgifna Memorial N:o 24 hafva

i Utskottets förslag till *förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund*

blifvit *af båda Kamrarne oförändradt godkända* 1—3, 5, 9, 13—19, 21—23, 25 §§ och slutliga stadgandet om tiden för förordningens trädande i kraft

samt 8 § *af båda Kamrarne bifallits med tillägg* i paragrafens slut af orden: »vid vanligast förekommande lågt vattenstånd»;

i förslaget till *förordning om allmän flottled* blifvit *af båda Kamrarne godkända i oförändrad lydelse* 1, 3, 7, 9, 11—14 §§, stadgandet om tiden för förordningens trädande i kraft samt rubriken och ingressen;

och hafva båda Kamrarne antagit 4 § med den lydelse, Kongl. Maj:t föreslagit, samt 5 § i den lydelse, hvarom Utskottet hemstält, men med uteslutande af orden: »utan väsentligt hinder eller uppehåll».

Utskottets förslag till *förordning om allmän farled* och *om tillägg till förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof* hafva blifvit af båda Kamrarne godkända i oförändradt skick.

Beträffande återstående delar af nämnda utlåtanden, så hafva de antingen blifvit af båda Kamrarne återförvisade eller hafva Kamrarne angående dem stannat i olika beslut; och med anledning häraf får Utskottet nu afgifva utlåtande, dervid Utskottet vill, under de särskilda förslagen till förordningar, yttra sig beträffande hvarje § särskildt.

Förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

4 §.

"Nu varder, såsom i 3 § sägs, dam af ene strandegaren byggd jemväl å den andres grund: vill denne sedan sjelf vattenverk bygga och dertill dammen för sin lott i vattnet nyttja; stånde det honom öppet; säge dock derom till minst två år innan han vill dammen begagna och vare, efter ty å hans hälft belöper, skyldig ersätta dammens värde i det skick, hvari den befinnes, samt i framtida underhållet taga del. Pröfvas dammen större än för hans verk är nödigt eller nyttigt, må ersättnings- och underhållsskyldigheten i mån deraf jemkas; tarfvas åter för hans verk att dammen tillökas eller annorledes förändras, skall han ensam vidkännas kostnaden derför äfvensom den tillökning i underhållskostnad, hvartill ändringen må föranleda.

Har han på en gång uppburit godtgörelse för mark till damfäste eller för olägenhet af dambyggnaden, den bör ock återgäldas."

Denna § har blifvit af båda Kamrarne till Utskottet återremitterad i syfte af en tydligare redaktion i paragrafens andra stycke; och får Utskottet hemställa,

1) att 4 § måtte erhålla följande lydelse:

Nu varder, såsom i 3 § sägs, dam af ene strandegaren byggd jemväl å den andres grund; vill denne sedan sjelf vattenverk bygga och dertill dammen för sin lott i vattnet nyttja; stånde det honom öppet; säge dock derom till minst två år innan han vill dammen begagna och vare, efter ty å hans hälft belöper, skyldig ersätta dammens värde i det skick, hvari den befinnes, samt i framtida underhållet taga del. Pröfvas dammen större än för hans verk är nödigt eller nyttigt, må ersättnings- och underhållsskyldigheten i mån deraf jemkas; tarfvas åter för hans verk att dammen tillökas eller annorledes förändras, skall han ensam vidkännas kostnaden derför äfvensom den tillökning i underhållskostnad, hvartill ändringen må föranleda.

Har godtgörelse uppburits för mark till damfäste eller för olägenhet af dambyggnaden, den bör ock, der den icke såsom årlig afgift utgått, återgäldas af den, som vill dammen för sin lott i vattnet nyttja.

---

6 §.

Beträffande lydelsen af denna § hafva Kamrarne stannat i följande skiljaktiga beslut:

I Kammaren.

"Ej må i vattendrag så byggas att genom uppdämning eller annorledes men tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk, eller annan egendom; och skall förty vattenverk, der hinder i vattnets lopp kan lända till men för an-

II Kammaren.

"Ej må i vattendrag så byggas att genom uppdämning eller annorledes men tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom; och skall förty vattenverk, der hinder i vattnets lopp kan lända till men för

nan, vara så inrättadt, att genom lucka å dammen eller annan dylik anstalt tillräckligt aflopp kan för vattnet beredas, när sådant är af nöden.

Är jord, som kan genom uppdämning sättas under vatten eller deraf skadas, af den beskaffenhet, att den genom uppdämningen derå skeende skada pröfvas vara ringa mot den nytta, som af uppdämningen vinnes, må dock uppdämning kunna ske mot ersättning motsvarande fulla värdet och hälften derutöfver."

annan, vara så inrättadt, att genom lucka å dammen eller annan dylik anstalt tillräckligt aflopp kan för vattnet beredas, när sådant är af nöden."

Utskottet har ansett de olika meningarne lämpligast kunna sammanjemkas på det sätt, att uppdämning skulle, mot ersättning till fulla värdet och hälften derutöfver, kunna ske endast då ett vattenverk pröfvades vara till väsentligt gagn för orten och antingen den jord, hvarå uppdämning skedde, vore af den beskaffenhet, att densamma enligt gällande skiftesstadga vore att anse såsom afrösningsjord — således annan jord än odlingsbara tomtplatser, trädgårdar, duglig åker och äng, samt den skogs- och betesmark, och de kärr, mossar, eller myrar, som till åker eller äng med fördel eller nytta kunna odlas — eller ock den genom uppdämningen å jorden skeende skada blefve synnerligen ringa mot den nytta, som af uppdämningen skulle vinnas.

Utskottet får derföre, i ändamål af sammanjemkning, hemställa,

2) att Kamrarne, med frånträdande hvardera af sitt förut fattade beslut, ville antaga följande lydelse af 6 §:

Ej må i vattendrag så byggas att genom uppdämning eller annorledes men tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom; och skall förty vattenverk, der hinder i vattnets lopp kan lända till men för annan, vara så inrättadt, att genom lucka å dammen eller annan dylik anstalt tillräckligt aflopp kan för vattnet beredas, när sådant är af nöden.

Är för vattenverk af nöden att uppdämning sker å jord, som kan deraf taga skada, må dock, der verket pröfvas vara till väsentligt gagn för orten, och skadan finnes vara synnerligen ringa emot värdet af den tillökning i drifkraft, som för vattenverket uppstår, eller jorden enligt de i gällande skiftesstadga faststälda grunder är hänförlig till afrösningsjord, Rätten till uppdämningen lof gifva; och skall för skadan ersättning på en gång gäldas till fulla värdet och hälften derutöfver.

---

7 och 24 §§.

Ur dessa §§ har Första Kammaren uteslutit hvad der säges om vattenled för fiskens gång, hvadan Kamrarne gifvit dessa tvenne §§ följande olika lydelse:

I Kammaren.	II Kammaren.
7 §.	
"Allmän farled må ej genom dambyggnad stängas; ej heller må eljest i eller vid allmän farled byggnad göras eller åtgärd vidtagas, hvarigenom samfärdseln hindras eller leden kan försämras. I allmän flottled må ej så byggas att flottningen hindras."	"Allmän farled må ej genom dambyggnad stängas; ej heller må eljest i eller vid allmän farled byggnad göras eller åtgärd vidtagas, hvarigenom samfärdseln hindras eller leden kan försämras. I allmän flottled må ej så byggas att flottningen hindras. *Vattenled, som för fiskens gång finnas bör, efter ty derom är särskildt stadgadt, skall ock lemnas från byggnad och stängsel fri.*"
24 §.	
"Angående allmän farled och flottled vare, utöfver hvad denna förordning derom innehåller, gällande hvad särskildt föreskrifves.	"Angående allmän farled och flottled *äfvensom vattenled för fiskens gång* vare, utöfver hvad denna förordning derom innehåller, gällande

Om handläggning af frågor angående väg eller bro öfver vattendrag är särskildt förordnadt.»

hvad särskildt föreskrifves.

Om handläggning af frågor angående väg eller bro öfver vattendrag är särskildt förordnadt.»

Då någon större vigt icke torde ligga derå, att i civillag intagas bestämmelser om den s. k. mindre kungsådran, hvilken, först omförmäld i 1766 års fiskeristadga, ännu qvarstår i gällande fiskeristadga af den 29 Juni 1852, får Utskottet föreslå,

3) att Andra Kammaren ville, med frånträdande af sitt förra beslut beträffande 7 och 24 §§, biträda det beslut, hvari Första Kammaren angående dessa §§ stannat.

Angående den procedur, som skulle komma att föregå byggande af vattenverk, har Första Kammaren, med hufvudsakligt bifall till en vid Utskottets utlåtande fogad reservation, i stället för de af Utskottet föreslagna 10 och 11 §§, antagit en § af nedan intagna lydelse, hvaremot Andra Kammaren bifallit nämnda §§ i den lydelse, Utskottet föreslagit, hvadan Kamrarne i denna fråga stannat i följande skiljaktiga beslut:

I Kammaren.

10 §.

»Vill någon för vattenverk göra ny eller förändra äldre dam, göre anmälan derom hos domaren med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hörer. Domaren begäre hos Konungens Befallningshafvande förordnande för lämplig person att i afseende å företaget bevaka talan, till betryggande af det allmännas rätt, och förfare i öfrigt på sätt i §§ 20 och 21 stad-

II Kammaren.

10 §.

»Menar någon att för hans vattenverk tarfvas att led eller ådra, hvarom ofvan är sagdt, öfverbygges eller eljest genom byggnad förändras till djup eller läge; då skall tillstånd från det allmännas sida till byggnaden sökas hos Konungens Befallningshafvande. Finnes byggnaden kunna så göras att leden eller ådran fortfarande utan väsentlig olägenhet kan för det dermed afsedda allmänna ändamål användas, må det sökta tillståndet beviljas med de

I Kammaren.

gas angående utsättande af syn på stället, kungörelse om tiden för häradsrättens sammanträde samt tillkallande af sakkunnig man för afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tilllopp, ofvan eller nedan.

Efter det frågan sålunda vunnit nödig utredning med alla tillhörande omständigheter, bestämme Rätten, om och under hvilka vilkor byggnaden må inrättas, så att annan i sin rätt deraf ej må förnärmas, huruvida och till hvad storlek damlucka bör anbringas, vid hvilka tider den skall hållas öppen, och huru vattenmärke till utvisande af lofliga vattenhöjden bör på vattenverksegarens bekostnad inhuggas i berg, jordfast sten eller annat fast föremål, med hvad öfrigt må finnas nödigt föreskrifva.»

II Kammaren.

vilkor, som efter omständigheterna i hvarje fall anses erforderliga till betryggande af det allmännas rätt.

Af sådant tillstånd vare den, som anser sig genom byggnaden förnärmad i sin enskilda rätt, ej hindrad att sin talan derutinnan lagligen anhängiggöra.»

11 §.

»Vill den, som ämnar bygga vattenverk, bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt; stånde honom fritt sin talan på förhand instämma; och vare å den talan pröfvadt huru byggnaden må inrättas så att andre parten i sin rätt ej förnärmas.

Åskar den, som vattenverk eger eller bygga vill, eller någon, som genom dämning eller eljest kan af sådant verk men lida, att lofliga vattenhöjden med vattenmärke betecknas eller viss tid bestämmes, då damlucka skall hållas öppen, eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande gifvas; ege dertill vitsord. Sämjas de ej, gånge tvisten till Rättens pröfning.

Vattenmärke skall på vattenverksegarens bekostnad i berg, jordfast sten eller annat fast föremål sättas.»

Då Utskottet finner de stridiga meningarne lämpligen och till trygghet ej mindre för jordegare än för vattenverksegare kunna så sammanjemkas, att å ena sidan vattenverksbyggaren må genom domaresyn, utan föregången särskild instämning, men offentliggjord på hittills öfligt sätt medelst kungörelse, kunna skaffa sig säkerhet mot verkets utrifning eller förändring i följd af framtida klander, men, å den andra, hvarje skadelidande jordegare må, äfven efter sådan syn, hafva sin rätt förvarad att för uppkommen skada kunna påyrka och erhålla ersättning, får Utskottet, som för detta sammanjemkningsförslags antaglighet anser nödigt att båda paragrafernas lydelse varder af Första Kammaren på en gång antagen, föreslå,

4) att Första Kammaren måtte, med frånträdande af sitt förra beslut, antaga

10 § i den af Utskottet förut föreslagna och af Andra Kammaren godkända lydelse;

samt följande lydelse af 11 §:

Vill den, som ämnar bygga vattenverk, bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt; stånde honom fritt sin talan på förhand instämma; och vare å den talan pröfvadt huru byggnaden må inrättas så att andre parten i sin rätt ej förnärmas.

Vill han endast vinna trygghet mot vattenverkets ändring eller utrifning, göre då anmälan hos Domaren om den tillämnade byggnaden med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund densamma skall anläggas, samt, der fastigheten är å landet belägen, jemväl å socken och härad, hvartill den hörer. I enlighet med de i 20 och 21 §§ meddelade bestämmelser angående syn å stället och förrättningens kungörande utsätte i stad Rätten och å landet domaren sådan syn. Efter det frågan vunnit nödig utredning, pröfve Rätten, om och under hvilka vilkor byggnaden uppföras må. Finner någon sedermera, att han genom byggnaden lider skada, ege endast rätt att ersättning derför yrka.

Åskar den, som vattenverk eger eller bygga vill, eller någon, som genom dämning eller eljest kan af sådant verk men lida, att lofliga vattenhöjden med vattenmärke betecknas eller viss tid bestämmes, då damlucka skall hållas öppen, eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande gifvas; ege dertill vitsord. Sämjas de ej, gånge tvisten till Rättens pröfning.

Vattenmärke skall på vattenverksegarens bekostnad i berg, jordfast sten eller annat fast föremål sättas.

5) att Andra Kammaren ville, med frånträdande af sitt förra beslut, antaga 11 § uti den här ofvan i punkt 4 föreslagna lydelse.

Skulle hvad Utskottet ofvan i punkt 4 föreslagit, vinna Första Kammarens bifall, får Utskottet, för sådant fall, hemställa,

6) att Första Kammaren måtte finna sitt vid bifallet till den af Utskottet föreslagna och af Andra Kammaren godkända 20 § gjorda förbehåll om iakttagande af den rättelse i afseende å den i paragrafen förekommande hänvisning, som påkallades af Kammarens öfver 10 och 11 §§ fattade beslut, hafva förfallit.

---

§ 12.

Beträffande denna § har Utskottet, med anledning af gjorda anmärkningar mot paragrafens af Utskottet i förra utlåtandet föreslagna lydelse:

»Har vattenmärke blifvit satt, åligge verkets egare att i allt hvad på hans åtgärd ankommer så förfara att vattnet ej må stiga öfver märket.

Finnes ej sådant märke, skall ändock damlucka hållas öppen, när sådant till förekommande af skada tarfvas. Är för damluckas öppnande viss tid i laga ordning bestämd eller eljest särskild föreskrift om vattnets framsläppande gifven, lände det till efterrättelse.»

ansett denna, från båda Kamrarne återremitterade § böra erhålla en förändrad redaktion, och hemställer,

7) att 12 § måtte erhålla denna lydelse:

Damlucka skall hållas öppen, när sådant tarfvas till förekommande af skada för dem, som ofvan eller nedan ega jord, vattenverk eller annan egendom.

Är för damluckas öppnande viss tid i laga ordning bestämd, eller eljest särskild föreskrift om vattnets framsläppande gifven, lände det till efterrättelse.

Har vattenmärke blifvit satt, åligge verkets egare att i hvad på hans åtgärd ankommer så förfara, att vattnet ej må stiga öfver märket.

---

26 §.

af följande lydelse:

»Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan *laglig* rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer.»

har af båda Kamrarne blifvit återremitterad; och får Utskottet, med anledning af de gjorda anmärkningarne, hemställa,

8) att 26 § måtte erhålla följande lydelse:

Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk, qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga.

Då rubriken och ingressen till förevarande förslag till förordning blifvit af Andra Kammaren godkända, men af Första Kammaren återförvisade, får Utskottet anhålla,

9) att Första Kammaren ville fatta beslut beträffande rubriken och ingressen till förslaget till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

Förordningen om allmän flottled.

2 §.

"I vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer. *Erfordras nya eller förändrade bestämmelser, ege Konungens Befallningshafvande att, utan hinder af äldre beslut i ämnet, sådana meddela.*"

Med anledning af återremissen från båda Kamrarne af denna §, hemställer Utskottet,

10) att 2 § måtte antagas i följande lydelse:

I vattendrag, der vid den tid, då denna förordning träder i kraft, flottning på grund af hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter allmänneligen idkas eller tillåten är, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas.

---

6 §

hafva Kamrarne antagit i följande olika lydelse:

I Kammaren.

"För skada, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas, njute den, som skadan lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill den skattas må."

II Kammaren.

"För skada *och kostnad*, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas, *skall gäldas* ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill *skadan och kostnaden* skattas må."

I sammanjemkningsändamål föreslår Utskottet,

11) att Kamrarne, med frånträdande hvar af sitt förut fattade beslut, ville antaga följande lydelse af 6 §:

För skada och kostnad, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas, skall gäldas ersättning, för skada med högsta belopp, hvartill den skäligen skattas må, samt för kostnad med det belopp, hvartill den uppgår.

---

8 §

är af Kamrarne antagen i följande olika lydelse:

I Kammaren.

"Fordrar någon i andra fall, än de i 7 § nämnda, ersättning för skada; varde frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege Konungens Befallningshafvande eller Rätten i stad och domaren å landet eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att gälda *kostnaden så väl för sjelfva syneförrättningen som ock för de åtgärder, den skadelidande haft nödigt vidtaga för att sin talan styrka och utföra;* sättes ej ersättningen högre än han före synen bjudit, stånde hvar sine kostnader och gälde hvardera halfva synekostnaden.

Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera par-

II Kammaren.

"Fordrar någon i andra fall, än de i 7 § nämnda, ersättning för skada *och kostnad;* varde, *der han det äskar*, frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege Konungens Befallningshafvande eller Rätten i stad och domaren å landet eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att gälda *kostnaden för syneförrättningen samt motpartens utgifter å saken;* sättes ersättningen ej högre än *den ersättningsskyldige* före synen bjudit, stånde hvar sina kostnader och gälde hvardera halfva synekostnaden.

Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verk-

ten vill söka domaren, gå i verkställighet, der ej domaren eller öfverexekutor annorlunda förordnar; den af parterne, som med beslutet ej nöjes, dock ej förment att tvisten under Rättens pröfning draga, inså framt han sin talan instämmer inom nittio dagar från det skiljemännens beslut honom tillstäldes. *I skiljemännens beslut skall tydlig hänvisning lemnas om hvad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under Rättens pröfning.*

I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid Rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta."

ställighet, der ej domaren eller öfverexekutor annorlunda förordnar; den af parterne, som med beslutet ej nöjes, dock ej förment att tvisten under Rättens pröfning draga, så framt han sin talan instämmer inom nittio dagar från det skiljemännens beslut honom tillstäldes.

Vill den, som ersättning fordrar, hellre genast lita domstol än skiljemän till, stände det honom öppet.

I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid Rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta."

Hvad angår denna §, har Utskottet funnit densammas lydelse böra antagas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den, som Andra Kammaren godkänt, dock med införande, på sätt Första Kammarens beslut innehåller, af bestämmelse, att i skiljemännens beslut tydlig hänvisning skall lemnas om hvad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under Rättens pröfning.

I ändamål af sammanjemkning föreslår Utskottet följaktligen,

12) att Kamrarne, med frånträdande hvar af sitt förra beslut, måtte godkänna följande lydelse af 8 §:

Fordrar någon i andra fall, än de i 7 § nämnda, ersättning för skada och kostnad; varde, der han det äskar, frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege Konungens Befallningshafvande eller Rätten i stad och domaren å landet eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att gälda kostnaden för syneför-

rättningen samt motpartens utgifter å saken; sättes ersättningen ej högre än den ersättningsskyldige före synen bjudit, stånde hvar sina kostnader och gälde hvardera halfva synekostnaden.

Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, der ej domaren eller öfverexekutor annorlunda förordnar; den af parterne, som med beslutet ej nöjes, dock ej förment att tvisten under Rättens pröfning draga, så framt han sin talan instämmer inom nittio dagar från det skiljemännens beslut honom tillstäldes. I skiljemännens beslut skall tydlig hänvisning lemnas om hvad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under Rättens pröfning.

Vill den, som ersättning fordrar, hellre genast lita domstol än skiljemän till, stånde det honom öppet.

I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid Rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta.

---

10 §

är af båda Kamrarne till Utskottet återvisad; men har Utskottet icke funnit skäl att med anledning af de i Kamrarne om denna paragraf hållna öfverläggningar ändra sitt beträffande paragrafen förut framlagda förslag, utan hemställer,.

13) att 10 § måtte godkännas i den af Utskottet förut föreslagna lydelse:

Låta två eller flere flottgods framflyta i allmän flottled och sker derigenom skada, som ej blifvit på förhand uppskattad och ersatt; då skola de, hvilka under året deltagit i flottningen å det ställe, der skadan timat, en för alla och alla för en ansvara för ersättningens gäldande till den, som skadan lidit. Lag samma vare om annan sådan skada, som genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas. Gitter någon visa att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid att det ej kunnat till skadan medverka eller har någon på grund

af ansvarighet, hvarom nu är sagdt, guldit mer än hvad på honom efter hans andel i flottgodset belöper, och är han icke till skadan särskildt vållande, söke hos de andre flottande sitt åter efter befogenhet.

Hvad i denna § är stadgadt må ej tillämpas, der enligt särskild bestämmelse af vederbörande myndighet någon utöfvar uteslutande rätt att ombesörja flottningen mot afgift af flottgodsets egare.

Förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka

har af Kamrarne gifvits följande olika lydelse:

I Kammaren.

“Med upphäfvande af Förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § Byggningabalken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka stadgas, som följer:

Håller någon damlucka olofligen stängd, då vattnet stiger öfver faststäldt märke, eller bryter någon mot andra om hushållningen med eller framsläppandet af vatten gifna föreskrifter, och varder skada derigenom vållad, böte minst tio, högst femhundra kronor.

Öfverträdelse, hvarom nu är sagdt, må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande.

Böter, som ådömas efter denna förordning, skola tillfalla kronan och vid bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.“

II Kammaren.

“Med upphäfvande af Förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § Byggningabalken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka stadgas, som följer:

Håller någon olofligen damlucka, för hvars uppdragande viss tid iakttagas bör, stängd under tid då den skall öppen lemnas; böte minst tio, högst femhundra kronor. Lag samma vare, der någon olofligen håller damlucka stängd, då vattnet stiger öfver faststäldt märke.

Öfverträdelse, hvarom nu är sagdt, må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande.

Böter, som ådömas efter denna förordning, skola tillfalla kronan och vid bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.“

Med anledning af ofvan upptagna skiljaktiga beslut får Utskottet, som ansett skilnad i bötespåföljden kunna bestämmas för de tvenne olika fall, att ingen skada sker, eller att skada annan tillskyndas, i sammanjemkningsändamål hemställa,

14) att Kamrarne, med frånträdande, hvar af sitt förra beslut, ville antaga förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka i följande lydelse:

Med upphäfvande af Förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § Byggningabalken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka stadgas, som följer:

Håller någon olofligen damlucka, för hvars uppdragande viss tid iakttagas bör, stängd under tid då den skall öppen lemnas; böte, om ingen skada sker, minst tio högst tjugo kronor, men om skada inträffar, minst tjugo högst femhundra kronor. Lag samma vare, der någon olofligen håller damlucka stängd, då vattnet stiger öfver faststäldt märke.

Öfverträdelse, hvarom nu är sagdt, må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande.

Böter, som ådömas efter denna förordning, skola tillfalla kronan och vid bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Slutligen får Utskottet yttra sig i fråga om bestämmande af tid för förordningarnes trädande i kraft. Samtlige de af Kongl. Maj:t afgifna förslag innehålla, att detta skulle ske med den 1 Januari 1881, dock, beträffande förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, med det tillägg, att hittills gällande lagbud om damluckas öppenhållande skulle framgent intill den 1 Januari 1886, sålunda under fem år efter förordningens trädande i kraft, ega tillämplighet i så måtto, att den deri föreskrifna tid, då damlucka bör vara öppen, skulle iakttagas, så framt ej i laga ordning annan viss tid derför blefve bestämd eller vattenmärke sattes eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande meddelades.

Emellertid torde förhållandena med afseende å tidpunkten för förordningarnes trädande i kraft nu vara förändrade. Skulle nemligen

Riksdagen nu antaga förordningar uti ifrågavarande ämnen, så torde Riksdagens underdåniga skrifvelse härom icke kunna till Kongl. Maj:t inkomma förr än närmare medlet af Maj månad. Öfver Riksdagens förslag måste sedermera yttrande inhemtas från Högsta Domstolen. Hvad förordningarne om allmän flottled och allmän farled angår, måste samtidigt med desamma utfärdas andra dermed sammanhang egande administrativa författningar, såsom flottningsstadga, m. m., dertill förslag väl, efter hvad de till Riksdagen öfverlemnade handlingar utvisa, äro upprättade, men öfver hvilka vederbörande embetsmyndigheters yttrande ännu icke ens äro infordrade.

Det har synts Utskottet föga sannolikt, att detta skulle kunna medhinnas till den 1 Januari 1881; hvadan Utskottet finner sig föranlåtet att, med begagnande af den af Kamrarne Utskottet öppen lemnade rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende å de delar af Utlåtandet N:o 12, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af återförvisningen kunde föranledas, hemställa,

15) att bestämmandet af tidpunkten för förordningarnes trädande i kraft må öfverlemnas till Kongl. Maj:t samt tillämpligheten i vissa fall af hittills gällande lagbud om viss tid för damluckas öppenhållande bestämmas till fem år efter nämnda tidpunkt.

Med anledning af Kamrarnes beslut angående Utskottets å sidan 25 i Utlåtandet N:o 12 gjorda hemställan vill Utskottet afgifva yttrande, sedan Kamrarne fattat beslut öfver hvad Utskottet här ofvan föreslagit; hvilket Utskottet härigenom får

16) för Riksdagen anmäla.

Stockholm den 3 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

Förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

vid *6 §:*

af Herr *Grefve Mörner;*

af Herr *Lindgren*, hvilken yttrade: »Vid § 6 anmärkes, att senare momentet innefattar ett på det hela taget nytt förslag af Utskottet, det ingendera Kammaren, i det skick det nu blifvit framställdt, förut pröfvat och godkänt, hvadan man svårligen lärer kunna säga, att en sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut här egt rum. Paragrafen borde derför anses hafva förfallit.»

vid *10 och 11 §§:*

af Herr *Åbergsson*, hvilken ansett, att Kamrarnes beslut i afseende å nämnda §§ bort sammanjemkas sålunda,

1:o att Första Kammaren anmodades antaga 10 § i enlighet med den af Andra Kammaren redan godkända lydelse;

2:o att till båda Kamrarnes antagande framlades följande förslag till lydelse af 11 §:

»Vill den, som ämnar bygga vattenverk, bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt; stånde honom fritt sin talan på förhand instämma; och vare å den talan pröfvadt huru byggnaden må inrättas så att andre parten i sin rätt ej förnärmas.

Har kungörelse om målets företagande skett i kyrkan och saken blifvit efter syn på stället samt med biträde af sakkunnig man handlagd på sätt i 20 och 21 §§ sägs, må, sedan dom fallit, ej på grund af förment skada å annans egendom yrkande om vattenverkets rifvande eller förändring framställas vare sig af parterne och deras rättsinnehafvare eller af andre rättsegare; vederbörande dock öppet att, der skada genom vattenverket vållas, om ersättning derför väcka talan, som ej redan varit föremål för domstolens pröfning.

Åskar den, som vattenverk eger eller bygga vill, eller någon,

som genom dämning eller eljest kan af sådant verk men lida, att lofliga vattenhöjden med vattenmärke betecknas eller viss tid bestämmes, då damlucka skall hållas öppen, eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande gifvas; ege dertill vitsord. Sämjas de ej, gånge tvisten till Rättens pröfning.

Vattenmärke skall på vattenverksegarens bekostnad i berg, jordfast sten eller annat fast föremål sättas.»

vid *11 §:*

af Herr *Grefve Mörner;*

af Herr *Lindgren*, hvilken yttrade: »Ännu mindre än i fråga om 6 § lärer Utskottets sammanjemkningsförsök beträffande 11 § kunna antagas för godt, då Första Kammarens beslut i alla dess hufvudsakliga delar blifvit lemnadt å sido, hvarför, enligt mitt förmenande, äfven härutinnan Kamrarnes olika beslut, såsom ej möjliga att sammanjemka, borde hafva förklarats förfallna.»

Förordningen om allmän flottled.

vid *10 §:*

af Herrar *Grefve Mörner, Asplund* och *H. A. Widmark;*

Förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka:

af Herr *Grefve Mörner.*

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 44.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 Maj 1880, kl. 7 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs, samt till förordning om förändrad lydelse af 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom, än ock särskilda i dessa ämnen väckta motioner.

Kongl. Maj:t har den 8 sistlidne Mars till Riksdagen aflåtit en nådig proposition af följande lydelse:

»Sedan Kongl. Maj:t den 21 Mars sistlidna år till Riksdagen aflåtit nådig proposition med förslag till lag om inteckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar samt Riksdagen genom skrifvelse den 3 påföljande Maj i underdånighet anmält, att Riksdagen funnit sig icke kunna bifalla nämnda nådiga proposition; så och efter det den komité, som under den 12 Juli 1878 erhållit nådigt uppdrag att utarbeta förslag till erforderliga stadganden om säkerhet i jernvägar och dermed jemförliga anläggningar, den 25 sistlidne November inkommit med underdånigt förslag till förordning angående vissa jernvägsaktiebolags konkurs, hafva förslag till de lagbestämmelser, som synts erforderliga med afseende å lagfart, inteckning och utmätning af enskilda jernvägar, samt i fråga om förvaltning af sådan jernväg under konkurs, blifvit utarbetade samt jemväl undergått grundlagsenlig be-

handling i Högsta Domstolen; och vill Kongl. Maj:t, med bifogande af de angående ämnet i Högsta Domstolen och Statsrådet förda protokoll, enligt 87 § Regeringsformen till Riksdagens antagande framställa närlagda förslag till:

1:o. Förordning, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs; och

2:o. Förordning om förändrad lydelse af 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Förslag till Förordning,

innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs.

Jemte de angående lagfart, inteckning, utmätning och konkurs enligt lag i allmänhet gällande stadganden, så vidt de ej strida mot hvad här nedan förordnas, skola, beträffande jernväg, följande föreskrifter lända till efterrättelse.

Allmänna stadganden.

1 §.

Med jernväg förstås i denna förordning sådan enskild jernväg, för hvars anläggning Konungen medgifvit rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, och hvilken, enligt Konungens vid jernvägens anläggning eller eljest meddelade beslut, är att såsom särskild jernväg anse.

Jernvägen i hela sin sträckning med dertill hörande mark samt verkstäder och andra byggnader anses såsom en enda sammanhörande fast egendom. De till jernvägens drift anskaffade, under jernvägsegarens värjo och användning varande lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen.

2 §.

Ej må utan Konungens tillstånd jernväg delas eller något af den mark, som efter hvad i 1 § sägs, till jernväg hör, derifrån afsöndras.

Ej heller må den, som förmenar sig ega anspråk på egande-, pant- eller nyttjanderätt till någon del af den mark, som till jernväg hör, göra sådan rätt gällande annorlunda än såsom anspråk på lösen eller ersättning enligt Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

Om lagfart.

3 §.

Ärenden angående lagfart af jernväg upptagas och pröfvas af Stockholms Rådstufvurätt, då jernvägen till större delen af sin sträckning ligger inom domsagor under Svea Hofrätt, af Rådstufvurätten i Jönköping, då jernvägen till större delen ligger inom domsagor under Göta Hofrätt, och af Rådstufvurätten i Christianstad, då jernvägen till större delen ligger inom domsagor under Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

Hafva, sedan jernväg blifvit vid någon af förenämnda Rådstufvurätter lagfaren, förändrade förhållanden inträdt, lyder jernvägen ändock fortfarande under den Rådstufvurätt, der lagfarten skedde.

4 §.

1 mom. När lagfart å jernväg första gången sökes, ingifve sökanden till lagfartsdomstolen:

1. sådant af Konungen meddeladt beslut angående jernvägen, hvarom i 1 § förmäles,

2. en af Styrelsen för Allmänna Väg- och Vattenbyggnader granskad och till rigtigheten vitsordad karta med beskrifning öfver jernvägens område till alla dess delar, samt

3. särskilda af vederbörligen förordnad landtmätare med ledning af nämnda karta upprättade specialkartor med beskrifningar, utvisande, från hvilka hemman, lägenheter eller tomter den till jernvägen använda mark är tagen och inom hvilka underrätters domsområde den är belägen.

Fullgör ej sökanden hvad sålunda föreskrifvet är, varde ansökningen genast afslagen.

2 mom. Gitter ej sökanden förete fullständiga fångeshandlingar å all den till jernvägen hörande mark, men styrker han, att med afseende å den mark, för hvilka sådana handlingar saknas, underrätten i den ort, der marken ligger, utfärdat sådan stämning, som i 2 § af Förordningen den 14 April 1866 sägs, och att borgen blifvit enligt 24 § af samma

Förordning ställd, då må den omständigheten, att sökanden ej företett fullständiga fångeshandlingar, ej vidare utgöra hinder för lagfartens beviljande.

3 mom. Sedan lagfart å jernväg blifvit beviljad, åligge det rätten, som beviljat lagfarten, att genom transsumt af protokollet sådant genast tillkännagifva för en hvar underrätt, inom hvilkens domsområde någon till jernvägen hörande mark är belägen, och varde i dessa underrätters lagfartsprotokoll samt lagfarts- och fastighetsböcker anteckning derom gjord. Efter det sådan anteckning skett, må ansökning om lagfart å den mark, som anteckningen afser, ej vidare vid domstol i orten upptagas.

5 §.

Lagfart skall på en gång meddelas å hela jernvägen; dock att, om för utvidgning eller omläggning af jernväg, å hvilken lagfart redan är beviljad, mark utöfver det ursprungliga jernvägsområdet förvärfvas, lagfart derå skall ske, med iakttagande i tillämpliga delar af hvad ofvan är sagdt, och anses sedan den mark vara med jernvägen förenad.

6 §.

Hvad i 2 och 3 §§ af Förordningen den 16 Juni 1875 är stadgadt angående skyldighet att inom viss tid söka lagfart å fång till fast egendom, ege ej tillämpning i fråga om lagfart å jernväg. Sedan lagfart å jernväg i dess helhet blifvit beviljad, upphöre ock den af nämnda paragrafer eljest följande skyldighet att inom viss tid vid domstol i orten söka lagfart å den till jernvägens anläggning förvärfvade och dertill använda mark.

I den händelse, som i 12 § af nyssnämnda förordning omförmäles, vare, i fråga om mark som blifvit till jernväg använd, vid jernvägens lagfartsdomstol gjord ansökan om lagfart å hela jernvägen utan verkan emot den, som vid domstol i orten sökt lagfart å den ifrågavarande marken.

7 §.

Afträdes i den ordning, som om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är stadgad, någon del af den mark, som till jernväg hör, eller har eljest med Konungens tillstånd någon mark blifvit från jernväg afsöndrad, då skall, sedan lagfart å den afsöndrade marken blifvit beviljad, rätten, som beviljat lagfarten, genom utdrag af protokollet så-

dant genast tillkännagifva för den Rådstufvurätt under hvilken den jernväg lyder, dit marken förut hört. Denne rätt göre anteckning derom i lagfartsprotokollet och fastighetsboken, och anses sedan marken vara från jernvägen skild.

Om inteckning.

8 §.

Ärenden angående inteckning i jernväg upptagas och pröfvas af den Rådstufvurätt, som, på sätt i 3 § sägs, är behörig att handlägga ärenden angående lagfart å jernvägen.

9 §.

Har, innan sådan anteckning skett, som i 4 § 3 mom. sägs, inteckning vid underrätten i orten beviljats i mark, som till jernvägen hör, gälle inteckningen till säkerhet för det ersättningsbelopp, som enligt Förordningen den 14 April 1866 skall för marken gäldas, såsom inteckning i jernvägen med förmånsrätt från den dag, inteckningen söktes; dock att om företräde till betalning för ogulden köpeskilling gäller hvad i 11 kap. 2 § Jordabalken sägs. Är, då sagda anteckning sker, ansökan om inteckning i den mark, som anteckningen angår, på pröfning beroende, fortfare samme rätt dermed, och gälle om inteckningen, der den beviljas, hvad ofvan sagdt är.

Inteckning, hvarom i denna paragraf sägs, skall, på sätt i allmänhet stadgadt är, förnyas vid den rätt, som inteckningen beviljat.

10 §.

Vid ansökan om inteckning i jernväg skall jernvägens egare, sjelf eller genom laga ombud, till rätten ingifva i hufvudskrift den förbindelse, hvarå fordran grundas, eller, der inteckning sökes till säkerhet för lån, som upptages mot tryckta eller graverade obligationer, de till lånet hörande obligationerna. Äro alla obligationerna eller flera af dem af lika lydelse eller skilja de sig endast i afseende å littera eller nummer, skall allenast en obligation af hvarje slag i protokollet fullständigt afskrifvas, men antalet obligationer af hvarje slag i protokollet noggrant angifvas; dock skola äfven i detta fall samtliga obligationerna förses med sådant bevis, som i 17 § af Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom, föreskrifves.

11 §.

Jernväg må endast i sin helhet intecknas.

Ej må flera jernvägar intecknas för samma fordran, med mindre dervid bestämmes, för huru stor del af fordringen hvarje jernväg häftar; ej heller må från intecknad jernväg någon mark afsöndras, der ej visas, att den afsöndrade delen är från inteckning fri.

12 §.

Har, på sätt i 5 § sägs, mark blifvit med jernväg förenad, häfte den mark, lika med jernvägen i öfrigt, för inteckning som i jernvägen är faststäld.

13 §.

Inteckning, som till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer blifvit faststäld i jernväg, gälle fortfarande utan förnyelse, ändå att den fordran, hvarför inteckningen meddelats, ej blifvit så bevakad, som i 1 § af Förordningen den 4 Mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning sägs.

14 §.

Söker jernvägs egare, att inteckning, som blifvit i jernvägen faststäld till säkerhet för lån upptaget mot tryckta eller graverade obligationer, må helt och hållet dödas, och kan han ej förete alla obligationerna, men visar, att de felande obligationerna, när inteckningen meddelades, voro af den lydelse, att vid den tid, då inteckningens dödande begäres, all betalningsrätt för dem förfallit, må den omständigheten, att han ej företett alla obligationerna, ej utgöra hinder för inteckningens dödande.

Om utmätning.

15 §.

Utmätningsman i den ort, der jernvägens egare bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet, vare behörig att verkställa utmätning af jernväg.

16 §.

Jernväg må ej delvis utmätas. Ej heller må någon sådan jernvä-

gens tillhörighet, som i 1 § omförmäles, särskildt utmätas. Utmätes jernvägen, skola ock dess berörda tillhörigheter i mät tagas.

17 §.

Utmätes jernväg, som begagnas för allmän trafik, skall, efter derom enligt 85 § Utsökningslagen erhållen anmälan, äfvensom i det fall att öfverexekutor omedelbart förordnat om jernvägens försäljning, öfverexekutor, ehvad borgenär gör yrkande, som i 80 och 81 §§ samma lag omförmäles, eller icke, genast, efter inhemtande af statens jernvägsstyrelses förslag, förordna en eller, der så nödigt anses, flera erfarne och sakkunnige män, att i egenskap af sådane sysslomän, som i nyssnämnda §§ afses, jernvägen omhändertaga och förvalta samt om trafikens uppehållande i det omfång, som förut varit vanligt eller eljest finnes lämpligt, besörja, intilldess jernvägen blifvit i laglig ordning såld eller utmätningen eljest afslutats.

Kostnad, som för trafikens uppehållande enligt hvad nu är sagdt åtgår och ej af inflytande inkomster betäckes, gäldes såsom i 164 § Utsökningslagen sägs.

18 §.

Auktion å utmätt jernväg skall förrättas af öfverexekutor samt hållas å den ort, der han har sitt säte; och gånge dervid jernvägen med allt hvad enligt 1 § dertill hör i ett utrop.

Om förvaltning under konkurs.

19 §.

Varder jernväg, som begagnas för allmän trafik, till konkurs afträdd, skall rätten eller domaren genast, efter inhemtande af statens jernvägsstyrelses förslag, förordna en eller, der så nödigt anses, flere erfarne och sakkunnige män, att såsom förvaltare taga jernvägen om händer och, intilldess å inställelsedagen i konkursen sysslomän blifvit valde, besörja trafikens uppehållande i det omfång, som förut varit vanligt eller eljest pröfvas lämpligt och med borgenärernes fördel mest förenligt.

Förvaltare må af konkursdomaren entledigas, om skäl dertill äro, och annan förvaltare i ofvan stadgad ordning tillsättas.

Förvaltningen åligger att afgifva redovisning till konkursboets syssl-

män. Vilja borgenärerne eller gäldenären den redovisning klandra, göre det genom stämning inom natt och år, sedan redovisningen afgafs.

Beloppet af den förvaltare tillkommande godtgörelse bestämmes, der stridighet derom uppstår, af konkursdomaren enligt de grunder, som för motsvarande eller jemförlig befattning vid statens jernvägar tillämpas.

Kostnad, som åtgår till jernvägens drift och förvaltning, skall utgå af jernvägens afkastning och köpeskilling i öfverensstämmelse med 67 § Konkurslagen.

20 §.

Den tillåtelse, att i visst fall före inställelsedagen sälja till konkursbo hörande fast egendom, som följer af stadgandena i 13 och 47 §§ Konkurslagen, gälle ej i fråga om jernväg, som blifvit till konkurs afträdd.

Anses försäljning af jernvägen ej kunna utan förlust för borgenärerne ske så skyndsamt, som i konkurslagen för fast egendoms afyttrande i allmänhet är bestämdt, och vill borgenär förty yrka uppskof med försäljningen, göre det skriftligen senast å inställelsedagen i konkursen, och varde yrkandet då af ordföranden föredraget för borgenärerne. Med pröfningen af sådant yrkande skall anstå till det i 71 § Konkurslagen omförmälda förhör inför rättens ombudsman; tarfvas ej sådant förhör, utsätte ordföranden och kungöre å inställelsedagen för parterne viss tid och ort att inför ombudsmannen sammankomma för att beslut i anledning af uppskofsyrkandet fatta, och varde emellertid åtgärderna för jernvägens försäljning instälda. Å den dag, då uppskofsyrkandet sålunda pröfvas bör, skola borgenärerne besluta, om och på huru lång tid uppskof med jernvägens försäljning skall ega rum, hvilken tid dock ej må sättas längre, än fem år från beslutets dag, äfvensom, der så anses nödigt, bestämma de vilkor, hvarpå jernvägen må äfven före den beslutade uppskofstidens förlopp af boets syssloman afyttras. Vid omröstning härom gälle såsom beslut den mening, hvarom, bland närvarande borgenärer, de sig förena, hvilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, så framt desse borgenärer derjemte utgöra minst en fjerdedel af de röstande. Kan beslut på sådant sätt ej åstadkommas, vare frågan förfallen. Efter den genom borgenärernes beslut bestämda tidens utgång må vidare uppskof med jernvägens försäljning ej ega rum.

21 §.

Har uppskof med jernvägs försäljning blifvit beslutet, på sätt i 20 § sägs, och varder, i brist på medel eller af annan orsak, jernvägens

eller dess tillhörigheters behöriga underhåll åsidosatt eller trafiken ej vederbörligen vidmakthållen, må, på talan af statens jernvägsstyrelse, som i nämnda hänseenden eger utöfva tillsyn öfver jernvägens förvaltning, konkursdomaren förordna, att jernvägen, utan hinder af uppskofsbeslutet, skall säljas, på sätt i 51 § Konkurslagen är stadgadt.

22 §.

Den behållna inkomst, som jernvägen, efter afdrag för underhålls-, förvaltnings- och annan kostnad, under konkursen årligen gifver, skall efter de grunder, som för utdelning i konkurs äro i allmänhet stadgade, årligen utdelas.

Öfvergångsstadganden angående särskild inteckningsrätt för hittills upptagna jernvägslån.

23 §.

1 mom. Har någon hos jernvägsaktiebolag fordran, som tillkommit förr än denna förordning trädt i kraft, må inteckning i bolagets jernväg derför sökas, ändå att gäldenären det ej medgifvit och fastän lagfart å jernvägen ej sökts. Sådan inteckningsansökan må dock ej upptagas, der den göres senare än sex månader efter det denna förordning trädt i kraft.

2 mom. Finner rätten efter bolagets hörande fordran vara sådan, att inteckning må beviljas, men har lagfart å jernvägen ännu ej meddelats, hvile inteckningsansökningen i afbidan på lagfarten. Varder, sedan lagfart beviljats, inteckningsansökningen fullföljd inom den tid, som föreskrifves i 10 § af Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom, må den omständigheten, att, sedan denna förordning trädt i kraft, jernvägen till annan egare öfverlåtits eller blifvit utmätt eller gäldenären kommit i konkurstillstånd, ej utgöra hinder för inteckningens fastställande, och gälle den med förmånsrätt framför de fordringar, som tillkommit efter det denna förordning trädt i kraft, ändå att inteckning för dem vore sökt tidigare, än inteckningsansökningen för den äldre fordringen gjordes.

Hafva flere borgenärer för fordringar, som tillkommit, innan denna förordning trädt i kraft, derefter sökt inteckning i jernvägen å olika tider inom ofvan stadgade tid af sex månader, hafve sig emellan lika rätt på grund af inteckningen, dock utan rubbning i det inbördes förhållande

emellan fordringsegarne, som till följd af gjorda aftal eller förbehåll eljest lagligen må ega rum.

3 mom. Inteckning till säkerhet för lån, upptaget af jernvägsaktiebolag mot tryckta eller graverade obligationer, skall anses vara sökt, då innehafvare af en af obligationerna enligt 1 mom. söker inteckning för sin fordran. Fullföljes hvilande inteckningsansökan af innehafvare utaf en obligation, gälle sådant för hela det lån, hvartill obligationen hör. I dessa fall vare en hvar bland obligationsinnehafvarne berättigad att, när han derom sig anmäler, få sin obligation försedd med rättens bevis om inteckningsansökningen, så ock om inteckningen, der den beviljas.

4 mom. Söker ej jernvägsaktiebolag lagfart å sin jernväg inom ett år från det denna förordning trädt i kraft, eller fullgör bolaget ej dervid hvad enligt 4 § för lagfartens vinnande bolaget åligger, varde bolaget i konkurstillstånd försatt, der det yrkas af någon borgenär, som enligt denna paragraf eger rätt att erhålla inteckning i jernvägen.

5 mom. Med jernvägsaktiebolag förstås i denna paragraf sådant aktiebolag, som bildats i ändamål att anlägga eller eljest förvärfva och trafikera jernväg och hvars ordning Konungen faststält.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Juli 1880.

Förslag till Förordning

om förändrad lydelse af 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Härigenom förordnas, att 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom skall erhålla följande förändrade lydelse:

16 §.

Kanal eller annan dermed jemförlig anläggning, hvartill marken till större eller mindre del blifvit förvärfvad enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, må ej med inteckning enligt denna lag belastas.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Juli 1880.»

Frågan har äfven utgjort föremål för enskilda framställningar uti Riksdagens båda Kamrar, i det uti Första Kammaren Herr *Pehr von Ehrenheim*, uti Andra Kammaren Herr *O. R. Themptander* uti afgifna motioner (I N:o 21; II N:o 91) hemstält, att Riksdagen måtte för sin del antaga dels en lag om inteckning i jernväg (förslag A), dels ock vissa i sammanhang dermed erforderliga författningar af nedan intagen lydelse.

”Förslag till lag om inteckning i jernväg.

1 §.

Egare till jernväg, för hvars anläggning Konungen medgifvit rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, må, der han vill att jernvägen skall utgöra pant för fordran, låta fordran intecknas i den ordning nedan stadgas.

2 §.

Ärenden angående inteckning enligt denna lag upptagas och pröfvas af den Rådstufvurätt, som dertill blifvit af Konungen på ansökan af jernvägens egare förordnad. Om förordnandet låter Konungen utfärda allmän kungörelse.

3 §.

Förr än inteckning må beviljas, skall den jord, som till jernvägen hörer, så ock gäldenärens eganderätt till jernvägen inskrifvas hos den Rätt, som enligt 2 § blifvit af Konungen förordnad.

4 §.

1 mom. Jernvägsegare, som vill för jernvägens intecknande vinna inskrifning, hvarom i 3 § sägs, åligger att till hvarje Rätt, under hvilken någon del af jernvägens område lyder, ingifva af landtmätare bestyrkt uppgift å den till jernvägen hörande jord, som inom Rättens domvärjo är belägen, samt å de tomter, hemman eller lägenheter, från hvilka denna jord är afskild eller hvilka deri ingå, så ock dels styrka sin eganderätt till jorden så, som för beviljande af inteckning i annan fast egendom erfordras, dels visa att jorden är fri från inteckning för fordran, att ansökan om sådan inteckning icke är på pröfning beroende och,

derest jord blifvit genom köp förvärfvad, att tiden för inteckning deri af ogulden köpeskilling tilländagått. Finner Rätten hvad sålunda blifvit föreskrifvet vara fullgjordt, ege Rätten, der ej talan, hvarom 13 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom förmäler, blifvit instämd eller lagfart samma dag af annan sökes, förklara att inskrifning må sökas vid den i 2 § omförmälda Rätt samt i lagfartsprotokollet anteckna, att jorden tillhör jernvägens område; och varde i lagfarts- eller fastighetsboken anmärkt att sådan anteckning skett.

2 mom. Derefter må jernvägens egare vid den Rätt, som enligt 2 § blifvit förordnad att upptaga frågor angående inteckning i jernvägen, göra ansökan om inskrifning, och ingifve dervid till Rätten karta och beskrifning öfver jernvägen samt vise, att anteckning, som i 1 mom. sagd är, blifvit i fråga om all den till jernvägen hörande jord verkstäld. Rätten låte i en sådan inskrifningsbok för jernvägen, hvarom i 19 § förmäles, inskrifva jorden och sökandens eganderätt till jernvägen, samt ofördröjligen tre gånger i allmänna tidningarna införa kungörelse om inskrifningen.

3 mom. Förvärfvar sig egare af jernväg utöfver det område, som på sätt i 2 mom. sägs blifvit inskrifvet, annan jord för utvidgning af området eller för omläggning af någon del af jernvägen, vare han pligtig att låta inskrifva sådan jord såsom hörande till jernvägens område. Hvad ofvan i 1 mom. är stadgadt angående vilkoren för anteckning i lagfartsprotokollet, att jord tillhör jernvägsområde, gälle ock i tillämpliga delar i fråga om dylik anteckning angående denna jord. Bevis om sådan anteckning, så ock derom att jorden den dag, anteckningen skedde, ej var utmätt, skola af egaren ingifvas till den Rätt, som blifvit förordnad att upptaga frågor angående inteckning i jernvägen, och låte Rätten i inskrifningsboken inskrifva jorden såsom hörande till jernvägen. Den jord häfte derefter lika med jernvägen i öfrigt för inteckning, som i jernvägen är faststäld. Underlåter egaren att låta inskrifva sådan jord, ege Rätten på framställning af den, som har inteckning i jernvägen, genom vite tillhålla den försumlige att fullgöra sitt åliggande.

4 mom. Afträdes i den ordning, som om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är stadgad, någon del af den jord, hvilken är inskrifven såsom tillhörande jernvägen, låte Rätten på ansökan af den, hvars rätt är i fråga, sådan del från jernvägens område i inskrifningsboken afföras. Lag samma vare, der det visas, att annorledes från jernvägens område afskild jord ej vidare häftar för fordran, som är i jernvägen intecknad.

5 mom. Har jernväg, i fråga om hvars område skett anteckning,

som ofvan i 1 mom. sägs, öfvergått till ny egare, och vill nya egaren vinna inskrifning af sin eganderätt, skall han till den i 2 § omförmälda Rätt med företeende af sin åtkomsthandling göra ansökan om inskrifning; och låte Rätten i inskrifningsboken införa anteckning om den sökta inskrifningen. Då nya egaren visat, att han erhållit lagfart å all den till jernvägen hörande jord, låte Rätten i inskrifningsboken inskrifva hans eganderätt till jernvägen, så ock den till jernvägen hörande jord, derest den ej förut inskrifven är.

5 §.

Vid ansökan om inteckning skall jernvägens egare sjelf eller genom laga ombud, till Rätten ingifva i hufvudskrift den förbindelse, hvarå fordran grundas, eller, der inteckning sökes till säkerhet för lån, som upptages mot tryckta eller graverade obligationer, de till lånet hörande obligationerna.

Har, på sätt i 4 § stadgas, inskrifning skett af den till jernvägen hörande jord och af sökandens eganderätt till jernvägen, varde inteckningen beviljad, och låte Rätten införa den i inskrifningsboken samt förse förbindelsen eller obligationerna med bevis att inteckningen är vorden meddelad.

Ej må inteckning ske utan till visst belopp.

6 §.

Har jernväg öfvergått till ny egare, och söker förre egaren inteckning å samma dag, då nya egaren söker inskrifning, eller sedermera, varde inteckningsansökningen afslagen.

7 §.

Jernväg må endast i sin helhet intecknas.

8 §.

Inteckningshafvaren ege i den till jernvägen hörande fasta egendom, hvilken är inskrifven, den förmånsrätt, som enligt 17 kap. 9 § Handelsbalken inteckning för fordran medför i annan fast egendom; njute ock näst efter de borgenärer, som i 4 och 5 §§ i samma kapitel nämnas, förmånsrätt från den dag inteckningen söktes i den rörliga materiel och

de inventarier till stationer, verkstäder och andra byggnader, hvilka äro för jernvägen afsedda och höra gäldenären till.

Har inteckningen blifvit sökt inom en månad före den dag gäldenärens konkurs började, vare den inteckning utan verkan. Ej heller gälle inteckning, som blifvit sökt samma dag konkurs börjats eller derefter.

9 §.

Inteckning enligt denna lag gälle fortfarande utan förnyelse.

Fordran, till säkerhet hvarför inteckning enligt denna lag är beviljad, vare gällande emot egare af den intecknade jernvägen, ändå att den fordran ej så bevakad blifvit, som i 1 § i förordningen den 4 Mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning sägs.

10 §.

Vill jernvägsegaren låta helt och hållet eller till viss del döda inteckning, som blifvit faststäld till säkerhet för handskrifven förbindelse, uppvise förbindelsen i hufvudskrift för den Rätt, som beviljat inteckningen, och låte Rätten anteckna dödandet i inskrifningsboken samt teckne bevis derom å handlingen.

Uppgifver egaren, att han infriat den intecknade förbindelsen, men att han ej kan den förete, förty att förbindelsen förkommit; visar han skäl för rigtigheten af den uppgift och äro tio år förflutna, sedan inteckningen beviljades eller anteckning rörande densamma i inskrifningsboken senast gjordes, ege Rätten utfärda kallelse å den, som saken röra kan, att hos Rätten anmäla, om han mot inteckningens dödande har något att påminna; och varde Rättens beslut om sådan kallelse i inskrifningsboken antecknadt. Kallelsen skall genom sökandens försorg tillställas dem, som, efter hvad utrönas kunnat, varit innehafvare af förbindelsen, och derjemte af Rätten å dess dörr anslås samt årligen under fem år införas i Konungens Befallningshafvandes i länet allmänna kungörelser. Kallelsen skall ock genom sökandens försorg under samma tid tre gånger hvarje år införas i allmänna tidningarna, deraf en gång under de första fjorton dagarne af December månad, äfvensom i de öfriga tidningar, som af Rätten bestämmas.

Göres ej inom fem år från den dag, kallelsen varit första gången i allmänna tidningarna införd, påminnelse mot ansökningen, eller ogillas påminnelse, som blifvit gjord, varde inteckningen dödad, och göre Rätten derom anteckning i inskrifningsboken.

11 §.

Vill jernvägens egare låta inteckning, som blifvit faststäld till säkerhet för lån upptaget mot tryckta eller graverade obligationer, helt och hållet dödas, ingifve till den Rätt, som beviljat inteckningen, de till lånet hörande obligationerna. Kunna ej alla obligationerna företes, vise jernvägens egare i fråga om de felande obligationerna att den på dem grundade fordringsrätt, enligt obligationernas lydelse då inteckning för dem beviljades, emot honom förlorats. Rätten göre anteckning i inskrifningsboken om inteckningens dödande och låte å de ingifna obligationerna öfverkorsa inteckningsbeviset.

Vill jernvägens egare, innan obligationslån blifvit till fullo guldet, låta döda inteckning, så vidt den utgör säkerhet för infriade obligationer, ingifve till Rätten dessa obligationer, hvarefter Rätten förfar i enlighet med hvad här ofvan är sagdt.

12 §.

1 mom. Är jernväg, i hvilken inteckning blifvit faststäld, såld efter utmätning å offentlig auktion, eller under konkurs i den ordning, som för försäljning af konkursbos fasta egendom är stadgad, och finnes deri inteckning för fordran, som icke kunnat af köpeskillingen gäldas, då må, på ansökan af ny egare, hvars eganderätt till jernvägen blifvit inskrifven, inteckningen dödas, utan hinder deraf att den handling, hvarå inteckningen beviljats, ej företes i hufvudskrift. Egaren gifve till Rätten in bevis om de inteckningar, som vid jernvägens försäljning deri funnos, så ock handling, som visar köpeskillingens fördelning borgenärerna emellan, samt intyg att denna fördelning blifvit af dem godkänd eller vunnit laga kraft. Rätten förfar derefter som i 23 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875 stadgas.

2 mom. Har inteckning i jernväg på grund deraf att konkurs inträffat blifvit genom laga kraft egande beslut förklarad vara utan verkan, då må ock på ansökan af ny egare, hvars eganderätt till jernvägen blifvit inskrifven, inteckningen dödas, utan hinder deraf, att den handling, hvarå inteckning beviljats, ej företes i hufvudskrift; dock skall kallelse å inteckningshafvaren utfärdas och derefter med ärendet så förfaras som i 23 § i nämnda förordning stadgas.

13 §.

Har aktiebolag, som enligt af Konungen faststäld bolagsordning är bildadt i ändamål att anlägga jernväg, erhållit rätt att enligt gällande

författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof förvärfva till jernvägen erforderlig jord, och vill bolaget, innan den till jernvägen hörande jord och bolagets eganderätt till jernvägen blifvit, på sätt i 4 § sägs, inskrifna, upptaga lån till visst belopp, under vilkor att långifvaren skall i jernvägen åtnjuta förmånsrätt, som i 14 § stadgas, låte då bolaget till den Rätt, som jemlikt 2 § är vorden förordnad att upptaga frågor angående inteckning i jernvägen, ingifva i hufvudskrift den förbindelse, hvarå fordran grundas, eller, der lånet upptages emot tryckta eller graverade obligationer, de till lånet hörande obligationerna. Rätten inskrifve förmånsrätten i inskrifningsboken för jernvägen och låte med bevis derom förse förbindelsen eller obligationerna.

14 §.

Då inskrifning af förmånsrätt för fordran skett, på sätt i 13 § sägs, njute fordringsegaren näst efter de borgenärer, hvilkas fordringar skola utgå med förmånsrätt efter 17 kap. Handelsbalken, förmånsrätt från inskrifningsdagen i den till jernvägen hörande fasta egendom samt i den rörliga materiel och de inventarier till stationer, verkstäder och andra byggnader, hvilka äro för jernvägen afsedda och höra gäldenären till; dock gälle ej förmånsrätt till ränta, som före utmätning eller början af konkurs upplupen är, för längre tid än tre år. Inskrifning af förmånsrätt, som skett inom en månad före den dag gäldenärs konkurs börjadedes, vare utan verkan.

15 §.

Söker borgenär, för hvars fordran förmånsrätt enligt 13 § blifvit inskrifven, inteckning i jernvägen inom ett år efter det kungörelse om inskrifning af gäldenärens eganderätt till jernvägen blifvit tredje gången i allmänna tidningarna införd, då må inteckningen beviljas ändå att gäldenären det ej medgifvit; och skall, der förmånsrätt är inskrifven för lån, upptaget mot tryckta eller graverade obligationer, inteckning beviljas till säkerhet för hela obligationslånet, om än inteckning för blott en af obligationerna är vorden sökt.

Fastställes inteckningen till säkerhet för lån mot tryckta eller graverade obligationer, utfärde Rätten derom kungörelse, som genom Rättens försorg ofördröjligen införes i allmänna tidningarna tre gånger; och vare innehafvare af obligation hörande till sådant lån berättigad att, när han hos Rätten obligationen företer, få den försedd med bevis om den beviljade inteckningen.

16 §.

Är förmånsrätt för fordran inskrifven på sätt i 13 § sägs, och sökes derefter inom den i 15 § stadgade tid inteckning för samma fordran, gälle den inteckning, der den faststäld varder, framför inteckning för fordran, för hvilken förmånsrätt ej varit inskrifven, ändå att den inteckning äldre är eller å samma dag sökt blifvit. Sökes inom den i 15 § bestämda tid inteckning för fleras fordringar, för hvilka sådan förmånsrätt blifvit inskrifven, gälle inteckningarna sins emellan med rätt från den dag, inskrifningen af förmånsrätten skedde.

17 §.

Har för fordran, som skall utgå med förmånsrätt enligt 14 §, inteckning i jernvägen icke blifvit sökt inom den i 15 § föreskrifna tid, vare förmånsrätten förfallen, hvarom anteckning på jernvägsegarens begäran göres i inskrifningsboken.

18 §.

Försummar jernvägsaktiebolag, hvilket erhållit lagfart å den jord, som till jernvägen hörer, att låta inskrifva samma jord och sin eganderätt till jernvägen, ege Rätten, på framställning af den, som för sin fordran har förmånsrätt enligt 14 §, att genom vite, minst femhundra kronor, tillhålla ledamöterne i bolagets styrelse att fullgöra hvad på dem beror för att inskrifningen må varda verkstäld.

Är förmånsrätt för fordran inskrifven på sätt i 13 § sägs, må ej gäldenären innan inteckning för fordringen blifvit beviljad eller den i 15 § stadgade tid för intecknings sökande förflutit, å annan öfverlåta jernvägen utan att Konungen dertill gifvit tillstånd. Öfverlåter gäldenären utan sådant tillstånd jernvägen, vare öfverlåtelsen utan verkan.

19 §.

Inskrifningsboken för jernvägen skall innehålla, jemte öfverskrift upptagande jernvägens namn, två afdelningar, den ena för inskrifning af eganderätt och den andra för inskrifning af pant- och förmånsrätt.

I afdelningen för eganderätt införas: egarens namn, den till jernvägen hörande jord, dagen då inskrifning verkstäldes, så ock anteckningar, hvarom i 4 § 4 och 5 mom. förmäles, samt dagen, då sådan anteckning skedde.

I afdelningen för pant- och förmånsrätt införas:

dagen då inteckning eller förmånsrätt sökes;

beloppet af fordran och beskaffenheten af derför utfärdad förbindelse, eller, der inteckningen eller förmånsrätten sökes till säkerhet för lån mot tryckta eller graverade obligationer, deras antal och nummer, det eller de belopp, hvarå de särskilda obligationerna lyda, dagen för deras utfärdande och tiden för deras infriande;

dagen då inteckning beviljades eller förmånsrätt inskrefs, dervid tillika skall utsättas den dag, från hvilken förmånsrätt för beviljad inteckning gäller; samt

dagen då inteckning blef dödad, samt anteckning hvarom i 17 § förmäles.

I inskrifningsboken skall hvarje anteckning å Rättens vägnar underskrifvas af den ledamot som verkställer anteckningen.

De närmare föreskrifterna om inskrifningsbokens förande meddelas af Konungen.

Den till Rätten ingifna karta och beskrifning öfver jernvägen skall af Rätten förvaras.

20 §.

Öfver ärenden enligt denna lag skall hos Rätten särskildt protokoll föras. I inskrifningsboken göres hänvisning till den § i protokollet, hvari ärendet förekommer.

Då inteckning eller förmånsrätt för fordran sökes, låte Rätten den förbindelse, hvarå fordran grundas, i protokollet införas; dock att, der fråga är om lån mot tryckta eller graverade obligationer af lika lydelse, allenast en af dem eller, om de äro af skilda slag, endast en af hvarje slag varder i protokollet intagen.

För hvarje år sände Rätten detta protokoll in till Hofrätten före utgången af nästa månad. Har ärende, som nämndt är, icke förevarit, göre Rätten inom samma tid derom anmälan hos Hofrätten.

21 §.

Ärende enligt denna lag må af Rätten upptagas endast å Måndag eller, om helgedag då inträffar, nästa söcknedag derefter.

22 §.

Den som ej nöjes åt underrätts beslut i ärende, hvarom i denna lag sägs, eger deröfver sig besvära inom den i 16 kap. 1 § Rättegångsbal-

ken stadgade tid. Öfver Hofrättens utslag må klagan genom besvär hos Konungen fullföljas inom den tid och i den ordning som i 30 kap. 18 § nämnde balk föreskrifves.

Öfvergångsstadganden.

23 §.

Vill aktiebolag, som enligt af Konungen fastständ bolagsordning är bildadt i ändamål att anlägga jernväg och hvilket förr än denna lag trädt i kraft förvärfvat någon del af jernvägens område i enlighet med gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, vinna inskrifning som i 3 § sägs; och säger bolaget sig icke häfta för lösen eller köpeskilling för den till jernvägen hörande jord men ej kunna fullgöra hvad i 4 § 1 mom. stadgas såsom vilkor för anteckning i lagfartsprotokollet af jorden såsom hörande till jernvägens område, då ege bolaget erhålla offentlig stämning å möjligen varande rättsegare, på sätt nedan sägs.

24 §.

Jernvägsaktiebolag, som af den rätt, hvarom i 23 § sägs, vill sig begagna, åligger att till hvarje Rätt, inom hvars domvärjo jord är belägen, i afseende å hvilken bolaget ej kan fullgöra hvad som erfordras för anteckning af jorden såsom tillhörande jernvägens område, ingifva, jemte karta, af landtmätare bestyrkt uppgift å jorden, samt å de tomter, hemman eller lägenheter, från hvilka den är afskild, eller hvilka deri ingå. Bolaget inlemne ock uppgift å de fång, hvarigenom jorden blifvit förvärfvad, samt bevis, att i det uppgifna området icke ingår annan mark än som för jernvägen och dess drift är erforderlig.

De närmare föreskrifterna angående detta bevis meddelas af Konungen.

25 §.

Rätten utfärde derefter offentlig stämning å okände egare af den jord, som enligt 24 § blifvit uppgifven, så ock å innehafvare af panträtt i sådan jord, att sist före klockan tolf å viss dag näst efter ett år muntligen eller skriftligen anmäla sin egande- eller panträtt.

Stämningen varde å Rättens dörr anslagen ett år före inställelsedagen och i allmänna tidningarna kungjord tre gånger, första gången tio

och tredje gången sist fyra månader innan den dag inträffar. Rätten insände ock stämningen till Konungens Befallningshafvande, hvilken har att ofördröjligen intaga densamma i länskungörelserna.

26 §.

Uraktlåter egare af jord, hvarom i 24 § sägs, eller innehafvare af panträtt i sådan jord att sin rätt å den i stämningen utsatta inställelsedagen anmäla, och har han den ej heller förut hos Rätten anmält, hafve förlorat sin talan, så vidt den inverkar på deras rätt, hvilka i jernvägen erhålla inteckning enligt denna lag.

27 §.

Varder ej inom den tid, som i stämningen blifvit utsatt, eganderätt eller panträtt anmäld, eller visar jernvägsaktiebolaget, att anmäld eganderätt eller panträtt icke vidare är emot detsamma gällande, förklare Rätten i fråga om den jord, som enligt 24 § blifvit uppgifven, att inskrifning deraf må sökas vid den i 2 § omförmälda Rätt, och anteckne i lagfartsprotokollet jorden såsom tillhörande jernvägens område, hvarefter med inskrifningen af jorden och eganderätten till jernvägen så förfares som i 4 § 2 mom. stadgas.

Då ny egare söker lagfart å sålunda inskrifven jord, skall förre egarens laga åtkomst anses styrkt, der det visas att hans eganderätt blifvit inskrifven, som nu är sagdt.

28 §.

Har någon fordran till visst belopp hos aktiebolag, som enligt af Konungen faststäld bolagsordning är bildadt i ändamål att anlägga jernväg, hvarom i 1 § sägs, och har den fordran tillkommit innan denna lag trädt i kraft, då må, der borgenären inom sex månader efter det kungörelsen om förordnande af den i 2 § omförmälda Rätt är vorden utfärdad, dock sist före utgången af år 1880, söker inteckning i jernvägen, inteckning beviljas, ändå att gäldenären den ej medgifvit.

29 §.

Sökes inteckning enligt 28 §, skall jernvägsaktiebolaget öfver ansökningen höras; och gälle angående förfarandet dervid samt i fråga om

invändning, som af bolaget göres mot sökandens fordran, hvad i 6, 7, 8, 9 och 10 §§ i förordningen om inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875 stadgas.

Är inteckning sökt för fordran, hvarför sådan säkerhet ej utfäst varit, hafve gäldenären våld betala, när han vill, ändå att förfallotiden ej inne är.

30 §.

Finner Rätten efter bolagets hörande fordran vara sådan, att inteckning må beviljas, men äro ännu icke den till jernvägen hörande jord och bolagets eganderätt till jernvägen inskrifna, förklare Rätten inteckningsansökningen hvilande i afbidan på sådan inskrifning. Varder ej inteckningsansökning, som förklarats hvilande, fullföljd inom ett år, efter det kungörelse om inskrifningen blifvit tredje gången i allmänna tidningarna införd, vare ansökningen förfallen.

31 §.

Då inteckningsansökan enligt 28 § göres eller sådan ansökning afslås eller förklaras hvilande, göre Rätten derom anteckning i inskrifningsboken.

När på sådan ansökan inteckning beviljas, gälle om inteckningens införande i inskrifningsboken hvad i 5 § stadgas.

Har inteckningsansökan förfallit som i 30 § sägs, göre Rätten, på begäran af jernvägens egare, derom anteckning i inskrifningsboken.

32 §.

Inteckning till säkerhet för lån, upptaget mot tryckta eller graverade obligationer, skall anses vara sökt, då innehafvare af en utaf obligationerna söker enligt 28 § inteckning för sin fordran. Fullföljes hvilande inteckningsansökan af innehafvare utaf en obligation, gälle sådant för hela det lån, hvartill obligationen hörer.

33 §.

Har ansökan om inteckning till säkerhet för lån, upptaget mot tryckta eller graverade obligationer, förklarats hvilande, låte Rätten kungörelse derom ofördröjligen införas i allmänna tidningarna tre gånger.

Lag samma vare, då inteckning till säkerhet för sådant lån blifvit

faststäld; och vare innehafvare af obligation hörande till lånet berättigad att, då han hos Rätten obligationen företer, få den försedd med bevis om den beviljade inteckningen.

34 §.

Har ej jernvägsaktiebolaget, inom två månader efter det denna lag trädt i kraft, hos Konungen gjort ansökan om förordnande af domstol att upptaga frågor angående inteckning i jernvägen, utfärdar Konungen sådant förordnande på begäran af borgenär, hvars fordran tillkommit innan denna lag blef gällande.

35 §.

Fullgör ej jernvägsaktiebolaget ofördröjligen hvad för vinnande af inskrifning af bolagets eganderätt till jernvägen är föreskrifvet, ege Rätten på framställning af fordringsegare, som sökt inteckning och fått inteckningsansökningen förklarad hvilande, på sätt i 30 § sägs, genom vite, minst femhundra kronor, tillhålla ledamöterne i bolagets styrelse att fullgöra hvad på dem beror för att inskrifningen må varda verkstäld.

36 §.

Öfverlåter jernvägsaktiebolaget, efter det denna lag trädt i kraft, jernvägen till annan, och sökes inom den i 28 § stadgade tid inteckning för sådan fordran, som i nämnda § sägs, då utgör öfverlåtelsen ej hinder för intecknings beviljande.

37 §.

Sökes inteckning inom den i 28 § stadgade tid till säkerhet för fordran, som i nämnda § sägs, skall konkurs, som uppstår efter det denna lag trädt i kraft, icke verka till förringande af den rätt inteckningsansökningen eljest medför.

38 §.

Är ansökan om inteckning för fordran hvilande, på sätt i 30 § sägs, och varder, förr än inteckningen blifvit beviljad, jernvägen efter utmätning såld å offentlig auktion eller under konkurs i den ordning Konkurs-

lagen bestämmer, skall fordringen utgå ur köpeskillingen med samma rätt, som vore inteckning beviljad.

39 §.

Inteckning i jernväg för fordran, som i 28 § sägs, skall, der inteckningen blifvit sökt inom den i samma paragraf stadgade tid, gälla framför inteckning i jernvägen för annan fordran, ändå att den inteckning äldre är.

Hafva flere borgenärer för fordringar, som tillkommit innan denna lag blef gällande, sökt inteckning i jernvägen inom den i nämnda paragraf stadgade tid, ege lika rätt; dock att, der i förbindelse, som sålunda blifvit intecknad, förbehåll finnes om bättre rätt för annan borgenär, och sådan borgenär inom tid, som sagd är, sökt inteckning i jernvägen, brist för den borgenär fylles af hvad belöper å den intecknade förbindelse, hvari dylikt förbehåll finnes intaget.

Förslag till Förordning

angående förändrad lydelse af 4 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862.

4 §. *1 mom.* Är gäldenär köpman, och visas sådana omständigheter, på grund hvaraf antagas kan, att han öfver en vecka sina betalningar instält; då ege borgenär, ändå att hans fordran ej förfallen är, söka, att gäldenärs egendom afträdas må. Har borgenär genom Notarius publicus eller i vittnens närvaro uppmanat köpman att betala klar och förfallen gäld, och är den gäld icke inom en vecka derefter gulden; då ege ock den borgenär söka, att gäldenärs egendom till konkurs afträdas skall.

2 mom. Borgenär, som, på sätt särskildt är stadgadt, för sin fordran har förmånsrätt i jernväg inskrifven, eller erhållit inteckning i jernväg eller hvars ansökan om inteckning i jernväg är hvilande, ege söka att gäldenärens egendom till konkurs afträdas skall, då jernvägen blifvit för annans fordran utmätt eller då gäldenären afhändt sig eller för annan borgenärs fordran lemnat såsom pant till jernvägen hörande rörlig materiel eller inventarier i den omfattning, att skälig anledning är att befara, att återstående materiel och inventarier ej blifva för jernvägens drift tillräckliga.

5 §. Der likväl borgenärs fordran tillkommit senare än de omständigheter, på hvilka han sin ansökning om egendomsafträdet grundar; vare den ansökning utan verkan.

Har borgenär för sin fordran säkerhet genom pant eller inteckning; ege ej heller den rätt i 2 och 3 §§ samt i 4 § 1 mom. omförmäld är, der han ej gitter visa, att panten eller inteckningen till gäldande af hans fordran otillräcklig är.

Förslag till Förordning

om särskilda föreskrifter angående utmätning af vissa jernvägar.

1 §.

Jernväg, för hvars anläggning Konungen medgifvit rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, må ej delvis utmätas. Ej heller må rörlig materiel eller inventarier till stationer, verkstäder eller andra byggnader, der den lösa egendomen är för jernvägen afsedd och hörer jernvägens egare till, utmätas annorledes än i sammanhang med jernvägen. Utmätes jernvägen, skall sådan lös egendom tillika i mät tagas.

2 §.

Utmätningsman i den ort, der jernvägens egare bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet, eger verkställa utmätning af hela jernvägen, tillika med den lösa egendom, som i 1 § sägs.

3 §.

Då utmätningsmannen, till följd af hvad i 85 § Utsökningslagen stadgas, hos öfverexekutor, under hvilken utmätningsmannen lyder, gjort anmälan om utmätning af jernvägen, låte öfverexekutor genast införa kungörelse om utmätningen i allmänna tidningarna äfvensom i länskungörelserna för de län, inom hvilka jernvägen är belägen.

4 §.

Auktion å jernvägen tillika med den lösa egendom, hvilken, på sätt i 1 § sägs, blifvit jemte jernvägen utmätt, skall förrättas af öfverexekutor; och gånge den lösa egendomen i samma utrop som jernvägen.

5 §.

Om betalning af köpeskillingen gälle hvad stadgadt är i fråga om köpeskilling för utmätt fast egendom, och skall köpeskillingen skiftas emellan jernvägen och den lösa egendomen efter de vid utmätningen å dem satta värden.

Vid fördelning af den å jernvägen belöpande andel i köpeskillingen, varde ock hvad å den lösa egendomen faller af öfverexekutor fördeladt; och skall vid fördelningen af köpeskillingen för lösegendomen utdelning enligt förmånsrättsordningen beräknas för hvad af inteckningshafvares fordran icke kan ur köpeskillingen för jernvägen utgå, ändå att för den fordran utmätning ej skett. I öfrigt gälle i fråga om inteckningshafvares rätt till utdelning jemväl ur köpeskillingen för lösegendomen hvad om rätt till utdelning ur köpeskilling för utmätningsvis såld fast egendom för deri intecknad fordran är stadgadt.

Förslag till Förordning

angående förändrad lydelse af 16 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875.

16 §.

Jord, hvilken blifvit, på sätt särskildt stadgas, i lagfartsprotokollet antecknad såsom hörande till jernvägs område, må ej intecknas enligt denna lag. Ej heller må jernväg, hvartill marken till större eller mindre del blifvit förvärfvad enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, med inteckning enligt denna lag belastas, ändock att sådan anteckning, som nu är sagd, om den till jernvägen hörande jord ej skett.

Kanal eller med jernväg eller kanal jemförlig anläggning, hvartill mark förvärfvats på sätt nu är sagdt, må ej enligt denna lag intecknas.»

Alternativt hafva motionärerne, för den händelse det skulle befinnas lämpligare, att, efter det den till en jernväg hörande jord blifvit inskrifven vid specialdomstolen, lagfart af jernvägen, när den öfvergick till ny egare, egde rum vid samma domstol och icke de särskilda delarne

af jernvägsområdet behöfde å nyo lagfaras vid domstolarne i de särskilda orterna, föreslagit, att Riksdagens beslut måtte innefatta ett bifall till följande författningsförslag (förslag B):

”Förslag till Förordning

om särskilda föreskrifter angående lagfart å jernväg och inteckning deri.

1 §.

Ärenden angående lagfart å jernväg, för hvars anläggning Konungen medgifvit rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, så ock angående inteckning i sådan jernväg upptagas och pröfvas af den Rådstufvurätt, som dertill blifvit af Konungen på ansökan af jernvägens egare förordnad. Om förordnandet låte Konungen utfärda allmän kungörelse.

2 §.

Förr än lagfart å jernvägen eller inteckning deri må beviljas, skall jernvägen inskrifvas hos den Rätt, som enligt 1 § blifvit af Konungen förordnad.

3 §.

1 mom. För vinnande af inskrifning, hvarom i 2 § sägs, åligger jernvägens egare att till hvarje Rätt, under hvilken någon del af jernvägens område lyder, ingifva af landtmätare bestyrkt uppgift å den till jernvägen hörande jord, som inom Rättens domvärjo är belägen samt å de tomter, hemman eller lägenheter, från hvilka denna jord är afskild eller hvilka deri ingå; så ock dels styrka sin eganderätt till jorden samt, såvidt han ej åtkommit jorden genom fång, hvarmed han enligt äldre lag ej var pligtig lagfara, att han å jorden erhållit lagfart, dels visa:

att för jord, hvilken är förvärfvad i öfverensstämmelse med gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, lösen blifvit i stadgad ordning utgifven;

att jord, hvilken blifvit på annat sätt förvärfvad, är fri från inteckning för fordran och för nyttjanderätt, och att ansökning om sådan inteckning icke är på pröfning beroende;

samt att, derest jord blifvit genom köp förvärfvad, tiden för inteckning deri af ogulden köpeskilling tilländagått.

Finner Rätten hvad sålunda blifvit föreskrifvet vara fullgjordt i fråga om den jord, som blifvit uppgifven, ege Rätten, der ej lagfart samma dag af annan sökes eller talan, hvarom i 13 § i förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom förmäler, blifvit instämd, förklara, att inskrifning må sökas vid den i 1 § omförmälda Rätt samt i lagfartsprotokollet anteckna, att jorden tillhör jernvägens område; och varde i lagfarts- eller fastighetsboken anmärkt att sådan anteckning skett. Nöjes ej jernvägsegaren med Rättens beslut i ärende, hvarom i detta mom. förmäles, ege han öfver beslutet sig besvära i den ordning, som i 21 § i förordningen den 16 Juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, finnes stadgad.

2 mom. Derefter må jernvägens egare vid den Rätt, som enligt 1 § blifvit förordnad att upptaga frågor om lagfart å jernvägen, göra ansökan om jernvägens inskrifning, och ingifve dervid till Rätten karta och beskrifning öfver jernvägen samt vise, att anteckning, som i 1 mom. sagd är, blifvit i fråga om all den till jernvägen hörande jord verkstäld. Rätten låte i den inskrifningsbok för jernvägen, hvarom i 18 § förmäles, inskrifva jernvägen, med den dertill hörande jord samt sökandens eganderätt till jernvägen. Kungörelse om inskrifningen skall genom Rättens försorg ofördröjligen i allmänna tidningarne införas.

3 mom. = 3 mom.

4 mom. = 4 mom.

5 mom. i förslaget A. utgår.

4 §.

Jord, hvilken i lagfartsprotokollet finnes antecknad såsom tillhörande jernvägs område, må ej annorledes än enligt denna förordning lagfaras eller intecknas.

5 §.

Då ny egare söker lagfart å jernväg, hvilken blifvit inskrifven på sätt i 3 § sägs, skall förre egarens laga åtkomst dertill anses styrkt, der hans eganderätt blifvit inskrifven på sätt i samma § stadgas.

6 §.

Vill jernvägens egare att jernvägen skall utgöra pant för fordran, göre han sjelf eller genom laga ombud hos Rätten ansökan om inteckning och ingifve dervid i hufvudskrift den förbindelse, hvarå fordran

grundas, eller, der inteckning sökes till säkerhet för lån som upptages mot tryckta eller graverade obligationer, de till lånet hörande obligationerna; och låte Rätten, då inteckning beviljad varder, införa den i inskrifningsboken samt förse förbindelsen eller obligationerna med bevis, att inteckningen är vorden meddelad.

— —

20 §.

Om lagfart å jernväg eller inteckning deri gälle i öfrigt hvad angående lagfart å fång till fast egendom eller inteckning i sådan egendom finnes i lag och författningar stadgadt, som ej strider mot denna förordning.

— —

24 §.

Se 26 § i förslaget A. — — — — — —, hvilka enligt denna förordning erhållit lagfart å jernvägen eller inteckning deri.

— —

(6, 12, 21, 22 §§ och 27 § 2 mom. i förslaget A. samt den särskilda förordningen angående förändrad lydelse af 16 § i förordningen om inteckning i fast egendom utgå; hvarjemte dels, der i de här ofvan ej särskildt upptagna §§ af förslaget A. förekomma uttryck om inskrifning af den till jernvägen hörande jord och eganderätten till jernvägen, detta uttryck utbytes mot ett annat, som betecknar inskrifning af jernvägen, dels i 34 § i förslaget A. orden *frågor angående inteckning i jernvägen* förändras till *frågor om lagfart å jernvägen eller inteckning deri;* dels ock de rättelser i paragrafföljden och i hänvisningar, som af förändringarne påkallas, böra iakttagas.)»

Samme motionärer hafva vidare uti särskilda motioner (I N:o 23; II N:o 93) föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta antagande af följande:

"Förslag till Förordning

angående vissa jernvägsaktiebolags konkurs.

I sådant jernvägsaktiebolags konkurs, hvarom här nedan i 1 § för-

mäles, skola, jemte hvad lag och författningar innehålla, som icke strider mot denna förordning, tillämpas följande särskilda föreskrifter:

1 §.

Har jernvägsaktiebolag, som eger jernväg, för hvars anläggning Konungen medgifvit rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, afträdt sin egendom till konkurs, skall Rätten eller domaren genast förordna lämplig person att, intill dess gode män blifvit utsedde, handhafva jernvägens förvaltning och bevaka konkursboets angelägenheter samt att i förvar taga bolagets böcker och andra handlingar, som dess rörelse angå. Den, hvilken sådant förordnande erhållit, åligge att under tiden, så vidt ske kan, låta underhålla trafiken å jernvägen.

Varder annan än den, som domare- eller tjensteed aflagt, enligt denna § förordnad, svärje inför Rätten eller domaren att han det uppdrag redligen fullgöra skall; och hafve sedan samma pligt och njute lika skydd, som enligt lag tillkommer dem, hvilka Rättens ärenden gå.

2 §.

Rätten eller domaren göre ofördröjligen hos Konungens Befallningshafvande i länet anmälan om konkursen, och förordne Konungens Befallningshafvande en skicklig och vederhäftig person att såsom god man och syssloman i konkursboets förvaltning deltaga med de gode män och sysslomän, som utses på sätt konkurslagen stadgar.

Den, hvilken sålunda förordnad blifvit, ege lika med Rättens ombudsman befogenhet att hos Rätten anmäla, om annan god man i konkursen eller medsyssloman visar motvilja eller försummelse vid fullgörande af sitt uppdrag.

På Konungens Befallningshafvande ankomme att, när så skäligt pröfvas, entlediga den, som af Konungens Befallningshafvande enligt denna § blifvit tillsatt, och i hans ställe annan förordna. Deröfver må klagan ej föras.

3 §.

Då kallelse utfärdas till det förhör, hvarom i 39 § konkurslagen stadgas, låte Rätten eller domaren jemväl kungörelse om tid och ort för förhöret i allmänna tidningarna införas.

4 §.

Trafiken å jernvägen skall under konkursen, så vidt ske kan, underhållas.

Der under tiden före den auktion, hvarom i 9 § förmäles, erforderliga medel saknas för trafikens underhållande, skola gode männen eller syssloınännen ofördröjligen sammankalla borgenärerna att höras, huruvida de eller någon af dem vilja sådana förskjuta.

5 §.

Borgenär, som, på sätt särskildt är stadgadt, för sin fordran har förmånsrätt i jernvägen inskrifven eller erhållit inteckning i jernvägen, eller hvars ansökan om inteckning är hvilande, och hvilken ej vill njuta betalning ur annan konkursboets egendom, än den, hvari han har pant- eller förmånsrätt, vare ej pligtig att sin fordran i konkursen bevaka. Der borgenär visar sig innehafva sådan fordran, vare han ändock berättigad att med öfrige borgenärer deltaga i val af syssloman och i beslut, som antingen rörer den egendom, hvari han eger pant eller förmånsrätt, eller ock eljest inverkar på hans rätt.

Göres vid sammankomst anmärkning mot sådan borgenärs fordran, ege han likväl rätt att deltaga i val och beslut, som nämnda äro, intill dess annorlunda blifvit af Rätten förordnadt. Om besvär deröfver att han i omröstning tagit del gälle hvad i 60 § konkurslagen stadgas angående besvär öfver beslut af borgenärer. Utan hinder af de anförda besvären gånge borgenärernas beslut i verkställighet, der ej förbud deremot från Rätten eller domaren kommer, eller beslutet angår försäljning af jernvägen och utgången af omröstningen finnes blifva olika, då de fordringar, hvilka besvären afse, samt de för dem afgifna röster inberäknas och då de icke beräknas.

6 §.

Borgenär, som för sin fordran har sådan inteckning eller förmånsrätt, som i 5 § sägs, vare ej skyldig att sin fordran beediga, der han ej vill begagna den till qvittning emot skuld, hvarför han hos jernvägsaktiebolaget häftar, och yrkande om edgång mot honom framställes i den ordning konkurslagen stadgar.

7 §.

Borgenär, hvilken för sin fordran har inteckning i jernvägen, ege ej att under konkursen erhålla utmätning å jernvägen eller att få jernvägen såld i annan ordning än i denna förordning sägs.

8 §.

Ackord må ej beviljas jernvägsaktiebolag.

9 §.

Efter inställelsedagen låte sysslomännen jernvägen med dertill hörande rörlig materiel och inventarier till stationer, verkstäder och andra byggnader utbjudas till försäljning å offentlig auktion. Sådan auktion må ej emot någon borgenärs eller gäldenärens vid sammankomst gjorda bestridande uppskjutas längre tid än som till kungörelse derom nödig är, efter hvad om auktion å utmätt fast egendom är stadgadt. Ej må å den auktion jernvägen säljas, der ej köpeskillingen förslår till fulla gäldandet af de fordringar, hvilka skola med förmånsrätt ur jernvägen utgå, eller ock alla de borgenärer, hvilka ega sådan rätt och för sina fordringar ej skulle komma att njuta full betalning, till försäljningen lemna bifall.

10 §.

Varder ej vid den auktion, som i 9 § sägs, jernvägen såld, skall, der trafikinkomsterna förslå till bestridande af utgifterna för trafikens underhållande, jernvägen för konkursboets räkning förvaltas intill slutet af femte året efter det år, under hvilket inställelsedagen inträffat.

Inom de sista tre månaderna före utgången af nämnde tid skola de borgenärer, hvilka för sin fordran ega förmånsrätt i jernvägen, å sammanträde besluta, om jernvägen skall försäljas eller förvaltningen fortsättas under viss tid, som dock ej må sättas längre än till fem år; och skall förslag om förvaltningens fortsättande såsom antaget anses, derest antingen alla tillstädesvarande borgenärer, som för sina fordringar ega förmånsrätt i jernvägen, sig derom förenat, och deras fordringar utgöra två tredjedelar af det fordringsbelopp, hvilket skall med förmånsrätt utgå, eller ock fyra femtedelar af de vid sammanträdet tillstädesvarande borgenärer, hvilka ega sådan rätt, beslutet biträdt och dessa borgenärers for-

dringar jemväl utgöra fyra femtedelar af nyssnämnda fordringsbelopp. Lag samma vare i fråga om ytterligare fortsättning af jernvägens förvaltning.

11 §.

Under den tid, som jernvägen enligt 10 § för konkursboets räkning förvaltas, må likväl de borgenärer, hvilka för sin fordran ega förmånsrätt i jernvägen, med den röstöfvervigt, som i nämnda paragraf sägs, besluta att jernvägen med dertill hörande rörlig materiel och inventarier till stationer, verkstäder och andra byggnader skall före förvaltningstidens utgång säljas, antingen ovilkorligen eller med vilkor att derför kan erhållas ett pris, som ej understiger af borgenärerna i sådant afseende bestämdt belopp; och skall försäljningen ske i den ordning, som för jernväg, den der blifvit utmätt, särskildt är stadgadt. Göres vid auktion anbud, hvilket, enligt hvad i utsökningslagen stadgas, må antagas, och hvilket ej understiger det af borgenärerna bestämda beloppet, varde jernvägen såld. Göres ej sådant anbud, skall beslutet om jernvägens försäljning anses förfallet.

12 §.

Har ej jernvägen blifvit såld vid den auktion, som i 9 § sägs, och äro trafikinkomsterna otillräckliga till utgifterna för trafikens underhållande, skola sysslomännen sammankalla samtlige borgenärer att besluta, huruvida förvaltningen af jernvägen skall fortgå eller icke. Öfverenskomma samtlige vid sammanträdet närvarande borgenärer att anskaffa nödiga medel för trafikens underhållande, eller vill någon eller några af borgenärerna medel dertill förskjuta, skall, der borgenärer, hvilka ega förmånsrätt i jernvägen med den öfvervigt af röster, som i 10 § sägs, besluta att förvaltningen skall fortgå, med jernvägens förvaltning förfaras på sätt i 10 § stadgas.

Kommer ej sådan förvaltning till stånd, skall jernvägen säljas i den ordning, som för jernväg, hvilken blifvit utmätt, särskildt är stadgad, der ej samtlige borgenärer, som ega förmånsrätt i jernvägen, öfverenskomma om försäljning i annan ordning.

13 §.

Medel, som under konkursen kunna vara för trafikens underhållande anskaffade eller förskjutna, jemte ränta derå, dock ej öfver sex för hundra

om året, skola ur konkursboet utgå i likhet med annan kostnad för jernvägens förvaltning.

14 §.

Skall jernväg, hvilken ej blifvit såld vid auktion, som i 9 § sägs, förvaltas för konkursboets räkning, bestämme borgenärerna huru lång tid de af dem valde syssloman skola innehafva sitt uppdrag. Vid nytt val kan syssloman, som skall afgå, återväljas.

Borgenärerna skola ock i ty fall utse revisorer för granskning af jernvägens förvaltning; och skola sysslomännen årligen sammankalla borgenärerna för att taga del af revisorernas berättelse. Borgenärerna meddele derefter sysslomännen ansvarsfrihet för förvaltningen under den tid revisionsberättelsen afser, eller instämme i motsatt fall klander mot förvaltningen till den Rätt, under hvars dom konkurssaken lyder, inom tre månader från den dag, å hvilken den för beslut i anledning af revisorernas berättelse utsatta sammankomst upplöstes.

15 §.

Då jernvägen enligt 10 § för konkursboets räkning förvaltas, skall, sedan förvaltningskostnaden, utgifterna för trafiken och jernvägens underhåll samt öfrig nödig kostnad blifvit bestridda af den afkastning, jernvägen under konkursen lemnat, hvad derefter af afkastningen kan återstå, årligen utdelas; och åligge sysslomännen att i samråd med Rättens ombudsman uppgöra förslag till sådan utdelning.

16 §.

I fråga om fordringar, för hvilka, enligt hvad särskildt är stadgadt, förmånsrätt i jernvägen åtnjutes på grund af beviljad eller sökt inteckning eller på grund af inskrifning af förmånsrätt, skall vid utdelning, hvarom i 15 § sägs, iakttagas:

att förfallen ränta skall utgå framför kapital, som eger lika förmånsrätt;

att af förfallna räntor, hvilka ega lika förmånsrätt, de, som under tidigare år till betalning förfallit, skola utgå framför dem, som under senare år äro förfallna;

att, der räntan å en och samma fordran är förskrifven att utgå mer än en gång om året, det belopp, som under året tidigare till betalning förfallit, skall utgå framför det senare förfallna;

att för fordran, hvilken skall genom amortering under viss tid återgäldas, utdelning å kapitalet ej må utgå till högre belopp än som erfordras för att amorteringen må kunna, på det för densamma bestämda sätt, fullgöras;

att, der obligationslån skall återbetalas på det sätt, att till lånet hörande obligationer efter utlottning infrias, utdelning, som belöper å lånets kapital, skall användas till infriande af de utlottade obligationerna och, der utdelning icke förslår till deras fulla gäldande, å dem fördelas i förhållande till deras belopp, hvarefter återstående kapitalfordran å dessa obligationer, intill dess de blifvit till fullo guldna, skall ingå i följande utdelningar med lika rätt som de till samma lån hörande obligationer, hvilka blifvit senare utlottade; samt

att, der obligationslån skall återbetalas genom uppköp af obligationer enligt viss amorteringsplan, utdelning, som belöper å lånets kapital, skall användas till sådant uppköp.

17 §.

Der obligationslån skall återbetalas efter utlottning af obligationer, skola sysslomännen tillse, att under förvaltningstiden utlottning varder verkstäld i enlighet med derom gällande bestämmelser.

Skall obligationslån återbetalas genom uppköp af obligationer, åligge sysslomännen, när uppköp skall ske, att genom kungörelse i allmänna tidningarne infordra anbud från innehafvare af dylika obligationer å det belopp, som erfordras.

18 §.

Då förslag till utdelning, hvarom i 15 § sägs, blifvit upprättadt, skall, i fråga om förslagets granskning af borgenärerne, klander deremot samt pröfning af klander, gälla hvad i konkurslagen om utdelningsförslag är stadgadt.

I fråga om verkställande af utdelning gälle likaledes hvad i konkurslagen bestämmes; dock att sysslomännen må kunna, der klander mot utdelningsförslaget blifvit anstäldt, medgifva borgenär, hvars fordran utgår med förmånsrätt, lyftning utan borgen, såvida klandret ej afser sådan borgenärs rätt.

19 §.

Finna sysslomännen att ränta, hvilken skall med förmånsrätt utgå, kan vid förfallotiden, innan utdelningsförslag blifvit upprättadt, af in-

flutna medel gäldas, utan att derigenom förfång sker borgenärer, hvilka enligt de i 16 § stadgade grunder ega lika eller bättre rätt till utdelning, ega sysslomännen på sitt ansvar att sådan ränta betala utan hinder deraf att utdelningsförslaget ännu ej blifvit upprättadt och vunnit laga kraft eller af domstol pröfvats.

20 §.

Visar jernvägsaktiebolaget under förvaltningstiden att å fordringar, som genom amortering under viss tid skola återgäldas och hvilka skola med förmånsrätt ur jernvägen utgå, upplupna räntor och efter amorteringsplanen förfallen del af kapitalet blifvit guldna samt att öfriga fordringar, hvilka skola med sådan rätt utgå eller hvilka blifvit i konkursen bevakade, äro betalda eller öfverenskommelse om betalningen af dem träffad, gifve Rätten eller domaren, sedan sysslomännen och Rättens ombudsman hörde blifvit, bevis att konkursen är nedlagd.

21 §.

Varder jernvägen för konkursboets räkning förvaltad enligt hvad i 10 § sägs, fastställe borgenärerna årliga arfvoden för Rättens ombudsman, sysslomännen och revisorerna.

Arfvode till sysslomännen skall bestämmas innan val af dem företages. Då nytt val sker, må dessförinnan beslut om arfvodets ändring af borgenärerna fattas.

22 §.

Med jernvägsaktiebolag förstås i denna förordning aktiebolag, som enligt af Konungen faststäld bolagsordning har till ändamål att anlägga eller eljest förvärfva jernväg.

23 §.

Denna förordning skall icke blifva gällande i de mål, som redan äro anhängiga, då denna förordning träder i kraft.»

Bland uppgifterna för senare tidens lagstiftningsarbete intager frågan om beredande af laglig form för säkerhet i jernvägar ett framstående rum, framstående ej blott i hänseende till sjelfva sakens vigt, utan äfven till följd af de särskilda svårigheterna vid ämnets juridiska behandling.

Vid utarbetande af förslag till förordning angående inteckning i fast egendom ansåg dåvarande Lagbyrån, att inteckningsförfarandet med dess förutsättningar och former ej lämpade sig för ifrågavarande anläggningar, och införde i anledning häraf uti förslaget ett allmänt förbud mot deras intecknande. Till följd af anmärkning inom Högsta Domstolen vid förslagets granskning derstädes erhöll emellertid 16 § i förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom en lydelse, enligt hvilken förbudet mot inteckning i jernväg endast afsåg »inteckning enligt denna lag».

Vid 1876 års riksdag afgaf Utskottet med anledning af väckt motion i ämnet förslag till »förordning angående pantsättning af jernväg, kanal eller annan dermed jemförlig anläggning», afseende att bereda panträtt, såsom vore inteckning beviljad, i all sådan till jernvägsaktiebolags jernväg hörande fast egendom, som ej finge med inteckning enligt förordningen den 16 Juni 1875 belastas, i den mån samma egendom vore eller blefve af bolaget förvärfvad, samt i bolagets till jernvägen och dess drift hörande lösegendom enahanda förmånsrätt, som förlagsman i det, som med förlaget tillverkadt vore. Detta förslag blef af Riksdagen bifallet och i underdånig skrifvelse den 9 Maj 1876 till Kongl. Maj:t öfverlemnadt, men sedan Högsta Domstolen mot detsamma anmärkt, bland annat, att det icke syntes lämpligt att, på sätt i förslaget skett, i strid mot lagstiftningens allmänna principer medgifva stiftandet af panträtt uti egendom, som vid pantsättningstillfället ej vore i pantgifvarens ego, fann Kongl. Maj:t, jemlikt nådig skrifvelse den 12 Januari 1877, sig ej böra godkänna Riksdagens förslag.

Vid detta förslags granskning hade Högsta Domstolens fleste ledamöter uttalat den åsigt, att en tillfredsställande säkerhet för de i förslaget afsedda lån kunde vinnas, utan rubbning af lagens allmänna grunder, genom att meddela blott förmånsrätt i stället för panträtt, på sätt jemväl inom Riksdagen af åtskillige ledamöter blifvit satt i fråga, och, sedan vid 1877 års riksdag en motion i sådan syftning blifvit väckt, framlade Utskottet med hufvudsakligt tillstyrkande af denna ett förordningsförslag, innehållande föreskrifter, hvarigenom skulle beredas uti den till jernvägsanläggningen hörande fasta och lösa egendom förmånsrätt enligt 17 Kap. Handelsbalken näst efter utskylder till kronan. Förslaget

blef emellertid på grund af framstälda anmärkningar af båda Kamrarne ogilladt.

Vid 1878 års riksdag väcktes å nyo en motion om lagstiftning i ämnet, byggd på förmånsrättsprincipen; och anhöll Riksdagen med anledning af denna motion, i underdånig skrifvelse den 23 Maj 1878, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta, och, så snart ske kunde, för Riksdagen framlägga förslag till lag om säkerhet i jernvägar och dermed jemförliga anläggningar.

Till följd häraf framlade Kongl. Maj:t för sistlidne riksdag af utsedde komiterade utarbetade förslag till lagstiftning om lagfart å och inteckning i jernväg. Dessa förslag blefvo i hufvudsak af Utskottet tillstyrkta. Vid ärendets behandling i Kamrarne antog Första Kammaren Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition i oförändradt skick, hvaremot Andra Kammaren afslog Utskottets förslag med 88 röster mot 63.

Det nu af Kongl. Maj:t framlagda förslag är bygdt uteslutande på inteckningsprincipen och följaktligen på väsentligen olika grunder mot de i sistlidna års Kongl. proposition framlagda lagförslag, hvilka senare deremot i sin ordagranna lydelse upptagits i Herrar von Ehrenheims och Themptanders här ofvan omförmälda motioner.

Vid förra riksdagen tillstyrkte Utskottet visserligen det då afgifna, af de enskilde motionärerna nu upptagna förslag såsom ett försök till sammanjemkning mellan anhängarne af förmånsrättsprincipen och dem, som hylla inteckningsförfarandet. Detta sammanjemkningsförsök har emellertid icke lyckats samt sålunda visat sig icke kunna fylla sitt ändamål att snart åstadkomma en af behofvet påkallad, antaglig lagstiftning i ämnet; och Utskottet kan icke undgå att finna, hurusom Kongl. Maj:ts nu aflåtna förslag har, framför motionärernas, fördelen af enkelhet och af lättad praktisk användbarhet. Icke heller torde kunna jäfvas befogenheten af åtskilliga anmärkningar, som mot det nu af motionärerna upptagna förslag vid sistlidne riksdag framstäldes.

Utskottet, som anser, att nya förhållanden kräfva nya former och icke kunna, utan men i fråga om användbarheten, intvingas i de gamla, tillstyrker derför i hufvudsak bifall till Kongl. Maj:ts proposition, helst denna dessutom har fördelen att icke, såsom motionärernas förslag, vara afsedd att med uteslutande, beträffande jernvägar, af tillämpligheten af de allmänna föreskrifterna om lagfart, inteckning och utmätning, samt i de vigtigaste delar konkurs, innefatta en mer eller mindre fullständig lagstiftning i hithörande frågor, utan ansluter sig, såsom en supplementarlag, i öfrigt till de angående lagfart, inteckning, utmätning och konkurs i allmänhet gällande stadganden.

I ett vigtigt afseende har Utskottet dock ansett sig böra afvika från Kongl. Maj:ts proposition. Det är redan vid lagförslagets föredragning inför Kongl. Maj:t inom statsrådet erinradt: att äfven de som strängast påyrkat blifvande jernvägsanläggares skyldighet att fullständigt styrka sin åtkomst till den jord, de önskade för jernvägen använda, dock medgifvit, att tillfälle borde beredas redan bestående jernvägsbolag att få sina jernvägar lagfarna utan hinder deraf, att de icke fullgjort de för vinnande af lagfart i allmänhet stadgade vilkor; att vid jernvägars anläggande i allmänhet tillräcklig uppmärksamhet ej egnats åt vigten af att kunna framvisa fullständig åtkomst till den för jernvägen upplåtna mark, utan att man nöjt sig än med en på kommunalstämma träffad öfverenskommelse, att mark till jernvägen skulle inom kommunen kostnadsfritt upplåtas, än med en dylik utfästelse af jordegare i sammanhang med teckning af aktier i jernvägsföretaget, och att, der köp skett, köpebref i laga ordning icke alltid utfärdats; att sedan de fastigheter, från hvilka upplåtelserna skett, i många fall ombytt egare, det för jernvägsegaren numera blefve svårt, ofta omöjligt, att bevisa sin eganderätt; samt att, då lagförslaget icke för dessa jernvägar medgifvit något undantag från de vanliga lagfartsvilkoren, det för jernvägsegaren knappast återstode annan utväg än att söka genom expropriation förvärfva oomtvistlig rätt till den mark, han redan egde, och hvartill ingen kunde antagas vilja göra honom rätten stridig.

Med erkännande af dessa anmärkningars rigtighet har Utskottet funnit, att beträffande jernvägsaktiebolag, hvars bana blifvit öppnad för allmän trafik förr än den nya författningen skulle träda i kraft, der bolaget till Rätten ingifver de handlingar, som enligt 4 § 1 mom. i Utskottets förslag i allmänhet skola, då lagfart å jernväg första gången sökes, till lagfartsdomstolen ingifvas, Rätten må utan hinder deraf, att fullständiga fångeshandlingar å den till jernvägen hörande mark icke blifvit af bolaget företedda, ändock bevilja lagfarten — sålunda utan att härvid skulle erfordras, såsom enligt 4 § 2 mom. vid lagfart första gången å annan jernväg, att sökanden styrker, att med afseende å den mark, för hvilken fullständiga åtkomsthandlingar saknas, underrätten i den ort, der marken ligger, utfärdat expropriationsstämning, och att borgen för expropriationssumman blifvit ställd.

Det förefinnes, enligt Utskottets tanke, uti nu ifrågavarande afseende en stor skilnad mellan redan fullbordade och blifvande jernvägar. De förra hafva vid åtgärderna för anläggningen icke haft förordningen och dess stadganden att ställa sig till efterrättelse, och, enligt hvad kändt är, hafva de former, hvarunder redan anlagda jernvägar förvärfvat

sin mark, icke alltid eller oftast varit de mest betryggande. I allmänhet kan väl antagas, att liqvid för den använda marken egt rum; men om någon gång mark blifvit tagen till jernvägsområdet utan egarens bifall, qvarstår för honom i allt fall, enligt Utskottets åsigt, obestridlig rätt att påkalla löseskillingens bestämmande efter de grunder, som expropriationsförfattningarne innehålla. Han bör nemligen icke komma i sämre ställning än den, som i de fall, då expropriationsförrättning företagits i öfverensstämmelse med gällande föreskrifter, blifvit afhänd sin jord eller fått löseskillingen till visst belopp utsatt utan att hafva i målet varit stämd, och enligt 21 och 24 §§ i förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 April 1866 är denne jordegare berättigad att vid uteblifven betalning för jorden få frågan om dess afstående och vilkoren derför underkastad ny pröfning. Sjelfva marken kan i förevarande fall jordegaren visserligen icke återvinna till följd af stadgandet i 2 § af förslaget, hvilket stadgandes befogenhet synes Utskottet rätteligen grundadt derpå, att samma mark enligt den meddelade tillåtelsen till expropriation och vederbörande embetsmyndighets fastställelse å den öfver jernvägen upprättade karta måste anses ovilkorligen vara för jernvägen behöflig; men om allenast den mot jorden svarande löseskilling utbekommes, lärer jordegarens rätt väl vara behörigen tillgodosedd, och rättigheten till ett slikt utbekommande anser Utskottet kunna, oberoende af ej mindre den lagfart, som af jernvägens egare må hafva under tiden vunnits, än af de inteckningar, som i jernvägen beviljats, göras gällande emot en hvar, som af denna jords inrymmande i jernvägsområdet vill hemta gagn. Har jordegaren deremot frivilligt öfverlåtit marken till jernvägen, men försummat att vid markens afträdande skaffa sig ersättning eller särskild säkerhet derför, torde oegentligheten vara mindre, om han bibehålles vid allenast vanlig fordringsrätt, för hvilken ytterligare trygghet kan genom inteckning i jernvägen beredas, än om jernvägsbolaget skulle sättas i nödvändighet att för erhållande af lagfart, der ersättning för marken till exempel af ny jordegare yrkades, antingen betala ersättning för marken andra gången eller betala ersättning för mark, som till anläggningen en gång blifvit skänkt.

I sammanhang härmed har Utskottet ansett föreskriften i det Kongl. förslaget derom, att, om jernvägsaktiebolag icke inom ett år efter det förordningen trädt i kraft fullgör hvad bolaget för lagfarts erhållande åligger, bolaget kan på yrkande försättas i konkurstillstånd, böra, såsom enligt Utskottets tanke alldeles för strängt och äfven i öfrigt olämpligt, utbytas mot bestämmelse om bolagets tillhållande härtill vid vite, hvilket Utskottet satt till minst 500 kronor.

I öfrigt har det Kongl. förslaget gifvit anledning till endast några få detaljanmärkningar.

1 paragrafens andra stycke har Utskottet gifvit en annan redaktion i syfte att utmärka, det de lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd, hvilka skola anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen, skola vara icke blott af jernvägsegaren för jernvägens drift anskaffade och under hans värjo eller använda för trafik å annan i förbindelse med jernvägen stående bana, utan äfven *jernvägsegaren* tillhöriga.

Uti 4 § 1 mom. 2 och 3 punkterna har Utskottet meddelat något afvikande och fullständigare bestämmelser om hvad som erfordras för vinnande af lagfart å jernväg första gången, än hvad uti den Kongl. propositionen finnes upptaget.

Uti 17 och 19 §§ af Kongl. Maj:ts proposition stadgas, att vid förordnande af förvaltare för jernväg statens jernvägsstyrelses förslag skall inhemtas. Utskottet har funnit denna bestämmelse, mot hvilken äfven anmärkning skett inom statsrådet, icke vara för ändamålets vinnande behöflig.

Rubriken »Öfvergångsstadganden angående särskild inteckningsrätt för hittills upptagna jernvägslån» har, då derunder af Utskottet upptagits äfven vissa föreskrifter om lagfart, utbytts mot allenast uttrycket »Öfvergångsstadganden», hvarjemte de olika momenten utbytts mot §§ och föreskrift tillagts om kungörelse, då gjord inteckningsansökan för obligationer förklaras hvilande eller då på grund af sådan ansökan inteckning fastställes.

Kongl. Maj:t har föreslagit, att förordningen skulle träda i kraft från och med den 1 Juli 1880; men i anseende till den redan långt framskridna tiden på året och då Kongl. Maj:ts förslag icke kunnat oförändradt af Utskottet förordas samt i följd häraf, om det nu af Utskottet framlagda förslaget gillas, detsamma ytterligare skall underkastas granskning inom Högsta Domstolen, har Utskottet ansett tiden för förordningens trädande i kraft böra bestämmas till den 1 Januari 1881, enär det torde vara af vigt, att de redan bestående jernvägsaktiebolagen må erhålla fullt tillräckligt rådrum att bereda sig på att inom rätt tid kunna begagna sig af de i öfvergångsstadgandena meddelade bestämmelser.

För öfrigt hafva uti 1, 2, 9 och 14 §§ några obetydliga redaktionsjemkningar vidtagits.

Då 16 § i förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom endast i hit hörande delar innehåller, att jernväg eller annan dermed jemförlig anläggning, hvartill marken till större eller mindre del blifvit förvärfvad enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, ej må med inteckning *enligt denna lag* be-

lastas, har Utskottet icke ansett någon ändring i nämnda § på grund af nu ifrågavarande förordning erforderlig.

På grund af hvad Utskottet nu andragit och med åberopande i öfrigt af hvad föredragande departementschefen anfört till de statsrådsprotokoll för den 28 November 1879 och den 8 Mars 1880, hvilka äro bifogade den Kongl. propositionen, får Utskottet hemställa,

1) att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts föreliggande nådiga proposition, i hvad den innehåller förslag till förordning, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs, icke kan godkännas i oförändradt skick, måtte för sin del antaga följande

Förordning,

innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs.

Jemte de angående lagfart, inteckning, utmätning och konkurs enligt lag i allmänhet gällande stadganden, så vidt de ej strida mot hvad här nedan förordnas, skola, beträffande jernväg, följande föreskrifter lända till efterrättelse.

Allmänna stadganden.

1 §.

Med jernväg förstås i denna förordning sådan enskild jernväg, för hvars anläggning Konungen medgifvit rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, och hvilken, *i följd af* Konungens vid jernvägens anläggning eller eljest meddelade beslut, är att såsom särskild jernväg anse.

Jernvägen i hela sin sträckning med dertill hörande mark samt verkstäder och andra byggnader anses såsom en enda sammanhörande fast

egendom. *Jernvägsegarens för jernvägens drift anskaffade, under hans värjo varande eller för trafik å annan i förbindelse med jernvägen stående bana använda* lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen.

2 §.

Ej må utan Konungens tillstånd jernväg delas eller något af den mark, som efter hvad i 1 § sägs, till jernväg hör, derifrån afsöndras. Ej heller må den, som förmenar sig *hafva* egande-, pant- eller nyttjanderätt till någon del af den mark, som till jernväg hör, göra sådan rätt gällande annorlunda än såsom anspråk på lösen eller ersättning enligt Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

Om lagfart.

3 §.

Ärenden angående lagfart af jernväg upptagas och pröfvas af Stockholms Rådstufvurätt, då jernvägen till större delen af sin sträckning ligger inom domsagor under Svea Hofrätt, af Rådstufvurätten i Jönköping, då jernvägen till större delen ligger inom domsagor under Göta Hofrätt, och af Rådstufvurätten i Christianstad, då jernvägen till större delen ligger inom domsagor under Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

Hafva, sedan jernväg blifvit vid någon af förenämnda Rådstufvurätter lagfaren, förändrade förhållanden inträdt, lyder jernvägen ändock fortfarande under den Rådstufvurätt, der lagfarten skedde.

4 §.

1 mom. När lagfart å jernväg första gången sökes, ingifve sökanden till lagfartsdomstolen:

1. sådant af Konungen meddeladt beslut angående jernvägen, hvarom i 1 § förmäles,

2. karta öfver jernvägens område till alla dess delar, jemte intyg af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, att det område, som å kartan utmärkes såsom hörande till jernvägen, blifvit i öfverensstämmelse

med det eller de Konungens beslut, hvarom ofvan förmäles, till jernvägen utlagdt, samt

3. särskilda af vederbörligen förordnad landtmätare med ledning af nämnda karta samt tillgängliga skifteskartor eller vid sammanträde med vederbörande jordegare, der sådant nödigt finnes, å marken utrönta förhållanden upprättade specialkartor med beskrifningar, utvisande, från hvilka hemman, lägenheter eller tomter den till jernvägen använda mark är tagen och inom hvilka underrätters domsområde den är belägen.

Fullgör ej sökanden hvad sålunda föreskrifvet är, varde ansökningen genast afslagen.

2 mom. Gitter ej sökanden förete fullständiga fångeshandlingar å all den till jernvägen hörande mark, men styrker han, att med afseende å den mark, för hvilken sådana handlingar saknas, underrätten i den ort, der marken ligger, utfärdat sådan stämning, som i 2 § af Förordningen den 14 April 1866 sägs, och att borgen blifvit enligt 24 § af samma Förordning ställd, då må den omständigheten, att sökanden ej företett fullständiga fångeshandlingar, ej vidare utgöra hinder för lagfartens beviljande.

3 mom. Sedan lagfart å jernväg blifvit beviljad, åligge det rätten, som beviljat lagfarten, att genom transsumt af protokollet sådant genast tillkännagifva för en hvar underrätt, inom hvilkens domsområde någon till jernvägen hörande mark är belägen, och varde i dessa underrätters lagfartsprotokoll samt lagfarts- och fastighetsböcker anteckning derom gjord. Efter det sådan anteckning skett, må ansökning om lagfart å den mark, som anteckningen afser, ej vidare vid domstol i orten upptagas.

5 §.

Lagfart skall på en gång meddelas å hela jernvägen; dock att, om för utvidgning eller omläggning af jernväg, å hvilken lagfart redan är beviljad, mark utöfver det ursprungliga jernvägsområdet förvärfvas, lagfart derå skall ske, med iakttagande i tillämpliga delar af hvad ofvan är sagdt, och anses sedan den mark vara med jernvägen förenad.

6 §.

Hvad i 2 och 3 §§ af Förordningen den 16 Juni 1875 är stadgadt angående skyldighet att inom viss tid söka lagfart å fång till fast egendom, ege ej tillämpning i fråga om lagfart å jernväg. Sedan lagfart å jernväg i dess helhet blifvit beviljad, upphöre ock den af nämnda para-

grafer eljest följande skyldighet att inom viss tid vid domstol i orten söka lagfart å den till jernvägens anläggning förvärfvade och dertill använda mark.

I den händelse, som i 12 § af nyssnämnda förordning omförmäles, vare, i fråga om mark som blifvit till jernväg använd, vid jernvägens lagfartsdomstol gjord ansökan om lagfart å hela jernvägen utan verkan emot den, som vid domstol i orten sökt lagfart å den ifrågavarande marken.

7 §.

Afträdes i den ordning, som om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är stadgad, någon del af den mark, som till jernväg hör, eller har eljest med Konungens tillstånd någon mark blifvit från jernväg afsöndrad, då skall, sedan lagfart å den afsöndrade marken blifvit beviljad, rätten, som beviljat lagfarten, genom utdrag af protokollet sådant genast tillkännagifva för den Rådstufvurätt under hvilken den jernväg lyder, dit marken förut hört. Denne rätt göre anteckning derom i lagfartsprotokollet och fastighetsboken, och anses sedan marken vara från jernvägen skild.

Om inteckning.

8 §.

Ärenden angående inteckning i jernväg upptagas och pröfvas af den Rådstufvurätt, som, på sätt i 3 § sägs, är behörig att handlägga ärenden angående lagfart å jernvägen.

9 §.

Har, innan sådan anteckning skett, som i 4 § 3 mom. sägs, inteckning vid underrätten i orten beviljats i mark, som till jernvägen hör, *då skall, till säkerhet för den rätt till ersättning, som enligt 2 § tillkommer inteckningshafvare, inteckningen gälla i jernvägen med förmånsrätt från den dag, inteckningen söktes;* dock att om företräde till betalning för ogulden köpeskilling gäller hvad i 11 kap. 2 § Jordabalken sägs. Är, då sagda anteckning sker, ansökan om inteckning i den mark, som anteckningen angår, på pröfning beroende, fortfare samme rätt dermed, och gälle om inteckningen, der den beviljas, hvad ofvan sagdt är.

Inteckning, hvarom i denna paragraf sägs, skall, på sätt i allmänhet stadgadt är, förnyas vid den rätt, som inteckningen beviljat.

10 §.

Vid ansökan om inteckning i jernväg skall jernvägens egare, sjelf eller genom laga ombud, till rätten ingifva i hufvudskrift den förbindelse, hvarå fordran grundas, eller, der inteckning sökes till säkerhet för lån, som upptages mot tryckta eller graverade obligationer, de till lånet hörande obligationerna. Äro alla obligationerna eller flera af dem af lika lydelse eller skilja de sig endast i afseende å littera eller nummer, skall allenast en obligation af hvarje slag i protokollet fullständigt afskrifvas, men antalet obligationer af hvarje slag i protokollet noggrant angifvas; dock skola äfven i detta fall samtliga obligationerna förses med sådant bevis, som i 17 § af Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom, föreskrifves.

11 §.

Jernväg må endast i sin helhet intecknas.

Ej må flera jernvägar intecknas för samma fordran, med mindre dervid bestämmes, för huru stor del af fordringen hvarje jernväg häftar; ej heller må från intecknad jernväg någon mark afsöndras, der ej visas, att den afsöndrade delen är från inteckning fri.

12 §.

Har, på sätt i 5 § sägs, mark blifvit med jernväg förenad, häfte den mark, lika med jernvägen i öfrigt, för inteckning som i jernvägen är faststäld.

13 §.

Inteckning, som till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer blifvit faststäld i jernväg, gälle fortfarande utan förnyelse, ändå att den fordran, hvarför inteckningen meddelats, ej blifvit så bevakad, som i 1 § af Förordningen den 4 Mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning sägs.

14 §.

Söker jernvägs egare, att inteckning, som blifvit i jernvägen faststäld till säkerhet för lån upptaget mot tryckta eller graverade obligationer, *må dödas*, och kan han ej förete alla obligationerna, men visar, att de felande obligationerna, när inteckningen meddelades, voro af den lydelse,

att vid den tid, då inteckningens dödande begäres, all betalningsrätt för dem förfallit, må den omständigheten, att han ej företett alla obligationerna, ej utgöra hinder för inteckningens dödande.

Om utmätning.

15 §.

Utmätningsman i den ort, der jernvägens egare bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet, vare behörig att verkställa utmätning af jernväg.

16 §.

Jernväg må ej delvis utmätas. Ej heller må någon sådan jernvägens tillhörighet, som i 1 § omförmäles, särskildt utmätas. Utmätes jernvägen, skola ock dess berörda tillhörigheter i mät tagas.

17 §.

Utmätes jernväg, som begagnas för allmän trafik, skall, efter derom enligt 85 § Utsökningslagen erhållen anmälan, äfvensom i det fall att öfverexekutor omedelbart förordnat om jernvägens försäljning, öfverexekutor, ehvad borgenär gör yrkande, som i 80 och 81 §§ samma lag omförmäles, eller icke, *genast förordna* en eller, der så nödigt anses, flere erfarne och sakkunnige män, att i egenskap af sådane sysslomän, som i nyssnämnda §§ afses, jernvägen omhändertaga och förvalta samt om trafikens uppehållande i det omfång, som förut varit vanligt eller eljest finnes lämpligt, besörja, intilldess jernvägen blifvit i laglig ordning såld eller utmätningen eljest afslutats.

Kostnad, som för trafikens uppehållande enligt hvad nu är sagdt åtgår och ej af inflytande inkomster betäckes, gäldes såsom i 164 § Utsökningslagen sägs.

18 §.

Auktion å utmätt jernväg skall förrättas af öfverexekutor samt hållas å den ort, der han har sitt säte; och gånge dervid jernvägen med allt hvad enligt 1 § dertill hör i ett utrop.

Om förvaltning under konkurs.

19 §.

Varder jernväg, som begagnas för allmän trafik, till konkurs afträdd, skall rätten eller domaren *genast förordna* en eller, der så nödigt anses, flere erfarne och sakkunnige män, att såsom förvaltare taga jernvägen om händer och, intilldess å inställelsedagen i konkursen sysslomän blifvit valde, besörja trafikens uppehållande i det omfång, som förut varit vanligt eller eljest pröfvas lämpligt och med borgenärernes fördel mest förenligt.

Förvaltare må af konkursdomaren entledigas, om skäl dertill äro, och annan förvaltare i ofvan stadgad ordning tillsättas.

Förvaltningen åligger att afgifva redovisning till konkursboets sysslomän. Vilja borgenärerne eller gäldenären den redovisning klandra, göre det genom stämning inom natt och år, sedan redovisningen afgafs.

Beloppet af den förvaltare tillkommande godtgörelse bestämmes, der stridighet derom uppstår, af konkursdomaren enligt de grunder, som för motsvarande eller jemförlig befattning vid statens jernvägar tillämpas.

Kostnad, som åtgår till jernvägens drift och förvaltning, skall utgå af jernvägens afkastning och köpeskilling i öfverensstämmelse med 67 § Konkurslagen.

20 §.

Den tillåtelse, att i visst fall före inställelsedagen sälja till konkursbo hörande fast egendom, som följer af stadgandena i 13 och 47 §§ Konkurslagen, gälle ej i fråga om jernväg, som blifvit till konkurs afträdd.

Anses försäljning af jernvägen ej kunna utan förlust för borgenärerne ske så skyndsamt, som i Konkurslagen för fast egendoms afyttrande i allmänhet är bestämdt, och vill borgenär förty yrka uppskof med försäljningen, göre det skriftligen senast å inställelsedagen i konkursen, och varde yrkandet då af ordföranden föredraget för borgenärerne. Med pröfningen af sådant yrkande skall anstå till det i 71 § Konkurslagen omförmälda förhör inför rättens ombudsman; tarfvas ej sådant förhör, utsätte ordföranden och kungöre å inställelsedagen för parterne viss tid och ort att inför ombudsmannen sammankomma för att beslut i anledning af uppskofsyrkandet fatta, och varde emellertid åtgärderna för jernvägens försäljning instälda. Å den dag, då uppskofsyrkandet sålunda

pröfvas bör, skola borgenärerne besluta, om och på huru lång tid uppskof med jernvägens försäljning skall ega rum, hvilken tid dock ej må sättas längre, än fem år från beslutets dag, äfvensom, der så anses nödigt, bestämma de vilkor, hvarpå jernvägen må äfven före den beslutade uppskofstidens förlopp af boets sysslomän afyttras. Vid omröstning härom gälle såsom beslut den mening, hvarom, bland närvarande borgenärer, de sig förena, hvilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, så framt desse borgenärer derjemte utgöra minst en fjerdedel af de röstande. Kan beslut på sådant sätt ej åstadkommas, vare frågan förfallen. Efter den genom borgenärernes beslut bestämda tidens utgång må vidare uppskof med jernvägens försäljning ej ega rum.

21 §.

Har uppskof med jernvägs försäljning blifvit beslutet, på sätt i 20 § sägs, och varder, i brist på medel eller af annan orsak, jernvägens eller dess tillhörigheters behöriga underhåll åsidosatt eller trafiken ej vederbörligen vidmakthållen, må, på talan af statens jernvägsstyrelse, som i nämnda hänseenden eger utöfva tillsyn öfver jernvägens förvaltning, konkursdomaren förordna, att jernvägen, utan hinder af uppskofsbeslutet, skall säljas, på sätt i 51 § Konkurslagen är stadgadt.

22 §.

Den behållna inkomst, som jernvägen, efter afdrag för underhålls-, förvaltnings- och annan kostnad, under konkursen årligen gifver, skall efter de grunder, som för utdelning i konkurs äro i allmänhet stadgade, årligen utdelas.

Öfvergångsstadganden.

23 §.

Söker jernvägsaktiebolag lagfart å bolaget tillhörig jernväg, som är öppnad för allmän trafik innan denna förordning trädt i kraft, varde, der bolaget fullgjort hvad i 4 § 1 mom. föreskrifves, lagfart å jernvägen beviljad utan hinder deraf, att fullständiga fångeshandlingar å den till jernvägen hörande mark icke blifvit af bolaget företedda.

Kungörelse om lagfarten skall genom Rättens försorg oförröjligen i allmänna tidningarne tre gånger införas.

24 §.

Har någon hos jernvägsaktiebolag fordran, som tillkommit förr än denna förordning trädt i kraft, må inteckning i bolagets jernväg derför sökas, ändå att gäldenären det ej medgifvit och fastän lagfart å jernvägen ej sökts. Sådan inteckningsansökan må dock ej upptagas, der den göres senare än sex månader efter det denna förordning trädt i kraft.

Finner rätten efter bolagets hörande fordran vara sådan, att inteckning må beviljas, men har lagfart å jernvägen ännu ej meddelats, hvile inteckningsansökningen i afbidan på lagfarten. Varder, sedan lagfart beviljats, inteckningsansökningen fullföljd inom den tid, som föreskrifves i 10 § af Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom, må den omständigheten, att, sedan denna förordning trädt i kraft, jernvägen till annan egare öfverlåtits eller blifvit utmätt eller gäldenären kommit i konkurstillstånd, ej utgöra hinder för inteckningens fastställande, och gälle den med förmånsrätt framför de fordringar, som tillkommit efter det denna förordning trädt i kraft, ändå att inteckning för dem vore sökt tidigare, än inteckningsansökningen för den äldre fordringen gjordes.

Hafva flere borgenärer för fordringar, som tillkommit, innan denna förordning trädt i kraft, derefter sökt inteckning i jernvägen å olika tider inom ofvan stadgade tid af sex månader, hafve sig emellan lika rätt på grund af inteckningen, dock utan rubbning i det inbördes förhållande emellan fordringsegarne, som till följd af gjorda aftal eller förbehåll eljest lagligen må ega rum.

25 §.

Inteckning till säkerhet för lån, upptaget af jernvägsaktiebolag mot tryckta eller graverade obligationer, skall anses vara sökt, då innehafvare af en af obligationerna enligt 1 mom. söker inteckning för sin fordran. Fullföljes hvilande inteckningsansökan af innehafvare utaf en obligation, gälle sådant för hela det lån, hvartill obligationen hör. I dessa fall vare en hvar bland obligationsinnehafvarne berättigad att, när han derom sig anmäler, få sin obligation försedd med rättens bevis om inteckningsansökningen, så ock om inteckningen, der den beviljas.

Har ansökan om inteckning till säkerhet för lån, upptaget emot tryckta eller graverade obligationer, förklarats hvilande, låte Rätten kungörelse derom ofördröjligen införas i allmänna tidningarne tre gånger. Lag samma vare, då inteckning till säkerhet för sådant lån blifvit fastställd.

26 §.

Söker ej jernvägsaktiebolag lagfart å sin jernväg inom ett år från det denna förordning trädt i kraft, eller fullgör bolaget ej dervid hvad enligt 23 § för lagfartens vinnande bolaget åligger, ege Rätten, på framställning af fordringsegare, som sökt inteckning och fått inteckningsansökningen förklarad hvilande på sätt i 24 § sägs, att genom vite, minst fem hundra kronor, tillhålla bolagets styrelse att fullgöra hvad på den beror för lagfarts vinnande.

27 §.

Med jernvägsaktiebolag förstås i *dessa öfvergångsstadganden* sådant aktiebolag, som bildats i ändamål att anlägga eller eljest förvärfva och trafikera jernväg, och hvars bolagsordning Konungen faststält.

Denna förordning skall träda i kraft *den 1 Januari 1881.*

---

2) att Kongl. Maj:ts proposition, i hvad den innefattar förslag till förordning om förändrad lydelse af 16 § i förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Skulle hvad Utskottet här ofvan i första punkten föreslagit vinna Riksdagens godkännande, eller ett med de i nämnda punkt upptagna förordningsförslag likartadt blifva af Riksdagen antaget, vore det, enligt Utskottets mening, önskvärdt, att på samma gång bestämmelser lemnades ej mindre om stämpelfrihet för fångeshandlingar, på grund af hvilka sökes lagfart å jernväg, än ock dels om sådan frihet för obligationer, för hvilka, enligt de meddelade öfvergångsstadgandena, sökes inteckning i jernväg, dels ock om nedsättning i stämpelbeloppet för handlingar, på grund af hvilka enligt förordningens allmänna bestämmelser sådan inteckning sökes.

Dessa ämnen falla emellertid uteslutande under Riksdagens egen beslutanderätt.

De särskilda bestämmelser, som, i händelse förslaget eller ett dermed likartadt blifver lag, erfordras beträffande uppläggande och förande

af fastighetsböcker för jernvägar m. m., falla deremot inom området för Kongl. Maj:ts administrativa myndighet. Det torde derföre kunna, på sätt ock departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet antydt, emotses, att Kongl. Maj:t vill, om lagen kommer till stånd, meddela nödiga föreskrifter i afseende å formulären för särskilda fastighetsböcker för jernvägar vid de tre domstolar, som skola handlägga frågorna om lagfart och inteckning i jernväg, dervid ock torde böra utmärkas, att hinder icke möter för samma domstolar att för dessa ärenden föra särskilda lagfarts- och inteckningsprotokoll.

Då i ofvan nämnda fall ändringar äfven i gällande expeditionstaxa torde blifva erforderliga, får Utskottet, under förutsättning att det föreliggande förslaget eller ett dermed likartadt nu varder af Riksdagen antaget, föreslå,

3) att Riksdagen ville i sin underdåniga skrifvelse i ämnet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes *ej mindre* vidtaga ändring i gällande författningar rörande expeditionslösen i syfte, att dels skälig lösen blefve stadgad för de transsumt af lagfartsprotokoll och utdrag af fastighetsbok, hvilka från de speciella jernvägsdomstolarne skola afsändas till domstolarne i de orter, der de särskilda till jernvägen använda jordområdena äro belägna, dels ock någon nedsättning skedde i lösen för de inteckningsbevis, som tecknades å jernvägsobligationer, *än ock* låta någon jemkning vidtagas i gällande bestämmelser rörande provision för auktion å exekutivt försåld fastighet, med afseende å dessa bestämmelsers tillämpning i fråga om exekutiv auktion å jernväg.

Slutligen och på grund af det förut anförda samt till följd af hvad Utskottet här ofvan under första punkten föreslagit, får Utskottet vidare hemställa,

4) att Herrar von Ehrenheims och Themptanders motioner, angående antagande af en lag om inteckning i jernväg och vissa i sammanhang dermed erforderliga författningar, icke måtte af Riksdagen bifallas; och

5) att Herrar von Ehrenheims och Themptanders afgifna motioner, med förslag till förordning angående

vissa jernvägsaktiebolags konkurs, icke heller måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 6 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

af Herr *Lothigius*, med hvilken Herr *Torpadie* i hufvudsak instämt:

»Bestämmelserna uti det af Kongl. Maj:t vid denna riksdag framlagda förslag angående lagfart å jernvägar, som hädanefter komma att anläggas, synas hvarken i fråga om betryggandet af de jordegares rätt, hvilkas jord blifvit till jernväg använd eller beträffande ordnandet af förhållandet emellan dem, som hafva inteckning i jordparcellerna, och dem, hvilka få panträtt i jernvägen, medföra den trygghet, som föreskrifterna uti den af Lag-Utskottet vid 1879 års riksdag tillstyrkta och af Första Kammaren då bifallna Kongl. proposition.

Uti det nu föreliggande Kongl. förslaget saknas stadganden, som bereda jernvägsegaren möjlighet att redan under byggnadstiden, innan lagfart å jernvägen kunnat erhållas, lemna sina långifvare säkerhet i jernvägen. Beredandet af en sådan möjlighet synes mig på de skäl, som blifvit yttrade till statsrådsprotokollet den 8 sistlidne Mars, vara af synnerlig vigt, oafsedt den förenkling i lagfartsförfarandet, som nu är föreslagen.

De utaf motionärerna Herrar von Ehrenheim och Themptander föreslagna stadganden angående förvaltning under konkurs, enligt hvilka jernvägens behållna inkomst skall under förvaltningstiden användas hufvudsakligen på samma sätt som före konkursen, nemligen till förräntning och amortering af lånen efter faststälda amorteringsplaner, synas hafva ett afgjordt företräde framför de utaf Utskottet i detta hänseende tillstyrkta bestämmelser, hvilka, på sätt till ofvannämnda statsrådsprotokoll blifvit anfördt, kunna leda till förnärmande af deras rätt, hvilka innehafva säkerhet i jernvägen efter den borgenär, som kommer att ensam uppbära hela öfverskottet af jernvägens afkastning. Äfven föreskrifterna angående förvaltningen, hvilken *före* inställelsedagen skulle, med borgenärernes uteslutande, utöfvas af personer, förordnade af offent-

lig myndighet, men *efter* inställelsedagen deremot ombesörjas af de utaf borgenärerne valde sysslomän utan biträde af någon representant för det allmänna, torde vara mindre nöjaktiga än de, som i detta hänseende blifvit af motionärerne föreslagna.

För vinnande af lagfart å jernväg, hvilken vid den tid, den nya lagen träder i kraft, är öppnad för allmän trafik, erfordras enligt Utskottets förslag intet annat än jernvägsegarens, endast med en på hans eget föranstaltande upprättad karta bestyrkta uppgift å den mark, som blifvit till jernvägen intagen, jemte bevis att marken är för jernvägen behöflig. Detta stadgande, hvilket måste anses vara grundadt på det antagande att blotta innehafvandet af jord innefattar bevis om eganderätt dertill, synes icke öfverensstämma med allmänt antagna rättsregler.

Frågorna om den lösegendom, uti hvilken inteckningen i den fasta egendomen medför förmånsrätt, om forum, om indecknings förnyelse och dödande och om ordnandet af rättsförhållandet mellan de äldre fordringsegare hos jernvägsaktiebolag, hvilka komma att söka inteckning, synas vara på ett mera tillfredsställande sätt lösta i Kongl. propositionen till 1879 års Riksdag än uti det nu föreliggande Kongl. förslaget.

I sistnämnda förslag saknas bestämmelser om förbud mot ackord, om innehafvares af intecknad obligation rätt att i konkursen föra talan, äfven om han icke sin fordran bevakat, och om befrielse för sådan borgenär från skyldighet att aflägga borgenärsed; bestämmelser, hvilkas nödvändighet torde vara ådagalagd uti det af särskilda komiterade afgifna, bland Riksdagens ledamöter utdelade förslag till förordning om vissa jernvägsaktiebolags konkurs.

På dessa i korthet antydda skäl har jag inom Utskottet påyrkat, att Utskottet måtte tillstyrka antagande af en lagstiftning i ämnet öfverensstämmande med den till sistlidna Riksdag aflåtna, utaf Lag-Utskottet och Första Kammaren antagna Kongl. proposition, hvars innehåll nu ånyo blifvit gjord till föremål för Riksdagens pröfning genom de utaf Herrar von Ehrenheim och Themptander väckta motioner, och med det förslag till förordning om vissa jernvägsaktiebolags konkurs, hvilket samme motionärer afgifvit.»

af Herr Grefve *Mörner:*

»De talrika försök, som förekommit och hvilkas fortsättande man med visshet kan emotse, att, direkt eller indirekt, på staten öfverflytta enskilda jernvägsbolags skulder och förbindelser, synas mig mana till att noga undvika hvarje stadgande, hvarigenom stöd kan gifvas åt den åsigten, att de enskilda jernvägarne äro med allmänna statsangelägenheter

identiska. Då nu 21 § genom den inblandning deri göres af ett statens embetsverk vid vården eller dispositionen af enskilda jernvägar synes mig kunna gifva styrka åt förmenandet, att de enskilda jernvägarne äro äfven ett statsbestyr, får jag i anseende till nämnde paragraf anmäla min reservation.»

af Herr *Samzelius;*

af Herr *Johannes Jonsson:*

»Jemte det jag i hufvudsakliga delar instämmer med Herr Lothigius, får jag särskildt anmäla min reservation mot godkännande af 21 §.

Stockholm, Ivar Hæggströms boktryckeri, 1880.

N:o 45.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 Maj 1880, kl. 7 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om stadgande af förmånsrätt för frakt, som förvaltning af jernväg i följd af samtrafik uppburit för annan jernvägs räkning.

Uti särskilda motioner (I, N:o 22; II, N:o 92) hafva inom Första Kammaren Herr *Pehr von Ehrenheim* och inom Andra Kammaren Herr *O. R. Themptander* föreslagit, »att, under förutsättning att Riksdagen antager en lag angående inteckning i jernväg, Riksdagen jemväl må besluta att i 17 kap. Handelsbalken på lämpligt ställe införa ett stadgande derom, att frakt, som förvaltning af jernväg, i följd af samtrafik, uppburit för annan jernvägs räkning, må med förmånsrätt utgå ur gäldenärs lösa egendom, der ej frakten stått inne längre än fyra månader».

Uti det förslag till lag om inteckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar, som af den dertill utaf Kongl. Maj:t förordnade komité afgifvits den 10 Februari 1879, föreslogs, bland annat, sådant tillägg till 17 kap. 7 § Handelsbalken, att frakt, som förvaltning af jernväg i följd af samtrafik uppburit för annan jernvägs räkning, skulle, der ej frakten stått inne längre än fyra månader, ur gäldenärens lösa egendom uttagas med förmånsrätt *efter* hvad i öfrigt uti nämnda paragraf funnes upptaget.

Sedan, vid granskning af komiterades förslag i Högsta Domstolen, Högsta Domstolens fleste ledamöter funnit det icke vara af behofvet på-

kalladt att, på sätt förslaget innehöllc, för fraktfordran i följd af samtrafik tillskapa en ny förmånsrätt, fann Kongl. Maj:t, då derjemte den af komiterade ifrågasatta förmånsrätten icke stode i något oskiljaktigt sammanhang med frågan om inteckning i jernväg till säkerhet för fordran, att bestämmelserna om förmånsrätt för samtrafiksmedel borde ur förslaget uteslutas.

Sedermera hemstälde Utskottet emellertid vid 1879 års riksdag med anledning af en väckt motion af samma innehåll, som den nu föreliggande, och under förutsättning, att en lag om inteckning i jernväg blefve af dåvarande riksdag antagen, det ett stadgande måtte i 17 kap. 11 § Handelsbalken införas, att efter den förmånsrätt, som der nu omförmäles, skulle uttagas frakt, som förvaltning af jernväg, i följd af samtrafik, uppburit för annan jernvägs räkning, der ej frakten stått inne längre än fyra månader. Denna hemställan blef, sedan inteckningslagen icke vunnit Riksdagens bifall, af båda Kamrarne afslagen.

Motionärerna hafva icke heller nu för den af dem ifrågasatta förmånsrätten föreslagit någon viss plats i förmånsrättsordningen, men en dylik förmånsrätt torde icke gerna kunna sättas högre, än näst efter den i nuvarande 11 § af 17 kap. Handelsbalken omförmälda. Förmånsrätten, redan härigenom af ringa betydelse, blifver af ännu ringare, derest inteckningsrätt i jernväg af den omfattning, hvarom Utskottet hemstält, varder af Riksdagen antagen. Under det att nemligen enligt det af Utskottet vid förra riksdagen framlagda förslag om inteckning i jernväg sådan inteckning skulle medföra förmånsrätt endast i den rörliga materiel och de inventarier till stationer, verkstäder och andra byggnader, hvilka vore för jernvägen afsedda och hörde gäldenären till, skulle enligt det af Utskottet nu förordade förslaget inteckningssäkerhet omfatta lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd. Med fjorårets förslag kunde sålunda förmånsrätten för samtrafiksmedel, som enligt Utskottets förslag skulle omfatta all bolagets egendom, alltid kunna, oberoende af meddelade inteckningar, göras gällande åtminstone i bolagets förråd af förbruksartiklar, såsom kol, ved, oljor, kontanta tillgångar, utestående fordringar m. m., men enligt nuvarande förslag skulle alla de ofta stora och dyrbara förråden anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen och sålunda i desamma inteckningarne gälla framför ifrågavarande förmånsrätt. Med förmånsrättens stadgande skulle ock uppstå den oegentlighet, att, under det förmånsrätt för samtrafiksmedel skulle förefinnas för ett jernvägsbolag i förhållande till ett annat, skulle någon sådan icke kunna göras gällande af till exempel ett med en jernväg samtrafikerande ångbåtsbolag. Då härtill kommer, att de så kallade tysta förmånsrätterna

snarare torde böra minskas än ytterligare utsträckas, då ifrågavarande förmånsrätt, på sätt Högsta Domstolens fleste ledamöter anmärkt, icke synes vara af behofvet påkallad och icke står i oskiljaktigt sammanhang med frågan om inteckning i jernväg till säkerhet för fordran, samt då i de flesta fall den qvittningsrätt, som tillkommer samtrafikerande jernvägar mot hvarandra, torde innebära en icke oväsentlig garanti för utfående af samtrafiksmedel, hemställer Utskottet,

att motionerna icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 6 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1880.

N:o 46.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af förslag till lagförklaring beträffande den ansvarighet för enskilda sedelutgifvande bankers förbindelser, som må åligga de solidariske bolagsmännen.

Från Andra Kammaren har Lag-Utskottet fått till handläggning emottaga en inom Kammaren af Herr *Liss Ol. Larsson* väckt motion, N:o 141, med förslag, »det Riksdagen för sin del beslutar den förklaring af lagen i fråga om den solidariska ansvarigheten för delegare i sedelutgifvande enskild bank, att, då sådan bank icke förmår att efter ordalydelsen fullgöra sina förbindelser, en hvar, som eger förfallen fordran hos banken, eger att för sin fordran söka hvem han vill af de solidariske bolagsmännen».

Genom skrifvelse af den 3 Januari 1879 från Chefen för Justitiedepartementet, enligt bemyndigande af Kongl. Maj:t, har den förut tillsatta komité för utarbetande af förslag till erforderliga stadganden om säkerhet i jernvägar och andra dermed jemförliga anläggningar blifvit anmodad att i ett sammanhang taga i öfvervägande frågan om *hvilka särskilda föreskrifter må finnas lämpliga för utredning af tillgångar, som blifvit till borgenärers förnöjande afträdda*, ej mindre af jernvägsegare, än *af enskilda banker* och andra dermed jemförliga bolag och affärsfirmor, *samt att i detta ämne afgifva de förslag, hvartill komitén funne anledning.*

Då komiterade, vid fullgörande af det dem sålunda lemnade uppdrag, uppenbarligen icke kunna undgå att till grund för sina förslag om

sättet för utredning af tillgångar, som af enskilda banker blifvit till borgenärers förnöjande afträdda, utgå från ett bestämdt antagande om beskaffenheten af den ansvarighet, som för sedelutgifvande enskild banks förbindelser enligt gällande lag åligger de solidariske bolagsmännen, samt följaktligen ock, vid affattandet af förslag till erforderliga föreskrifter i afseende å denna ansvarighets utkräfvande, måste taga frågan om densammas betydelse och omfattning under direkt ompröfning, anser Utskottet, att det lagstiftningsarbete, som sålunda är under utförande, och hvilket, efter hvad Utskottet inhemtat, redan långt framskridit, antagligen skall, när det blir föremål för slutlig pröfning, lösa förevarande vigtiga och grannlaga fråga på ett både rigtigare och vida lämpligare sätt än det nu föreslagna att under form af lagförklaring undanrödja den i gällande lag nu förekommande ofullständighet; hvadan Utskottet hemställer,

att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 8 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

af Herr Grefve *Mörner:* »Skulle lagförklaringar meddelas så ofta hos enskilda personer, vare sig riksdagsmän, jurister eller andre, tvifvel må uppkomma angående rätta förståndet af lagbud, så kunde ett ganska mödosamt och säkerligen oftast onyttigt arbete uppstå. Efter min uppfattning bör lagförklaring ej ifrågakomma oftare än då hos lagskipande myndigheter bestämda tvifvel uppstått angående lagens rätta förstånd; och som, mig veterligen, någon sådan villrådighet i anseende till det lagstadgande, hvarom nu är fråga, icke förekommit, finner jag mig böra vördsamt hemställa, att Herr Liss Olof Larssons motion må lemnas utan afseende».

af Herr *Lindgren:* »Då gällande lag i fråga om solidarisk ansvarighet för delegare i sedelutgifvande enskild bank, efter mitt omdöme,

är tydlig och klar, synes mig den begärda förklaringen desto mindre erforderlig, som angående sådan ansvarighet hittills ej försports någon olikhet i lagtillämpningen».

af Herrar *Torpadie, Johannes Jonsson, Magnus Jonsson* och *Smedberg.*

Herr *Anders Persson* har begärt få här antecknadt, att han icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

N:o 47.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 5 § i förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

Uti en af Andra Kammaren till Lag-Utskottet hänvisad motion, N:o 9, har Herr *C. G. Otterborg* — enär förordningen om landsting ej stadgade val af suppleanter för valmännen till landstingsmäns väljande och enär, om kommunalstämmorna ändock valde suppleanter, desse af landstingsmannaval förrättande domare kunde kasseras, då författningen ej medgåfve val genom suppleanter, hvarigenom kommuner, om deras utsedde valmän blefve af sjukdom eller andra laga förfall hindrade att valen bevista, oförvålladt och ofrivilligt förhindrades att sin rösträtt vid landstingsmannavalen utöfva — föreslagit: »det Riksdagen ville för sin del besluta, att § 5 af Kongl. Maj:ts nådiga förordning om landsting den 21 Mars 1862 må få följande förändrade lydelse: »De i § 3 om

nämnde valmän *och ett lika antal suppleanter* utses bland dem, som i kommunalstämma rösträtt ega» etc. — — —.

Med anledning af denna motion får Utskottet, på de af motionären anförda skäl, hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af 5 § i förordningen om landsting den 21 Mars 1862:

»De i 3 § omnämnde valmän *jemte ett lika antal suppleanter* utses bland dem, som i kommunalstämma rösträtt ega, efter der gällande allmän röstgrund, sålunda:

att en kommun med 1,000 innevånare eller derunder utser .... 1 valman,
med öfver 1,000 till och med 3,000 innevånare 2 valmän,
» » 3,000 » » » 6,000 » 3 »
» » 6,000 » » » 9,000 » 4 »
o. s. v. efter samma beräkning för öfverskjutande folkmängd.

Höra delar af samma kommun till olika län, väljer hvardera delen valmän till det län, den tillhör. Innehåller någon del mindre än 500 innevånare, väljer den tillsammans med närmaste inom samma län belägna kommun.»

Stockholm den 8 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

N:o 48.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 24 § i förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

Förordningen om landsting den 21 Mars 1862 innehåller i sin 24 §, sådan denna lyder i Kongl. kungörelsen den 14 Maj 1869, följande stadgande:

»Landstingsman eller suppleant eger icke tillgodonjuta annan godtgörelse för inställelse vid landstingets möte, än ersättning för resekostnaden fram och åter, beräknad efter skjutslega för två hästar, der icke jernväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i första klassens vagn på jernväg, der sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, der resan såmedelst sker.

Ändring härutinnan påyrkas nu uti en inom Andra Kammaren af Herr *Olof Larsson* väckt och till Lag-Utskottet öfverlemnad motion, N:o 50. Motionären anför uti denna, hurusom till följd af ofvan intagna stadgande inom vissa och måhända äfven inom de flesta landstingsområden en del landstingsmän, med hemvist aflägse beläget från mötesplatsen, genom skjutsersättningen, utgående för två hästar, i det

närmaste blefve godtgjorda för sin inställelse, hvaremot landstingsmän, som bodde i närheten af landstingets samlingsplats, endast hade att påräkna några få kronor för sin resa, och andra åter, som hade jernvägs- eller ångbåtslägenhet, endast finge ersatt sin å jernväg eller ångbåt utlagda resekostnad. Anseende att landstingsmän för inställelse vid landstinget borde, utom skjutsersättning efter en häst eller, der jernvägs- eller ångbåts-lägenhet funnes att tillgå, i sådant fall ersättning enligt ofvan nämnda §, erhålla ett dagtraktamente af fem kronor för hvarje dag de vore vid pågående landsting närvarande, hvilket belopp kunde anses vara med billighet och rättvisa förenligt, enär landstingsmän under sin vistelse vid landstinget hade utgifter för rum, vivre etc. att vidkännas, och då kostnaderna efter dessa grunder i det hela torde blifva enahanda som efter nuvarande stadgande, men onekligen ledde till en jemnare och rättvisare fördelning landstingsmännen emellan, ville motionären framlägga följande förslag till förändrad lydelse af 24 § uti förordningen om landsting den 21 Mars 1862:

»Landstingsman eller suppleant eger tillgodonjuta ett dagtraktamente af fem kronor för hvarje dag han under pågående landsting är närvarande och dessutom ersättning för resekostnaden fram och åter, beräknad efter en häst, der icke jernväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i första klassens vagn på jernväg, der sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, der resan såmedelst sker».

Om ock medgifvas måste, att den nu utgående reseersättning till landstingsmän understundom utfaller ojemnt i förhållande till den verkliga kostnaden för inställelsen till landstingets möten, så synes dock denna ojemnhet, som i viss mån har sin grund i sjelfva förhållandenas natur, icke blifva i synnerlig grad förekommen genom motionärens förslag. Den behållning, som på nuvarande reseersättning någon gång kan för den aflägse boende uppstå, svarar sannolikt i många fall icke mot den större uppoffring i tid och olägenhet genom längre frånvaro från hem och egna angelägenheters vård, som drabbar honom i vidsträcktare mån än den nära boende. Förslaget förutsätter dessutom tilldelande af dagtraktamente åt landstingsmännen, men enligt Utskottets tanke bör lika litet framdeles, som hittills, något sådant dem tillerkännas. Utskottet finner nemligen för sin del en vigtig garanti för landstingsmannauppdragets riktiga utförande just ligga uti det allmänna intresse, som bör kunna förutsättas hos dem, som erhålla dylika förtroendeuppdrag, och med hvilket man för deras fullgörande icke undandrager sig att vid-

kännas äfven någon obetydligare ekonomisk uppoffring; hvadan Utskottet hemställer,

att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 8 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservation:

af Herr *Magnus Jonsson*, mot vissa delar af motiveringen.

Stockholm, Associations-Boktryckeriet, 1880.

N:o 49.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt förslag om berättigande att till vederbörande embetsverk med posten insända besvär öfver beslut i kommunala angelägenheter.

Från Andra Kammaren har Lag-Utskottet till handläggning fått emottaga en af Herr *A. Culin* väckt motion, N:o 130, deruti påyrkas rätt att till vederbörande embetsverk med posten insända besvär öfver beslut i kommunala angelägenheter.

Att vid ingifvande af skrifvelser till embetsverk och myndigheter nödgas begagna ombud för skrifvelsens inlemnande, då man sjelf vore förhindrad att för ändamålet å vederbörlig ort inställa sig, hade befunnits vara förenadt icke blott med besvär och kostnad, i synnerhet för dem, hvilka vore boende på en aflägsen landsbygd, utan äfven med risk, då man ofta nödgades vända sig till personer, hvilkas pålitlighet man föga kände, eller om hvilka man åtminstone icke visste huruvida de möjligen af sjukdom, bortresa eller annan anledning kunde vara förhindrade att uppdraget fullgöra. Dessa olägenheter skulle väsentligen afhjelpas, om embetsverk och myndigheter förpligtades att till behandling upptaga jemväl sådana skrifvelser, hvilka med posten direkt till dem insändes, äfvensom att mot erhållande i förskott af stadgad lösen med posten till vederbörande öfversända diariiutdrag, der sådant begärts. Men ehuru en allmän reform af hittills bestående förhållanden i detta afseende syntes både väl behöflig och möjlig att genomföra, ville motionären dock för närvarande icke framlägga frågan i hela dess omfattning, utan inskränkte densamma till det kom-

munala området med förslag, att det, genom tillägg till hvad gällande kommunalförfattningar i fråga om besvärs anförande föreskrefve, måtte stadgas såväl rättighet för den, som åt beslut i kommunalangelägenhet ej nöjdes, att jemväl genom allmänna posten insända besvärsskrift till vederbörande myndighet, som ock skyldighet för den senare att, der så med bifogande af lösen begärts, till klagande öfversända diariiutdrag, för hvilket ändamål motionären föreslår, "att Riksdagen för sin del beslutar göra följande tillägg till

1:o. Kongl. Maj:ts nådiga förordning om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862.

§ 75.

Medlem af — — — — klagande tillgodokomma. *Under iakttagande af nu stadgade tid och ordning må klaganden jemväl ega att sina besvär med allmänna posten insända; dock skall vid sådant förfarande behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften eller att densamma på hans begäran blifvit uppsatt; och åligger det i sådant fall Konungens Befallningshafvande att, der stadgad lösen för diariiutdrag insändts, sådant utdrag till klaganden med allmänna posten utan dröjsmål öfversända.* Försummar — — —

2:o. Kongl. Maj:ts nådiga förordning om kommunalstyrelse i stad den 21 Mars 1862.

§ 76.

Medlem af — — — — sig besvärat. *Under iakttagande af nu stadgade tid och ordning må klaganden jemväl ega att sina besvär med allmänna posten insända; dock skall vid sådant förfarande behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften eller att densamma på hans begäran blifvit uppsatt; och åligger det i sådant fall Konungens Befallningshafvande att, der stadgad lösen för diariiutdrag insändts, sådant utdrag till klaganden med allmänna posten utan dröjsmål öfversända.* Försummar — — —

3:o. Kongl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862.

§ 41.

Medlem af — — — — från Lappmarks församling gå till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet. *Under iakttagande af nu stadgade tid och ordning må klaganden jemväl ega att sina besvär med allmänna posten insända; dock skall vid sådant förfarande behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften eller att densamma på hans begäran*

blifvit uppsatt; och åligger det i sådant fall vederbörande myndighet att, der stadgad lösen för diariiutdrag insändts, sådant utdrag till klaganden med allmänna posten utan dröjsmål öfversända. Försummar — — —

4:o. Kongl. Maj:ts nådiga förordning om landsting den 21 Mars 1862.

§ 62.

Besvär emot — — — — underdåniga besvär. *Under iakttagande af nu stadgade tid och ordning, må klaganden jemväl ega att sina underdåniga besvär med allmänna posten till Konungens Befallningshafvande insända; dock skall vid sådant förfarande behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften eller att densamma på hans begäran blifvit uppsatt.*

Vinnes — — — —

5:o Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående fattigvården den 9 Juni 1871.

§ 47.

Öfver fattigvårdsstyrelses — — — — sig besvärat. *Under iakttagande af nu stadgade tid och ordning må klaganden jemväl ega att sina besvär med allmänna posten insända; dock skall vid sådant förfarande behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften eller att densamma på hans begäran blifvit uppsatt; och åligger det i sådant fall Konungens Befallningshafvande att, der stadgad lösen för diariiutdrag insändts, sådant utdrag till klaganden med allmänna posten utan dröjsmål öfversända.* Försummas — — —

§ 48.

1. Den som är — — — — den dagen likväl oräknad, skola aflemnas *eller under samma bestämmelser som i föregående paragraf sägs med allmänna posten insändas* till Kongl. Maj:ts Befallninghafvande — —

Att särskildt i kommunala angelägeheter medgifva ett sätt för besvärs ingifvande, hvilket icke i allmänhet är godkändt, synes Utskottet icke vara af några särskilda härvid förekommande förhållanden påkalladt och derför icke heller kunna tillstyrkas. Då härtill kommer, att, äfven med antagande af motionärens förslag, klaganden skulle,

fortfarande såsom hittils, hafva ombud hos vederbörande embetsverk för det vanliga fall, att besvären utstäldes till kommunikation genom klagandens försorg, samt i och för ingifvande af sina påminnelser, der sådana påkallades, äfvensom för uttagande af utslaget, samt under sådana förhållanden någon afsevärd lättnad för klagande knappast kan anses vinnas genom föreliggande förslag, hemställer Utskottet,

att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 8 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

N:o 50.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion i fråga om upphäfvande af det i kommunallagarne stadgade hinder för vissa embets- och tjenstemän att bekläda en del kommunala förtroendebefattningar.

Med hänsigt till embets- eller tjenstemanna-ställning må enligt § 41 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, landshöfding, domhafvande i orten, kronofogde, länsman, folkskolelärare eller annan af kommunen tillsatt och aflönad tjensteman eller betjent, som i och för sin befattning är inför kommunalnämnd redovisning skyldig, icke vara ledamot af sådan nämnd, enligt § 29 i förordningen om kommunalstyrelse i stad, landshöfding, landssekreterare, landskamrerare, magistratspersoner, tjenstemän och betjente vid magistraten, allmän åklagare, äfvensom de tjenstemän och betjente, hvilka äro vid stadens drätsel eller andra dess förvaltande verk anstälda och för sin befattning redo skyldige, icke vara stadsfullmäktige; enligt § 15 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm Öfverståthållaren, Underståthållaren, Polismästaren och stadens fiskaler, äfvensom de tjenstemän och betjente, hvilka i och för sina befattningar äro inför stadsfullmäktige eller under dem stälda nämnder redo skyldige, icke vara stadsfullmäktige i Stockholm; och enligt § 8 i förordningen om landsting, landshöfding, landssekreterare, landskamrerare, kronofogde, länsman och allmän åklagare, samt landstingets egna tjenstemän och betjente icke vara landstingsmän.

Herr *Aug. Bokström* hemställer nu uti en från Andra Kammaren till Lag-Utskottet öfverlemnad motion N:o 41, att det sålunda för vissa embets- och tjenstemän stadgade hinder att bekläda vissa kommunala förtroendebefattningar måtte upphöra, med allenast de undantag, som innefattas i hans förslag, att Riksdagen för sin del ville besluta, att nedannämnda delar af gällande Kongl. förordningar den 21 Mars 1862 om menighetsstyrelser måtte erhålla följande förändrade lydelse, nemligen:

§ 41. i förordningen om kommunalstyrelse på landet:

»Af kommunen tillsatt och aflönad tjensteman eller betjente, som i och för sin befattning är inför kommunalnämnden redovisning skyldig, må icke af densamma vara ledamot.»

§ 28. i förordningen om kommunalstyrelse i stad:

»Magistratspersoner, tjenstemän och betjente vid magistraten äfvensom de tjenstemän och betjente, hvilka äro vid stadens drätsel eller andra dess förvaltande verk anstälde och för sin befattning redo skyldige, må icke vara stadsfullmäktige.»

§ 8. i förordningar om landsting:

»Landtingets egna tjenstemän och betjente må icke vara landstingsmän.»

För sin del kan Utskottet icke i allmänhet finna lämpligt, att embets- och tjenstemän, hvilka hafva att i sådan egenskap underställningsvis eller i besvärsväg pröfva de kommunala myndigheternas åtgärder och beslut eller befordra desamma till verkställighet, sjelfve i egenskap af kommunens förtroendemän skulle komma att deltaga i och utöfva inflytande på dessa åtgärder och beslut. Ej heller synes lagstiftningen böra i vidsträcktare mån, än som redan nu är fallet, ordnas så, att tjenstemän, vare sig statens eller kommunens, komma att egna sig åt andra befattningar, än sina egentliga, om än genom ett beslut i motionens syfte för de kommunala angelägenheternas skötande i vissa fall en fördel vore att vinna. Något allmännare behof att borttaga den nuvarande inskränkningen har, så vidt Utskottet kunnat inhemta, icke gjort sig gällande, och vid sådant förhållande lärer väl ändring i

hvad allt sedan kommunallagarnes antagande deri qvarstår oförändradt icke böra ske.

På dessa grunder hemställer Utskottet,

att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 8 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservation:

af Herr *Sundell*, med hvilken Herr *Anders Persson* instämt: "Den af Herr Aug. Bokström väckta motion (N:o 41) lärer icke kunna bifallas sådan den framkommit, men åt de i motionen omförmälda §§ i kommunallagarne, till hvilka jag nu räknar jemväl den om landsting, bör dock, skulle jag tro, gifvas en förändrad lydelse; i sammanhang hvarmed ock är att vidtaga en af motionären likväl icke föreslagen uteslutning i 14 § 2 mom. af förordningen om kommunalstyrelse på landet, i hvad detta mom. angår embets- och tjenstemän. Jag har ej ansett nödigt vara att annorledes än som skett, anmäla min från Utskottets afvikande mening."

N:o 51.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i gällande föreskrifter rörande formen för vals förrättande vid kyrkostämma.

Enligt 15 § i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862 skall å kyrkostämma, der omröstning äskas, densamma verkställas öppet och efter upprop, hvilken allmänna föreskrift ock är tillämplig i fråga om de val, som å kyrkostämma anställas.

Herr *Aug. Bokström* hemställer nu, uti en inom Andra Kammaren väckt och till Lag-Utskottet remitterad motion, N:o 42, »att Riksdagen för sin del ville besluta följande förändrade lydelse af § 16 i Kongl. förordningen den 21 Mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd:

"Val skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar. Mellan lika röstetal skilje lotten."

Enligt öfriga kommunallagar skola val ske med slutna sedlar *å landsting* ovilkorligen och *hos stadsfullmäktige*, så i Stockholm som i öfrige städer, derest omröstning äskas, men å *allmän rådstuga* samt å *kommunalstämma* endast der *val med slutna sedlar* äskas. Mellan lika röstetal skiljer lotten.

Utskottet finner hvarken i kyrkostämmas sammansättning, hvilken är i hufvudsak densamma som kommunalstämmas och allmän råd-

stugas, eller i naturen af de val, som å kyrkostämma anställas, några särskilda skäl för att formen för dessa val skulle vara en annan, än beträffande val, anstälda af öfriga å sina olika områden med kyrkostämma jemförliga kommunala församlingar, och Utskottet förordar derför motionärens förslag, dervid Utskottet dock, till förekommande af all tvekan, anser sig böra erinra derom, att någon ändring i en hvar röstandes röstetal icke sker derigenom, att valet sker med slutna sedlar.

Visserligen innehåller 14 § i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 November 1863 en motsvarande bestämmelse mot den nu till ändring af Utskottet förordade, men Utskottet finner sig icke böra hemställa om någon ändring i nämnda förordning utan särskild framställning, hvilken helst torde böra utgå från den kommun, för hvilken ensamt nämnda förordning gäller.

Utskottet får följaktligen, under förordande af bifall till motionen, hemställa,

att Riksdagen ville för sin del antaga följande förändrade lydelse af 16 § i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862:

"Val skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar. Mellan lika röstetal skiljer lotten."

Stockholm den 8 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herrar *Samzelius* och *Torpadie* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 52.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 Maj 1880, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt förslag till ändring i 17 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862.

Lag-Utskottet har fått till sig remitterad en inom Andra Kammaren af Herr *Aug. Börjeson* väckt motion, N:o 137, hvari hemställes, att 17 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 måtte undergå förändring i syfte, att val till de befattningar inom kommunen, hvilka vid årets slut blifva lediga, måtte företagas på Oktoberstämman i stället för, såsom nu är stadgadt, å Decemberstämman. Motionären föreslår följande förändrade lydelse af ofvan nämnda §:

"Tre ordinarie kommunalstämmor skola årligen hållas — — — väljande; en i Oktober — — — enligt § 63, samt för anställande af val till de befattningar inom kommunen, hvilka vid årets slut blifva lediga, och en i December månad för granskning af så väl fyrktalslängden som debiterings- och uppbördslängden samt anställande af val till revisorer, äfvensom" o. s. v.

Utskottet vill ej förneka, att icke understundom någon olägenhet kan uppstå af nu gällande bestämmelse om tiden för de årliga valen

till de kommunala befattningarne inom landskommuner, men detta torde dock egentligen endast vara fallet i den af motionären såsom det hufvudsakliga skälet till motionen påpekade, men sällan inträffande händelse, att besvär öfver valet af den valde anföras; och i detta fall lärer olägenheten egentligen uppkomma för den klagande sjelf, hvilken torde hafva skyldighet att, sedan tiden inträdt för öfvertagande af befattningen på grund af valet, äfven oberoende af sina anförda besvär tills vidare fullgöra de med befattningen förenade åligganden.

I de ännu sällsyntare fall åter, der klagomål öfver valet anföres af annan kommunalmedlem än den valde, torde, äfven om denne senare under någon kortare tid skulle utöfva befattningen, men valet sedermera blifver på grund af besvären upphäfdt, icke för kommunen häraf något egentligt men kunna anses uppkomma.

Utskottet, som sålunda finner den anmärkta olägenheten för obetydlig och för sällan inträdande för att påkalla lagändring, hemställer,

att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 8 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

N:o 53.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 Maj 1880, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag om tillägg till 63 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet och 62 § af förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 Mars 1862.

Uti tvenne särskilda, till Lag-Utskottet från Andra Kammaren remitterade motioner, N:is 87 och 88, hafva Herrar *Otto Karlsson* och *Gustaf Carlsson* hemstält, uti den förra, "att Riksdagen för sin del beslutar, att ett tillägg till 63 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet göres, sålunda:

att personella kommunalutskylder debiteras de personer, som under det löpande året blifvit i kommunen skattskrifna för att under det nästföljande året utgå, eller ock sådant tillägg, som Lag-Utskottet möjligen kan föreslå och Riksdagen bestämma»;

och uti den senare, »att lika tillägg måtte göras till 62 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad, nemligen sålunda:

att personella stadsutskylder debiteras de personer, som under det löpande året blifvit i staden skattskrifna för att under det nästföljande året utgå, eller ock sådant tillägg, som Lag-Utskottet möjligen kan föreslå och Riksdagen bestämma.»

Kommunallagarnes stadgande, att de kommunala bidrag, som blifvit beviljade att under det nästföljande året utgå, anses för det löpande årets kommunalutskylder och skola till utgörande fördelas på dem, som under det löpande året varit till kommunen skattskyldige, afser väl närmast de kommunalutskylder, som utgå i förhållande till påförd allmän bevillning enligt Art. II Bevillningsstadgan, men då för de s. k. personella utskylderna, såsom till fattigvård och skolor. någon annan grund för debiteringen icke är gifven, torde dessa böra efter samma regel debiteras och utgöras. De af motionärerne påpekade menliga följder, som af det uti olika kommuner olika förfaringssättet i detta hänseende uppstå, kunna antagligen förekommas derigenom, att — såsom synes Utskottet vara rigtigast — i nu ifrågavarande afseende för utgörandet af de personella bidragen öfverallt följes enahanda grund, som för de i förhållande till påförd bevillning utgående utskylder, helst man vid jemförelse med öfriga hit hörande stadganden i kommunallagarne lätteligen finner, hurusom motionärernes förslag skulle i tillämpningen komma att medföra åtskilliga svårigheter.

Utskottet får derföre hemställa,

att förevarande motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 8 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 54.

Ank. till Riksd. Kansli den 10 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af framstälda förslag i fråga om den kommunala rösträtten.

Inom Andra Kammaren har Herr *Ola Andersson* uti afgifven motion, N:o 120, i hvars syftemål 45 andra ledamöter af Kammaren förklarat sig instämma, anfört, hurusom den kommunala rösträtten och röstvärdet — nu otillfredsställande ordnade — borde så bestämmas, att den förra betingades och berättigades af bidrag till kommunens gemensamma utgifter samt att, beträffande det senare, den nu ensamt till grund för detsamma liggande förmögenhetsprincipen på något sätt modifierades, och i enlighet härmed föreslagit, att, derest ej Lag-Utskottet ansåge sig kunna framlägga fullständigt lagförslag i den af honom sålunda påyrkade rigtning, Riksdagen måtte besluta "att hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes för nästa Riksdag framlägga förslag till förändring i de delar af kommunallagarne, som angå rösträtten och röstvärdet, bygdt på sådana grunder, att *rösträtt* betingas och berättigas utaf erläggande af bidrag och att *röstvärdet* bestämmes medelst samverkan af både förmögenhets- och personlighetsprinciperna, så att en hvar skattskyldig må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter".

Uti en, likaledes inom Andra Kammaren afgifven motion, N:o 24, har Herr *J. P. Nilsson* hemstält, "att Riksdagen för sin del ville besluta, att § 11 i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet måtte få den förändrade lydelse, att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal, dock må ej någon

utöfva rösträtt för större antal röster än som motsvarar en tjugondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden och ej i något fall för mer än 1,000 röster".

Kommunallagarnes ändamål är, enligt deras eget uttalande, att kommuns medlemmar må ega att sjelfve efter de uti dessa lagar lemnade närmare bestämmelser vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter.

Denna vård förutsätter penningebidrag till utgifterna för dess upprätthållande och utvecklande, och det står då ock härmed i full öfverensstämmelse, ja, bör häraf utgöra en gifven följd, att hvar och en kommunens medlem, som till vården af kommunens gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter lemnar bidrag, må ega att i sin mån uti vården om dessa angelägenheter deltaga.

Så är emellertid icke enligt nu gällande bestämmelser fallet i hela den utsträckning, som, enligt Utskottets tanke, bör åt den allmänna grundsatsen i dess tillämpning gifvas.

Enligt den ursprungliga lydelsen af förordningen om kommunalstyrelse på landet uti dess § 9 betingades rösträtten för de till fyrkar på annan grund än i mantal satt jord uppskattade kommunalmedlemmar af ett fyrktal af minst tio fyrkar för i mantal icke satt jord samt för inkomst af kapital eller arbete sammanlagdt; men detta minimifyrktal för utöfvande af rösträtt afskaffades genom Kongl. Kungörelsen den 8 September 1868. Utskottet anser, lika med den ene motionären, att man nu på den redan beträdda vägen bör taga steget fullt ut och lemna åtminstone någon rösträtt i kommunala angelägenheter i allmänhet åt dem, som till kommunens behof lemna bidrag och å sitt bidrag erhålla särskild debetsedel. Bidragen lemnas efter all erfarenhet med större villighet, der man känner sig hafva *något,* om än aldrig så litet, att säga i fråga om sättet för deras användande.

Men, äfven hvad bestämmelserna om röstvärdet angår, finner Utskottet, att desamma böra undergå en revision. Om röstvärdet innehåller förordningen om kommunalstyrelse på landet för det närvarande endast den regel, att röstvärdet beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal. Hur enkel och naturlig den sålunda gifna regeln än synes, verkar den dock på olika orter efter olika förhållanden helt olika och icke alltid på det mest nöjaktiga sätt. Så innehade enligt Statistiska Centralbyråns berättelser rörande den kommunala rösträtten år 1871 uti 54 af rikets 2,354 landskommuner en röstegande öfver hälften af hela fyrktalet, högsta fyrktalet på en person utgjorde uti 360 öfver $^1/_4$—$^1/_2$, uti 1026 öfver $^1/_{10}$—$^1/_4$ och uti 709 öfver $^1/_{20}$—$^1/_{10}$, allt af hela fyrktalet; och, hvad beträffar antalet personer, som innehade visst fyrktal öfver $^1/_{20}$ af hela kommunens, innehade 54 öfver

hälften, 378 öfver $^1/_4$—$^1/_2$, 1,697 öfver $^1/_{10}$—$^1/_4$ och 3,977 öfver $^1/_{20}$—$^1/_{10}$. Förhållandena torde under tiden sedan dess icke hafva undergått någon hufvudsaklig förändring.

Att nu, beträffande förhållandena å landet, någon kommunal sjelfstyrelse icke alls förefinnes inom de 54 kommuner, hvarest en enda person ensam kan utöfva kommunens beslutanderätt, torde vara uppenbart, och att denna sjelfstyrelse uti en stor mängd andra kommuner är i större eller mindre grad kringskuren, visa ofvan anförda statistiska uppgifter.

För städerna, hvarest röstvärdet är bestämdt till en röst för bevillning efter Art. II Bevillningsstadgan till och med en krona, samt vidare en röst för hvarje derutöfver efter nämnda artikel påförd hel kronas bevillning till staten, äro visserligen genom Kongl. Kungörelsen den 9 November 1869 stadgade dels ett relativt röstmaximum af en femtiondedel af hela röstetalet, dels ock ett absolut, så att ingen må rösta för högre röstetal än det, som motsvarar bevillningen för tio tusen kronors inkomst af kapital eller arbete, men, om ock dessa röstmaxima derstädes afhjelpt åtskilliga olägenheter, torde dock icke heller i städerna röstvärdet kunna anses vara för närvarande bestämdt på ett fullt tillfredsställande sätt.

För olägenheterna af de nu gällande bestämmelser om röstvärdet, särskildt på landet, har man sökt bot på flere olika sätt, och så har den ene motionären föreslagit, att äfven för landet skulle stadgas röstmaxima, dels ett relativt af en tjugondedel af hela röstetalet och dels ett absolut af 1,000 röster; men förhållandena äro i olika kommuner så olika, att hvad som afhjelper missförhållandet i den ena, icke har denna inverkan i den andra.

Under sådana förhållanden torde några mera enstaka åtgärder i frågan icke vara tillrådliga, och då, efter hvad Utskottet kan finna, en modifikation af skatteprincipen synes vara den enda väg, hvarpå den kommunala sjelfstyrelsen i vårt land kan öfver allt blifva en verklighet, men det närmare sättet för denna modifikation endast kan efter en noggrann utredning af alla hithörande förhållanden utfinnas, anser Utskottet sig böra i hufvudsak förorda bifall till Herr Ola Anderssons förslag.

Utskottet anser dock det undantag böra göras, att, beträffande röstvärdet i fråga om landstingsmannaval, vare sig omedelbart till landstingsmän eller medelbart till valmän för utseende af sådana, fortfarande skulle, till följd af dessa vals politiska betydelse, gälla hittills varande röstgrund.

Utskottet får följaktligen med anledning af förevarande motioner hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i kommunallagstiftningen, att

i allmänhet de, som bidraga till kommunens gemensamma utgifter, må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter, dock att härigenom icke sker någon rubbning i hittills gällande grunder för val af landstingsmän.

Stockholm den 10 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Reservationer:

af Herr Friherre *Hamilton;*

af Herr Grefve *Mörner*, med hvilken Herr *Lindgren* instämt:

"Då jag icke funnit skäl frångå de af mig i förevarande angelägenhet vid flere tillfällen uttalade åsigter, får jag härmed reservera mig emot Utskottets hemställan";

af Herr *Samzelius:*

"Då en icke obetydlig inskränkning i den kommunala rösträtten för de högre beskattade i städerne redan skett, utan att, så vidt jag känner, några menliga följder deraf uppkommit, har jag väl ansett någon inskränkning i dylik rösträtt äfven för landet böra vidtagas, men jag har icke kunnat finna giltig anledning att nu ifrågasätta den kommunala rösträttens utsträckning både för land och stad derhän, som Utskottets skrifvelseförslag antyder";

af Herr *Sundell:*

"Genom Kongl. Kungörelsen den 8 September 1868 är rösträtt vid allmän rådstuga gifven äfven för minsta bevillning efter 2 Art. i Bevillningsstadgan och sålunda jemväl för tre eller fem öres fastighetsbevillning, och genom Kongl. Kungörelsen den 9 November 1869 har, med nedsättning af deruti förut bestämda röstetalet, 12 § 2 mom. i Förordningen om kommunalstyrelse i stad erhållit följande lydelse: "Ej må någon kunna vid allmän rådstuga utöfva rösträtt för större

antal röster, än som svarar mot en femtiondedel af stadens hela röstetal efter röstlängden eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar bevillningen för tio tusen riksdalers inkomst af kapital eller arbete"; och enär vidare nedsättning af röstetalet *i stad* icke lärer vara erforderlig eller skäligen kunna påyrkas, vill jag antaga, att den af Utskottet tillstyrkta underdåniga skrifvelse endast bör angå och omfatta kommunalrösträtten *på landet*, med det i betänkandet gjorda undantag vid val till landstingsmän; hållande jag jemväl för, att sådan rösträtt icke bör gifvas för påförda och erlagda personella kommunalutskylder, af skäl att härigenom skulle, utan nämnvärdt gagn, röstlängderna, särdeles i större kommuner, göras öfver höfvan dryga";

af Herrar Grefve *Strömfelt* och Friherre *von Essen;*

af Herr *Johannes Jonsson:*

"Då de personliga kommunalutskylderna dels äro bestämda för särskilda ändamål, nemligen folkskolan och fattigvården, och dels begränsade till bestämda belopp, så anser jag för min del olämpligt att de, som ej erlägga kommunalutskylder på grund af åsatt bevillning eller fyrktal, få i beslut om kommunens öfriga angelägenheter deltaga".

Herrar *Lagerstråle, Lothigius*, *Asplund* och *Åbergsson* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i motionernas behandling.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.

N:o 55.

Ank. till Riksd. Kansli den 10 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i 59 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet, m. m.

Lag-Utskottet får härmed, på grund af remiss från Första Kammaren, afgifva utlåtande öfver en inom Kammaren af Herr *W. Stråle* väckt motion, N:o 7.

Motionären andrager uti denna hufvudsakligen följande.

Enligt den af högsta domaremakten meddelade lagtolkning skulle kommunallagarne så tillämpas, att hvar och en i öfrigt röstberättigad person, som ombytte mantalsskrifningsort, icke kunde tillerkännas säte och stämma i den nya kommunen under åtminstone större delen af det kalenderår, för hvilket han derstädes först mantalsskrifvits, ehuru han för samma år finge erlägga skatt till nämnda kommun. Hade han fast egendom i annan kommun, åtnjöte han visserligen rösträtt der, men den, som erlade bevillning endast för inkomst af kapital och arbete, vore — bevillningsbeloppet månde vara huru stort som helst — i allmänhet utesluten från all kommunal rösträtt under ett år. Detta obilliga, ja, orättvisa förhållande hade vid sistlidne riksdag framkallat två särskilda motioner, hvilka dock icke rönt framgång. Förslaget i den ena motionen, att personen skulle få till den nya kommunen öfverflyttad den rösträtt, han egt i den förra kommunen, hade ansetts otjenligt, då bevillningsbeloppet för löpande året naturligtvis icke kunde vara faststäldt och skulle, i händelse röstantalet blefve stort, kunna leda till verkligt in-

träng i den nya kommunens öfrige medlemmars rätt. Förslaget i den andra motionen förekom något inveckladt och syntes lätteligen kunna leda till tvister i fråga om röstetalet. Frågan qvarstode följaktligen ännu olöst; och ett icke obetydligt antal eljest röstberättigade män befunne sig fortfarande under viss tid i ett, man kunde kalla det omyndighetstillstånd hvad kommunala angelägenheter anginge.

Såsom ett försök att afhjelpa detta missförhållande ville motionären föreslå det stadgande i kommunallagarne, att den inflyttande, förut röstberättigade personen tillerkändes rätt att i den nya kommunen erhålla säte och stämma för ett begränsadt mindre röstantal.

Motionären hemställer sålunda, »att Riksdagen må för sin del besluta ej mindre, att Kongl. förordningen om kommunalstyrelse å landet den 21 Mars 1862, jemförd med Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, § 59, erhåller följande förändrade lydelse: »Kommunalnämnden skall — — — — närmare utvisar. Denna längd, som — — — — utöfva rösträtt. Uti längden ege medlem af kommunen, som först under det år längden upprättades i kommunen mantalsskrifvits, att för näst ingående år varda till rösträtt uppförd i enlighet med den bevillning för inkomst af kapital eller arbete, som jemlikt Art. II af bevillningsstadgan blifvit honom i den kommun, hvarifrån han inflyttat, senast förflutna år påförd; åliggande honom dock, för vinnande af sådan förmån, att vid ordinarie kommunalstämma i den nya kommunen förete ej mindre vederbörligt bevis rörande beloppet af omförmälda bevillning, än äfven intyg af ordföranden i kommunalstämman uti den förra kommunen, att han icke på grund af idkad rörelse der fortfarande finnes i fyrktalslängden uppförd; och må, innan hans inkomst blifvit i den nya kommunen till bevillning taxerad, icke i något fall rösträtt honom tillerkännas på grund af bevillning för inkomst af kapital eller arbete, i hvad samma inkomst öfverstiger åtta hundra kronor.

Ifrågavarande längd upprättas i två exemplar, hvaraf det ena skall finnas i sockenstugan anslaget och det andra hos kommunalnämnden förvaras»;

än äfven motsvarande förändringar i förordningarne om kommunalstyrelse i Stockholm och öfriga städer».

En hufvudgrund för den kommunala rösträtten är måttet af den röstandes skattskyldighet till kommunen, i följd hvaraf det ock är af största vigt, att en kommunalmedlems rösträtt icke bestämmes efter den bevillning, som inom *en annan* kommun blifvit honom påförd, enär all

säkerhet saknas att, efter flyttning derifrån, enahanda belopp inom den nya kommunen, dit han inflyttar, honom åläggs. Om motionärens förslag blefve antaget, skulle, efter Utskottets uppfattning, dess tillämpning medföra en origtig röstberäkning i flere lätt inträffande fall. En kapitalist med 800 kronors beskattningsbar inkomst, som vid flyttning till annan kommun der för sitt kapital antingen förvärfvade en fastighet, hvars bevillning svarade emot ett lägre fyrktal än det, som tillkommit hans förra inkomst, eller inköpte en fastighet, som han till landbo eller arrendator utlemnade, eller nedlade kapitalet i aktier i ett aktiebolag, för hvilket inkomstbevillningen påföres bolaget i dess helhet, men icke de särskilda aktieegarne; — en näringsidkare, som egde lika stor eller större inkomst med den ofvannämnde, men vid flyttning till annan kommun nedlade sin näring och använde sina på rörelsen insatta kapitaltillgångar på något af nyss omförmälda sätt; eller slutligen — en löntagare med enahanda eller större löneinkomst, som vid flyttning till annan kommun antingen helt och hållet upphörde att vara löntagare, eller uppbure pension till lägre belopp än 800 kronor — alla dessa skulle i hvarje fall erhålla en rösträtt under första året, hvilken, när omsider rätta bevillningsbeloppet för dem blefve faststäldt, dels icke i någon mån skulle dem tillgodokomma, dels tillfölle dem endast i ringare omfattning.

Åtskilliga, om än mindre betydande olägenheter genom oftare inträffande förändringar i röstlängden och, hvad städerna angår, genom vexlingar i det relativa maximum af $^1/_{50}$-del af kommunens hela röstetal, äfvensom svårigheter i fråga om anskaffande och företeende af de i motionen omförmälda bevis skulle jemväl med förslagets genomförande vara förenade.

Det af motionären föreslagna högsta röstetal eller det, som motsvarar bevillningen till staten för 800 kronors inkomst af kapital och arbete, är i rent kommunalt hänseende alldeles godtyckligt, men synes vid betraktande af vilkoren för valrätt och valbarhet vid val till ledamot i Riksdagens Andra Kammare antyda, att det är den politiska valrätten, som motionären vill åt den från en till annan kommun flyttande fortfarande bevara, och den politiska valbarheten, han vill, tidigare än nu är medgifvet, honom tilldela; men ernåendet af detta mål bör, efter Utskottets uppfattning, sökas på annat sätt än genom rubbning af hufvudvilkoren för den kommunala rösträttens bestämmande och utöfning.

Utskottet får, på grund af det nu anförda, hemställa,

att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 10 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herr *Samzelius* har begärt få här antecknadt, att han icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

Rättelse.

Uti Lag-Utskottets Utlåtande N:o 44, s. 49 står i 25 § af der intagna förordningsförslag: »enligt 1 mom.», hvilket bör vara: »enligt § 24.»

Stockholm, Ivar Hæggströms boktryckeri, 1880.

N:o 56.

Ank. till Riksd. Kansli den 11 Maj 1880, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Memorial, i anledning af Kamrarnes beslut beträffande en i Utskottets Utlåtande N:o 12, öfver Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar, gjord hemställan.

Vid behandling inom Kamrarne af Lag-Utskottets utlåtanden och memorial N:is 12, 24 och 43, i anledning af dels Kongl Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar, dels ock Kamrarnes återremisser och skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af de med anledning af den Kongl. propositionen utaf Utskottet framlagda förordningsförslag, hafva Kamrarne enats om följande beslut.

Beträffande Utskottets i utlåtandet N:o 12 innefattade förslag till *förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund* hafva

1—3 §§ blifvit oförändradt godkända;

4 § godkänts i den af Utskottet efter återremissen föreslagna lydelse;

5 § blifvit oförändradt godkänd;

6 och 7 §§ antagits i den af Första Kammaren vid ärendets första behandling beslutade lydelse;

8 § bifallits med tillägg i paragrafens slut af orden: »vid vanligast förekommande lågt vattenstånd»;

9 § godkänts i oförändradt skick;

10 och 11 §§ icke bifallits, utan i stället för dessa tvenne paragrafer antagits en paragraf af den lydelse, Herr Lindgrens inom Utskottet afgifna reservation innefattar, dock med de ändringar, att ordet »ombygga» utbytts mot ordet »förändra»; »§§ 21 och 22» mot »§§ 20 och 21», samt att emellan ordet *bör* och ordet *inhugges* införts orden: »på vattenverksegarens bekostnad»;

12 § antagits i den af Utskottet efter återremissen föreslagna lydelse;

13—23 §§ godkänts i den lydelse, hvarom Utskottet hemstält;

24 § bifallits enligt den af Första Kammaren vid ärendets första behandling godkända lydelse;

25 § bifallits i oförändradt skick;

26 § godkänts enligt Utskottets efter återremissen afgifna förslag; samt

Rubriken och ingressen blifvit oförändradt godkända.

Uti Utskottets förslag till *förordning om allmän flottled* hafva

1 § godkänts i oförändradt skick;

2 § antagits uti den af Utskottet med anledning af återremissen föreslagna lydelse;

3 § oförändradt godkänts;

4 § antagits i den lydelse, Kongl. Maj:t föreslagit;

5 § godkänts i den lydelse, hvarom Utskottet hemstält, men med uteslutande af orden: »utan väsentligt hinder eller uppehåll»;

6 § godkänts i den af Utskottet i sammanjemkningsändamål föreslagna lydelse;

7 § godkänts i oförändradt skick;

8 § godkänts i den af Utskottet såsom sammanjemkning föreslagna lydelse;

9 § godkänts i oförändradt skick;

10—14 §§ samt rubriken och ingressen antagits i oförändradt skick.

Utskottets förslag till *förordning om allmän farled* och *om tillägg till förordningen den 24 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof* hafva blifvit i oförändradt skick godkända.

Förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka har bifallits i den af Första Kammaren vid ärendets första behandling godkända lydelse.

Slutligen hafva Kamrarne, med godkännande i öfrigt af lydelsen å slutstadgandena i förordningarne, beslutat, att i stället för föreskriften i de särskilda förordningarne, att desamma skola träda i kraft den 1 Januari 1881, bestämmandet af tidpunkten för deras trädande i kraft skall öfverlemnas till Kongl. Maj:t.

Vid förordningsförslagens första behandling i Kamrarne förekom ock Utskottets å sid. 25 i utlåtandet N:o 12 gjorda hemställan,

att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts nu förevarande nådiga proposition icke kan i oförändradt skick bifallas, måtte för sin del i ett sammanhang besluta

I.

Förordning

om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

II.

Förordning

om allmän flottled.

III.

Förordning

om allmän farled.

IV.

Förordning

om tillägg till förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, och

V.

Förordning

om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Denna hemställan blef af Första Kammaren, såsom följd af öfriga återremisser, till Utskottet återremitterad; och förklarade Andra Kammaren densamma besvarad genom Kammarens särskilda beslut i anledning af utlåtandet, hvilka beslut emellertid i flera delar innefattade återremiss till Utskottet.

Utskottet får, med anledning af hvad sålunda förekommit, sedan Kamrarne om lydelsen af de särskilda förordningarne fattat samstämmande beslut, af hvilka det om 10 § i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund föranleder till rättelse i afseende å numreringen af efterföljande paragrafer samt vid hänvisningar till en del paragrafer, nu hemställa,

att Kamrarne ville godkänna ofvan intagna, af Utskottet å sid. 25 i dess utlåtande N:o 12 gjorda hemställan.

Stockholm den 11 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Stockholm, Ivar Hæggströms boktryckeri, 1880.

REGISTER

öfver de af Lag-Utskottet vid 1880 års lagtima riksdag afgifna utlåtanden och memorial.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

J.

K.

S.

T.

U.

V.

Ä.

Stockholm, Ivar Hæggströms boktryckeri, 1880.

